

mania
ca. a chlorosis
lethargus
vertigo
tutus

paralysis
tympanites
vultus vitia affectus
ulcera benigna et bona
mania
hysteros
infantia morbi
phthisis
seueri alii
gonorrhoea
luxo
ophthalmus
vertigo
tutus

auditus vitia

paralysis
aphonia
purpura
ophthalmus
lethargus

ulcera bona
causis affect.

paralysis
mania

hysteros
infantia

Biem. K. V. 8(a)

FRIDERICI HOFFMANNI
MEDICINÆ
RATIONALIS
SYSTEMATICÆ
SVPPLEMENTVM

DE
PRÆCIPVIS INFANTVM
MORBIS

CVI ACCEDIT
INDEX RERVVM PRÆCIPVARVM
IN QVINQVE POSTERIORIBVS SYSTEMATICÆ TOMIS
OCCVRRENTIVM,

ET
VITA AVCTORIS
A D.D. & P. IO. HENR. SCHVLTZIO
CONSIGNATA.

CVM PRIVILEGIO CÆSAREO.

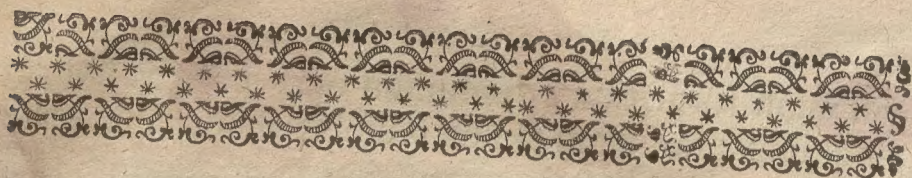
FRANCOFVRTI ad MOENVVM,
APVD FRANCISCVM VARRENTRAPP
M D CC XL.

ex
mo
gn
re
ta
len
ip
sci
& i
virt
mo
bre
per
re p

P R Æ F A T I O.

Vum iam in eo sit, vt in publicum prodeat hæc mea de infantum affectibus opella, equidem contra ritus auctoribus librorum solemnes me facturum existimo, nisi antea instituti rationem brevibus exponam. Prius vero, quam ad illud perficiendum me accingo, momenta quædam notatu inprimis digna, sed neglectui plerumque habita ob oculos ponere lubet, quæ Numinis diuini singularem circa infantes tam nascendos, quam recens natos prouidentiam luculenter admodum demonstrant. Primo autem loco, ad ipsum generationis negotium respicientes obstupescimus, qui fiat, vt ex puncto quasi, seu tenuissima, rudi & incondita vesicula, per expansiuam genituræ virilis virtutem fœcundata, homo prodeat, qui spiritu immortalis, variisque organis sensoriis artificiosissime fabricatis præditus maxima Dei opera in hoc vniuerso perlustrare, indeque ad creatoris venerationem peruenire potest. Et si vero abstrusum & a sensu nostro remotissi-

P R Æ F A T I O.

tiffimum formationis hominum opus penitus sibi relinquimus; summam tamen Numinis diuini sapientiam vel ex eo abunde satis cognoscimus, quod omnes sexus feminini partes ita sapientissime construxerit, ut ad hominem progignendum aptissima sint. Nonne etenim summa admiratione dignum est, quod facta imprægnatione sanguis ille menstruus, in sanitatem mulierum antea excretus, nunc copiosior ad uterum hoc finem confluat, ut inde succus temperatus & gelatinosus, per spongiosam uteri substantiam transcolatus, mediante placenta uterina & funiculo umbilicali, ad nutriendum fœtum impendatur, donec hic ex angusto uteri ergastulo excludi, hominumque cœtui adnumerari queat. Hæc ipsa autem fœtus per partum exclusio non minorem mereri admirationem videtur, dum mense plerumque nono solari, uterus matris a mole fœtus grandioris distentus, & quasi ad spasmodicam contractionem laceffit, aeris inspirati, muscutorumque abdominis adminiculo, contentum fœtum inter anxios conatus expellere nititur. Superatis partus laboribus statim natus, nulla edoctus arte, suis ipsius viribus aerem, cuius usura in utero caruit, libere inspirat, & quod omnem fere fidem superat, ipse sanguinis per cordis & pulmonum vasa circuitus, via aliunde directâ, non amplius ex dextro cordis ventriculo per foramen ouale ac auriculam sinistram abit, sed clauso isto foraminulo talem itum reditumque eligit, qualem in adultis fieri deprehendimus.

P R Æ F A T I O.

mus. Id quod vero sicut luculentum, & plane admirabile mechanismi sublimioris documentum exhibet; ita clarissime arguit, quantus ille sit auctor atque effector, a quo hæc omnia, ceu effectus a sua causa pendent. Abscisso dein funiculo umbilicali mirandum est, quomodo hæc operatio in tenello corpusculo tam feliciter cedat, ut, si idem quis in adultis experiri velit, omnino metus sit, ne hi grauitèr inde luant multumque damni recipiant: ne dicam, qua ratione umbilicalia vasa sensim paulatimque tam belle coalescere possint, ut tandem verum ligamentum tendinoso - nerueum constituent, quod vix pristini status memoriam relinquit. Tum quoque ex benignissima Dei prouidentia hoc imprimis beneficium recens natis concessum esse videmus, quod ipsa vitalis auræ inspiratio sordium aluinarum in vtero collectarum excretionem, qua nihil vtilius est, aptissime promoueat. Etenim, quum per reciprocam pulmonum actionem, septique transuersi & musculorum abdominis motum ipsa infimi ventris viscera paulummodo conquassantur, non potest fieri, quin etiam excrementa inibi contenta, accedente simul bilis expressæ stimulo, ad exitum disponantur. Sed longe adhuc maius diuinæ prouidentiae specimen se manifestat per sufficientem lactis in mammis puerperarum accumulationem, dum quippe ita sapientissime prouisum est, ut sublata post editum fœtum renitentia, elasticum vteri viscus sponte angustatum redundantes

(3) humo-

P R Æ F A T I O.

humores ad mammas diuertat, vbi lacteus ille chylofus liquor separatur, qui primo quidem abstergente sua facultate meconii eliminationem adiuuat, postea vero alimentum teneritudini infantum apprime congruum constituit. Neque dein facile quisquam infantes ideo imperfectionis accusabit, quod caput in superiori parte patulum, quod fontanellam dicunt, in lucem adferant: siquidem hæc laxior cranii ossum cohesio partim eo seruit, vt inter angustum vaginæ vteri transitum aliqua ipsorum compressio fieri, & sine magna matris molestia partus facilitari possit, partim, vt cerebri moles, nutritione aucta, sese extendere commode valeat. Imo etiam in clamoribus, crebrisque vagitibus, quos sæpe infantes sani, nullisque doloribus stimulati edunt, magnum sanitatis latet præsidium. Quum enim tenelli, ob vacillantia membra, se ipsi loco mouere nequeunt, optime profecto hac naturali corporis concussione deficientis motus noxæ auertuntur, atque fluidorum per vniuersum corpus circuitus egregie promouetur. Si vero ætate iam paululum processerunt pueruli, quot quæso! fracturas, luxationes aliaque subinde mala inter saltationes variosque lusus incurrerent, vt aliquando claudi, languidi, membrisque mutili rebus publicis præessent; nisi ad hæc omnia præcauenda ossa tenellis flexibilia O.M. Deus concessisset? Denique, notatu perquam dignum est, quod homo infans ceteris ani-

man-

P R Æ F A T I O.

mantibus fere omnibus imperfectior videatur, dum ipse longe diutius parentum ministerio, quam quidem animalia eget, quæ breui tempore sibi ipsa de alimentis prospicere, & nociua insidiantium tela propulsare valent. Verum enim vero, re altius æstimata, summum profecto beneficium ex hac apparente imperfectione elucet. Etenim, quum homo rationis particeps immensam creatoris sui potentiam, bonitatem & sapientiam ex absolutissimis operibus suis cognoscere, debitisque celebrare laudibus debeat, opus omnino est rationis cultura, ad quam difficulter admodum sine linguæ usu, ad hanc vero ægerrime sine longiori hominum, præsertim parentum consortio peruenire licet. Et quis denique singula enumerare valet, quæ a summo Numine generi humano, maximeque infantibus concessa diuinam providentiam clarissime euincunt? At vero, homines sumus, ex materia ad corruptionem admodum prona conflati, quos Deus mortalitatis conscios, suoque imperio subiectos esse voluit. Quid mirum inde, si ne pusilli quidem a vitæ molestiis liberi varii generis morbos rectæque valetudinis læsiones perpeti debent; maxime quum tenera ipsorum constitutio admodum facile nociuam illarum rerum impressionem admittat, quibus ad vitam necessario opus habent. Quæ autem maxime mala teneros adficiant, præsens hoc opusculum, supplementi loco medicinæ systematicæ additum, luculentius docebit, in quo ego præci-

P R Æ F A T I O.

præcipuos infantum morbos recensere, cum causis suis explicare, rectamque & genuinam methodum suggerere allaboravi, quam hætenus in longinquo artis exercitio ad præseruationem æque ac curationem idoneam maxime deprehendi. Nolui autem præter necessitatem verborum ambagibus uti, sed breuibus tantumthesibus præcipua cuiusuis morbi momenta complecti, ne partim opus in maiorem molem excrescat, partim, ne alio loco & tempore iam satis pertractata huc repetere videar. Adiiciendum deinceps curavi indicem rerum locupletissimum, quæ in posterioribus medicinæ systematicæ tomis continentur, ut inde commodior fiat totius operis vsus. Nec demum illorum deesse petitionibus volui, quibus de vita mea plenius informari volupe fuit. Suscepit autem hunc in se laborem celeberrimus Fridericianæ nostræ Professor medicinæ & eloquentiæ D. D. SCHVLTZIVS, qui notatu digniora vitæ meæ facta litteris consignata hic cum B. L. communicat. Nolit autem ideo quispiam me vanæ arrogantia reum existimare; utpote qui ab omni fastu laudisque inani strepitu remotissimus, nihil aliud hac vitæ meæ recensione quæro, quam ut inde lector singularem Dei prouidentiam, quam in moderandis mortalium rebus adhibere solet, penitus cognoscat, forteque aliquod imitandi exemplum sibi sumat. Etenim, si vllus vnquam, ego certe ancipites fortunæ casus, fluxilemque rerum terrenarum indolem expertus, optime testari possum, quem Deus ordinem inter mortales seruet, ut æternam nominis sui gloriam, hominumque salutem stabiliat. Utinam modo singula fini a nobis præfixo respondeant, multumque vtilitatis adferant! Dabam Halæ Magdeburgicæ a. d. 1. Maii MDCCXL.

C A P V T I.

De morbis Infantum in genere.

§. I.

Ot tantisque proh! dolor miserijs vndiquaque *Instituti*
 cinctum est mortale hominum genus, vt peruideri *ratio.*
 nequeat, quæ curâ, quæ sollicitudo & diligentia suf-
 ficere possit ad impetum tot simul & diuersimode in-
 uadentium morborum auertendum, aut quis artium
 apparatus iam intricatas malignitate partes expedire,
 suæque restituere integritati valeat. Docent hanc nostram fragilita-
 tem suo inprimis exemplo infantes recens nati, qui vix cum eiulatu
 miseriam hanc salutarunt, quum iam innumeris obsessi periculis de
 salute quotidie decernere coguntur. At vero, quo maiora & fre-
 quentiora impendent pericula, eo sane minus huic teneræ & tantum
 non omni orbatæ præsidio ætati concessum est, remedia tollendis
 morbis idonea conquirere, aut mali sui conditionem & magnitudi-
 nem indicare; nisi forte miserrimo ploratu, aliisque obscuris signis
 aliorum misericordiam moueat. Quæ cum ita sint, quam maxime
 videtur medico salutis humanæ cupido conuenire, ut ingenuo atten-
 toque studio imbecillæ ætatis causam suscipiens perite disquirat: quæ
 hanc ætatem mala adgredi soleant, quibus signis dignosci & quasi
 prædici queant, qua cautione præcaueri, & demum, qua arte, qui-
 busque

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

A

busque

busque præfidiis debellari debeant? Atque his inductus rationibus ego, post tot labores in medicina perpolienda feliciter exantlatos, non potui omittere, quin etiam opusculo, de infantum ægritudinibus conscribendo mentem manusque admouerem; præsertim cum ab aliis, qui in eodem studiorum genere defudarunt, multa aut intacta & non satis digesta, aut certe emendatione quadam digna relicta prehenderim. Nec minorem mihi fructum ex hoc meo suscipiendo labore polliceor, quam quem, Deo annuente, iam ex reliquis medicinæ meæ systematicæ tomis satis abundeque conspexi: siquidem non vana, non imaginaria & falsis opinionum commentis fundata; sed vera, & tum rationi, tum experientiæ conformia proponam, quæ in artis exercitio per dimidium sæculi & ultra occupatus constanti meditatione & obseruatione didicisse gaudeo.

§. II.

*Historia
morborum
infantum
ex Hippo-
crate.*

Primo autem omnium præcipui infantum morbi erunt indicandi, ante quam ad causarum nexum, ex quo illi prodeunt, demonstrandum nos accingamus. In quo quidem perficiendo ducem eligere placet præstantissimum artis nostræ parentem, HIPPOCRATEM, qui ætatis morbos *lib. III. aphor. XXIV. XXV. & XXVI.* ita pro more suo eleganter & concise describit: *Qui in ætates cadunt morbi, huiusmodi fere sunt: puerulis & nuper in lucem editis aphthæ, vomitiones, tussis, vigilia, pauores, umbilici inflammationes, aurium sordes humide, quibus nos ventris tormina addimus, sunt familiares: cum iam dentire cæperint, gingivarum molesti pruritus, febres, conuulsiones, diarrhææ, maximeque cum edunt caninos dentes, & iis præsertim, qui inter pueros crassissimi sunt, aluoque adstricta, eueniunt. At vero, cum ætate processerunt, quod ab anno quarto ad decimum usque & longius intelligendum est, tonsillarum inflammationes, vertebra, quæ est ad occiput, introrsum luxationes, asthmata, calculi, lunbrici rotundi, ascarides, verrucæ pensiles, satyriasmus, stranguria, strumæ & alia tubercula, præcipue vero prædicta, male afficiunt.* Hæc qui altius secum æstimat, facile perspiciet, cuius infantum ætati morbos quosdam esse familiares, qui corpus aliter atque aliter afficiunt, longius vel breuius durant, & plus minus periculi præfagiunt. Siquidem mutata corporum,

CAP. I. DE MORBIS INFANTVM IN GENERE.

3

rum, propter ætatem, textura, mutatoque viuendi genere, non potest non ipsa subiectorum ad suscipiendos morbos dispositio immutari, & postera ægritudinum ratio a pristina valde recedere. Quamobrem etiam, si de infantum affectibus differendi animus est, nos simul omnes ætatum periodos debemus complecti, minimeque omnium strictiori tantum sensu infantes in lucem vix editos considerare, sed prouectiores etiam, qui ad decimum vsque annum peruenerunt, intelligere; ne forte aliud morbi genus explicemus, aliud silentio prætereamus.

§. III.

Sic igitur ex HIPPOCRATE puerorum morbos enarrauimus præcipuos, quorum nonnulli quidem per se statim patent, nonnulli autem difficilius cognoscuntur: quare proxime iam suppeditanda erit *Diagnosis est difficilis* illorum diagnosi; quæ tamen adeo difficilis, abscondita & inexpedita est, vt sæpe vel oculatissimi in diiudicando hallucinentur. Neque enim pueruli ipsi, ob vocis articulatæ defectum, morbi sui indolem & nocendi potentiam nobis possunt enarrare; neque ex vrina vel curiosissime examinata, neque ex pulsuum ictibus, vel accuratissime obseruatis, neque tandem ex habitu externo, qui vt facile in peius, ita subito in melius mutatur, firmum stabileque iudicium potest desumi. Nam yrinae minimorum recte valentium, perinde ac morbo quodam laborantium, sæpe sunt crassæ & turbidæ, & pulsus ab innumeris fere causis potest mutari, & vel accelerari, vel retardari, ut explorantibus plerumque imponat.

§. IV.

Ne tamen vtraque ex parte dubius relinquatur artifex, mulierculæ adstantes, quæ curam pusillorum gerunt, probe sunt explorandæ: an infantes eiulatus edant, corpus inquieti iactitent, & vigiles diem noctemque transigant; an ructus siue acidus, siue nidorosos explodant, vomendi conatus ipsosue vomitus, & quales habeant; an singultu, neruorumque agitationibus conuellantur, an tussi & respirandi difficultate laborent, an flatus & feces libere dimittant, quem excrementa colorem referant, quam consistentiam habeant, & *quomodo instigenda?*

A 2

simi-

similia? Præter hæc vero, inquirenti medico permultum accendetur lucis, si corpus a capite ad calcem inspiciens probe examinet: an extrinsecus rubedo cuiusdam partis inflammatoria, an quædam exanthematum species, aut aliud vitium se manifestet; item si ore diducto disquirat, num feruidum halitum tenelli emittant, fauces pustulis obsessas habeant, vel gingivarum quadam intumescencia & phlegmone laborent. Siquidem ex his omnibus, tanquam ex principiis cognitis ad incognita non obscure licet concludere.

§. V.

*Causa proximæ est
debilitas
& sensibilitas
generis nervosi.*

In causarum serie explicanda a vero haud aberrabimus, si causam affectuum infantilium formalem & materialem 1) tam in habitu corporis laxo & molliori, quam in redundante succorum pituitosorum copia, admodumque delicato fibrarum & membranarum sensu reponimus. Etenim, quum in prima hac ætate solidæ partes, propter mollissimam, qua gaudent, teneritudinem, fluida non satis vegete possunt propellere, nec per tenuissimos canaliculorum ductus circumagere; facile inde potest sanguinis & humorum circuitus retardari, & saluberrimum excretionum negotium cohiberi: quod si accidit, non tantum succi magis magisque copia increfcunt, verum etiam spissi euadunt, & crasin plane alienam, salino-acrem adsumunt. Quid vero inde? ex tali humorum plenitudine non modo fiunt stagnationes, variæque fluidorum subsistentium corruptelæ, sed etiam a nervorum subiacentium pressione, aut distensione violenti concitantur spasmi, quorum vehementia omnes tam solidæ, quam fluidæ partes cum tota functionum œconomia perturbantur, & tenella infantum corpora, quæ ad recipiendas vel leuissimas impressiones valde disposita sunt, in morbos & repentinos & vehementes coniiciuntur facillime.

§. VI.

Quod amplius confirmatur.

Neque adeo difficilis erit labor, ex iam allegatis phaenomenis præcipuarum ægritudinum infantilium veras reddere rationes. Supposita enim humorum pituitosorum abundantia & stagnatione, facile potest concipi, quam ob rem ad crebriores defluxiones catarrhales, rheuma-

CAP. I. DE MORBIS INFANTVM IN GENERE.

rheumatismos, pectoris oppletiones, liquidas alui deiectiones, seu diarrhoeas, rumores glandularum, aurium sordes humidas, & similes affectus tenera ætas sit procliuvis. Supposita succorum depravatione & acrimonia, facile patet, cur frequentius aphthis, variisque cutis exanthematibus pueruli afficiantur; & supposita demum exquisita nervosi generis sensatione, haud minus clare apparet, cur tam vehementibus partium tam internarum, quam externarum torsionibus ac spasmis torqueantur, si vel leuissima irritationis causa præcesferit. Ita enim, propter sensibilem fibrillarum intestinalium texturam, in dolorifica ventris tormina, in permolestas ventriculi & intestinorum vel distensiones, vel constrictiones incidunt; propter facilem membranarum, cerebrum & spinalem medullam inuestientium irritationem, percrebro motus epilepticos, & subsultus artuum convulsivos experiuntur; propter tenuissimas nervorum propagines, ad pulmonum viscus decurrentes, sæpissime tussi convulsiua & asthmatica cum suffocationis metu coniuncto, ac demum, ob exquisitum tunicarum sensum, quæ ori intus obtenduntur, pessimis symptomatibus ex dentitione difficili laborant.

§. VII.

Neque dein 2) in constituenda causa materiali parum valet acidum longe multumque præpollens, cui optimus morborum infantili- 2) *acidum prævalens.* lium interpres D. D. HARRIS tantum tribuit, ut omnes fere ac singulos affectus, teneræ ætati familiares inde deducere nullus vereatur. Et profecto, in plurimis tam ex ructibus & vomitibus acidum redolentibus, quam ex fecibus, subiectos etiam pannos arrodentibus, acidipræsentis copia non obscure potest suboleri, aut vel ex eo satis diiudicari, quod non modo lac, vnde vivunt infantes, perfacile acciscit & coagululum subit; verum etiam ipsorum succi, qui tenues atque lymphatici sunt, vix magis in aliam, quam in acescentem diathesin inclinant. Sicut enim homines adulti, phlegmatica temperatura præditi, magna que succorum pituitosorum copia turgidi in nociuam lymphæ coagulationem præ aliis proni existunt, admodumque facile in purpuram albam, quæ eius progenies est, incidunt; ita eo minus

dubitandum est, quin in infantibus acida humorum intemperies longe citius faciliusque possit contingere.

§. VIII.

*Causæ re-
mota debi-
litas sunt:
dispositio
heredita-
ria*

Proxime nunc etiam causas inspiciamus procatarcticas. Iam quidem, si debile solidorum robur intuemur, deprehendimus, omnes omnino infantes ex sua ipsius natura adultis esse imbecilliores, & sensatione magis exquisita præditos; nihilominus tamen causæ quædam subesse debent speciales, quæ ad insignem generis nervosi debilitatem & mobilitatem inprimis contribuant, ut in his magis, in aliis minus peruersi motus cieantur. Nihil vero, me iudice, ex omni causarum classe magis huc confert, quam dispositio quædam hæreditaria, a parentum alterutro in sobolem propagata. Quare sæpissime usu venire solet, ut a parentibus non ita bene valentibus, aut crebriori veneris usu rerumque abstrusarum inuestigatione confectis, aut senio fractis, aut luxu corruptis infantes progignantur, qui a primo conceptionis actu infirma valetudine vtuntur, & vitia quædam connata habent, quæ nulla vnquam arte aut solertia possunt remoueri. Id quod nisi obstaret, minime nos haberemus tot vbique podagricos & calculosos, qui suæ miseriæ solatium anxii apud medicos frustra quærunt.

§. IX.

*-- inprimis
vitia a ma-
tre contra-
cta*

Si qua autem labes mediante generatione in teneram progeniem traducitur, a matre profecto vterum gerente hoc maximam partem fieri solere deprehendimus. Dicit enim vix potest, quantum prægnantium plurimæ, nisi maximo virtutis studio teneantur, in appetitus omnino deprauatos pronæ sint, quamque inanibus curis, vagis desideriiis & imaginationibus, terrore, timore, mœstitia, iracundia, fastu, vindictæ cupidine, aliisque mentis moribus agitentur: unde non potest non sanguinis circulus vario modo turbari, atque tenerrimis & quasi adhuc tremulis fœtus staminibus inimica quædam vis imprimi. Idem mali pertimescendum est, si genetrices intemperantiæ deditæ multis cibis, iisque sæpe incongruis ventriculum ob-ruunt, aut potibus spirituosus plethoram, sub grauiditate collectam

sæpe

sæpe commouent, nec tamen eius copiam venæsectione detrahi patiuntur. Quo etiam illæ pertinent feminae, quæ motibus hystericis valde sunt obnoxia, & peracta conceptione viros crebrius admittunt. Siquidem frequentior coitus, nonnullorum testimonio, ad morbosam debilemque prolem gignendam permultum conducere creditur.

§. X.

In ipso etiam partus labore tenera proles sæpe infirmatur, dum *debilitatio in ipso partu* aut matres segnitie sua foetus exclusionem retardant, aut impatientia accelerant. Idem perficitur remediis calidis partum promouentibus, aut ab inconsulto obstetricum ministerio per violentam foetus extractionem, & qualemcunque læsionem; siquidem ab improvidis istis mulierculis futuræ capitis laxæ coherentes ita sæpe comprimuntur, ut inde epilepsiæ, paralyses, aliaque horrenda mala cum mortis periculo coniuncta concitentur.

§. XI.

In infantibus vtero iam exclusis perfacile etiam sensibiles neruo- *animi affectus in matre &* rum fibrillæ ad anomalos motus stimulantur, si quando aut ipsi puilli terrore quodam inopinato, vt per repentinos clamores, excitationem e somno, item per iocosam nutricum impressionem verbis gestibusque factam percutiuntur; aut si lactantes prauo quodam animi affectu, & maxime quidem terrore ac iracundia perturbatæ mamas fugentibus nimis cito offerunt. Hinc nihil est solennius, quam vt varii generis spasmi, neruorum vellicationes, arrosiones, ardores, torminosi intestinorum dolores & inflationes &c. presso, vt aiunt, pede excipiant, quæ se per inquietudinem, vigilias, manuum pedumque uestigationes, pauores, eiulatus, imo etiam per epilepticas convulsiones abunde satis manifestant.

§. XII.

Præter hæc vero, in debilitando commouendoque solidorum *aeris mutatio- nes, inprimis frigus* robore multum sibi vendicat excessiua aeris, præsertim frigidi intemperies, aut subitanæ caloris & frigoris sibi inuicem excipientium vicissitudines, quæ sicut natu grandioribus, neruorum quadam imbecil-

8 CAP. I. DE MORBIS INFANTVM IN GENERE.

becillitate laborantibus, ob transpirationis suppressionem, ingentem in modum aduersantur; ita longe magis infantibus, qui aeris iniurias ipsi arcere nesciunt, maxima minantur damna.

§. XIII.

*- regimen
nimis cali-
dum & me-
dicamento-
rum abusus* Nec denique e contraria parte excludendum est nimis curiosum, calidum & delicatum tenellorum regimen, item crebrior medicamentorum sine necessitate usus. Sic enim non solum pusilli, liberioris aeris insueti vel leuissimas auras ægrius ferunt; verum etiam a medicamentis, iisque præsertim actiuioribus, valde plerumque alterantur, vt deinde natura in moderandis motibus quam maxime perturbetur. Et, quum honoratiores præcipue ac diuites pessimum hunc morem plerumque teneant, plane non mirum est, cur ipsorum proles longe debiliior sit, longeque frequentius ægroter, quam pauperum, adminiculis his destitutorum.

§. XIV.

*Eadem no-
cent abla-
ctatis.* Hæc autem omnia non solum de pueris lactentibus valent, sed eodem quoque iure de illis intelligenda erunt, qui ætate iam paulo processerunt. Debilitato enim solidorum robore, susceptaque aut in vtero materno, aut ex vitio nutricis ad morbos dispositione; facile iudicari poterit, nec minores nec pauciores morbos, facta etiam ab lactatione, posse succedere; sicut proh! dolor innumera puerorum male afflictorum exempla docent luculentissime.

§. XV.

*Causa re-
mota ad a-
cidum con-
tribuentes
ex parte
lactantis.* Causæ, quæ ad ingignendum acidi prouentum conferunt, iterum variæ sunt, atque ex his etiam nonnullæ, quas iam enumerauimus. Quam maxime autem huc referre decet omnia, quæ lac aut in ipsa nutrice, aut in sugentibus corrumpunt, idque crassum & impurum efficiunt, aut in coagulum prorsus condensant. Id quod ex parte nutricum variis potest modis accidere, & maxime quidem, si ipsæ, præter inordinata animi pathemata, fructus horæos, caseum, acetaria, acida, acria & salsa copiosius ingerunt, vinaque acida & spiritum vini liberalius hauriunt. Siquidem his omnibus lac viscidum & cras-

CAP. I. DE MORBIS INFANTVM IN GENERE.

& crassum ingeneratur, quod infantibus oblatum facile acescit, & non modo ad pertinaces primarum viarum & mesenterii obstructions disponit, verum etiam calculi in vesica generationem, quæ non infrequens huic ætati est, oppido promouet: ne dicam, largiori spiruosoform vfu lac repente æstum concipere, & per mammas in laborum qualitas, sed quoque excedens ipsorum quantitas valde nocere solet, dum se nutrices cibis, quanquam optimis, supra modum saginant, vel cereuissias consistentiores, easque parcius bibunt; neque tamen corpus sufficienti motu exercentes, in alto prorsus otio commode viuunt. Qua ratione non potest non crassior lacti consistentia conciliari, idemque salutis dispendium induci.

§. XVI.

Similem nocendi potentiam habet validum frigus, improuide *Quæ amplius indicatur* mammis admissum; vtpote quod lactiferos mammarum tubulos coarctando, lac ad spissitudinem haud parum disponit. Neque dubitare licet, quin etiam lacteus ille liquor ingentem in modum alteretur, & ad prauam indolem in fuentium ventriculo suscipiendam disponatur, si quando matres vel nutrices lasciuiiores, durante lactationis tempore, intempestiuos mariti amplexus crebrius admittunt; aut si menstrua, quæ alias in grauidis lactantibusque cessant, præter consuetudinem experiuntur. Tum enim paruuli plerumque languidi, lacrymosi ac imbecilles fiunt, suisque gestibus satis indicare videntur, lactationem tamdiu esse differendam, donec obturato hoc fonte sanguineo pristinus matri vigor redeat. Neque demum lac parum corrumpitur, si nutrix passionibus hystericis patet, si aluo adstricta laborat, & propter spasmos ac flatu in primis viis collectos variis sanguinis & humorum ad varias partes congestionibus affligitur.

§. XVII.

Ex parte infantum multa pariter accusanda veniunt. Inprimis *ex parte infantum* autem ipsi valde solent lædi, si nimium alimenti debent adsumere, & *cibi copia* quandocunque male habent, præter voluntatem mammas lactegidas

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

gidas exhaurire, vel etiam, si pulticulis viscidioribus plus iusto infarciuntur. Quando enim infantes, iique præsertim parui ac teneri tantam alimenti molem in ventriculo non satis possunt subigere, hæc plerumque in acidum magma facessit; unde tonus ventriculi & intestinorum destruitur, maximaque sanitatis damna, ut fere sunt inflationes stomachi cardialgicæ, pectoris angustiae & similia, in teneram prolem deriuantur. Quam in rem egregia sunt, quæ B. ETTMÜLLERVS in dissertatione, quam *valetudinarium infantile* inscribit, ex vero protulit: *lactis superflua & tantum non coacta infusione matres pueros suos nimis alendo, sæpe necant, & dum lactant, mactant. Sicut enim omnis nimia repletio, ut panis adultis, sic lactis recens natis pessima est.*

§. XVIII.

-- & quas

Sic quoque valde peccatur, si cibi varii & sæpe incongrui, acidi, acres, falsi, multæque carnes præter necessitatem devorantur; vel si vinum, ut pancreaticus mos est, ad roborandum & ploratus componendos, sæpius propinatur: siquidem hæc lacti admixta, coagulationem inducendo, ventriculum valde infirmant, variosque morbos excludunt. Quo demum pertinet crebrior lactis cum nutricibus mutatio. Sicut enim adulti non æque bene mutationem potus & cibi ferre possunt; ita hoc simili ratione, longeque magis de sensibiliioribus infantum corporibus prædicandum esse, per se liquet.

§. XIX.

etiam in
ablatatis.

Hæc omnia lactationis tempore commissa plerumque etiam in pueros ablatatos redundant, aut certe tum demum temporis vim suam sanitati adversam exterunt; maxime cum neglectis diætæ regulis a teneriori alimento ad crassius, ad carnis esum, variaque incongrua subito transcendunt; utpote in his omnibus præcipuum morborum puerilium fundamentum residet.

§. XX.

Prognosis
respectu
naturæ &
regiminis.

In prognosi ferenda primo omnium probe tenendum esse arbitror, quod infantes, qui non a teneris, delicatis, corporeque & animo morbidis parentibus, imprimis matribus, geniti fuerunt; præ aliis

aliis corpore animoque firmi, vegeti atque robusti esse soleant, nec tam facile damna a rebus externis rependant, neque morbis tam cito implicentur, aut certe impliciti felicius inde euadant. Idem fieri deprehendimus, si bene valentes non adeo bene & delicate in victu & regimine obseruantur, sed tempestiue perferendis mutationibus sensim paullatimque adsuefiunt. Possunt enim consuetudine a teneris ita formari, & quasi indurari, vt ne ab externis iniuriis tam facile lædantur: sicut quam maxime in infantibus rusticorum & ex infima plebe natorum videre licet; utpote qui neque sanitatis incommoda tam repente sentiunt, neque morbis tam graviter & tam diu, quam quidem magnatum delicatuli, laborant.

§. XXI.

Tum quoque sciendum est, omnes infantum morbos, licet innu-... & alia-
meri sint, faciliorem promittere sanationem, quam aduulorum, si rum cir-
rite illa instituat. Nam prout tenerrima infantum corpora a rebus cumstan-
aduersis facillime impressionem recipiunt nocivam; ita e contrario a tiarum.
medicamentis & rebus naturæ amicis libenter admittunt meliorem,
vt ideo tot puerorum funera deplorare non opus esset, nisi sæpe me-
dici ipsi nocendo ista pararent. Præter hæc, constantis est obserua-
tionis, infantes corpulentiores & spongiosiori carne præditos, item
qui lacte copioso vescuntur, aut nutricem habent succi plenam &
corpulentam, præ aliis frequentius morbis affici, maximeque rachi-
tidi, tussi conuulsiuæ & aphrhis esse obnoxios; cum contra macilen-
tiores frequentius febribus & inflammationibus pateant. Qui alui
sunt fluxilioris, plerumque melius se habent, quam qui sunt adstri-
ctæ; & denique, quum conuulsiui membrorum subsultus, epilepsiæ
& tormina maximam infantum partem vita priuent; scire licet, pessi-
mum esse indicium, si ista mala cum diuturnis vigiliis sint stipata,
atque vel diutius durent, vel crebrius reuertantur.

CAPVT II.

*De Regimine recens natorum, & præser-
uatione a morbis infantilibus.*

§. I.

*Instituti
ratio.*

QUicunque auertere cogitat graviores infantum morbos, præcipue omnium eo debet respicere, ut a primo natiuitatis momento omnes abigat causas, quæ morbos possunt ingenerare, teneraque infantum corpuscula periculis obicere. Operæ itaque pretium fore confido, si in præsentī capite breuiter strictimque doceam, quæ circa victum, regimen, ceterasque res non naturales tam ex parte infantis, quam nutricis tenenda sint; ne forte imprudenti horum vsu innocui infantes pessimum multorum morborum fomitem extra omnem sui culpam nimis cito suscipiant, atque prima mox ætate fundamenta valerudinis per totam vitam labascentis iaceant. Multo vero magis hæcce doctrina videtur necessaria, quia generalia quædam præmonenda sunt, quæ deinceps in speciali cujusvis morbi explicatione abhinc repeti & in vsum conuertri poterunt, ne unum idemque sæpius proferre opus habeamus.

§. II.

*Infans
abluendus.*

Quam primum in lucem editus est fœtus, statim debet, post vasorum vmbilicalium ligaturam & resectionem, in balneo tepido abluī, quod vel ex sola aqua, vel ex aqua & vino simul mixtis paratur, huncque simul vsū præstat, ut æqualis sanguinis distributio per totum corpus promoveatur. Inter hæc quoque obstetrici commodus conceditur locus & tempus, ut, si quid a partus laboribus male conformatum in capite, aut aliis corporis partibus compareat, ab eadem in melius effingatur, & in naturalem formam restituatur. Quare artus omnes blande contrectando explicat, crura & brachia sæpius

sæpius contrahat & expandat, ut, quid in articulis mucæ, vel lentoris residet, dissipetur: neque minus inferiorem partem ventrem, vola manus frequenter mulceat, & partes excretionibus dicatas, leniter fricando, ad fordium eliminationem excitet.

§. III.

Tum vero ante omnia dispiciendum est, an firmus, robustus, -- debilis & perferendis mortalium vicissitudinibus idoneus, an vero debilis ac roborandus infirmus sit partus. Id quod vel ex debili eius voce & respiratione, vel exinde iudicare licet: si ipsa mater teneræ morbidæque constitutionis & sub graviditatis decursu variis corporis animique ægritudinibus male fuit affecta, si agitatio foetus, in utero adhuc existentis debilius iusto se manifestavit, vel si partus difficilis, & ante iustum pariendi tempus septimo aut octavo mense contigit. Siquidem his omnibus infantes multum infirmantur, & ad morbos redduntur propalantes, dum ex sapienti CELSI effato imbecillitas omnibus morbis patet. Quod si igitur recens natus præter naturam debilis ex dictis signis concluditur, utique eundem refocillare expedit: quod optime perficitur, si more inter obstetrices recepto in vino tepido ablatur, leniter fricetur, pectorique, dorso, & vertici spiritus quidam analepticus inungatur, vel si halitus caryophyllis aromaticis, aliisque aromatibus masticatis vigoratus ori inspiretur, vel pauxillum vini Rhenani, vel aquæ cinamomi infundatur.

§. IV.

At vero quum tener quoque partus ab aeris iniuriis mollibus lin- -- commo- teis & commoda fasciarum involu- de involu- tione præmuniendus sit; probe cau- uendum est, ne ex negligentia vel ignorantia damnum inferatur, & uendus. magnorum successu temporis malorum causa stabilatur. Præterquam enim, quod infantes sæpe ex nimia pectoris per fasciam compressione gibbi fiant, tabem incurrant, vel sæpius vomant, & her-niosi euadant; multa etiam impeditæ circulationis incommoda va- gitusque nimii, ab imprudenti arctoque nimis corpus tenelli involuendi modo proveniunt.

B 3

§. V.

§. V.

*Meconii
expurgatio
mediante
respiratione.*

His ita observatis, proximum est, ut infantes, qui ob denegatam alui in utero exonerationem, intestina multis sordibus repleta in lucem afferunt, tempestive expurgentur. Jam vero ipsi, quam primum spiritum ducere, aeremque ambientem pulmonibus haurire incipiunt, mutua illa & crebrius repetita diaphragmatis musculorumque abdominis actione non modo ventriculorum & intestina sua comprimunt, contentasque in ipsis feces ad exitum disponunt, verum etiam hoc salutari respirationis actu bilem in intestina, maximeque in duodenum urgent, quæ dein propter virtutem, qua pollet, abstergentem & stimulantem sensibiles intestinorum tunicas, leniter irritando, ad maiorem contractionem & excernendas sordes animat, ut non raro vomitibus & alui deiectionibus sponte abortis tenacia ista recrementa eiiciantur. Quod autem si minus etiam contingeret, & debilis tenellorum natura non sola sibi sufficeret, singulari divini Numinis providentia factum esse deprehendimus, ut puerperis lac primum tennue, serosum & subdulce, quod colostri nomine insignitur, concederetur, cuius abstergens diluensque facultas melius longe ac tutius, quam sæpe selectissima euacuans, alvum subducit. Et licet ex medicis plurimi colostrum, seu lac impurum teneroque infantum ventriculo summe nocivum reicere suadeant; aliter tamen ego, contra inductus experientia statuo, & nulla inde damna pertimescenda credo; nisi fortasse lacteus ille liquor ex impuro fonte promanet, si puerpera vel contagio est infecta, vel jam ante partum insigni quadam sanitatis labe laboravit, vel sub duris partus laboribus convulsivis agitata fuit motibus, & adhuc male habet; vel si quando aliæ concurrunt circumstantiæ, quæ tale medicamentum, a natura ipsa in mammis mulierum elaboratum interdiciant.

§. VI.

*- median-
tibus la-
xantibus.*

Quod si autem papillulæ mammarum matris lactantis sint exiguae, ut tener lactens easdem ore suo haud commode excipere, & nonnisi vehementi attractione quidquam ex iis alimenti elicere possit; aut si essent crassæ nimis, ut ipsas capere nequeat; vel etiam si mater puerpera partum lactare recuset, aut lac in mammis non satis cito

cito concipiat : tum omnino primis viginti quatuor horis aliis inter-
ea congruis laxantibus alvum a meconio suo liberare præstat, quam
mox post partum nutrici robustæ & obesæ, infantem sugendum tra-
dere. Etenim, quum lac feminarum, quæ diu iam lactarunt, ple-
rumque spissioris sit indolis, multumque alimentosæ & pinguis sub-
stantiæ contineat ; non potest non tenellus ventriculus valde eodem
obruï, & inde cruditati acidæ lactisque coagulo promptissima suppe-
ditari occasio.

§. VII.

Sunt autem varii alvum ducendi modi. Sic enim plebs nostra *Quæ recen-
sentur.* tum vfu, tum medicorum præceptis edocta mel cum butyro non
salito, vel saccharum Penidium in oleo amygdalar. dulc. solutum pri-
mis a partu diebus successiue propinat. Galli ac Bataui vinum cum
saccharo edulcoratum, alii alia eodem scopo; nec infelici successu of-
ferunt. Sed quia intentioni hæc non semper respondent, optime
tum in parua quantitate efficaciora, vt syrupus rosarum solutivus, ci-
chorei cum rheo, florum persicor. manna cum aliquot cremor. tartari
granis in iusculo data & similia, conducunt. Neque mihi illorum
displicet ratio, qui eodem laxandi fine leniora suppositoria, aut mi-
nus his quidquam efficientibus, clysteres commendant. Intestinum
enim rectum in infantibus tam exquisitæ est sensationis, vt leuiter sal-
tem vellicatum feces contentas cito reddere soleat. Vnde B. BOER-
HAAVIVS in aphor. de cognoscendis & curand. morbis §o. 1347. clyisma
ex fero lactis saponato aut mellito recte iniicere suadet.

§. VIII.

Enimvero, sunt ex medicis nonnulli, qui meconium non tam *Dubium
movetur.* cito expurgandum esse contendunt; quia nulla facile impuritas ante
conceptam acrimoniam, & nocendi aptitudinem e corpore eiicienda
esset, nullaque ratione ostendi posset, quomodo hæ infantum feces,
quæ per tot menses sine vlla noxa intestinis inhæssissent, statim vt no-
xiæ cathartico expelli deberent. Et profecto, re penitus examinata,
deprehendimus, qualitatem tam acrem & venenatam meconio non
inesse, vt vulgo putatur. Illud enim per tot menses in tenerrima ali-
men-

mentari fistula fouetur, neque tamen intestinorum inflammationem aut rosionem parit, neque ad excernendum illa irritat, nec colon, quod sua copia potissimum replet, ad cellularum eleuationem valvularumque contractionem stimulat: neque etiam putredine concepta fœdos flatus & exhalationes emittit, nec calore exsiccat, sed, vt sectiones infantum statim a partu mortuorum docent, consistentiam mellis habet, & odore caret.

§. IX.

*... & refel-
litur.*

Haftenus dicta quamuis verissima sint, & ipse ego præmaturam & coactam infantum purgationem iure reiciam; aliud tamen statuedum esse arbitror, si neque infantes suo ipsius robore, neque colostri adminiculo impuras sordes a matris nutrimento residuas eliminare valent. Tum enim omnino leni stimulante succurrere expedit: maxime cum ex segniori meconii euacuatione grauissima tormina, inquietudines, vigilias, cardialgicas passiones, hernias, pertinacissimam alui obstructionem, motus spasticos & convulsivos, aliaque symptomata originem duxisse nouerim: quia sordes istæ non modo intestinorum tunicis se tenacissime insinuant, ipsorumque tunicas non raro conglutinant, sed etiam concursu lactis vel optimi crasin plane alienam eamque nociuam indunt. Vnde etiam muliercularum plurimæ permotæ recens natos per viginti quatuor horas esurire, & interea mel cum butyro propinare iubent, metuentes, ne purgato nondum corpore lac in coagulum densetur.

§. X.

*Requisita
bona nutri-
cis.*

His ita prouisis, commodus infantibus victus, debitumque regimen ordinandum est. Merito autem lac præcipuum & quasi vniuersale constituit alimentum, quia & cibum & potum simul suppeditat, ventriculo arridet, atque hoc sine ab optimo creatore tam sapienter constitutum est; vt mulieres sanæ statim post partum sufficientem eius copiam in mammis accumulent. Quum autem vel a matre, vel a nutrice hunc in finem conducta infantes e mammis nutriantur; eo certe a parentibus, & quibus tenellorum concredita est salus, respiciendum est; vt lac purum & temporatum generent. Id quod vix
melius

melius obtinetur, ac si lactantes feminae exactam diætæ rationem observant, eaque omnia fugiunt, quæ sui vestigia, ut sensibus abscondita, in dulci lacte relinquunt; & a nobis in superiori capite ceu noxia inter causas morborum sunt relata. Speciatim vero nutrix, si hanc elegendi necessitas postulat, sit sana, ætatis vigentis ab anno vigesimo ad trigésimum, gracilis potius, quam obesa, bonis quoque moribus instructa, animi tranquillitati dedita, nec melancholica, iracunda, vel ebriosa: neque si occasio fert, primipara, nec demum, lac nimis vetustum alat. Præter hæc vero, similiter bona utatur diætâ: & quum pauperes plerumque ac villioris conditionis mulierculæ nutricum munere fungantur; sedulo videndum est, ne ipsæ subito a pristino vivendi genere, seu victu duriori & parco, ad mollem, delicatum & plenum transiant, sed paullatim potius eidem adsuefiant. Si quando ipsis, ob infantum inquietudinem, somno per noctem satis frui non licet, eundem matutino tempore resarciant, cauendo tantum, ne nimium iusto ipsi indulgentes, vitam agant otiosam atque desidem.

§. XI.

Hæc qui secum perpendit, facile perspiciet, quantum istæ matres delinquant, quæ citra periculum, vel ob scorbuticam humorum impuritatem, vel alias ob causas, quas prætexunt, teneram suam progeniem nutricibus mercenariis in dubias valde manus immiseri- cordia quadam brutam superante tradunt, & ne pensi quidem habent, an sanam, an cacochymicam; an bene moratam, an proteruam meretricem conducant. Quid igitur mirum, quod fidem faciant innu- mera probatissimorum auctorum testimonia, infantes a nutricibus malo victu vrentibus vlcera, scabiem, tineam capitis, crustam la- tream, aliaque cutis vitia reportare: a lue venerea infectis, eadem lue, aut ut ego observavi, pustulis & crustis contaminari; imo quo- que mille aliis modis miserrime affici.

§. XII.

Verum enim verò, mediante lactis vehiculo & pravo hominum - - & ani-
confortio non tantum corporis, sed & animi vitia latius serpunt: mi-
(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)
quare

quare non adeo rarum, sed frequenter proh! dolor obuium est, infantes ab optimis etiam parentibus genitos pessimis nonnunquam moribus corrumpi. Sic scio ex nutrice bibula infantes admodum siticulosos. Neque magnatum quorundam bibacitatem & crudelitatem multi auctores aliunde, quam a nutricibus, eadem vitiorum prauitate inquinatis deriuare contendunt. De qualitatibus lactantium cum lacte in lactentes translatis egregia sunt verba WIRDIGII in *medic. spirit. lib. 1. p. 25. §. 6. alieno lacte nutriti, inquit, ut plurimum degenerant & ad naturam nutricum naturalisuntur; ex lacte & spiritibus nutricum adsunt naturas nutricum & mores. Lacte humano cicurantur ferocissima animalia, ob spiritus temperatos, quos una cum lacte sugunt; ut contra homines ferino lacte educati ferini fiunt & feroces, ut Ronuli testatur exemplum & Remi.*

§. XIII.

*Quantitas
sugendi lactis.*

Quantitas sugendi lactis exacte determinari nequit; solent tamen mulierculæ plerumque infanti primis a partu mensibus subinde omni bihorio; post tres quatuorue menses sexies aut septies; & deumum bis tantum, vel ter in die mammas præbere, donec anni spatium fuerit emensum. Hic tamen in genere notari velim, serio cauendum esse, ne nimis crebro & præter necessitatem mammas offerant mulierculæ, sed omni potius ratione nimis appetentes abstrahant, quia ipsi, quousque bibere debeant, ignorant: alias ista possunt mala suboriri, quæ in superiori capite euenire diximus.

§. XIV.

*Praeseruat
tio damni
in lac re-
dundantis
ex terrore
& iracun-
dia.*

Sæpe incidit, ut lactis temperies variis ex causis corrumpatur: quare, ne damna inde impendeant, præcauendum erit. Maxime vero omnium, ut supra diximus, lac a terrore lactantis vitium solet contrahere; unde, ne statim a terrore mammæ offerantur, optimum terroris noxam auertendi præsidium est. Idem scire licet de iracundia: & quum labes a vehementi ira lacti insinuata post longiorem etiam moram tam lactenti, quam ipsi nutrici, e. g. in mammis, varia minetur pericula, opus est, ad ipsa præcauenda, tempestiua lactis emulsione.

§. XV.

§. XV.

Nonnunquam etiam accidit, ut vel infans ad lac e mammis su- *Alimenta*
gendum impotens, vel nutrix ob morbum aliasue causas ad lactandum *lacti substi-*
minus capax sit: quo in casu alia nutrimenta appropriata debent pro- *tuenda.*
pinari, inter quæ referenda sunt serum lactis dulce, iuscula hordeata,
aunenacea, emulsiones amygdalinæ lactiformes, vel ex crepatura
hordei, addito vitello ouorum, emulsioni similis mixtura & similia.

§. XVI.

Eadem profunt, & in usum duci possunt, si lac solum ad nu- *Pulmento-*
trium non sufficit; licet eodem fine, pro varia regionum & popu- *rum usus*
lorum constitutione etiam alia excogitata sint alimenta. Maxime au- *& abusus.*
tem hoc scopo apud nostrates celebrantur varia pulmentorum gene-
ra, dum farina cum lacte vel aqua cocta in pultis tenacis ac glutinosi
consistentiam redigitur. An vero infantes, præsertim illustrium te-
neriores, ob ventriculi debilitatem, cibis hisce viscidioribus probe
resoluendis suppare sint, hoc est, de quo valde dubito; ut potius
inde sæpissime viam ad viscerum & mesenterii obstructions sterni
credam; sicut etiam HILDANVS cent. VI. obs. 34. desperatam pylori
obstructionem a tali pulcra observasse legitur. Multo minus debi-
lis ventriculus tali pulcra debet valde repleti, vel intempestive, pri-
ori alimento nondum subacto, nova eiusdem quantitas denuo obtru-
di, quia hac ratione innocuam prolem multum lædi docuimus.

§. XVII.

Neque probare ego vellem peruersam muliercularum consuetu- *Pulmento-*
dinem, dum infantibus pulmenta ore prius voluta & salua commix- *rum nocina*
ta exhibere solent. Et licet hæc massa, salua sanæ matris impræгна- *masticatio.*
ta, in chylum infantili ætati amicum facilius conuerti posse videatur:
ego tamen vix possum adduci, ut huic opinioni penitus subscribam,
his motus rationibus: quia tali masticatione non modo tenuissima
pulmenti portio sugendo absumitur, sed etiam saluæ dentiumque
corruptorum vitia, quæ ob summam materiæ peregrinæ subtilitatem
vix possunt percipi, facile cum teneris communicantur.

§. XVIII.

§. XVIII.

Post abla-
tionem in-
fantum
que obser-
vanda?

Quando sub hac diæta infantes ad talem peruenerunt habitum, vt aliis alimentis capiendis & digerendis apti videantur, quod intra anni spatium, aut serius adhuc contingit, ablaçtari possunt. Tum vero non minus, quam antea curiose sunt observandi, ne mala antea euitata pleno nunc agmine irruant. Inprimis autem ciborum multitudo, varietas & crassa consistentia fugienda est: siquidem cibi nimis falsi, visceri, austeri, acidi & pingues copiosius ingesti, minusque rite concocti largiori cruditarum acido-viscidarum prouentui favent. Sic etiam æstate nocent fructus horæi, crudi & immaturi, qui plerumque in particularum suarum contextu acidum recondunt, quod fibras intestinorum irritando & spasmodice affligendo, diarrhœas, dysenterias, tormina & alia mala, aduentante præsertim autumno, excitare valet. Quo demum pertinet panis non rite fermentatus, aut nimis recens, non exclusis saccharatis & dulcibus, quorum interuentu chylus ex facili in viscidum abit magma, quo dein lumbrici, ventris tormina atque duresces &c. inuitantur.

§. XIX.

Remedia
præseruati-
ua lactanti-
bis profi-
cua.

Nunc propius quædam de præseruandi methodo dicenda restant, quæ paucis explicabimus. Nihil vero ad præcavendos infantiles morbos conuenientius deprehendi, quam, non modo nutrici, sed & renello, paullo etiam largiori in quantitate frequentius offerre infusa herbarum sanguinem edulcorantia cum aqua facta. Quem in finem non possumus non vehementer laudare infusum scorzonæræ, liquiritiæ, herbæ veronicæ, seminis fœniculi & similibus. Ita etiam lac tenue ac fluidum redditur, quo minus angustiora vascula obstruere, sed per omnes corporis tubulos valdeque anfractuosos glandularum ductus ferri possit liberius. Neque etiam illæ sibi male consulunt, quæ post pastum seminis fœniculi & anisi lac augentis atque tormina infantum præcauentis portionem comedunt.

§. XX.

Remedia

Quoniam in ventriculo & duodeno lac stagnans facile acescit, corro-

corrosivum euadit & coagulatur, sicque mille graua excitat mala: *lac corrigentia.*
 omni profecto cura & diligentia prospiciendum est, ut lactis illa ram-
 periculosa coagulatio præcaueatur. Cui quidem scopo egregie ser-
 uiunt pulueres, qui lapides cancrorum, ouorum testas, radicem iri-
 dis Florentinae, crocum, semen anisi vel eius oleum, sperma ceti,
 cinnabarim & solutionem ocul. cancri recipiunt, de quibus bis vel
 ter in hebdomade dosis cum euphoria potest offerri. Sed, quum ex-
 optatum sanitatis infantilis negotium maxime etiam in debita & suffi-
 ciente secum aluinarum egestionem versetur, & vt tonus ventriculi ac
 intestinorum conseruetur, interdum quoque leniora laxantia, si opus
 est, sunt interponenda, quibus lactis coagulati noxae haud parum
 quoque aueruntur.

§. XXI.

Hic vero omnia purgantia fortiora & acria, vt refinam ialappæ, *Cautela circa pur-*
 scammonium, elleborum nigrum & similia, infamia & infantibus ab-
 solute noxia declaro; siquidem non modo ad tormina & alui adstri-
 ctiones, sed & ad atrophiam & affectus convulsiuos disponunt. Ab
 aloe quoque, ob nimium, quem excitat, feruorem & ebullitionem,
 item a sennæ foliis abstineant infantes; quia, quo plus remediis alvus
 ad excretionem irritatur; eo maior egerendi postea difficultas, alvi que
 tensio subsequitur. Imo quoque non tantum puerulis, sed etiam nu-
 tricibus talia exhibita plurimum nocent: siquidem lacti admixta tenel-
 los sæpe conuellant. Hinc recte SYDENHAM *epilepsia*, inquit, *puero-*
rum primo mense sæpe aggreditur a frequentibus nimis alui deiectionibus,
 & GALENVS sua iam ætate prudenter adseruit: quod corpora puero-
 rum non deberent purgantibus exsiccari; quia alioquin incremento
 tener ac debilis a purgantibus lædatur, dici vix potest. Hæc enim
 medicamenta propter suam, qua pollent, virtutem fibras irritantem
 ventriculum & intestina ad spasmodicas constrictiones excitant, ea-
 demque, cum debilitas succedere solet, lacessunt, suoque tono ac
 robore priuant, vt dein, turbata digestionem, facili negotio lac acce-
 dat & corrumpatur.

§. XXII.

-- circa
mercuria-
lia.

Ex mercurio, quocunque etiam modo parata remedia, præfer-
tim in puluere, pauloque maiori & repetita dosi infantibus oblata,
iure meritoque deleteria iudicamus, partim quod grauitate sua hinc
inde plicis ventriculi & œsophagi firmitus adhærescunt, partim etiam,
quod accessu bilis acrioris & corrosiui acidi vehementiorem, eamque
plane corrodentem naturam induunt: vnde tonus intestinorum miri-
fice non tantum læditur, sed ad morbos quoque, ex debilitate gene-
ris neruosi & spasmis oriundos via panditur; idque eo magis, si in-
fantibus, qui corrosiuam colluiem, ex fecum virore & torminibus
iudicandam fouent, temere propinantur.

§. XXIII.

-- circa
alia metal-
lica.

Idem valet de aliis metallicis remediis, vt auro fulminante, mar-
tialibus, venereis & antimonialibus, vt mercurio vitæ, puluere Mon-
ckii & similibus, quibuscum profecto cautissime agendum est; quia
admodum infida & infecura sunt remedia, quæ quatenus ab humori-
bus in prima regione residentibus solvuntur, operationes vel languidi-
ori, vel vehementiori modo exserunt; imo fere prorsus enecant.

§. XXIV.

-- circa le-
niora.

At vero, non sola potentiora hætenus recensita grauium malo-
rum causam subministrant, verum etiam ipsi syrupi & pulueres ni-
mis crebro & copiosius oblari tenera infantum corpuscula sæpe valde
lædunt. Qua de re audiendus est CARDANVS, qui *de malo recentium
medicorum medendi vsu cap. 48.* grauitè sui & nostri temporis morem
de syrupis & pulueribus exhibendis ita reprobat: *error est, inquit,
cum nouiter natis auxiliandi scopo alii syropos, alii pulueres, alii aliud
consulunt; cum tamen constet, tam mollia membra nulla debere permutari
qualitate, siue purgante, siue adstringente. Tenella enim ista membrorum
compages nihil fere innoxium, lacte excepto, recipere potest.* Tempera-
rum quoque oleum amygdalarum dulcium cum saccharo sæpe exhi-
bitum haud penitus noxa caret, prout fidem facit HARDERVS *in apia-
rio obs. med. 99.* vbi refert, infantem quendam, cui mulierculæ a par-
tu

tu oleum amygdalar. saccharo nuptum frequentius exhibuissent, tormentibus ferme continuis, & demum epilepsia correptum elapsis aliquot septimanis obiisse, in eoque post sectionem non solum viridia, qualia etiam vivus egefferat, excrementa fuisse inuenta, sed etiam intestini ilei portionem inferiorem manifesta gangrænosi adfectam. Nec dissimile exemplum infantis ex oleo amygdalino, alternis diebus dato simili morbo defuncti recenset Clar. WEISIVS in *dissert. de abusu purgantium in recens natis.*

CAPVT III.

De Pathematibus ex dentitione difficili.

§. I.

NOluit provida natura hominem cum dentibus nasci, sed optimo *Dentium generatio.* potius consilio, ad præcauendas lactantium inter fugendum molestias, providere, vt dentes sensim paulatimque succrescerent; quorum prima, & in vtero iam posita rudimenta initio quasi mera sunt filamenta membranacea, quæ succo nutritio repleta in mucum inspissantur, ex mucos in cartilaginem indurantur, & ex cartilagine demum in osseam firmitatem abeunt. Quamvis vero non vnus -- *tempus eruptionis.* idemque in omnibus dentitionis sit terminus, sed ipse pro subiectorum ratione differat; dum alii tertio, quarto, septimo, vel nono mense, alii autem vix intra anni spatium dentes accipiant: nihilominus tamen hic solet in eruptione ordo plerumque seruari, vt dentes incisores, qui etiam risorii & lactei dicuntur, a papillarum inter fugendum affricu præ ceteris maturentur, & in inferiori maxilla priores omnium erumpant, his deinceps canini succedant, & hos iterum molares excipiant.

§. II.

Licet hæc dentium eruptio opus & res plane naturalis sit, infantibusque nonnullis sine vlla grauiori molestia eueniat; pluribus tamen *Historia dentitionis difficilis.*

men propter varia, quæ iungi solent, symptomata, ingentes creat molestias; unde dentitio difficilis suboritur, quæ nonnisi tardior & dolorifica dentium ex maxillarum alueolis per gingiuas eruptio esse solet, atque his maxime signis cognoscitur: Infantes calore præternaturali exardescunt paucioribus tentantur, in somno, qui inquietus est, subsiliunt, ploratibus defatigantur & vigiliis, lac ex vberibus audius sugunt, ipsasque mammarum papillas mordent, & manus oris intumescunt, tumentes aut albicant, aut rubent; saliu copiosius ad fauces destillat, ductilisque lympa ex ore sæpe pender, & alvus vel obstruitur, vel per diarrhœam colliquescit. Imo demum his symptomatibus iunguntur alia, eaque longe grauiora, vt fere sunt acutæ febres, motus convulsui & epileptici, graues maxillarum torsiones, & similia: quæ tamen aliter atque aliter afficiunt, prout gradu solet differre ipsa dentitionis difficultas, & subiectorum sensibilitas.

§. III.

- - causa

Causa dentitionis difficilis aliquando in dentibus ipsis, aliquando in gingiuis esse deprehenditur. In illis residet, quando dentes exitum molientes vel grandiores acutioresque sunt, vt canini & oculares; vel quando segnius excrecendo, gingiuas diutius rodunt, vellicant & terebrant; vel etiam, quando plures simul impetuosiori motu protruduntur. In gingiuis vero causa est quærenda, si ipsarum crassities firmiorque textura pertinaciter obstat, quo minus dentes, in maxillarum loculis latentes libere possint exitum moliri.

§. IV.

Ratio symptomatum

Quum vero a tali violenta dentium protrusione valde sensilis gingiuarum caro, quæ ex variis fibris, nervis ac membranis contexta est, non potest non insigniter lædi, pungi & inflammari; haud mirum esse debet, cur non tantum pruritus, calor & dolor gingiuarum cum segniori dentitione coniungatur, verum etiam, ob irritationis vehementiam, factamque inde systematis nervosi commotionem, pauciores, subsultus, inquietudines, vigiliæ, vomitiones, asthmata, ruses, imo ipsi convulsui & epileptici motus concitentur; idque eo ma-

magis, si infantes natua quadam, vel acquisita cerebri nervosque generis debilitate, & ad spasmodicas constrictiones dispositione iam antea laborauerint, quæ dein, dolore acuto cum febre vrgente, in actum deducitur, multumque augetur. Neque ex longinquo rependa erit ratio, cur præter naturam alvus sub dentitionis difficultate vel supprimatur, vel fluida nimis existat. Etenim, sicut omnis vehementioris doloris, ita etiam eius, qui ex dentibus nascitur, ea solet esse natura ac indoles, ut vniuersum corpus spasmis exagitando, simul etiam primas vias male afficiat: unde lac inibi facile acefcit & corrumpitur, indeque pendens libera alui exoneratio aut retardatur, aut nimis acceleratur.

§. V.

Quoad prognostica dentitionem in puerulis periculofam sæpe ac *Prognostic* funestam esse, satis proh! dolor comperimus. Graues enim & atroces isti affectus, quos non raro aut superuenire, aut iungi eidem diximus, sæpe tantam virium imbecillitatem adducunt, ut expediundæ dentitionis pugna infans euadat impar, & perinde reliqua symptomata maius incrementum sumant. Inprimis vero grauis dubii-que eventus esse solet dentitio infantibus plethoricis & succi plenis, itemque iis, qui immodico somno velut marcent; utpote quibus malum omen adfuturæ convulsionis prænuntiat HIPPOCRATES *lib. de dentitione*. Tum quoque idem grauissimus auctor dentientes cum tussicula tardius producere dentes, inque perforatione corpuscula laborantium magis extenuari adserit; sine dubio, quia tum per se tussis vires ad protrudendum necessarias eneruat, tum etiam magnam succorum viscidorum & acrium in corpore præsentiam indicat, qui non possunt non dentientibus, gingiuas vehementius irritando, grauiter obesse. Similiter etiam peius adficiuntur, qui aluo adstricta laborant, quam qui alvum laxam & fluidam sæpe deponunt; licet pariter experientia confirmatum habeamus, quod non minus hi, quam illi præ dolore in ipso febrili paroxysmo conuulsi moriantur. Porro, multum quoque interest nosse, an subiecta ægrotantia valde sint sensibilia, & forte a parentibus iracundis genita. Quod enim si ita fuerit, semper certiores sunt convulsionem, magisque dubii euentus; *(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)*

quamuis non omnes convulsione tentati moriantur. Denique, quo difficilius, & quo longiori tempore dentes erumpunt, eo maius est periculum, ne natura nimis debilitata tandem succumbat. Quæ autem divus ille senex HIPPOCRATES citato loco amplius prodidit, quod febres acuta laborantes convulsionem effugiant, & hyberno tempore dentientes facilius conualescant, id aliis experiendum committo.

C V R A T I O.

§. I.

*Dieta ante
dentitionem
& sub
ea.*

Qui consilio & auxilio imminentibus infantum morbis vult occurrere, primo omnium tempus dentitioni a natura dictum, ut fere est tertius, quartus, septimus mensis, accurata computatione debet advertere, operaque laudabili ante ipsam dentitionis difficultatem infanti adesse, ut nec huic quicquam cibi vel solidioris, vel calidioris ad mandendum porrigatur, sed tenuissimus potius victus, maximeque tenuiores sorbitiones propinentur. Quum vero insigni simul auxilio esse soleat nutricis sugentis temperantia, & conveniens præceptorum diætericorum observatio; eo sane pariter respiciendum est, ut hæc omnia calefacientia, vinum, aromata, & quæ sunt eiusmodi alia, maxime fugiat, & sibi potius usum alterantium & humectantium, ipsiusque aquæ potum sedulo familiarem habeat. Neque vero hæcenus dicta tantum ante molestam dentium eruptionem locum inveniunt, verum etiam sub ipsa possunt ac debent adhiberi.

§. II.

*Curatio interna
infantis*

In ipsa curatiua methodo id maxime agendum est, ut dolor & inflammatio, quæ febriculas, convulsiones & diarrhœas plerumque comites habet, placide sistatur, gingivæ laxentur & emolliantur, sicque dentium prorupcio promoveatur. In quo quidem scopo obtinendo, si interna primum spectamus, præcipitantia, & maxime quidem usus gelatinæ cornu cerui in potu dissolutæ, cum essentia papaverhœados, item liquor noster anodynus mineralis, ad aliquot guttas interdum oblatus omnibus palmam reddunt dubiam. Neque præclaro suo usu caret mixtura crebrius exhibita, quæ ex aquæ lil. con-

vall.

vall. florum tiliae, primulae veris singulorum vncia vna, pulueris Marchion. & antimon. diaph. scrupulo vno, croci granis aliquot & syrupi de pœonia, f. papav. rhœad. drachma vna, additis liquoris a-nodynii & spiritus salis ammoniaci paucis guttis, consilari potest.

§. III.

Sicut autem in grauibz infantum morbis nutrici sæpe, quam... & nu-
infanti medicamenta dare præstat; ita quoque hoc similiter obseruan-
triciis.
dum est in vehementioribus retardatae dentitionis symptomatibus.
Quo fine ego insignem sæpe opem vidi ex medicamentis antispasmo-
dicis nutrici oblatis, vt sunt pulueres, qui radicem pœoniae, cornu
Cervi sine igne, vnicornu fossile, succinum, castoreum & similia
continent.

§. IV.

Nihil fere magis impetum humorum ad superiora concitat & au-
get, quam diuturnior alui adstrictio, & quæ inde pender flatuum & au-
spasmodum in nervoso intestinorum tractu progenies. Quam ob-
tas conser-
rem nihil prius esse debet medico, nihil posterius, quam vt tum in-
vanda.
fanti clysteribus emollientibus & oleosis, tum ipsi nutrici conuenienti
medela alui libertatem restituat, ne forte reliqua morbi præsentis cu-
ratio a tali fontica causa retardetur, vel prorsus suspendatur.

§. V.

Sed externis quoque remediis ad ipsas gingiuas applicatis iuvare Curatio
decer. Quo fine ad gingiuas emolliendas & relaxandas egregie con-
per exter-
fert lactis cremor, item butyrum insulsum tam solum, quam cum
na.
melle mixtum. Neque minus prodest, in ipsa illa parte, vbi dens
prorumpere conatur, atque tumorem, dolorem & ardorem gignit,
ficum per medium dissectam admouere, medullam crurum vituli, vel
mucilaginem sem. cydoniorum cum virelli ouorum tantillo, aqua rosa-
cea & syrupo violarum dissolutam, vel etiam cerebrum leporinum,
quod specificè in tali casu laudari solet, adhibere: sicut pariter insigni
iuvandi energia pollet linimentum, ex spermate ceti, syrupo papav.
albi, oleo amygd. dulc. croco & nitro paratum, carniq; gingiuarum
do-

dolenti inunctum. Quo demum pertinet mica panis albi cum lacte cocta, additoque oleo rosarum & croco remixta, quam nonnulli, si anodina propter dolorem & inflammationem poscuntur, commendare solent.

§. VI.

Incisio gingivarum.

Quodsi vero dentes erumpere plane renuant, sectione ipsis parandus est exitus, & scalpello membrana, cui extremitates dentium incumbunt, incidenda est; quod ego experimentum sæpe ex voto successisse memini.

CAUTELÆ.

§. I.

Cautela circa remedia calida & regimen.

IN dentitione difficili imprimis nocent omnia calidiora, purgantia; externa quoque valde spirituosa naribus oblata, vel adstringentia gingivis iniuncta, quia inde, dum omnes in toto corpore motus auctiores sunt, hi facile exacerbantur, & febris, quæ frequentissimus & fere indiuiduus doloris comes est, magis adhuc accenditur. Vnde simili ratione peccant matres, quæ infantes in his morbis, cum dolore, febre & inflammatione iunctis, nimis calido regimine tractant, & lectis aut conclauibus nimis calidis includunt.

§. II.

Circa alui fluxum.

Quum alui libertas, etiam paulo maior, nunquam fere non maiorem faciat spem sanitatis recuperandæ, nulla sane ratione tum temporis alvum roborantia vel adstringentia debent propinari. Alias enim res periculi est plenissima, & convulsiones cum aliis symptomatibus longe citius certiusque subsequutas esse recordor.

CAPVT IV.

De Torminibus infantum.

§. I.

EX cunctis, quæ teneros cruciant infantes, adflictionibus vehementes abdominis dolores & inflationes frequentissime occurrunt, quæ his maxime signis se manifestant. Primo ægri valde inquieti huc illuc se jaçant & torquent, pedibusque calcitrant; mammas auersantur, & continuum fere ploratum edunt: venter flatibus turgidus conspicitur cum spirandi angustia, ructus interdum ex ore impetuosius prorumpunt, aluus plerumque est adstricta; & si deponitur, excrementa ut plurimum viscida, tenacia, plus minus colore viridi & æruginoso tincta, mox instar aquæ leniter flavescens fluida reddit; mox vero instar albuminis oui indurati grumosa dimittit, quod vernacula nre Emergehactes exprimunt; sæpe etiam tam acrida & corrosiva eiiciuntur, ut inde podex cum perpetuo tenesmo excorietur. *Torminum descriptio.*

§. II.

Causam immanium harum passionum proximam & continentem potissimum spasticæ intestinalium membranarum, quæ nervosæ, valdeque sensibilis naturæ sunt, stricturæ constituunt, quibus præsentibus & diu perseverantibus naturale intestinorum robur, tonus & motus peristalticus ita labefactatur & pervertitur, ut inde non modo expulsio tam flatuum, quam excrementorum retardetur; sed ingestorum quoque digestio, correctio & conueniens secretio impediatur. Quamvis vero hæ intensiores membranarum nervosarum constrictiones & crispaturæ per se valde dolorificæ sint; nihilominus tamen, quia flatus, seu individuos spasmorum effectus, simul retinent, magnamque intestinorum distensionem inducunt; fit omnino, ut inde

omnium in toto corpore functionum œconomia mirum in modum perturbetur.

§. III.

*Causa mediata sunt
1) animi
affectus laxantium.*

Causam harum adfectionum mediatam vti plurimum graues animi commotiones, per iram, terrorem, metum & tristitiam in lactantibus suppeditant, quæ proxime & immediate in partes corporis nervosas, maximeque in ventriculum & intestina operando, naturalem & æquabilem ipsorum tonum, majori vel relaxatione, vel auctiori constrictione pervertunt. Et quodcumque matres, durante graviditate, fonticas istas animi perturbationes crebrius grauiusque experitæ sunt; infantes mox a partu & grauius & diutius diris hisce ventris doloribus afficiuntur.

§. IV.

*2) dolores
in aliis
partibus.*

Sunt etiam ventris torminum & inflationum haud infrequentes causæ graues aliarum partium dolores & spasmi. Ita enim ordinario fere dentitionem infantum difficilem & dolorificam molestæ abdominis flatulentia & tormina cum excretionem alui præternaturali penitusque immutata comitantur. Neque raro accusari debet frigus, improprie ventri pedibusque admissum, quod non modo liberior transpirationis successus impeditur, verum etiam ipsa fibrillarum nervearum textura læditur, & ad stases concipiendas disponitur.

§. V.

*3) abusus
laxantium
& purgantium.*

Sæpissime etiam fit, ut crebrior laxantium, multoque magis incautus purgantium vsus commodam huic malo occasionem suppeditet. Idque non tantum in infantibus, sed etiam adultis obseruare mihi licuit; quippe qui, si quid grauatiui sentientes purgantibus fuerunt tractati, non modo intolerabiles ventris dolores, verum etiam abdomen tumidum & instar tympanicorum inflatum sæpe receperunt, ut postea sensibilis alimentorum canalis in statum naturalem vix maxima cura potuerit restitui.

§. VI.

Causa remotæ sunt

Si causas intuemur remotiores,prehendimus, torminosos intestinorum dolores sæpenumero a meconio diutius retento, neque satis

fatis per colostrum, vel aliud lene euacuans expurgato proficisci; vt *meconii re-*
 pote quod tum mora & copia accumulatum fibras intestinorum di- *tentio &*
 stendit & flatulentias excitat, tum a lacte superingesto acius reddi- *lac aescens*
 tum, sensibiles intestinorum membranas ad dolorificam constrictio-
 nem stimulat. Eundem subire censum videtur lac ipsum in primis
 viis corruptum, aescens & in grandinosos quasi globulos coactum,
 quod bilis & succorum fermentescibilium admixtione causticam in-
 duens naturam intestina pungit, rodit, lacinat. Hæc autem noci-
 va fecum acedo & acido caustica indoles non modo per viridem, quo
 ipsæ tinctæ sunt, colorem, & per vasorum, quibus excipiuntur, ar-
 rosiones; verum etiam per illud maxime experimentum, se manife-
 stat, dum ab oleo tartari per deliquium adfuso viridis excremento-
 rum color in flavum conuertitur. Vt silentio denique prætereamus,
 quod canes, qui alioquin lacteas infantum sordes lubenter absorbent,
 plane tum a viridibus hisce excretis abhorreant.

§. VII.

Tandem in infantibus, præsertim ablactatis, permultum ad do- *- - errores*
 lores intestinorum spasticos contribuunt fructus horæi, mellita, *in diata.*
 nimis saccharata & alia, quibus pueruli libenter se obruunt. Fa-
 cta enim inde in primis viis fermentatione, facile succi acerrimi ge-
 nerantur, & accedente forsân iracundia, corporisque refrigeratione,
 magna sordium inutilium copia accumulatur; vnde præcordiorum
 angustia, vomitiones, vehementes intestinorum lacerationes, imo
 ipsæ febres biliosæ suam mutantur originem.

§. VIII.

Quoad prognosin hæc maxime annotanda censemus. Quo diu. *Prognosis*
 tius atrocia intestinorum tormina sæuiunt, & quo crebrius sensibilia
 tenellorum corpora infestant, eo solent esse grauiora & periculosiora.
 Quam facile enim febres, paralyses, asthmata, epilepticæ conuulsio-
 nes & alia funesta iunguntur mala, quæ, nisi citò conuenientibus com-
 pescantur remediis, facile ad lethum miseros ducunt. Qui a vermi-
 nosa colluue proueniunt intestinorum dolores, raro feliciter cessant,
 nisi vermibus ipsis exturbatis. Neque in euentu præsagiendo parum
 inter-

interest, vt subiectorum laborantium rationem habeamus; quæ si a parentibus imbecillioribus, & matribus imprimis ad spasmos hystericos dispositis prognata fuerunt, metus est, ne malum & vehementius torqueat, & multo crebrius recurrat.

CVRATIO CVM CAUTELIS.

§. I.

*Curatio
nutricis.*

Medico torminosos infantum cruciatus curaturo primo omnium incumbit, vt acidum primarum viarum corrosiuum absorbere, corrigere & blande educere satagat. Quo sine, si malum, vt plerumque fit, a lacte corrupto & quibuscunque de causis vitiato originem traxerit; quam primum necesse est, ut nutrix vel prorsus mutetur, vel serio caveat, ne tum temporis eibis flatulentis, fructibus horæis; leguminibus, vinis, acidis, feculentis, aliisque lactis temperiem immutantibus indulgeat: quia his omnibus vel multum augetur, vel pertinacior redditur affectus. Tum quoque nutrici, si alui adstrictione laborat, leniora profunt laxantia, quæ inter maxime recensemus rhabarbarina; si e. g. drachma dimidia extracti rhabarbari in vncia dimidia liquoris terræ foliatæ tartari & aquæ cinnamomi soluta mane & vesperi ad LX. & plures guttas adsumitur. Neque tum minus nutricem adjuuant medicamenta carminativa, item infusa theiformia, paulo majori in quantitate hausta; vtpote quæ in lactis crassitie diluenda & resoluenda excellenter se gerunt.

§. II.

*Et in-
fantis per
corrigen-
tia.*

Quod vero speciatim ad opem infanti ægrotanti præstandam at-
tinet, primo omnium eo debet respici, vt acidum primis in viis ob-
hærescens ad iustam temperiem reducatur. Quo sine hic, qui sequi-
tur, pulvis expertæ virtutis meretur commendari, qui ex lapidum
cancrorum, matris perlarum, antimonii diaphoret. rad. ireos Florent.
ana drachma dimidia, croci granis tribus, olei anisi, macis, guttis
duabus conficitur, singulisque bihoriis ad grana V. vel VI. in decocto
cornu cerui, vel aquis antispasmodicis & analeptica virtute præditis,
vt

CAP. IV. DE TORMINIBVS INFANTVM.

33

vt florum tiliae, ceraforum, melissae &c. cum pauxillo diaiscordii Fracastorii remixtis, cum fructu propinatur.

§. III.

Nihil autem fere magis misere afflictos solatur, praeter clysteres, qui tum blando tepore suo spasmodum intestinorum relaxant, tum etiam flatus, qui plerumque torminum causa vel comites sunt, egregie discutiunt & euehunt. Quo sine ego laudatissimo saepe effectu applicari iussi enemata, ex herba majoranae, floribus chamomillae, & feminibus carminatiuis, cum iusculo tenui auenaceo decoctis parata, & addita olei chamomillae, vel anethi cocti sufficiente quantitate, adiectisque aliquot olei anisi guttulis efficacius reddita.

§. IV.

Interne data alvum tensam optime reserant rhabarbarina, vt syrpus de cichoreo cum rhabarbaro, medicamentum nutriti praescriptum in minori dosi oblatum, & electuarium, quod ex rhabarbari electi & lapidum cancror. aequali portione cum syrupo cichorei vel rosarum solutiuo subacta componitur, & in decocto hordei, adiecta conuenienti mannae quantitate, per interualla propinatur. Neque possum, quin hoc loco approbem, valdeque laudem methodum HEVRNII, qui in *method. ad praxin Lib. II. c. 26.* adserit, se vsu comperisse, a feminis anisi scrupulo vno, grosso modo comminuto, iam recens natos puerulos commodissime a viridi bile & pituita foeda purgari, simulque clamosos ventris dolores sedari, si cum primo cochleari pultis saccharatae offeratur.

§. V.

Si vermium in intestinis nidulantium suspicio adest; ea omnino dare expedit, quae inimicis hisce hospitibus enecandis & educendis accommodata sunt remedia; de quibus infra in peculiari capite dicendi locus erit.

§. VI.

Tandem etiam externis contra vim morbi simul pugnare expediat. Quo scopo egregie se gerunt emollientia, vt sunt flores chamomillae, (HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.) E mo-

momillæ, sambuci, meliloti, verbasci, semen fœnu græci, anethi, crocus, &c. ex lacte cocta, & vel vesicæ suillæ indita, vel linteo excepta, abdominique applicata. Nec mihi illorum displicet methodus, qui exterius ventris regionem circa vmbilicum oleis destillatis, cumini, carui, anisi, fœniculi, chamomillæ & similibus, cum oleo nūcistæ expresso, chamomillæ cocto & axungia quadam exceptis ac temperatis inungunt.

§. VII.

*Cautela
circa acrio-
ra purgan-
tia.*

Quod tandem ad cautelas in hoc morbo necessarias attinet, vti-que consultum est, ab omnibus falsis, acribus & fortiter stimulantibus, præsertim purgantibus abstinere: admodum enim intutum est, saburram acerrimam sine præmissa eius correctione per longum intestinorum canalem educere velle. Maxime autem omnium insigni nocendi qualitate pollent resinosa, vt resina jalappæ, quæ sane imprudentissime infantibus ex lacte corrupto & acri ægrotantibus propinatur. Et licet ipsa copiam humorum aliquoties ejiciat, continuo tamen stimulo & intestinorum irritatione spasmos facile adauget, & debilitatem relinquit. Si vero repurgatione, quæ tamen raro exposcitur, opus est, pulvis mechoacannæ albæ ad aliquot grana cum syrupo datus prodest, aut potius collectam ventriculi & duodeni saburram absorbentibus & corrigentibus alterare, & dein mannatis, rhabarbarinis & clysteribus eius excretionem moliri iuvat.

§. VIII.

*- - circa
malum a
spasmodi-
um.*

Sæpenumero hæc intestinorum tormina non tam a causâ materiali primis in viis latitante, quam potius a formali, seu vehementi neruorum agitatione, e. g. a graui in aliis membris dolore per consensum producuntur: quo in casu, remotis laxantibus, primo omnium ad spasmos & dolores sopiendos dirigenda est curatio.

§. IX.

*- - circa
clysteres
eorumque*

Si vllum remedii genus ob insignem, quam præstat, vtilitatem meretur commendari, sunt profecto, vt supra iam innuimus, clysteres, qui immediate ad intestina perringentes & tam sedando quam flatus

flatus discutiendo insigniter opem ferunt, si modo attendatur indicatio, ob quam tepida hæc fomenta iniicimus, vt in iis apparandis aliquem habeamus delectum. Ita enim, si excreta alui sunt liquida, instar laticis acerrima, vt non modo graua ventris tormina, sed & podicis excoriationem inferant, profunt clysmata ex lacte & saccharo, vel terebinthina in vitello oui soluta, quæ acrimoniam temperando, intestini crassi & podicis rosionem auertunt. Quodsi vero a murca viscida in intestinis oberrans, torminibus & flatulentiis ansam suppeditat, locum potius inueniunt enemata maiori quadam resol- uendi virtute prædita, quæ stimulo intestinis crassis addito efficiunt, vt qui in reliquis intestinulis hæret mucus, eo facilius postea descen- dat. Ita parari potest clyisma ex decocti flor. chamomillæ vncia vna vel duabus, additis mellis rutacei vna alteraue drachma, saponis Ve- neri drachma dimidia, oleique anisi aliquot guttulis.

§. X.

Solent tandem mulierculæ plurimæ eiulatum pertæse, ad som- num in hoc morbo prouocandum, varia sedatiua, vt mithridatium, requiem Nicolai & alia propinare; sed pessimo plerumque ausu & effectu. Nam præter multa graua mala, etiam mirifica mentis he- betudo improvidum opiatorum vsum sæpe sæpius solet excipere.

CAPVT V.

De Aphthis.

§. I.

Quæ infantum os, fauces & œsophagum obsident pustulæ cum inflammatione quadam coniunctæ, in medicorum scholis di- cuntur aphthæ, & nil nisi vlcuscula sunt parua, vix milii aut cannabis semen excedentia, quæ nonnunquam, propter ardorem & dolorem, non modo inquietudines & clangosos clamores excitant, sed lactis quoque suctionem, ipsamque deglutationem valde reddunt difficilem.

*Aphtha-
rum descri-
ptio.*

E 2

§. II.

CAP. V. DE APHTHIS.

§. II.

-- *differe-
ntia*

Differunt hæ oris pustulæ ratione graduum; siquidem aliæ sunt indolentes, rubræ vel flauæ, & tantum per gingiuas, linguam & buccas in superficie dispersæ, ideoque benignæ dicendæ; aliæ contra sunt valde dolorificæ, liuidæ vel nigræ, ad uvulam, fauces & oesophagum usque extensæ, ut sæpe totus oris ambitus quasi exulceratus videatur. Atque harum indoles plerumque est maligna, adeo, ut carnes sæpe subiectæ profundius ad ossa usque exedantur.

§. III.

-- *causa*

materialis & formalis Materia, quæ aphthas excitat, omnino est acerrimæ, penetrantis & causticæ indolis, quæ in sanguine prognata, & in glanduloso faucium peristromate, ope glandularum, segregata tenerrimam palati carnem rodit, inflammat, exulcerat: vnde pustularum & complicatorum cum ipsis symptomatum origo.

§. IV.

-- *causa
mediata*

Inter causas vero mediatas, quæ ad ingignendam tam virulentam materiam disponere solent, maxime omnium referri debet, lac vel in puerperis & nutricibus per incongruam victus rationem animique affectus inordinatos corruptum, vel in ipsis lactentibus variis ex causis coagulatum, & accessu bilis acrioris impurum valdeque acre redditum, quod cum sanguine communicatum non potest non totam massam sanguineam acrimonia quadam nociua imbuere, & sicur malis pluribus aliis; ita etiam aphthis occasionem præbere largissimam.

§. V.

*Symptoma-
ticarum
ratio.*

Quæ cum ita sint, haud mirandum est, cur aphthæ varii generis morbis, a sanguinis impuritate provenientes vel iungi, vel superuenire solent, ut fere fit in febribus acutis & malignis, tussi, diarrhœis choleroideis, asthma, dentitione difficili & similibus. In febribus enim, ob nimium calorem, sanguis plerumque temperata & gelatinosa sui portione priuatus admodum facile falso-sulphuream diathesin acquirit; in reliquis vero morbis antea nominatis acris quædam

dam & vellicans materia peccat, quæ tussim, diarrhoeas & asthma excitat, adeoque etiam aphthis progignendis apta nata existit.

§. VI.

Sæpe etiam causæ quædam externæ & occasionales ad aphtha- -- causa
rum progeniem conferunt, ut maxime quidem intermissa faucium remota
& linguæ absterio, peruersa febrium & aliorum morborum per ca-
lidiora medicamenta curatio; aut si corpora infantum æstuantia fri-
gido exponuntur aeri, qui transpirationem cohibendo, sordium sa-
lino-sulphurearum accumulationi inprimis fauet. Neque hic exclu-
denda sunt alia, quæ immediate laxiori faucium compagi vim quan-
dam inferunt; sicut potissimum faciunt turundæ, ex linteo contorto
cum mica panis vel saccharo repletæ, nec non frustula panis cereui-
fiæ intinctæ & infanti ad sugendum oblata: quem morem non modo
nostrates vilioris conditionis mulierculæ perperam sequuntur, sed
LENTILIVS quoque *Eph. Germ. Dec. III. ann. III. append. 94.* in
Suevia potissimum annotavit grauiusque reprehendit. Nec sine ra-
tione: siquidem inde partim fortiori affricu, partim mutata saluæ
temperie facile mollior oris interni cuticula arroditur, & pustulæ ex-
citantur; quæ tamen, nisi interna humorum acrimonia concurrat,
placide decurrunt, & medentibus ansam dederunt, ut aphthas vel a
causa interna, vel ab externa deduxerint.

§. VII.

Quæ per oris superficiem rarius sunt dispersæ aphthæ, itemque *Prognosis.*
indolentes, rubræ & flavescentes remediis facilius obsecundant, quam
quæ totas fauces occupant, ad nigredinem vergunt, foetidumque o-
dorem spargunt. Neque multum periculi alunt, si ab externa potius
causa, quam ab interna proficiscuntur, prauamque succorum diathe-
sin pro fundamento agnoscunt, quales sunt, quæ symptomatice fe-
bribus acutis, aliisque grauioribus morbis iunguntur. Pessimis quo-
que accenseri debent, quæ magnam inflammationem, spirandi & de-
glutiendi difficultatem iunctam habent, quæ in morbis malignis fu-
nestum prænuntiant euentum, & sæpe post mortem per totum œso-
phagum ad ventriculum vsque dispersæ sub sectione conspiciuntur.

CURATIO CVM CAUTELIS.

§. I.

Curatio interna nutritiva.

Curatio aphtharum pro ratione causarum variat. Nam si suspicio subest lactis vel in matre, vel in nutrice corrupti, tum illud omnino debet corrigi. Quod optime perficitur, si non tantum nutriendi femina omnia falsa, acria, spirituosissima & acida animique affectus serio fugit, sed & remediis vitur sanguinem purificantibus & temperantibus, ut fere sunt decocta radicum & herbarum temperatiora, diaphoretica absorbentia, & alvum leniter subducentia, quorum a nobis iam sæpius facta est mentio.

§. II.

Cautela circa infantis.

Si ipse infans mali fomitem continet, per intervalla, syrupo mannato, vel cichorei cum rhabarbaro ad drachmas sex paulatim dato debet repurgari, & iisdem circumspecte tractari, quæ lactis coagululum impediunt, eiusque acrem intemperiem emendant, vitando simul omnia, quæ aphtharum ansam præbere supra docuimus. Tum vero ad acrimoniam humorum temperandam optime profunt decocta avenacea, cum saccharo nitrique pauxillo remixta, & potus loco oblata.

§. III.

Cautela circa symptomatice.

Quæ morbis acutis, vel aliis iunguntur aphthæ, nunquam curantur, nisi morbo ipso, cuius symptoma existunt, vel mitigato, vel penitus superato. Minime vero in acutis multis laxantibus natura in motibus suis debet turbari, sed potius leniora diaphoretica, & emulsiones temperantes ex sem. IV. frigidis & papaveris pauxillo paratæ omne absolvunt punctum.

§. IV.

Externa remedia.

Sed quoque externis rodentem aphtharum acrimoniam placare decet. Quem in finem linctus ex diamoro, succo granatorum & melle paratus, itemque succus raparum cum vitello ouorum & saccharo subactus, vel cremor lactis cum syrupo papaveris albi, vitello qui

oui tantilloque nitri mixtus & vel digitis linteis inuolutis, vel penicillo applicatus. Nec minorem præstat opem vitellum oui, cui aqua rosarum & saccharum admixtum, item mucilago seminis cydoniorum cum melle & pauxillo croci remixta pustulisque illita. Quæ denique ad os colluendum præscribuntur gargarismata, pusillis suadere non sem; utpote qui ad gargarisandum minus sunt apti.

CAPUT VI.

De variolis & morbillis.

§. I.

EQuidem iam in quarta medicinae systematicæ parte, ubi de omnibus generis febribus agitur, variolas æque ac morbillos seorsim consideravi; nihilominus tamen de singulis iam pauca addere placet, quæ partim allata magis dilucidabunt, partim eo seruiunt, ut rotum rei negotium, quo exoptata horum affectuum curatio absoluitur, breuiter in conspectum veniat.

§. II.

Variolæ quidem & morbilli, si primum inuadunt, ratione symptomatum valde inter se conueniunt, dum utraque morbi species cum febre accedit, exanthematica & contagiosa est, epidemice grassatur, & vniuersum corporis habitum cum aliqua cutis eleuatione deformat. Progrediente vero morbo differentia facile aduertitur, dum in morbillis longe minor cutis eleuatio apparet, pectus maxime maculis obsidetur, tussis excitatur atque totus morbi decursus mitior & benigniorprehenditur, citiusque terminatur; cum contra variolæ caput, manus & pedes potissimum occupent, maculae indies maiores fiant & rubrae, quæ deinceps suppurantur, albescunt, exulcerantur & exsiccantur, ad quod perficiendum non solum plures dies requirunt.

quiruntur, sed vehementiora quoque symptomata accedunt, & vestigia sæpe indelebilia in cute remanent.

§. III.

- - sympto-
mata.

Nunquam neque variolæ, neque morbilli sine febre eueniunt, certisque temporibus plus minus benignæ vel malignæ sunt; nihilo secius tamen, si ægrius erumpunt, laborantes ut plurimum delirant, somnia in somno terrifica experiuntur, magnas pectoris angustias ipsiusque gutturis dolores sentiunt, urinam albam mingunt, nihilque alui deponunt; quia diuersis aliunde humoribus feces exsiccatæ remanent. Imo sæpe epilepticis convelluntur subsultibus & mortis periculo expositi sunt; nisi his omnibus in melius conuersis symptomatibus quietiores fiant, & liberior exanthematum eruptio facilius succedat.

§. IV.

- - ratio
symptoma-
tum.

Symptomata cum utroque adfectu coniuncta ut plurimum a febre, & abhinc pendente sanguinis impuri ebullitione proueniunt. Quam ob rem non mirum esse debet, cur sanguinis cursu ad superiora impetuosius directo pectoris anxietates, tussis & cordis palpitantes, in capite cephalalgia, deliria, oculorum & faciei inflammationes, lacrimarum fluxus, raucedines, salivationes &c. eueniant, & præterea, propter nervorum a materia caustica rodente vellicationem tormina, epilepsiæ, tremores, nervorum subsultus & similia pessimam ludant tragœdiam.

§. V.

Variola-
rum diuersi
gradus.

Multum omnino refert, ut sciamus, quam variolæ præferant indolem, & an malignæ, benignæ, an mediæ sint naturæ. Pessimæ autem sunt, si depressæ cum foueis, vel etiam valde ardentes, acuminatæ & simul confluentes conspiciuntur; si violaceæ, liuidæ, aut prorsus nigræ, & vel petechiis, vel purpura, præsertim alba interstinctæ apparent; si febris post eruptionem magna cum anhelitus difficultate permanet, & vel mictus cruentus, vel narium hæmorrhagiæ, cruentæque alui deiectiones sociantur. Pessimæ quoque indolis sunt, si in vesiculas sero vel acri, vel sanguinolento repletas dehiscunt,

CAP. VI. DE VARIOLIS ET MORBILLIS.

41

scunt, & ad suppurationem tendere renuunt; aut si demum in lentas & hecticas febres desinunt, malique moris vlcera vel abscessus relinquant. Benignas contra diiudicare licet ex remissiori symptomatum vehementia, pustulis debito modo & tempore erumpentibus, suppurantibus & arescentibus. Quæ vero mediæ naturæ dicuntur variolæ, inter vtrasque obtinent medium malignitatis gradum; vti nos pluribus in capite citato de variolis ostendimus.

§. VI.

Morbilli perinde gradu differunt, semperque maligni haberi debent, si quando, vt in plebeis & sub inimica aeris constitutione fieri solet, alia exanthematum genera immiscantur, si tussis, nimia raucedo, & febris diutius durant, morboque declinante graua remanent symptomata, quæ morbis chronicis ansam præbent facillimam.

§. VII.

Pendent autem hi diuersi malignitatis gradus ab ipsa subiectorum laborantium constitutione & natura. Ita enim sæpius iterumque obseruare mihi licuit, quod pueri succulenti sanguineque copioso præditi, maxime si a parentibus morbidis fuerint prognati, & propter victum incongruum impuros in corpore humores collegerint, sub morbosa cæli iniquitate præ ceteris variolas malo omine decurrentes incidere soleant. Etenim, quo maior materiæ impuræ intus latitat copia, & quo minus naturæ robur eidem foras propellendæ sufficit; eo etiam difficilior est morbus, cuius vnica certe medela in decenti materiæ peregrinæ ad habitum corporis propulsione, debitaque exhalatione consistit.

§. VIII.

Tum quoque ad augendam horum affectuum malignitatem non parum conferre solent, peruersum ægotantium regimen & commissi in diæta errores, itemque aliæ, quæ præter morem iunguntur circumstantiæ, vt præcipue sunt vermes, qui naturam in motibus salutariter institutis sæpe adeo turbant, vt omnia in peius ruant symptomata. Siquidem ego non raro spasmodicas artuum tractiones, cum

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

F

apho-

aphonia, ventris torminibus & nimia salivatione concitatas noui, quæ nunquam subsequutæ fuissent, nisi verminosa progenies ansam suppeditaſſet. Sæpe etiam diarrhœæ & salivationes nimix, incongruo tempore abortæ statum peiorem afferunt; licet moderatæ hæ euacuationes, si in principio & fine morbi critice incidunt, plus plerumque profunt, quam obſint.

§. IX.

Prognosis

Qui pernicialibus his morbis pereunt, vt plurimum inflammatione partium internarum & subsequente sphacelatione, vel suffocatione per anginam & catarrhum suffocatiuum moriuntur; dum scilicet acris caustica materia vel non satis expellitur, vel expulsa recedit, & in sensibili neruorum systemate graues spasmos, imo epilepticas conuulsiones excitat, quæ, si post factam eruptionem aut perdurant, aut reuertuntur, multum plerumque alunt periculi. Nonnunquam morbus videtur declinare, & de ferocia sua confestim remittere; quod vero non raro indubium mortis indicium præbet, quia tum materia plerumque ad partes nobiliores reuertitur, vnde extrema frigent, & subito faciei, totiusque cutis intumescencia subſidet. Atqui sic demortui, cultro anatomico dissecti per sæpe exhibent viscera pluribus pustulis & maculis liuidis obſeſſa, vel etiam ventriculum cum intestinis magna copia variolarum quoad superficiem conspersum; vt ipse ego non solum crebrius annotaui, sed alii quoque fide digni auctores abunde obseruarunt.

CURATIO.

§. I.

*Curatio
per diaphoretica
& temperantia.*

Totius curationis cardo in eo potissimum vertitur, vt materia acris & caustica temperetur, corrigatur, & a partibus internis ad externas propellatur. Quo scopo præcipuam merentur commendationem pulueres absorbentes & blande diaphoretici, qui acrimoniam corpori infestam in variolis & morbillis non modo contemperant, sed optimo etiam effectu ad externum corporis habitum propellunt. Atque tales pulueres ex cornu cerui philosoph. præparati, vti, lapi-

lapidum cancror. antimonii diaphoretici ana drachma vna, succini præparati, nitri purif. ana drachma dimidia, cinnabaris, corticis cascarillæ ana granis XV. ol. macis guttis IV. commodè possunt parari, & pro ætatis ratione debita dosi exhiberi. Neque tum laude sua carent emulsiones temperantes, vel dictis pulueribus interponendæ, vel cum iisdem conjunctim propinandæ, quales ex seminum cardui Mariæ, frigidor. maiorum papaueris albi ana drachma vna, aquæ cardui bened. flor. sambuci, ceraforum nigr. rosarum, flor. tilia ana vnciis duabus, conficere hætenus consueuimus. Huc quoque eadem intentione pertinent decocta cornu cerui & hordei, auenacea, prisa-næ hordeaceæ cum ficibus paratæ, serum lactis dulce & similia, quæ tum in acrimonia temperanda, tum in placidiori exanthematum eruptione promouenda maxime merentur laudari.

§. II.

Hætenus recensitis absorbentibus, diaphoreticis & demulcentibus, si prudenter administrantur, totum curationis opus feliciter absolvitur; nisi vel in retardata exanthematum eruptione dictis pulveribus bezoardicis tantillum myrrhæ ac croci adlicere, vel parum liquoris bezoardici, ut spiritus Bussii & liquor noster anodynus est, propinare, vel, durante suppuratione, liquorem myrrhæ aquosum cum sale tartari paratum, ad acrimoniam temperandam, offerre velimus: quod medicamentum simul pectus, si tussis valde vrget, egregie solatur.

§. III.

Inter symptomata cum variolis & morbillis coniuncta in primis re-ferri debent torminosi intestinorum cruciatus, & tenesmi, quibus vix melius possumus mederi, ac si oleum amygdalarum dulcium recenter sine igne expressum ad cochlear vnum cum decocto cornu cerui & hordei, vel iusculo auenaceo, subinde propinatur.

§. IV.

Quando raucedo cum tussiculosa pectoris concussione valde vrget, optimo conducit electuarium ex oleo amygdalarum dulc. recentis, spermate ceti, syrupo violarum, & croco paratum, & cum potu

potu calido crebrius exhibitum, non exclusis decoctis avenaceis cum saccharo canto & oui vitello parandis.

§. V.

-- *hemorrhagiarum.* Hæmorrhagiæ si incidunt, cautissimus sit adstringentium usus, sed tantum ad imperum sanguinis moderandum profunt mixturæ ex aquis antispasmodicis, diascordio Fracastorei nuptæ & cum pulveribus præcipitantibus leniter nitrosi oblatae.

§. VI.

Defensio scuiorum. Variolæ faciem præcipue petunt, aciemque oculorum facile lædunt: quare præservandi sine commendari meretur lac muliebre, aqua rosarum dilutum, & cum modico myrrhæ & croci remixtum, vel aqua rosarum & florum sambuci cum tertia parte liquoris nostri anodynii, & momento camphoræ vigorata, oculisque applicata.

§. VII.

-- *& faciei.* Nihil plerumque magis a medico poscitur, quam ut faciei nitore & pulchritudinis conseruandæ curam gerat, ne profundæ relinquantur cicatrices faciem deturpantes; quod fieri plerumque videmus, si materia acris nimis profunde cuti inhæret. Licet autem raro in totum evitari possint rædiosæ istæ cutis deformitates; aliquid tamen petitionibus dandum, & linimentum commendandum est, quod ex axungia humana recenti, cum solutione lythargirii in aceto facta paratur; modo caueatur, ne nimis cito, sed arefcentibus demum papulis adhibeatur.

§. VIII.

Defensio narium. Nares sæpe internæ variolis obsidentur, & obstruuntur, quo minus dein liberior aeris in- & exspiratio rite possit succedere. Quam ob rem, si opus est, illæ commodè possunt illiniri oleo amygdalarum dulcium cum olei maioranæ tantillo & pauxillo camphoræ remixto: quod remedii genus locum pariter inuenit, si fauces exulceratæ opem exposcunt.

CAPITULA.

CAUTE LÆ.

§. I.

Si villo in morbo accuratum vitæ regimen tenendum est, obseruari quam maxime debet in variolis & morbillis. Præsertim autem *Cautela circa regi-*
 aeris regimen ita moderandum est, vt nec ægrotantes nimis calidis *ment.*
 regumentis prope fornacem cooperiamus, nec in hypocaustis humi-
 lioribus & frigidis detentos frigoris iniuriæ exponamus. Vtrumque
 enim periculosissimum est, dum altera ex parte, ob facilem interno-
 rum inflammationem auctamque materiæ peccantis acrimoniam, de-
 liria, hæmorrhagiæ & alia mala concitantur, ex altera vero exanthe-
 matum eruptio vel retardatur, vel pustulæ retroaguntur.

§. II.

In principio & statu morbi carnes vitare decet, omniaque ali- *circæ*
 menta multum succi præbentia; nisi maiorem arcessere velimus pu- *vidum.*
 tredinem. Vitentur quoque nimis dulcia, eaque præsertim viscida,
 quia humorum viscositatem augent. Id quod in morbillis similiter
 valet de acidis, temperandi ardoris gratia cum potu datis; siquidem
 rursim, quæ fere indiuiduus huius morbi comes est, plerumque ve-
 hementiorem reddunt.

§. III.

Veteres medici inter morbi initia, ad materiæ hostilem a par- *Vsus sti-*
 tibus internis euocandam, externe frictiones partium extremarum *tionum*
 cum pannis calidis valde commendarunt; quod remedii genus nec
 ego reicere ausim; quoniam ad meliorem cutis perspirationem haud
 parum conferre videtur.

§. IV.

Remedia alvum ducentia magis præseruandi, quam curandi sco- *circæ la-*
 po-vilia sunt; nihilominus tamen crebrius ego in morbi principio, si *xantia.*
 propter summam sanguinis ebullitionem humores vehementius ad
 caput & pectus propelluntur, clysteres ex decocto hordei, saccharo,
 F 3 & oleo

& oleo amygd. dulc. paratos applicari iussi, idque inde obtinui, vt optata symptomatum remissio subsequuta fuerit.

§. V.

— circa
reliquias
tollendas

Sæpe, licet omnia diligentissime obseruentur, in fine morbi nouiciuæ permanent reliquiae, quæ peculiarem opem postulant. Ita si vlcera mali moris restitant, vnguento de cerussa camphorato, vel lythargirii sunt tractanda, vel iisdem balsamica, ex essentia myrrhæ, succini, balsamo Peruviano confecta, vel balsamum nostrum vitæ, aquæ sclopetariæ nuptum iniicienda. Quicquid vero mali euenit, semper tamen internis purificantibus debet inliti. Quem in finem non modo alvus lenioribus laxantibus, vt tinctura rhabarbari per interualla debet subduci, & saluberrimum transpirationis negotium, debito regimine, infusis herbarum calidis veronicæ, scordii, scabiosæ, rad. glyzyrrhicae & sem. feniculi, pulueribusque diaphoreticis promoueri; verum etiam temperatis balsamicis, e. g. essentia myrrhæ aquosa & aliis deperdita sanguini temperies restitui. Iuvat hic quoque exacta diætæ ratio, quæ in eo potissimum consistit, vt inter cibos dura, salsa, flatulenta fugiantur, potuique decoctum radices chinæ, sarsaparillæ, glyzyrrh. &c. substituatur.

§. VI.

Præfer-
uandi me-
thodus

Haftenus commendata interna remedia similiter præseruandi scopo ex vsu sunt, si quando propter inordinatam aeris constitutionem, vel propter aliorum iam ægrotantium contagium, hæc exanthemata sunt pertimescenda. Nam multum omnino refert, vt corpus ad morbi imperum felicius sustinendum antea bene præparetur.

CAPUT VII.

De Epilepsia & Convulsionibus.

§. I.

Intentio
auctoris.

Veram tam epilepsiæ, quam convulsionum ideam iam in parte III. tomi IV. Medic. systemat. fusius suppeditaui, ibique argumentis

mentis sat ponderosis euici, causam morbi alterius in spasmo duræ matris, alterius in spastica membranarum, medullam spinalem inuentientium strictura ponendam esse. Nihilominus tamen, vt seorsim innotescat, quænam maxime res infantes horrendis hisce adfectibus subiiciant, quibusque remediis depelli isti debeant; e re fore arbitror, ut in præsentī morborum infantilium disquisitione, specialia quædam & magis ad infantes pertinentia adiiciam.

§. II.

Solent autem epilepsiæ pariter atque convulsiones teneram ætatem, quam ab anno primo ad septimum extendimus, præ ceteris frequentissime torquere, non aliam ob causam, quam quod in infantibus partes nervosæ membranaceæ sensuque exquisitiori præditæ ex tenerrimis admodumque mobilibus fibrillis sunt compositæ, quæ leuissime tantum irritatæ, in spasticas & irregulares commotiones facillime coniiciuntur. Quam ob rem etiam vñ venire solet, vt, quo tenerior & ætate minor est infans, & quo maiorem a parentibus vel animi adfectibus deditis, vel eodem olim morbo adfectis obtinuit sensibilitatem, eo etiam facilius ac vehementius tam epilepsiis, quam convulsionibus corripiatur.

§. III.

Tum quoque truculenti hi adfectus facile solent accidere, si non modo matres vterum gestantes salutaris diætæ leges neglexerunt, sed etiam nutrices lactantes hysterice vel aliis nervosi generis pathemati-
bus laborant; si acetaria, acria, fructus hortæos, aliaque incongrua
copiosius deuorant, spirituosâ liberaliori manu adsumunt; vel lacte
copioso æque ac crasso, & in ventriculo acescente pusillos sibi deman-
datos nutriunt. Neque adeo rarum, sed mihi aliquoties obuium fuit,
perfacile sugentes in convulsiones epilepticas, easque difficulter cura-
biles incidisse, quando nutrices vehementi animi adfectu, præsertim
ira, terrore & timore percussæ mammas statim ante debitam lactis
emulsionem & correctionem obrulerunt; aut si quando menstruas
purgationes, quibus ab initio lactationis ad tempus caruerunt, denuo
experræ fuerunt.

§. IV.

§. IV.

- spasmi
& dolores
nervosa-
rum par-
tium

Deinceps experientia demonstrat, nonnunquam tam comitialem, quam convulsivum morbum suboriri, si partes quædam nervosæ spasmis vel doloribus agitantur, & consensus lege ipsæ meningum & medullæ spinalis membranæ simul adficiuntur. Fieri hoc maxime deprehendimus a meconio in primis viis retento & per moram acri reddito, item a ventris torminibus & vermibus sensibiles intestinorum tunicas lancinantibus, nec non a doloribus ex dentitione difficili subortis, & a purgantibus fortioribus, iisque præsertim crebro oblati. Siquidem hæc omnia ita sunt comparata, ut in subiectis sensatione paullo maiori præditis facili negotio epileptico-convulsivos morus cire valeant.

§. V.

- exanthematum
retrocessio.

Sicut illi denique pueri ab epilepsia & convulsionibus præcauentur vel liberantur, quibus faui, crusta lactea & scabies cum pustulis superueniunt; ita hisce impuritatibus improvide retropulsis sæpe sæpius hi gravissimi morbi originem debent. Quod similiter valet de variolis & morbillis, quorum vel impedita eruptio & nociua retrocessio, vel improvida cura infantes numero plurimos epilepsii & convulsionibus enecat.

§. VI.

Prognosis.

Quæ febribus acutis, petechialibus, morbillosis & variolosis superueniunt convulsiones & epilepsiae, mali sunt ominis; nec etiam periculo carent, quando ex dentitione difficili & ventris torminibus suboritur diutius affligunt. Quibuscunque hi morbi, teste HIPPOCRATE *Sect. III. aph. 28.* & experientia, circa annum septimum non solvuntur, iis plerumque vsque ad aliam ætatis periodum misere inhærent. Nec denique minus ex ipsa paroxysmorum frequentia prognosis petenda est; ubi sciendum, quod quo crebriores sunt accessiones, eo magis timendum sit, ne natura demum superata succumbat.

CVRA-

CURATIO.

§. I.

Sicut in omni morbi genere; ita non minus in nostris affectibus to-
 ta medentis intentio ad causas debet esse directa; unde ipsi fue-
 rint subortii. Quodsi itaque ex vitio nutricis per terrorem aut vehe-
 mentem iracundiam commotæ malum originem repetit, sepositis
 omnibus spirituosus, acribus & irritantibus, ea dare expedit, quæ
 inordinatos & spasticos nervosi generis motus placide compescunt;
 vt imprimis faciunt clysteres, ex floribus herbarum emollientium &
 seminibus carminatiuis parati, itemque pulueres antispasmodici, ex
 pulv. Marchion. cinnabari & moschi tantillo confecti, & vel soli,
 vel in vehiculo aquarum, sedante quadam virtute præditarum, fl. ti-
 liæ, lil. conuall. primulæ veris, aurant &c. propinati.

Curatio
 mali ab
 animi affe-
 ctibus

§. II.

Neque parum differt curatio, quando a lacte in ipso infante
 corrupto & corrosiuo reddito morbus profiscitur; siquidem tum pa-
 riter, præter clysteres demulcentes, egregius puluerum absorbentium
 cum croco, moscho, vel momento extracti castorei remixtorum est
 vsus; maxime si simul decoctum cornu cerui paulo spissius pro potu
 adsumatur. Quodsi vero simul primæ viæ a fordibus acido-corrosi-
 uis sunt purgandæ, fieri id potest decocto mannæ successiue dato,
 cui aliquot guttulæ olei tartari per deliquium instillantur.

-- a lacte
 corrosiuo

§. III.

Quando lac crassum & copiosum mali causam suppeditat, in-
 fans pauciori lacte alendus, & talia nutrici nutrimenta præbenda
 sunt, quæ illud fluidius serosiusque efficiunt. Sæpe etiam in tali sta-
 tu ventriculus a lacte stagnante & coagulato multum est infarctus;
 vbi sæpe lene emeticum extra paroxysmum oblatum prodest, quod
 ex tertia vel quarta parte vnius grani tartari emetici cum syrupo viola-
 rum & aqua quadam destillata remixti componi potest.

-- a nimia
 repletionem
 ventriculi

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

G

§. IV.

§. IV.

de a meco-
nio

Meconium primis mensibus non rite expurgatum, & subsisten-
do acius factum quando ansam malo porrigit, debet illud leniori-
bus laxantibus cum absorbentibus iunctis euacuari, maxime vero
per electuarium, ex syrupo cichor. c. rhabarb, extracto rhab. lapid.
cancror, & puluere March. compositum. Vermes contra per reme-
dia ipsis accommodata sunt interficiendi & expellendi.

§. V.

de a re-
pressionē
exanthe-
matum.

Si quādo epilepticum malum ex repressione scabiei, tineæ ca-
pitis vel aliorum exanthematum suboritur, ea debent propinari, quæ
materiam impuram ad habitum corporis reuocandi virtute pollent;
in primis autem vesicatoria nuchæ applicata in tali casu sæpe vsum
præstitisse novimus. Atque hoc etiam experientia FERNELII videtur
confirmatum, qui multos epilepticos per fonticulos & seracea curatos
refert.

§. VI.

Cautio cir-
ca sedatiua

Solent nonnulli, nec adeo incelebres medici ad sedandos vehe-
mentissimos solidorum motus, interdum opiata, ut massam pilula-
rum de cynoglossa, theriacam cælestem atque alia commendare, sed
sæpe infaustum inde vidi effectum. Quare cum hisce cautissime mer-
candum esse censeo; quod itidem valet de volatilibus, quæ etiam ex-
trinsecus adhibita sæpe sæpius nocent.

Ceterum plura ad curationem pertinentia ex parte III. Tom. IV.
medicinæ Systemat. huc possunt referri.

CAPVT VIII.

De tabe seu atrophia infantum.

§. I.

INter morbos infantibus familiares non infimum tenet locum *Atrophia* tabes, quæ est paulatina vniversi corporis consumptio cum abdominis inflatione & insigni functionum læsione plerumque coniuncta. *definitio*

§. II.

Talis autem plerumque huius mali ortus est atque progressus. Inter initia artus tam inferiores, quam superiores incipiunt flaccescere & marcescere, abdomen vero distendi; adest spiratio difficilior, lassitudo corporis, alvus modo strictior, modo solutior, appetitus vagus, cibis maxime frigidis dicatus. Increcente malo facies propter tempora col-lap-sa adpectu est misera & pallida, palpebræ post somnum tument, costæ protuberant, scapulæ alarum instar prominent, cibi plerumque semidigesti excernuntur, & dolores circa vmbilici regionem lancinan-tes sæpe percipiuntur; vrina mingitur crassa modo, modo rubicun-da, somnus est turbulentus, & circa noctem lentus calor cum oris siccitate & siti adfligit. *historia*

§. III.

Minime hic noster affectus debet confundi cum gracilitate cor-porisque macilentia, quæ a pinguedinis defectu, vel eiusdem pro-pter varias causas consumptione oriunda sæpe vnam tantum alteram-ue partem occupat, neque tamen totius corporis functiones lædit. Tum quoque probe debet discerni a rhachitide, in qua partes qui-dem nonnullæ contabescunt, sed artus simul tumore, contractura & incuruatione deformantur. Neque minor cautio adhibenda est, ne tabem ceu primarium affectum pro illa tabescentia habeamus, quæ ceu symptoma aliis morbis, vt febribus, variolis, morbillis, diarrhœis, lum- *differe-
rentia ab
aliis mor-
bis*

lumbricis &c. superuenit. Tandem vera tabes minime est commutanda cum marcore, qui a defectu lactis dependet, facileque cognosci potest ex nutricis vberibus, si flaccida sunt & lactis omnino egena, si ipsæ nutrices non bene appetunt, si infantes parum mingunt, plorant, vagiunt, sique alimento oblato conquiescunt, & mammas cupidi arripiunt.

§. IV.

*Señtio mor-
norum.*

Qui pereunt hoc morbo, in horum sectione plerumque glandulæ mesenterii tumefactæ, scirrhusæ, vel ipsi abscessus deprehenduntur; hepar quoque & lien raro sine labe, infarctu & magnitudine aucta conspiciuntur: muscoli, præsertim abdominis tam extenuati sunt, ut vix membranam referant: intestina contra valde inflata, & amurca foetida, quandoque nigra sunt referta.

§. V.

*Causa pro-
xima &
mediata.*

Causam huius mali proximam in succi nutritii temperati & gelatinosi defectu, vel eiusdem insufficienti ad partes solidas appositione reponimus: mediatas vero causas in deprauata digestionem alimentorum, chylo impuro & crasso, indeque denegato eius per vasa lactea ad ductum thoracicum ipsumque sanguinem transitu collocandas esse statuimus. Quam maxime autem hoc loco accusari etiam debet bilis defectus, vel inertia a præternaturali hepatis constitutione induta, ob quam non modo digestio valde læditur, sed oscula quoque tunicæ intestinorum villosæ minus rite a mucositate sua liberata, chylum ægrius transmittunt.

§. VI.

*causa
remota
sunt incon-
grui cibi*

Causæ remotæ & occasionales iterum variæ sunt; plerumque tamen obseruauimus, post perpeffos morbos, præsertim variolas, morbillos, motus ex dentitione difficili conuulsuos, & alios gravem hanc chronicam passionem sæpius fuisse subsequutam, quando conualescentes gulæ nimium indulgentes alimenta crassioris texturæ, ut caseum, panem non rite fermentatum, farinacea, placentas, fructus quoque horæos, cibos acidos & vina acida adsumferunt.

§. VII.

§. VII.

Nihil vero, vt frequenti habemus experientia, magis nocet, *-- refrigerationes* quam si infantes calefacti & sudore madidi noctu frigidum potum sæpius accipiunt; vel a somno in lecto calentes in frigidiorē auram transferuntur. A suppressa enim transpiratione & constrictis extremorum subtilissimis tubulis non modo succus nutritius aliunde divertitur, & a peripheria ad centrum partesque inferiores reprimitur, verum etiam falsa & acri intemperie imbutur.

§. VIII.

Neque cum clarissimo Dn. CHVDEN dubitamus adserere, infantes *-- sordities* nisi bene fuerint loti & a sordibus suis mundati, ob pororum cutis occlusionem, tabem posse incurrere. Qui vero ex omīssa lotionē vermiculos in cute neonatorum generari statuunt, quos comedones, *Miteffer* vocant, magnamque boni nutrimenti partem subtrahere credunt, hi me eo non possunt adducere, vt ipsis fidem penitus tribuam, quia nouam hanc adsertionem sufficienti experientia nondum satis habeo confirmatam.

§. IX.

Neque inficiandum, ex præpostero medicamentorum, præsertim *-- medicamentis aduersa.* terreorum, absorbentium & adstringentium, in diarrhœis; febribus intermittētib; torminibus, variolis &c. vsu tabidos ejusmodi affectus infantibus posse accedere. Nam testantur, qui corpora hoc morbo defunctorum anatomice dissecuere, se tum ventriculo, tum in adnexis intestinis tenuibus crustas quasdam solidescētis materiæ intuenisse, quam vix ab horum substantia diuellere potuerunt; quod indicio est, non modo liquoris gastrici separationem inde fuisse prohibitam, sed chyli quoque colaturam, osculis lacteorum oclusis, retardatam.

§. X.

Tabes quoque recte statuitur scorbutica, si a parentibus impura *-- scorbuticorum dyscrasia* humorum dyscrasia laborantibus progengerantur, vel a nutricibus *ca dyscrasia*

morbis, & vel cachexia vel alio scorbutico affectu ægrotantibus latentur. Sæpe etiam venerei quidpiam complicarum est, unde atrophia tanquam effectus a causa dependet,

§. XI.

-- victus
mutatio.

Non raro quoque infantes antea sani & per omnia rectissime valentes absque aliqua prægressa manifesta causa languere, corporeque extenuari incipiunt. Atqui hoc patiuntur quando a lacte matris vel nutricis ad solidiorem deferuntur cibum; cumque iam bene pedibus insistere suamque corporis molem sustentare valuerunt, nunc minus possunt consistere, & terram attingere detrectant. Sed mox genuina morbi indoles clarius se manifestat, quando penduli artus in sensus incurrunt, habitusque corporis flaccidus & rugosus fit, sicut in natibus maxime & femoribus conspicitur. Interea cibos sic laborantes continuo ingerunt, ut vix saturari possint,

§. XII.

De fasci-
natione iu-
dicium.

Nihil magis solenne & inter vulgus receptum est, quam, ut plurimi, adeoque etiam ex medicis nonnulli, diutius perseverante hoc malo, causam in fascinationes reiiciant. At vero, sicut hæc ludicra excusatio non obscure indicat, hos homines, qui ad tam infirmum ignorantiae asylum confugiunt, nec genuinas morbi causas cognoscere, nec commodis posse remediis easdem abigere; ita nos hanc iudicandi rationem ineptam & medico philosopho indignam merito reiicimus.

§. XIII.

Prognosis.

Quando ab imprudenti adstringentium, vel nimio salinorum usu malum originem repetit, longum ut plurimum tempus ad curationem requirit, remediisque relaxantibus & humectantibus diutius debet insisti. Quodsi vero abusui absorbentium suos debet natales, & iam diu duravit, ut soliditatem quasi materia intestinorum parietibus obducta acquisiuerit, spes salutis sæpe dubia est, & multi ante causæ sublationem morte præripiuntur. Si diarrhœa iungitur, & materia purulenta, admodum foetida cum sanguine mixta cum insigni corporis emaciatione per aluum excernitur, malum difficili, aut nul-

lo plane negotio potest tolli. Siquidem continuus alui fluxus reliquas adhuc vires consumit, & materiae spurcities iam corruptionem in abdomine indicat, quam mors saepe satis cito excipit. Quando inveteratum est malum, & viscera nobiliora, vt hepar, lien, pancreas, mesenterium, renes atque pulmones sunt infarcta, vel prorsus scirrhusa, tunc curationi vix superest locus: & si demum infarctu vel scirrhu in exulcerationem abeunte febris superuenit hectica, quam ex vrina flammea & rubicunda, crebriori aestu seu phlogosis post cibum maxime auctis cognoscere licet, tunc aegri certius citiusque succumbunt. Denique talem non adeo inveteratam, aut nimio viscerum infarctu minus sustentatam per febres intermittentes saepe feliciter sublatam observationes testantur. Res autem in vado est, & convalescentiae spes adfulget, si coctione ciborum emendata appetitus magis constans & regularis redit, tumor abdominis decrescit, & vires antea depressae cum animi vigore recolliguntur.

CVRATIO.

§. I.

CVratio multum differt pro differentia causarum: generatim tamen in ablactatis eo maxime respiciendum est, vt ejus generis *Curatio per diatam.* cibi suppeditentur, qui corpusculo languido partibusque emarcidis nutrimentum & robur addunt. Egregia hunc in finem sunt iuscula, ex conquassatis gallinis & caponibus sine pinguedine & evidenti saleddine parata, item pulmenta, ex pomis Borstdorffianis cum vitello ouorum & saccharo confecta, quibus cinamomi, macis & vini pauxillum addi potest.

§. II.

Quando oscula vasorum lacteorum ductusque glandularum mesentericarum ab amurca tenaci obstructionem potiuntur, brodia galli- *Curatio tabis ab ob-* nae veteris cum radice graminis recenti, foeniculi, petroselini, aspara- *structione* gi, fellerie &c. decocta, pinguedine remota, sunt omnium vtilissima, quibus in refracta dosi spiritus nitri dulcis, vel vitrioli martis aliquot gurtæ, itemque solutio oculor. canceri addantur. Sed debet hoc alimen-

alimentum medicamentosum ad aliquot dies, imo septimanas continuari, ita vt singulis quatuor horis elapsis tres vel quatuor ejus vnciae ad sorbendum offerantur.

§. III.

Qua amplius ostenditur.

Inter hæc medicamenta magnæ in hoc morbo efficaciæ deoppii latiua præcipuum etiam locum tenent liquores salini mediæ naturæ, si v. g. ex solutione oculor. cancri cum succo citri, ex terra foliata tartari & tartaro vltirolato in aqua petroselini vel fœniculi solutis parantur, debitaque dosi aliquoties de die offeruntur: a quibus remediis summam & mirabilem sæpe energiam expertus sum.

§. IV.

— a praua digestionem & complicatis doloribus

Ad laudabilem alimentorum digestionem promouendam, præsertim vbi bilis balsamica deficit, & acidum cum viscido prædominatur, elixir nostrum balsamicum temperatum inter cibos sumtum laudatissimum præstat effectum Vbi vero tormina, dolores, & inquietudines &c. complicantur, liquor noster anodynus mineralis cum solutione salis tartari tenuiori mixtus, & per interualla oblatus remedium præbet optatissimi effectus.

§. V.

— a transpiratione prohibita

Quando ab obstructis & infarctis tubulis subcutaneis, seu transpiratione prohibita malum dependet balnea ex radice altheæ, filicis, herba maluæ, meliloti, floribus chamomillæ & sapone Veneto, addita lactis portione, parata præstantissimam opem exserunt; modo non nimis calida adhibeantur. Namque obseruatum sæpius est, balnea iteratis vicibus primo post partum mense adhibita insignem præseruandi energiam habuisse.

§. VI.

Vsus externorum.

Externe, ad discutiendum tumorem, oleum chamomillæ & anethi coctum moderate camphoratum laude suâ non caret; licet etiam alia paregorica hic commodum inueniant locum.

CAVTELA.

§. I.

EX impuro scorbutico lacte si ortum taxerit ejusmodi tabes, nu- *Cautela*
 trix est removenda, & serum lactis dulce, vel etiam lac asini- *circa ta-*
 num cum aliquot guttulis olei tartari per deliquium offerendum. Jun- *bem scor-*
 genda quoque sunt infusa diluentia theiformia ex veronica, hederabuticam
 terrestri, radice glozyrrhizæ, cichorei & similibus, quibus inter v-
 sum liquor quidam aperituius, ex solutione salis tartari & arcani du-
 plicati paratus non adeo magna dosi poterit instillari. Quo fine etiam
 in ablactatis loco cerevisiæ semper alius diluens porus est substituen-
 dus, ipsique similiter oleum tartari per deliquium instillandum.

§. II.

Si a nimio absorbentium usu affectio suboritur, infusa diluentia, -- *circata*
 iunctis laxantibus ex manna, rhabarbaro, syrupo cichorei cum rha- *bem a ni-*
 barbaro & similibus proficua erunt: neque etiam minus interdum *mio absor-*
 ventriculum a sordibus viscidis per pulverem ireos Florentinæ in pau- *mentum*
 lo maiori dosi adhibitum deplere iuvabit.

§. III.

Purgantia affectum hunc magis exasperant, & ad hecticam di- -- *circa*
 sponunt, præsertim si subjecta sint sensibilia. Nam sæpe inde in- *purgantia*
 flammatur ventriculus cum intestinis & postea sequitur mors.

CAPVT. IX.

De rachitide.

§. I.

Explicata iam tabe vniuersali progredimur ad particularem, quæ Rachitidis
 rachitis appellatur, & non nisi inæqualis nutritio est, qua definitio
 partes aliæ debito suo nutrimento orbata contabescant, aliæ
 (HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.) H plus

plus iusto nutritæ augmentum recipiunt, & cum ossium spinæque dorsi incurvatione maiores fiunt.

§. II.

*Historia
morbi.*

Nouum est morbi genus, & vix sæculo priori ad exitum pro-
perante in Anglia obortum; posthinc vero per reliquas Europæ re-
giones septentrionem spectantes disseminatum, quod his maxime si-
gnis se manifestat. Accedente malo circa mensem ætatis nonum, aut
ferius adhuc, sensim paulatimque irregularis fit plurimarum corporis
partium proportio, cutis laxa, abdomen macrum & quasi flatibus tur-
gidum: musculi atrophiam consumuntur, iuncturarum contra articuli
in brachio, manibus, genu & pedibus protuberant, ossa ad sustinen-
dum corpus minus firma, & cum spina dorsi sæpe incuruata obseruan-
tur; vnde motus & ingressus debilis, qui sæpe in mouendi impoten-
tiam terminatur. Tum quoque arteriæ iugulares & carotides intum-
escunt, caput est magnum & ob colli sustentantis flacciditatem sæpe
nutans, facies viuida, ingenium supra ætatem acutum; pectus vero
angustum & a lateribus quasi compressum; cum sterno acuminato &
extremis costarum nodosis. Inualecente demum malo iungitur feбри-
cula lenta, tussis, respirandi difficultas & alia, quæ plerumque
ad mortem perdurant. Sed probe omnino tenendum est, quod certi-
dentur rachitidis gradus & durationis modi, qui non eadem in omni-
bus symptomata, sed in nonnullis grauiora, in nonnullis leuiora pro-
ducunt.

§. III.

*Sectio hoc
morbo de-
menthorum*

Qui hoc morbo defunctorum dissecuerunt corpora, aliud atque
aliud viscus vitale labe corruptum inuenerunt: siquidem alii hepar
naturali grandius, scirrhum & diaphragmati coalitum, mensente-
rium glandulis induratis oblitum & cum pancreate obstructum, alii
pulmones pleuræ vel tergo adnatos, eosque vel liuidos vel vomice
refertos; alii pericardium aqua repletum se reperisse restantur. Ple-
rique tamen, inter quos solertissimos corporum scrutatores GLISSO-
NIUM, BONETUM & inter recentiores HEISTERUM referimus, vnanimi
fere consensu adferunt, principium medullæ spinalis in hoc morbo
solito esse durius & obstructum, caput inter duram piamque matrem
aqua

aqua perfusum, cerebrum mole maius, venas vero carotides & iugulares arteriis minores.

§. IV.

Quodsi igitur his viris laude dignis fidem adiungere, nostram-
que ipsius experientiam interponere licet, non possumus non causam huius dñi adfectus proximam in impedito succi neruei in spinalem medullam vel compressam vel obstructam influxu reponere: unde necessario earum partium omnium, vt brachiorum, pedum &c. perit nutritio, quæ nervos ex spinali medulla recipiunt; contra vero illæ plus nutriuntur, quæ vias habent apertas, & sufficientem succi nutritii admittunt copiam, sicut, teste anatomica experientia, in capite rachiticorum conspicimus, quod ob denegatum lymphæ nutritiæ in medullam spinalem influxum plus nutrimenti accipit, atque ideo non solum in maiorem molem excrescit, sed & faciem bene coloratam exhibet. Neque aliunde deriuandum est viuudum ingenii acumen, quam a cerebro & cerebello illæso, riteque suis muniis fungente; quare etiam partes, ad quas nervi inde abeunt, plerumque recte solent esse constitutæ.

§. V.

Facile quoque patet, cur ossa incuruentur & circa epiphyses nodis deformentur. Nam quia muscoli eorumque ligamenta, quibus ossibus annecti solent, minus rite in hoc affectu nutriuntur, sed alimentum copiosius per arterias ad ossa deuehitur; fieri solet, vt eorum extrema, quæ in infantibus mollioris plerumque texturæ sunt, ob minorem resistentiam distendantur, & tubercula accipiant. Quoniam vero, perseverante hac nutritione, ossa perpetuo increscunt, & muscoli contra minores, breuiioresque fiunt; facile omnino ipsa ossium extensio a musculis alligatis retardatur, & incuruatio contingit; idque eo magis, cum ossa in hac ætate admodum sunt mollia & flexibilia. Nec denique distorsio spinæ dorsi aliam agnoscit causam, quam processuum ossium, cartilaginum, ligamentorum & musculorum, vertebrae dorsi connectentium flacciditatem, tonumque naturalem deprauatum: quo præsentæ hæ partes sub corporis inclinatione latius a se invicem

uicem secedunt magisque distenduntur, quam iterum recedere, & in pristinum statum possunt restitui.

§. VI.

Causa mediata.

Causam huius morbi mediatam constituit viscida succorum tenacitas, qui a sanguine spisso segregati ad medullam spinalem deponuntur, eiusque meatus comprimendo vel occludendo impediunt, quo minus liquidum nervorum tenuissimum in spinæ medullam libere possit influere, & abhinc per nervos amplius dispensari.

§. VII.

Cause remote sunt:

*dieta per-
versa*

Ex causis vero remotioribus ad humores inspissandos ex diætæ vitio huc fere conferunt omnia, quæ inter causas atrophici in priori capite à nobis sunt relata. Quæcunque enim digestionis negotium turbant, chylumque crassum, viscidum & ad nutritionem ineptum ingenerant, ea quoque, suffragante experientia, huic nostro adfectui velificantur.

§. VIII.

*- - - atmo-
sphaera hu-
mida &
impura*

Si quid autem speciatim ad ingenerandum hoc malum potens existit, est profecto aer, qui teneros ambit, frigidus, nebulosus, variisque exhalationibus peregrinis refertus, qui partim, cutis tonum debilitando, sordes pituitosas in corpore retinet, partim pulmones relaxando impedit, quo minus in iisdem intima sanguinis mixtio, eiusque per totum corpus distributio rite possit succedere. Luculentum huius rei testimonium exhibet illustre totius Angliæ emporium Londinum, quod non tantum propter maris circumfluentis exhalationes, sed etiam propter minerales quasdam ex carbonibus fossilibus emissas particulas, inprimis rachitidi producendæ & sustentandæ idoneum deprehenditur. Neque ideo mirum esse debet, cur ex eadem causa in locis paludosis & maritimis, itemque vere & aurumno frequentior huius mali sit proventus, & cur hic Hapæ, quæ tam ob Salæ præterlabentis & salinarum effluvia, quam ob sulphureum carbonum fossilium fumum, atmosphaera valde humida & impura cingitur, pueri rachitici se nobis crebrius sanandos offerant.

§. IX.

§. IX.

Neque dubitarem adserere, quod ad faciliorem humorum in -- impro-
medulla spinali stagnationem multum contribuat prava quarundam uida gesta-
muliercularum consuetudo, qua infantes pallio inuolutos sæpe diu tic & no-
noctuque brachiis gestant, & non modo spinam dorsi in situ incur- terna cra-
uato diutius retinent, sed pedes etiam inæqualiter flectunt; unde non lenia
rantum gibbera & pedes vari producuntur, sed & nostro malo occa-
sio datur aptissima. Quod similiter fieri deprehendimus, si teneri ex
improvido ictu & lapsu vim quandam externam spinæque torsionem
patiuntur: unde etiam gibbosi facile fiunt rachitici.

§. X.

Morbos quoque prægressos ad tabem nonnunquam & rachiti- - morbo
dem disponere, nihil dubii est. Ex omnibus tamen ii præcipue huc prægressi
concurrunt, qui humorum ad medullam spinalem decubitus efficien-
do, liberum fluidi tenuissimi itum reditumque suspendere valent, Ita
in artis exercitio non raro solet occurrere, quod hanc ob causam post
variolas, non rite tractatas, item post scabiem crustamque lacteam
& capitis tineam retorpulsam dirus hic adfectus originem recipiat.

§. XI.

Morbus inualefcens si super quintum ætatis annum inhæret, *Prognosis*
difficulus curatur, & corpus plerumque languidum ac deforme iu-
uentuti tradit: & nisi accedentibus iuventutis annis, ubi totum cor-
pus maximam patitur mutationem, penitus tollitur, per totam vi-
tam nullam sanationi spem admittit. Nec minorem habet difficulta-
tem sanatio, si per hæreditariam dispositionem morbus fuerit indu-
ctus, aut mox primis a natiuitate mensibus obortus. Denique, si
phthisis cum hæctica febre, hydropicus tumor, asthma vel diarrhoea
superueniunt, spes in angusto est posita. Quæ vero ab aeris, aut vi-
ctus vitio oritur rachitis, aut variolas, scabiem, aliasque cutis efflo-
rescentias subsequas habet, nec cum tanta ossium spinæque dorsi in-
curuatione & motus impotentia coniungitur, faciliorem recipit me-
delam.

H 3

CVRATIO.

CURATIO.

§. I.

*Curatio per
laxantia &
leniora
emetica*

QUum humores visci, lenti, & pituitosi, ad spinalem medullam depositi causam & fomitem rachitidi præbeant, primo omnium eo respiciendum est, ut lentor succorum resoluatur, obstructions referentur, & liber fluidorum per totum corpus motus promoueat. Quo fine primario, ad fomitem mali, qui in primis viis residet, præscindendum, conferunt leniora laxantia, non omissis, si opus est, nec tenera infantum constitutio obstat, lenioribus emeticis, ex radicis ipecacuannæ aliquot granis, cum saccharo & aqua cinamomi sine vino datis, aut cum syrupo quodam in electuario redactis, vel etiam cum aqua calida infusis & oblati: siquidem hac ratione non modo sordes viscidæ in ventriculo & intestinis collectæ perbelle educuntur, sed etiam, addito hoc stimulo, debita humorum resolutio & tubulorum obstructorum reclusio egregie obtinetur; si modo caveatur, ne talia stimulantia in subiectis iam valde exhaustis, magnaue viscerum labe, vel pertinaci mesenterii obstructione laborantibus adhibeantur, ubi deinceps potius ea commendare expedit, quæ nos inter medicamenta deoppilatiua & referantia in superiori capite retulimus.

§. II.

*per alia
resoluentia*

Hactenus dictis commode possunt interponi alia leniter resoluentia; ut fere sunt, tinctura tartari, tartarisata, antimonii acris, arcanum tartari liquidum, & cinnabarina, mercurialibus in hoc casu anteposenda, quæ dum partim per cutim, partim per urinam serosas impuritates euehant, egregie se gerunt; maxime si cum infusis sanguinem diluentibus & purificantibus adhibeantur.

§. III.

*per frictions &
balnea.*

Speciatim vero ad obstructionem medullæ spinalis referendam, liberumque fluidi neruei influxum restituendum, a variis auctoribus frictions cum linteis calidis in spina dorso, brachiis & pedibus una cum suffu-

CAP. IX. DE RACHITIDE.

63

suffimigiis ex thure, mastiche, succino, olibano &c. institutæ commendantur. Si quid vero mea ipsius experientia commendationem meretur, sunt profecto balnea aquæ dulcis cum herbis neruinis, maioranæ, flor. lauendulæ, chamomill. rorismarino, serpillo, melissa &c. decoctæ, quibus, si laborantes crebrius immittuntur, posteaque linimenta neruina cum frictionibus spinæ dorsi & artuum inunguntur, plures ego vidi mirum subleuatos, imo tandem, cæteris paribus, ex voto restitutos.

§. IV.

Ante omnia vero simul coniungendum est accommodatum vitæ - - per com-
victusque regimen, quod in eo maxime consistit, vt pueri, remotis modandis
omnibus flatulentis, concoctu difficilibus & viscidis, crebrius iuscula tam
gallarum & vitulorum tenuia cum radicibus aperientibus asparagi,
foeniculi, cichorei, apii, sellerie, petroselini cancrisque fluuiatilibus
contusis decocta assumant, & ventriculi roborandi gratia temperata eli-
xiria stomachica, vt nostrum viscerale est, inter cibos capiant. Tum
quoque porus offeratur tenuis, & durante lactatione lac bonum & sa-
tis dilutum, coniuncto simul conueniente & ætati accommodato mo-
tu, vt corpus segne paulum modo exciterur. Alui libertas si deficit,
promoueatur leni laxante vel clystere; & si demum praua nutricis
dispositio malum vel induxerit vel sustentet, huic similiter ea exhi-
beantur medicamenta, quæ infantibus in minori dosi propinanda com-
mendaui.

§. V.

Nec denique reticendum est, ad spinam dorsi incuruatam mem-
brorumque distorsionem emendandam commendabilem esse ligaculo-
rum & thoracum applicationem, si modo caueatur, ne loco auxilii
vim inferamus, & infantes vno ex vitio in alterum sæpe grauius
præcipitentur.

CAPVT

CAPVT X.

De Vermibus.

§. I.

*Vermium
definitio*

Vermes sunt animalcula viua, variæ figuræ, structuræ, & magnitudinis, quæ ex seminio seu ouulo insecti cuiusdam cum alimentis adsumti in cauo intestinorum nascuntur, & putride quodam, corrupto succo increscunt, corporisque vniuersi functiones mirum in modum labefactant & lædunt.

§. II.

Subiecta

Quamuis nulla hominum ætas ab exitiis hisce hospitibus plane sit libera, maxime omnium tamen infantilis & puerilis, hoc est ab ablactatione ad decimum quartum annum iisdem obnoxia est: quapropter etiam inter morbos infantiles de lumbricis tractatio præcipue meretur institui.

§. III.

*Tres species
1) rotundi.*

Varie lumbricorum species, ipsa experientia teste, in corpore humano obseruantur, quæ potissimum a medicis tam veteribus, quam recentioribus in numero tres dispescuntur. Primo se offerunt rotundi, qui etiam teretes, germanice *Spulwürmer* vocantur, & magnitudine, quæ vix spirhamam æquat, ab aliis se distinguunt, maximeque sedem suam in tenuibus superioribus ieiuni & ilei occupant; vnde interdum ad ventriculū progressi oretenus prodeunt, vel vomitu rejiciuntur. Atque hi fere sunt, qui teste HILDANO *cap. I. obs. 57.* pueris maxime in nascuntur, & magno nonnunquam numero in globum quasi conglomerati ileo firmiter inhaerent, cuius membranas per sæpe ore suo acuto perrodunt, atque rependo in abdominis cavitatem penetrant.

§. IV.

§. IV.

Altera vermium species est eorum, qui ob figuram suam, instar 2) *Lati.* fasciarum latam, lati & tæniæ appellantur, admodumque longi sunt, ut duos, imo decem interdum pedes mensura excedant, & a PLATERO in adultioribus quadraginta pedes longi observati sint. *Vid. M. N. C. anno III. obs. 19. BARTHOLINVS Histor. anatom. Cent. III. obs. 14.* Hi plerumque totum intestinorum tractum, præcipue vero ileon, occupant, & non raro sine cauda & capite conspiciuntur; siquidem non referentia, prodire solent, quæ interpretante SPIGELIO *cap. XV.* nihil aliud sunt, quam nodus lumbricorum medius crassus, a lateralibus & membranaceis suis appendicibus, putredine jam absumtis superstes.

§. V.

Tertiam lumbricorum speciem constituunt ascarides, seu vermes 3) *Ascarides.* parui, exigui, graciles, germanice *Maden*, qui intestinis crassis, maximeque recto innidulantes, hoc plerumque graviter cum tenesmo & molesto ad desidendum stimulo rodunt, vellicant, & incredibili sæpe copia cum excrementis exeunt.

§. VI.

Vermium in intestinis præsentia cognoscitur, si pueri in somno paudent, & excitati ab eo trepidant, si narium adsunt pruritus, oris foetor, sitis, salivæ fluxus, facies intercurrentibus phlogosis pallida, extremorum frigus, urina turbida, ventris inflatio, appetitus modo nimius, modo deiectus, irregularis alui apertura & similia. Verum enim vero, cum signa hæcenus recensita aliis etiam morbis sint communia: nullum sane melius nullumque certius datur criterium, ac si vermes ipsi per alium prodeuntes sui præsentiam indicant. *Signa.*

§. VII.

Symptomata verminosis familiaria pro ratione partium, ubi sedem peregrini hi hospites obtinent, admodum plerumque variant; sæpe tamen gravissima sunt: siquidem nonnunquam tam horrendæ *Symptomata.* (HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

artuum conuulsiones excitantur, vt incantamenti suspicio non raro plebeiis incutiatur. Potissimum vero, si in ventriculo resident, nau-seam, cardialgiam, syncopen, corporis iectigationes, dentium stridorem, deliria, imo mortem denique ipsam inferunt: in intestinis tenuibus tormina, morsum circa umbilicum, famem caninam, ventris intumescenciam & alui fluxus concitant, in intestino autem recto molestas tirillationes, rosiones, fereque perpetuum tenesnum efficiunt.

§. VIII.

*Morbi,
vermibus
iuncti.*

Vermibus sæpe junguntur febres putridæ, anomalæ, lentæ, quotidianis similes. Sæpius autem infesta hæc animalcula aliis se morbis, vt variolis & morbillis, immiscet, vel iisdem superueniunt, & non tantum symptomata valde augent, magnumque virium decrementum adferunt, sed indicia quoque diagnostica & prôgnostica, imo ipsam curandi methodum valde reddunt difficilem.

§. IX.

*Causa sunt
certa anni
tempora, &
subiecta.*

Certis anni temporibus, præsertim autumno, quando sub valde humida & inæquali aeris intemperie febres catarrhales, variolæ & morbilli epidemice grassantur, copiosior vermium solet esse prouentus, non aliam ob rationem, quam quod tunc temporis humana corpora, ob labefactatum solidorum robur, plus humiditatis inertis, viscidæ & ad corruptionem pronæ accumulunt, vnde seminum illud verminosum plus alimenti & sustentationis recipit. Et inde ratio quæ petenda est, cur infantes, pueri & sequior sexus, si præsertim vita sedentariaprauaque diætæ ratio accedunt, frequentius grauiusque vermibus & morbis inde oriundis laborent, quam quidem iuvenes, ætate prouectiores & sexus nobilioris homines, qui maiori solidorum robore, circuloque sanguinis vegetiore præditi non tam facile succos inertes & viscidos alunt.

§. X.

*-- alimen-
ta*

Ex omnibus vero causis certa quædam alimenta lumbricorum generationi fauent, vt fere sunt ea, quæ partim copiam succorum pituitosorum & inertium ingenerant, partim insectorum ovula & semina secum recondita in corpus inuehunt; quorsum pertinent lactinia, fructus horæi, panificia cum melle & saccharo condita, legu-
mina,

mina, farinacea, & huius census alia, quæ præ ceteris nociua insectorum ouula continent, sine quibus nulla fit in rerum natura animalculorum progenies.

§. XI.

Comprobant hoc optime experimenta a *Francisco* RHEDI & MALPIGHIO solerter instituta, qui laudatissimi viri media quondam æstate res putredini subjectas, vt pisces & carnes, diversis lagenis, quarum altera fortiter clausa, altera aperta seruabatur, immiserunt, & præterlapso non ita longo temporis spatio in eo vase, cujus orificium insectis & muscis parulum relictum erat, contentas res vermibus valde scarentes inuenerunt: in ea vero lagena, quæ clausa erat, ne vnicum quidem vermem obseruarunt. Similiter quoque MALPIGHIVS commemorat, se sæpius carnis frustula humo sepeliuisse, in quibus tamen nunquam, licet per longum tempus in terra condita fuissent, animalcula deprehendisset. Quæ si ita sunt, vt nullus dubito, in aprico jam posita videtur ratio, cur infantes solo lacte victitantes non prius lumbricis tentari comperimus, quam si alia edulia, verminoso seminio foeta, accipiunt.

Quod confirmatur

§. XII.

Pro diuersitate corporum, magis vel minus valentium & sensibilibium, item pro diuersa materiæ corruptæ & vermium indole, ipsa quoque differunt symptomata supra §o VII. enumerata. Sæpius tamen iterumque annotare mihi licuit, quod si exanthematicis febribus, vt purpuræ, variolis, morbillis, &c. se vermes immiscent, placidus horum morborum decursus valde plerumque perturbetur, & præter extremorum frigus, pulsus inæquales ac debiles, animique deliquia, mors sæpe ipsa accersatur: quod tamen in pueris crebrius, in ætate prouectis rarius contingit. Lumbrici variegati coloris, rotundi, nunquam fere non deterioris sunt notæ; siquidem ad ventriculum sæpe adscendunt, ejusque orificia lancinando & interdum perforando, epilepticas conuulsiones, suffocationis periculum, imo mortem repentinam inferunt. Tæniæ siue longi longiores inducunt morbos, & quandoque nondum cogniti vita priuant. Ascarides minus periculi

Prognosis

culi alunt, quia in intestinis crassioribus, sensu non adeo acuto præditis, residentes rofionibus suis minus nocere valent.

§. XIII.

*Uterior
prognosis*

Circa meridiem & vesperam plerumque acerbiora obseruantur verminosorum symptomata, quoniam tum temporis animalcula neruosum intestinorum canalem a cibis vacuum morsicando fortius adgrediuntur. Vermes mortui si dejiciuntur, ob summam, quam arguunt, putredinem periculum portendunt; nisi forte a datis medicamentis fuerint enecati & expulsi. Lumbrici in morbis grauioribus ex ore prorepentes morituros indicant ægrotantes, maxime si frequens & frigidus adsit anhelitus. Neque tamen omnino mortem semper prænuntiant, quia varia testantur exempla, omnis generis febres expulsionem vermium fuisse solutas. Quam in rem legi merentur *M. N. C. Vol. III. in append. obs. IV. pag. 163.* vbi febris tertiana & continua pluribus expulsis oretenus vermibus sanata legitur.

C V R A T I O.

§. I.

*Auctoris
scopus*

Quamuis in ingenti vitæ discrimine infantes verminosi versentur, nunquam tamen desperandum est, quodocunque pro diuersitate symptomatum, naturarum & rerum circumstantium debito tempore & ordine commoda adhibentur remedia. Iam vero in nullo febre morbo tam diuersa & actiuæ indolis medicamenta a medicis laudantur & applicantur, quam in morbis, vbi vermes vel sunt expellendi, vel enecandi; quare operæ pretium fore confido, si in præsentia de anthelminticorum natura, virtute & usu sollicitus, breuiter demonstrarem, quæ in iis exhibendis a medico prudentia & circumspectio sit adhibenda.

§. II.

*Anthel-
minticis
anume-*

Primo autem omnium inter remedia vermibus & morbis inde oriundis dicata referri solent acida, qualia sunt succus citri, aurantiorum, limonum, ribium, berberum, granatorum, phlegma & spiritus

ritus vitrioli, cremor tartari, vinum, præsertim acidulum Rhenanum, *rantur*: ipsumque tandem acetum. Quæ singula profecto eo tempore, vbi 1) *acida* æstus & calor præternaturalis jungitur, & febriles complicantur motus, commode locum inveniunt: liquidem non modo æstum egregie temperant, sed putredini quoque, quæ semper fere comitatur, mirifice resistunt, & periculofam symptomatum malignitatem auertunt.

§. III.

Anthelminticis quoque remediis amara, vt absynthium, centaurium minus, scordium, trifolium fibrinum, & multo adhuc magis, quæ simul purgante facultate pollent, vt aloë, rhabarbarum, colocynthis, & parati ex hisce trochisci alhandal, &c. accensentur. Licet vero hæc remedia vermibus non penitus sint aduersa, dum non modo in rhabarbaro, & absynthio, sed in ipsa quoque vesica fellea, teste HILDANO *Cent. 1. obseru. 160.* vermiculi proueniunt; minime tamen negari potest, quin amara insignem contra hæc animalcula præstent effectum: quia partim materiam crudam & viscidam, qua nutriuntur, vi sua balsamica corrigunt, & fibras intestinorum stimulo, corruptos humores vnacum verminosa colluie nonnunquam euehunt, partim vero bilis inertiam, quæ sæpe causam vermium mediatam constituit, in pueris & subjectis humidioribus emendant.

§. IV.

Tum quoque oleosis magna tribuitur efficacia, quæ maxime experimento *Francisci RHEDI* videtur confirmata, dum ille muscas & alia insecta variis liquoribus immersa in viuis permanfisse refert, exceptis oleo perunctis & infusis, quæ inuicem mortua vitam non receperunt; licet radiis solaribus fuerint exposita. Equidem libenter concedo, hæc omnia veritati esse consona, atque etiam oleosa, vt oleum olivarum, raparum & amygdalarum dulcium, non sine fructu adhiberi: sed scire licet, minime illa eo vnquam scopo posse offerri, vt vermes enecent, quia admodum magna oleorum copia requireretur, si immediate vermes, per totum intestinorum volumen dispersos, deberent extinguere. Multo magis oleosa in gravibus a lumbricis symptomatibus ideo censerem vtilia, quia sensibiles intestinorum tunicas

cas spasmō constrictas relaxant, & mucilagīne quasi oblinunt atque defendunt, vt postea acriora quædam & purgantia remedia magis fecure & sine læsione exhiberi possint. Ita ego sæpius mirabili cum effectu, ad vermes enecandos & symptomata lenienda, oleum amygdalarum dulcium ad aliquot cochlearia, imo ad uncias vsque circa le-cti introitum vel summo mane pueris præscripsi sumendum, subiungendo aliquot horas post pilulas, ex extracto panchymagogo Crollii, vel puluere jalappæ, cum mercurio dulci & trochiscis alhandal acuatas.

§. V.

- - salina

Eximia etiam laude, ad exturbanda noxia hæc animalcula, celebrantur salina, tum quod tenerrimæ horum corpusculorum structuræ infesta sunt, tum etiam eorum exitum, intestina stimulando, promouent; idque eo magis, si in sufficiente quantitate aquæ fuerint soluta. Valet id potissimum de salibus istis neutrius generis amaris, & nominatim quidem de sale Glauberi, Ebsoniensi, Sedlicensi, Egranarum, Carolinarum, quæ cum vehiculo sufficienti sumta omnino continuato vsu egregium præstant effectum; maxime si pueri & iuuenes ea vermium specie, qui tæniæ & lati apellantur, laborant; quoniam hi purgantibus, quæ spasmō agunt, minus promte ex-terminantur. Quam ob rem non sine ratione fonti Sedlicensi, qui sale amaro scatet, egregia vermes enecandi energia adscribitur, eademque virtus anthelmintica nostris salinis Halensibus a plebe tribuitur, quæ subinde largum salis potum contra vermes propinare solet. Neque male sibi consulunt populi maritimi, qui eadem intentione marinam potant, aut, si divites sunt, aquam ex ostris recentibus, adiecto limonum succo & pipere, ebibunt, atque sic expulsi istis bestiolis a rabe aliisque pluribus morbis liberantur felicissime. Et quis denique aliis salibus; præsertim vitriolicis, suam in his morbis efficaciam, antiquitus comprobata denegabit, quum per experientiam satis superque cognitum sit, aquas Pyrmontanas, quæ de subtili martis vitriolo participant, adversus tæniæ vermesque turbatores, seu cucurbitinos tanto cum successu usurpari, vt ægri pluries instar incantamenti ab omnibus symptomatibus euadant liberi.

§. VI.

§. VI.

Si vllum morbi genus specifica, siue malo tollendo appropriata *- specifica* admittit remedia, ea certe me iudice in vermibus enecandis & ex *quadam* corpore eliminandis locum inueniunt. Quo nomine imprimis commendanda sunt ex gummosis asa foetida, opoponax, sagapenum, myrrha; ex herbis tanacetum, scordium, absynthium; ex radicibus bulbosis ceparum & allii genera; ex fructibus amygdalæ amaræ & elicium ex ipsis oleum expressum, item semen santonici, cajepuri, camphora & similia: quæ omnia sulphureo illo graueolenti & specifico, quem exhalant odore, vermes sensim paulatimque vita priuant. Et profecto hæc tam necessaria sunt, vt nisi conuenienti dosi, aliis jam supra memoratis, fuerint admixta vel combinata, rarissime optatus respondeat effectus.

§. VII.

Restat vero adhuc aliud non minoris energiae specificum, ex *- argen-* minerali regno petitur. Est illud ipsum argentum vivum, quod *tum vi-* peculiari quadam proprietate his animalculis aduersum vitalem isto *- uum, eius-* rum motum destruit; quamuis non tam accurate ex principiis mecha- *- que adhi-* nicis hæc operandi ratio possit deduci. Hactenus autem varii hoc an- *- bendi mo-* thelminticum propinandi innotuerunt modi, quos paucis considera- *- dus.* bimus. HELMONTIVS forsân primus fuit, qui experimentum hocce remedio instituit, dum illud aqua vel pura, vel quadam destillata decoxit, talemque aquam subtilissimis mercurii particulis imbutam maximo cum emolumento verminosis propinauit. Henricus MEIBOMIVS, Senior, alium modum secutus vinum Rhenanum argento viuo infusum per viginti quatuor horas sine decoctione leni digestionem exposuit, & postea præsentiori adhuc effectu in vsum duxit. Chymicis e contrario magis hactenus placuit mercurius dulcis rite præparatus, quem, pro diuersa subjecti natura, ad aliquot grana cum purgante, v. g. scammonio sulphurato, puluere jalappæ, extracto panchymagogo Crollii, &c. in pilulis non sine laudatissimo effectu obtulerunt, vel etiam eundem musco corallino nuptum cum & sine purgante dederunt. Alii, securiorem ingressi viam, æthiopem mineralem, ex accurata

curata mercurii viui sulphurisque mixtione confectum, cum saccharo, sicut HARRIS, vtiliter propinarunt. Nos denique ipsum argentum viuum bene depuratum cum saccharo canto in mortario exacte miscuimus, & præmissis præmittendis, sub accuratiori diætâ longe efficacius deprehendimus; maxime si postea ægri, vt præseruandi fine commendauimus, a carne, piscibus, lacticiniis, dulcibus, cafeo aliisque nociuis abstinuerunt, & pro potu aquam puram, vel cum cornu cerui usto decoctam, vel etiam Selteranam substituerunt.

§. VIII.

Varia præparata commendantur

Inter alia denique præparata multiplici experientia pilulis vti sumus sequentibus: recipe asæ fœtidæ, extracti rhabarbari, tanaceti, aloes depuratæ, myrrhæ electæ, mercurii dulcis ana scrupulum vnum, extracti croci, castorei ana grana quatuor, M. f. ex scrupulo vno pilulæ numero XV. quibus pro subiectorum & ætatis ratione ad No. V. VI. VIII. datis, plures vermibus misere vexatos ex voto sanauimus. Qui vero a pilulis abhorrent, easdem in syrupo capiant; vel etiam bis in die iustam huius medicamenti dosim fumant: Rec. liquoris terræ foliatæ tartari vnciam vnam, extracti rhabarbari, tanaceti, absynthii anatica portione drachmam dimidiam M. D. Nec denique minorem vidi effectum a sequenti puluere: Rec. mechoacanæ, seminis fantonici, corallinæ, mercurii dulcis, rhabarbari, scordii, C. C. vsti, nitri purif. ana drachmam dimidiam, camphoræ granula VI. M. f. puluis, qui pro ratione ætatis in varias doses dispensandus, vel cum syrupo cichorei in electuarium reductus offerendus.

CAUTELÆ.

§. I.

Cautela circa purgantia & calida

Sed vt omnia recte administrantur, quasdam subiungere placet cautelas, quarum præcipua est, vt nunquam purgantia acriora, vel calidiora propinentur remedia, si febrilis calor subest; quoniam hic inde facile augetur. Similiter quoque a mercurialibus, omnibusque fortioribus abstinendum est, quando duodenum acri, caustica bile

hile scatet: siquidem inde symptomata non modo exacerbata, sed intestinorum quoque inflammationes accersitas novimus.

§. II.

Ad vermes ex tenuibus intestinis exturbandos prodest ante purgantium & specificorum usum clysterem ex lacte & melle paratum *vermes* ano infundere, vt bestiolæ istæ dulcedine allectæ ex loculis suis ad *in-tenuibus* *intestinis* restina crassa facilius descendant.

§. III.

Ascarides, si recto innidulantur, clysteres detergentes lactei, *circa* quibus tanacetum, allium, vel scordii folia incocta sunt, optimum *ascarides* præstant effectum. Quod similiter etiam de illis valet, qui ex muria, cum marrubio, centaurio minore, scordio &c. decocta, additoque electuario hieræ composito a nonnullis parari solent.

§. IV.

Neque minus tum temporis enemata commodum inveniunt *lo-* *circa* cum, si quando verminosa progenies post purgationem per aluum *retentos* non ejicitur: quod sæpius usu venit, si ista in cæco intestino, quod *vermes* purgans non valet attingere, nidum obtinet.

§. V.

Optime quoque dantur anthelmintica in electuario vel syrupo, *circa* qualis est cichorei cum rhabbaro, quod optime norunt mulierculæ, *usum an-* quæ pueris verminosis semen fantonici ad scrupulum circiter vnum *thelmini-* cum melle subactum ante lunæ vel inerescentis vel decrescantis *mura-* *corum* tiones in lacte propinant, nec sine effectum; modo caueatur, ne semen illud sit cariosum.

§. VI.

Nonnunquam cum internis exterma vtiliter possunt coniungi. *Remedia* Quo sine laudem merentur emplastra vel epithemata epigastrii & umbilici regioni applicanda, quæ ex absinthio, felle tauri, aloë, colocynthide, succo centaurii minoris, oleo florum spicæ &c. confari *externa* possunt; quorsum etiam spectat vnguentum de arthanira cum aliis.

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

K

§. VII.

§. VII.

*Cantela
circa ver-
mum præ-
sentiam*

Si quod vero utile & imprimis necessarium datur monitum, est profecto hoc, quod coronidis loco adjicere lubet, ut scilicet medicus ante omnia vermium præsentiam certis signis habeat cognitam, antequam remedia iis vel enecandis vel extirpandis apposita adhibere studeat; ne forsan, si ægri ex alia causa, alioque morbo ægrotant, plus noxæ, quam utilitatis adferat.

CAPUT XI.

De aliis infantum morbis.

§. I.

*Intentio
auctoris*

Placet nunc pauca de affectibus nonnullis in vno capite collectim sumtis subicere; non quidem eo animo, ac si leviores eosdem & speciali disquisitione indignos haberemus, sed quia non tam longam & scrupulosam causarum evolutionem postulant, admodumque pauca ex medendi methodo ad sanationem requirunt, si modo hæc recto tempore, ordine & sub debito regimine adhibeantur.

§. II.

*Cardialgia
descriptio*

Primo loco se offert cardialgia, quæ se maxime per insignes pectoris angustias cum respirandi difficultate iunctas, per abdominis & præcordiorum sub costis spuris inflationes, per inquietudines & sæpe coniunctos ructus se manifestat, quibus etiam non raro febricula & convulsiones superveniunt.

§. III.

causa

Oritur hoc morbi genus a violenta & spastica ventriculi orificiorum strictura, & flatibus inde inclusis, qui sensibiles ventriculi membranas distendendo, summas anxietates, inquietudines, & ob impeditum diaphragmatis descensum, respirandi difficultatem cum reliquis

quis producant symptomatibus. Ad hanc vero causam constituentem maxime omnium mœconium non rite euacuatum, vel lac coagulatum & stagnans, vel etiam alii humores viscosi in prima regione stabulantes, & in flatu resoluti contribuunt; non exclusis demum aliis, quæ nervos ventriculi tunicas irritando, ad spasmodicam contractionem animare, & nocivam flatuum retentionem inducere valent.

§. IV.

Præsente paroxysmo parum lactis offeratur, & tam nutrici quam *curatio* infanti pulveres antispasmodici absorbentes cum aqua quadam *in paroxys-* carminatiua propinentur, datis simul potus loco decoctis cornu ceruæ *mo* gelatinosis & emulsionibus temperantibus. Quum vero debita flatuum discussio atqueeductio optimum in tali casu præstet auxilium; necesse est, ut per clysteres leniter carminatiuos & emollientes huic scopo quamprimum satisfiat. Extrinsecus quoque adhibita paregorica multum huc faciunt: quo fine inunctiones abdominis cum lini-mento, ex aquæ reginæ Hungariæ vncis duabus, theriacæ veteris & balsami Peruviani drachma vna, & aliquot guttulis olei menthæ vel caryophyllorum, merentur commendari.

§. V.

Alio clysterum ope referata, leniora carminatiua profunt; nisi *usus car-* febricula auctior obstet. Quamobrem nutrici essentiam corticum au- *minatiuo-* rantiorum, carminatiuam Wedelii cum liquore nostro anodyno mix- *rum* tam; infanti vero aleosacharum, ex aliquot guttulis olei anisi & chamomillæ veri paratum offerre expedit, superbibendo decoctum aenæ excorticatæ calidum.

§. VI.

Extra paroxysmum, ad fomitem mali subtrahendum, non mo- *extra* do nutrix, sed infans quoque leniter debet a fordibus depleri: quod *paroxys-* in hoc casu optime perficitur, si per intervalla ad sex, octo vel de- *mum* cem grana pulvis porrigitur, qui ex rhabbari electi, lapidum can- crorum ana drachma dimidia, seminis cymini granis VI. componi- tur; non omittis demum remediis roborantibus stomachicis, ut est elixirium nostrum balsamicum.

K 2

§. VII.

§. VII.

*Ischuria
descriptio
& causa*

Quando pueri vel nihil vrinae reddunt, vel guttatim & cum ploratu mingunt, vrinae adest suppressio, quae horrendis saepe cruciatibus affligit; quia tum plerumque teneri praee anxietate & inquietudine lac auidius sugunt, neque tamen ab ejus copia per mictionem se exonerare valent. Oritur haec anxia mingendi difficultas, quando lac nutricis per crassa, acida & acria edulia est corruptum, vel si ipsa, ob potus insalubres, difficulter mingit. Siquidem talis solet esse infantis vrina & mictio, quales sunt ejus humores, atque ea deprehenditur humorum constitutio, qualis lacteus nutricis succus, quem nutrimenti loco, durante lactatione, ex mammis pusillus recipit.

§. VIII.

*Ischuria
ex calculo
causa &
cognitio*

Saepe etiam causa ischuriae est calculus in vesica obhaerescens, quo facile infantes, ob largiorem succorum acidorum progeniem, laborant; maxime si per dispositionem haereditariam a parentibus acceptam ad calculi generationem inclinant. Haec vero causa si subest, exinde cognoscitur, si infantes genitalia digitis saepe scalpunt, & vrina non modo guttatim ac cum gemitu emittitur; sed sabulosa quaeque particulae simul prodeuntes in vrina adseruata fundum petunt, Quodsi vero signa haec omnia non sufficerent, per artificialem explorationem praesentia calculi facile poterit detegi.

§. IX.

*-- curatio
per cibos
& laxan-
tia*

In curatione id maxime curandum est, vt diaeta nutricis, durante adhuc lactatione, aut ipsius infantis, si ab lactatus est, emendetur: quod optime fit, si omnes tam cibi incongrui, quam potus insalubres serio fugiuntur. Dein vero, malum plerumque sustentatur ab impedita alui exoneratione: quare haec ante omnia debet promoueri; nisi imperum humorum ad vias vrinarias maiorem efficere velimus. Quo fine vel passulae rhabarbarinae inter cibos datae, vel clysmata ano injecta profunt.

§. X.

*-- per po-
tum*

His praemissis commodus tum nutrici tum etiam infanti potus est

est præscribendus, qui non modo diluens, sed leniter quoque diureticus esse debet: qualis conficitur, si aqua levis cum radicibus asparagi, dauci, petroselini, graminis, fœniculi, saxifrag. cichorei, decocta mane calide, & dein potus ordinarii loco frigida exhibetur. Nec minor est efficacia feri lactis aciduli cum cancerorum lapidibus correcti, ideo quod simul temperantem habet virtutem.

§. XI.

Quando a calculosis ramentis vrethram obstruentibus, & sensibilem ejus tunicam irritantibus vrinae fluxus cohibetur, & horrendi dolores calculosi concitantur, iidem prosunt clysteres emollientes. Interne vero ad spasmum compescendum dare conuenit decoctum dialtheæ Fernelii cum sapone Veneto & oleum amygdalarum dulcium cum aliquot liquoris anodynii guttulis in decocto hordei vel aenæ calido; quibus, relaxato spasmo, subungi possunt pulueres ex lapidibus cancerorum, testis ouorum vltis, solutione oculorum cancri, & alia vrinam leniter pellentia.

§. XII.

Extrinscus si dolor a calculo & ischuria valde vrget, balnea aquæ dulcis, cui emollientia, vt malua, radix altheæ, flores chamomillæ &c. incocta sunt, vsum haud spernendum præstant. Neque de nihilo est, facculos cum talibus speciebus repletos regioni pubis tepide imponere, vel eidem oleum scorpionum inungere.

§. XIII.

Maxime quoque tenera progenies, ob largam succorum pituitosorum copiam, catarrhalibus & serosis tentatur affectionibus, quas inter coryzam, grauedines, raucedines, tussim, asthmata, pectoris infarctum cum roncho & sibilo, parotides, oculos & aures manantes, crustamque lacteam recensemus, & jam breuiter considerabimus. Singuli hi morbi generatim in eo conueniunt, quod vt plurimum ab aeris virio & subitanea tempestatum mutatione, nec non a suppresso transpirationis negotio suam nanciscantur originem.

K ;

§. XIV.

§. XIV.

*Tussis &
asthmatis
causa*

Quod vero speciatim ad asthma & tussim, eamque ferinam & siccam attinet, sciendum est, hæc vitia cum magna anhelitus difficultate & suffocationis metu non solum sæpe epidemice grassari, sed in primis etiam, experientia teste, dentitionis difficultatem comitari, si consensus lege ipsi respirationis nerui tenduntur & vellicantur. Neque raro eueniunt a variolis & morbillis improvide tractatis, & quando superato jam morbo, nec alui libertas, nec insensibilis transpiratio debito modo promouetur; vel etiam, si acris quædam excrementitia materia in erysipelate, purpura, crusta lactea, &c. ad interiora fuerit repulsa. Tum enim ab humore viscido, acri, libenter pulmonum infarctus, & molestæ neruorum pulmonalium irrationes, quæ asthma & tussim concitant, produci solent. Denique in primis etiam hæc mala solent affligere, ob nimiam ventriculi inflationem, a lacte viscido ibi copiose stagnante, liberumque diaphragmatis descensum impediende inductam: vnde etiam non raro vsu venit, quod vomitus vel sponte obortus, vel arte prouocatus tam tussientibus, quam ægre spirantibus exoptatum ferat leuamen.

§. XV.

-- Curyatio

Quoad sanationem tussis & asthmatis hæc maxime tenenda erunt, quod interius absorbentia, cum puluere radicis ireos Florentinæ, glyzyrrhizæ, spermate ceti & saccharo canto data, item elixir balsamicum, ex tinctura tartari, essentia myrrhæ, croci, nucistæ, corticum aurantior. & spiritu salis ammoniaci anisato confectum insigniter profint. In subiectis vero sensibilibioribus, & vbi malum potius a materia acri neruos pneumonicos irritante, quam ab humorum visciditate subortum sustentatumque fuerit, rectius adhuc elixir pectorale temperatius, quod extracti croci grana IV. in aquæ veronicæ & hyssopi vncia dimidia soluta, atque syrupi papaueris albi drachmas duas habet, in debita dosi propinatur. Quod si vero tussis contumax sicca a lymphæ acriori, laryngem irritante, sub inclementi cælo prouenit, atque pectus humoribus ira prorsus infarcitur, vt nihil fere per screaturum reddi queat, optime tunc, ad acrimoniam demulcendam, sper-

ma

ma ceti in iusculo oblatum confert, vel illud ipsum cum oleo amygdalarum dulcium, saccharo canto, syrupo violarum, & guttulis ali- quod olei anisi in electuarius redactum subinde poterit exhiberi, superbibendo decoctum avenæ calidum.

§. XVI.

Si forte asthma cum tussi coniunctum ab inflatione ventriculi & Curatio lacte coagulato, stagnante & nervos præcordiales vellicante depen- asthma det; cum fructu sæpius lene emeticum, ex aliquot granis rad. ipe- ex nimia cacuannæ cum aqua infusis porrigitur. Quem etiam usum clysteres repletionemollientes & carminativi, qui flatibus infra exitum parant, sæpius præstare solent.

§. XVII.

Si repulsâ materia acris excrementitia ansam malo suppeditat, -- ex re- præter interna diaphoretica non contemnendi vsus sunt vesicatoria pulsif- nuchæ apposita. Extrinsecus vero in hisce pectoris affectibus inun- axanthe- ctiones cum axungia humana & spiritu salis ammoniaci factæ optimas matibus ferunt suppetias.

§. XVIII.

Achores, vari & tinea tubercula sunt vlcerosa, a vitio & cor- Achorum, ruptione feri falsi visceri in glandulis tubulisque subcutaneis subsisten- tinea &c. tis oriunda, quæ plerumque a nimia voracitate, lacte nutricis cor- causa rupto, & suppressa per frigus admissum transpiratione suam nanci- scuntur originem. Quod similiter de parotidibus auribusque & oculis manantibus valet.

§. XIX.

Singuli hi adfectus, vt & reliquæ defluxiones catarrhales opti- -- Curatio me sanantur, si nutricibus partim infusa sanguinem & lympham diluentia ex radice liquiritiæ, cortice & ligno sassafras, semineque fœniculi parata, partim pilulas de succino Cratonis cum & sine mercurio dulci mixtas, item elixir balsamicum superius §o XV. descriptum propinamus; infanti vero pulveres ex antimonio diaphoretico, lapid. cancror. iride Florentina, lacte sulphuris, pauxillo croci & oleo anisi con-

confectos, nec non laxantia ex mercurio dulci, rhabarbaro & manna confusa porrigimus. Parotides vero, præter interna resoluentia remedia, exterius emplastro diachylo simplici cum camphora remixto volunt tractari; & si tumor discuri renuit, cataplasmate emolliente ad maturitatem deduci. Sed hæc sufficiant, quia iam parte *Vta Tomi IVti med. Systemat.* de his adfectibus fusius egimus.

§. XX.

*Singultus
& vomitus
origo*

Singultus æque ac vomitus infantum ex stomacho & cruditatibus in ipso coaceruatis oriuntur. Quodsi enim tenacior acidiorque mucus superiori ventriculi orificio firmius insideat, non modo ipse ventriculus ad contentorum depletionem siue vomitum stimuletur; sed etiam propter consensum diaphragma quasi conuellit, & facta huius sub inspirando contractione singultus subinde contumacissimus proritat: unde etiam non raro singultus & vomitus simul tenellos cruciant.

§. XXI.

causa

Euenit ut plurimum utrumque malum a nimia lactis repletionem, vel eiusdem in ventriculo corruptione. Hæc autem si præsto est, materia plerumque lactea vitiosi coloris, malique odoris vomitu solet reici. Sæpe etiam externum frigus debet accusari, vel dentitio difficilis & dolorifica ansam potest suppeditare, si propter neruorum consensum diaphragma & ventriculus in mali consortium trahuntur.

§. XXII.

prognosis

Si a copia lactis adsumti vomitus atque singultus proueniunt, nihil fere periculi præsagunt, cum iam in vulgus vsque notum sit, vomitu in hoc casu plus infantes leuari. Si vero lactis corruptio causam mali constituit, peius est, & sæpe epilepsiae ac conuulsiones accersuntur, quæ vitam haud raro auferunt.

§. XXIII.

*curatio
per corrigentia*

Ad rectam sanandi methodum ipsæ nos causæ deducunt. Quod si enim lac copiose sumtum peccat, in posterum eius quantitas debet subtrahi. Si vero deprauata eius qualitas in vitio est, debitam eius cor-

correctionem tam in matre, quam in infante procurare decet. Quia autem ratione hoc perficiendum velimus, iterato in hac tractatione supra docuimus.

§. XXIV.

Speciatim vero in utroque adfectu prodesse solent, syrupus *per alia* menthæ & betonicæ, cum aliquot olei macis vel liquoris anodynini *in- & ex-* guttis datus, vel etiam aquæ florum chamomillæ, millefolii, men- *terna* thæ, cerafor. nigr. cum prædicto minerali nostro liquore oblatas. Extrinsecus non modo frictiones cum pannis calidis, sed & inunctiones regionis ventriculi cum olei anethini vncia dimidia, menthæ arachma dimidia, croci scrupulo vno, vitelli oui no. I. egregio sunt leuamini.

§. XXV.

Alius infantibus modo adstricta, modo nimis soluta est. Ad Alui ad- strictionem contingit, quando infantes nimis sunt voraces, aut ipsæ nutri- *stricte cau-* ces lactantes victu crasso & acido, potibusque spirituosius delectantur. *sa* Licet vero ex tardiori fecum exclusione non statim noxa redundet; sæpe tamen ipsa, si diutius durat, magnis grauiusque malis subinde ansam suppeditat.

§. XXVI.

Ad alvum igitur rite soluendam eo præcipue dirigenda erit in- *causa* tentio, ut nutritrix victu leui & emolliente vtatur, interpositis in cibo *tis* passulis minoribus, cum rhabarbaro & saccharo in electuarius redactis, vel cum pomis Borstдорffianis decoctis. Infanti vero succurritur partim syrupo eichorei rhabarbarino, cum aliquot granis mechoacanæ per intervalla dato, partim clysteribus ex decocto quenaceo cum melle & butyro factis, vel ex sero lactis & sapone Veneto paratis. Neque vsu caret infimi ventris circa umbilicum inunctio cum oleo amygdal. dulcium, pulueri trochisc. alhandal nupto instituta.

§. XXVII.

Alui adstrictioni opposita est diarrhœa; siue nimium alui proflu- *Diarrhœa* uium, quod infantibus numero pluribus ab ira & diæta nutritricis per- *ratio* uersa, a transpiratione prohibita, a vitiata ciborum digestionem, & (HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)
L inde

inde inducta bilis acrimonia euenit; vnde feces varii coloris, odoris & consistentiæ, imo sanguinolentæ crebrius deiiciuntur; non alia ex causa, quam quia intestina vel spasmo contracta contentas sordes exprimunt, vel propter atoniam sponte dimittunt. Quare etiam non raro vsu venire solet, vt eiusmodi frequentes alui deiectiones non solum grauiore partium neruolarum spasmos ac dolores, e. gr. ex dentitione difficili comitentur, verum etiam atrophicis & paralyticis valde familiares sint.

§. XXVIII.

-- curatio
nutricis

Licet vero sordidum hoc malum tum infanti laboranti, tum etiam aliis valde sit molestum, sæpeque timorem mali euentus iniiciat; minime tamen statim debet sisti, præsertim si illud bene ferant pueri, nec inquietudine, vigiliis, ventris torsione, atrophia, aliisque signis opem sibi ferendam expectant. Quod vero si accidit, primo omnium ad lac nutricis, si adhuc fugitur, est respiciendum atque nutritæ mali causam fouens, permutanda, substituendo in eius locum pristinam cum succo cydoniorum roboratam, vel iuscula gallinacea cum oryza & milio decocta.

§. XXIX.

-- & in-
fantis

Ipsi infanti laboranti pulueres ex bolo armena, succino & lap. cancror. cum aliquot granis cort. cascarillæ interne dati profunt, quibus etiam pro circumstantiarum ratione, si dolores intestinorum concurrunt, tertia pars grani theriacæ cœl. pro dosi commodè potest addi. Extrinsecus autem linimentum ex olei nucistæ expressi iesmini ana vncia dimidia, balsami Peruuiani drachmis duabus, oleique menthæ drachma vna compositum, ventrique calide inunctum prodesse memini.

§. XXX.

Clysterum
& suppositi-
toriorum
usus

Præter hæc vero in tali morbi statu insignis est vsus clysterum, ex fero lactis dulci cum milio & oryza cocto & transcolato paratorum, quæ simul tenesnum, frequentissime iunctum egregie solantur; licet etiam huic ipsi diutius duranti optime & quasi specificè profint suppositoria, ex vitello oui assato, cum croco, thure & vno grano opii conflata.

§. XXXI.

§. XXXI.

Atque hæc sunt, quæ de morbis infantum præcipuis cum B. L. communicare volui. Deus O.M. qui optime nouit, quod ego, præter sui gloriam, artis nostræ salutaris incrementum & ægrotantium commodum nihil curæ cordique habuerim, hæc omnia reddat salutaria, vt suo tempore fructus ferant vberrimos. *Conclusio.*

OBSERVATIO I.

Infans erat octo circiter mensium, qui sanus & vegetus, præter *variapathomnem* spem & expectationem variis affligebatur symptomatibus. *thematata ex* Noctes enim ducebat aut plane insomnes, aut certe inquietas, & *dentitione* propter crebriores corporis iactationes valde turbulentas, genæ rubebant, ardentem expirabat spiritum, digitos ori sæpius admouebat, & præter gingiuarum tumorem caloremque, vehementi tussi, respiratione difficili & æstu interno cruciabatur: vnde parentes permoti in consilium protinus adhibendum statuebant. Ego vero, quum singula hæc mala a doloribus, ob difficiliorem dentium prurptionem abortis deriuanda esse crederem; auctor eram, vt aliquoties in die sex circiter grana pulueris Marchionis cinnabari remixti cum quinque guttulis liquoris mei anodyni ex aqua florum tilia, & ceraforum nigr. offerrentur; extrinsecus autem carni gingiuarum dolenti leniter anodyna ac demulcentia, vt butyrum insulsum cum succo hyosciami subactum, vel cremor lactis cum succo cancrorum fluuiatilium & nitri pauxillo remixtus, inungerentur. Aluus, quæ diutius iusto clausa fuerat, referebatur clystere emolliente oleoso, & ad æstum sitimque nimiam restinguendam interdum emulsio quædam, ex semine IV. frigidis, semine papaueris & aquis analepticis parata interponebatur. Nec inanis erat spes, quam conceperamus, sed hac methodo per Dei auxiliantis gratiam id obtinebatur, vt aliquot denticulis e labulis suis protrusis, sensim paullatimque symptomatum remitteret ferocia.

EPICRISIS.

Tanta dolorum in corpore humano vehementia est, vt si membranæ

branæ vel tenuissimæ quacunq̃ue de causa constringantur, extendantur vel lancinentur, statim reliquæ, in consensum abreptæ, idem mali experiantur. Docent hoc maxime dolores, ex dentitione difficilius succedente infantibus familiares, vbi subtilissimæ gingiuas inuestientes membranæ totum nervosarum partium systema vi consensus adficiendo, omnes corporis functiones mirum in modum lædunt, & labefactant. Quod vero si incidit, prudens medicus nihil prius nihilque posterius habere debet, quam vt mitigata dolorum sæuitia ipsam dentium eruptionem debita ratione promoueat: siquidem cessantibus doloribus, omnia in melius convertuntur symptomata. Poterit autem hic scopus optime obtineri, si non modo remedia interna antispasmodica superius commendata per intervalla propinantur, sed extrinsecus quoque blande sedantia, quæ inter etiam cerebrum gallinæ, & ex plebis consuetudine, lardum ori immisum referre decet, adhibentur. Quodsi vero compactior gingiuarum textura dentes in erumpendo retardet, vel plures simul dentes prodire moliantur, plane non reformanda est carnis gingivalis ope lancetæ apertio, quæ iam supra suo loco a nobis commendata est, admodumque sæpe a Gallis cum fructu instituitur.

OBSERVATIO. II.

*Regimen
principis
dentientis*

Serenissimi principis filius, nunc annum & quatuor menses natus, habitu corporis laxiori, menteque viuida & membris firmioribus præditus, a prima natiuitate ad præsens vsque tempus hanc habuit dietam, & symptomatum diversimode affligentium syndromen. Quamprimum lucem adspexit, syrupus de maana & cichorei cum rhabarb. anatica portione ad drachmas duas in aqua fœniculi paulatim datus meconium per vomitum æque ac sedes commode expurgauit. Paulo post, ob aliqua inquietudinis & tussiculæ signa, medicus mox pristinum laxans, mox puluerem marchionis cum aliis absorbentibus mixtum in pulcicula dedit, mox etiam clysma ex lacte chamæmelino cum oleo amygdalarum & saccharo confectum applicari iussit; atque hæc omnia sæpius iterauit, non omissis, urgente forsan ventris inflatione, & inquietudine, pulueribus contra flatu nutrici oblatis, quæ
semi-

femina anisi & fœniculi cum flavedine cort. aurantiorum & saccharo habebant. Sed quum lactans femina, quæ simul iracundiæ dedita, singulis mensium conversionibus muliebrem fluxum experiretur, serenissimus quoque infans menstruas quasi ægritudines perpeti debuit. Siquidem circa hoc tempus anxiiis intestinorum doloribus & flatulentis frequentissime laboravit; quamvis nec intermedium tempus ab omni molestia erat vacuum, sed fere singuli dies medentis auxilia desiderabant. Inter hæc ad octauum mensem peruentum erat, ubi purpureæ quædam pustulæ, & insolitus gingivarum pruritus, ob accedentem forsan dentiendi periodum, denuo opem exposcere videbantur, quam etiam medicus tum infanti, tum nutrici, quæ similiter exanthematibus scorbuticis defœdabatur, pro virili præstitit. Nihilominus hæc omnia prohibere non valebant, quin mense nono, prægressis in somno paucioribus, insultus epileptico - convulsiui aliquoties accesserint, quos tamen, præter clysteres lenientes, pulueres ex lumbricis terrestribus cum absorbentibus mixti, & in aquis antispasmodicis oblatis placarunt. Decimus mensis varia symptomata dentientibus familiaria, vt alui difficultatem, ventris tormina, noctes inquietas, febriculam cum siti, inappetentiam, gingivarum ruborem & sensibilitatem &c. vna secum attulit. At vero, postquam prouisis omnibus, quæ necessaria videri poterant, remediis, vndecimo mense duo dentes ex inferiori maxilla prorupuerant, omnia reddebantur mitiora; præsertim cum ante anni ad finem properantis exitum, superior quoque maxilla duos denticulos in conspectum daret. Circa alterius anni initium, pereunte paululum appetentia & colore faciei viuido, pone autem dextram defluxio quædam humida apparuit, & ablactatione deinceps instituta, ob mutatam victus rationem, varia iterum pathemata, vt inquietudines & spasmi internarum partium, quas convulsiones internas appellamus, accesserunt. Inprimis autem asthma cum difficili respiratione & tussicula per periodos redeunte conjunctum se adsociavit, quod plus minus vrgens, & sub decubitu in latus dextrum paullummodo mitigatum vsque nunc omnia medicamenta resoluentia & temperantia penitus elapsit. Præter hæc vero notari meretur, quod serenissimus a prima teneritudine mucosis vomitibus & spontaneis alui dejectionibus creberrime fuerit obnoxius, eodemque fine, ad corrigendas

gendas euacuandasque sordes multis syrupis laxantibus, clysteribus, globulisque moschatis & aliis medicamentis tractatus. Nunc tandem, quum in eo est, ut alter dentitionis terminus appropinquet, & metus sit, ne pristina mala vel recrudescant, vel praesentia augeantur meum serenissimi parentes consilium de principis cura imposterum rite habenda postularunt. Quod ad dietam, qua serenissimus usus est, speciatim attinet; scire licet, inter cibos maxime panem similagineum cum aqua vel iure carnis in pultis formam redactum, decocta atenae, hordei excorticati & prunellarum, inscula carniū cum vitello oui parata, vel cum oryza decocta, pulmones, cerebrum & carnem vituli, indeque artificiose praeparatos pastillos & pulcillas, satis diligenter largiorique manu fuisse oblata; potui vero post ablactationem cereuisiam albam tenuem inseruisse, quam etiam illa adhuc durante noctu sapius serenissimus accepisse dicitur.

EPICRISIS CVM CONSILIO.

Sistit hic casus integrum fere catalogum morborum, quibus subinde tenera infantum corpuscula adfici solent; & quum multa notatu digniora momenta in ipso occurrant, quae nos ad meliorem affectuum infantilium curationem perducere possunt; operae fore pretium confido, si ipsis explicandis aliquam operam impendam.

1 Nihil dubii est, quin Serenissimus infans naturam paulo sensibiliorem, magnamque sordium acrium & mucosarum copiam ex ipso materno utero secum in vitam adduxerit. Id quod, praeter varia pathemata, statim a partu instantia, vomitus & deiectiones alui spontaneae, prurientia cutis exanthemata, aurium defluxiones humidae, motus epileptico-convulsiui & similia indicant luculentissime. Longe autem magis haec omnia fuerunt adaucta a lacte impuro, quod tenello nutrix iracunda, scorbutica & mensium fluxui, contra lactantium consuetudinem, obnoxia suppeditauit. Nec parum huc contulisse videtur crebrior alimentorum nutrientium oblatio, quae impurissimis corporibus praeter ceteris valde nocet, item nimis tempestiuus cereuisiae, praesertim nocturnus potus, cui melius aqua cum pane similagineo decocta, serum lactis dulce, aut decoctum auenaceum tenuius
sive

siue solum, siue cum anisi semine, vel amygdalis excorticatis per triturationem vigoratum substitui potuisset. Quæ vero quum neglecta fuerint, nihil mirum est, quod ad lactis in prima regione corruptionem & stagnationem vna cum reliquis causis permultum contulerint; vnde frequentes intestinorum spasmī, inflationes, inquietudines, anxietates & deiectiones fœtidæ suam mutuata sunt originem. Imo etiam molestus pectoris affectus exinde deriuari poterit, qui sicut a decubitu in latus dextrum paullummodo remittit; ita non obscure indicat, ipsum a maiori intestinorum a flatibus distensione & atonia eius lateris proficisci.

2) Quod ad medicamenta a medicis præscripta attinet, singula quidem, dum materiæ acri corrigendæ ac temperandæ, flatibusque discutiendis & motibus blande sedandis dicata sunt, per se laudem merentur; nisi creberrimus & fere nimius illorum vsus iustam aliquam censuram incurreret; maxime quum multa laxantia & clysmata tonum intestinorum non parum debilitasse videantur. Iam vero eo respiciendum erit, vt talia in vsum proponantur remedia, quæ alui libertatem seruare, debitumque intestinorum robur restituere apta sunt. Quo sine ego loco syruporum, laxandi scopo hætenus oblatorum suaderem hoc, quod sequitur, medicamentum ad drachmam dimidiam propinandum: Rec. rhabarbari electi vnciam dimidiam, terræ foliatæ tartari, salis tartari ana drachmam vnam, aquæ scorzonæræ vncias tres. Fiat sub leni calore extractio & colatura. Deinde commendarem hanc formulam pulueris, qui pulueris marchion. C. C. phil. præp. succini ana drachmam dimidiam, nitri purif. scrupulum vnum, cort. cascarillæ grana X. habet, de quo decem vel duodecim grana in aqua ceraforum nigror. florumque tilia propinentur. Imo etiam, ad flatus discutiendos, sex vel octo guttæ essentiæ corticum aurantium, cum tinctura tartari & li. ore anodyno mixta dari poterunt: hac tantum adhibita cautela, vt sine necessitate crebrius offerantur. Extrinsecus linimentum, ex olei nucistæ expressi & axungia humanæ vncia dimidia, bals. Peruviani drachma vna, olei lauelulæ, maioranæ, caryophyllorum ana guttis XX. compositum, vel solum, vel cum aqua reginæ Hungar. dilutum ventri inungere curarem. Quibus si coniungatur temperatum regimen, sufficiens motus

motus & moderatio ciborum vsus, futurum esse spero, vt natura sensim roborata vires, ad dentes e latibulis suis protrudendos necessarias recipiat, quæ prius non redibunt, quam cum motus naturales a spasmodicis & flatibus primarum viarum debilitari desinent.

3) Discere licet, in quam lubrico statu pretiosissima principum salus sit posita. Primo enim plerumque a parentibus tenerioribus nascuntur debiles ac infirmi, & quum omnibus facile morbis debilitas pateat, longe etiam frequentius præ ignobilioribus magnatum proles ægrotat. Accedit dein, quod nutricebus impuris, male moratis vel lasciuis, vel in alto otio viuentibus, tradantur, quæ varia corporis & animi vitia vna cum lacte communicant. Nec culpa vacat nimis accuratum regimen, & iusto subtilior sanitatis cura, quæ vel minimus vagiendi conatus statim vel alimentis, vel medicamentis debet compesci, & sic natura per se iam infirma non potest non magis magisque debilitari.

OBSERVATIO III.

*Dentitio
difficilis.*

Puerulus quidam semestris, a parentibus sensibilibus naturæ genitus, præter consuetudinem aliqua valetudinis labascentis indicia præ se ferre videbatur. Dentitio, quæ circa hanc ætatis periodum incidere solet, subesse putabatur, & protinus arcescebatur medicus, qui ob paruam gingiuarum intumesceniam, & in superficie albedinem idem metuens ad aluum referendam, puluerem præscribebat, ex grano dimidio resinæ ialappæ, & tribus mercurii dulcis granis cum saccharo subactis compositum. Deiciebat quidem inde puer sex fedibus ingentem mucî lactisque coagulati copiam; sed proh! dolor postea aluus non modo fortius adstricta erat, aut tantum viridia & coagulata reddebat excrementa; verum etiam continuis fere eiulati- bus, inquietudine, corporis torsionibus, pauore in somno, tremu- loque artuum motu & singultus quadam specie tenellus corripieba- tur. Inter hæc medicus pristinum purgans remedium aliquoties re- petebat, clysteres iniiciendos curabat, variique generis medicamenta strenue propinabat; sed tantum aberat, vt quidquam inde leuaminis adferret, vt potius tandem vehementissimi motus epileptico-conuul- siui,

siui, per integrum fere nycthemeron parua interiecta remissione durantes breuissimum vitæ filum abrumperent. Causa quidem mortis dentitioni difficili & laboriosæ tribuebatur; sed parum tumoris in ginguis, plures vero aphthæ in ore & vicinis faucium partibus apparabant, & proximo ante obitum die foces prorsus nigrae & foetidissimæ deiciebantur.

E P I C R I S I S.

Equidem nullus dubito, quin in nostro puerulo primam aduersæ valetudinis causam dentitio suppeditaucrit. Siquidem haud raro sub ipsa evenit, ut propter neruulorum oris vellicationem, ad intestina vsque consensus lege propagatam, vel crebriores alui deiectiones proritentur, vel nimia eiusdem adstrictiones affligant. Nihilominus, si quis symptomatum postea perpefforum sæviriam, funestumque mali euentum soli dentiendi difficultati adscribere vellet, grauiter profecto erraret: utpote quæ magna ex parte validiori purganti, ex resina ialappæ & mercurio dulci conflato debentur. Hoc enim, non semel, sed aliquoties, puero a parentibus sensibili oblatum non modo sensibilem alimentorum canalem, sed vniuersum quoque genus neruofum, in tenellis mobilissimum, ad spasticas constrictiones subeundas disponere omnino valuit. Eadem fuisse ratio videtur pessimarum oris pustularum, quas aphthas dicimus, quæ in nostris quidem regionibus vsum medicinarum, vel eminenti quadam acrimonia, vel calorem excitanti facultate præditarum, lubenter excipiunt. Nec dubitare licet, quin fortioris cathartici rodens indoles, suscitata intestinorum phlegmone & sphacelatione, quæ ex foetidissimo fecum odore simul pater, mortem tandem induxerit. Iam quidem remedia aluum subducentia in morbis infantilibus reprobare non ausim, sed hoc tantum commonesacio, quod, missis omnibus acrioribus, leniora tantum in vsum duci debeant. Quo fine, si propter aluum officii immemorem iusto segnior fecum excretio sit, laudem merentur interna alcalina, ut lapides cancrorum & oleum tartari per deliquium, quæ adstringens acidum, cuius generationi infantilis ætas inprimis favet, imbibendo, sal quasi medium constituunt, adeoque alui libertatem egregie conservant. Tum quoque insigniter profunt rhabarbarina,

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

M

ut

vt tinctura rhabarbari in substantia cum lapid. cancrorum & oleo tartari mixtum, item syrupus cichorei cum rhabarbaro, cui majoris efficaciae causa extractum rhabarbari vel mechoacanna alba ad duo, tria, quatuor & plura grana pro diversa ætatis ratione additum; extrinsecus vero clysteres emollientes & oleosi, qui simul spasmis sedandis apti sunt, quam maxime debent commendari. Sæpe vero etiam in tali casu, si infans præsertim sensibilior est, egregie prodesse solent laxantia nutrici oblata: siquidem certissima constat experientia, illorum virtutem cum lacte communicatam etiam in lactentibus crebriores alui deiectiones efficere.

OBSERVATIO IV.

Ventris tormina ab ira matris. Qui adhuc fugebat infans vnius anni, a matre per iram valde commota mammis appositus protinus in sæua ventris tormina, & ingentes præcordiorum anxietates incidit. Siquidem continuos fere eiulatus edens ex altero latere in alterum inquietus se deiicit, pedibus calcitrat, anxie respirat, dies noctesque infomnes ducit, vel leviter consopitus pauoribus concutitur: aluus pauca, eademque tantum crassa, coagulata & viridi bile circumfusa reddit, abdomen flatibus distenditur, & singula ita sunt comparata, vt metum haud inanem conuulsionum vel epilepsiæ superuenientis incutiant. Ego itaque in consilium adhibitus præscribo puluerem, ex pulv. Marchion. drachma vna, specifici cephalici drachma semis, croci & castorei ana granis V. qui in octo doses diuisus ter in die ex aqua flor. liliæ & liliorum convall. sine vino præparata propinatur, interposito ad sex guttulas liquore meo anodyno, cum liquore tartari, & vna alteraue olea anisi guttula remixto. Neque minus, ad feces & flatus educendos, fibrasque intestinales spasmo constrictas, aliquoties iniiciendum suadeo clysterem ita parandum: Rec. flor. liliæ, maluæ, violar. summitat. millefolii ana pugillos duos. Coque in s. q. aquæ. Colaturæ recipe vnciam vnam cum dimidia, cui olei chamomillæ cocti vncia semis, pinguedinis castorei scrupulus, olei tartari per deliqu. guttæ X. admisceantur. Abdominis tandem regio subinde inungebatur oleo amygdalarum dulcium, cui oleum carui & camphoræ

ræ pauxillum nuptum erat, atque potui prisana tam calide, quam subfrigide bibenda, item decoctum auenaceum substituebatur. Sed vt mater quoque paululum adiuta lactationi denuo apta redderetur, equidem ipsi ad complacandos spasmos, puluerem præcipitantem nitrosum cum liquore anodyno ex aqua aliquoties sumendum, sordesque biliosas cum puluere rhabarbarino euacuandas commendabam: atque hæc omnia tam felici euentu, vt mater cum prole sua integræ restitueretur sanitati. Ne vero infanti noua pertimescenda essent mala, ablactationem tamdiu differendam præciplebam, donec pusillus, viribus sensim receptis, perferendæ victus mutationi suppar videretur.

E P I C R I S I S

Summam meretur admirationem, qui fiat, vt infans incolumis & perfecte sanus a solo lacte matris atque nutricis vel iracundæ, vel terrore quodam percussæ, in gravissimas afflictiones intestinorum spasmoticas & motus epileptico-conuulsuos cum plenaria sanitatis euerfione, ipsoque mortis periculo tam repente coniici queat. Tamen si vero causæ tam funestorum euentuum paulo abstrusioris sint indaginis, nec facile vilius hominis ratio adsequi valeat, quomodo vehementiores animi adfectus non solum in corpus, quod percellunt, verum etiam in aliena, quibus lac tantummodo sugendum datur, tam grauitè operari queant: medico tamen sufficiat, si decenti auxilio pessimorum effectuum noxas commode propulsare nouerit. Agunt enim animi adfectus instar venenorum celerrime non tam in fluida, vt in sanguinem & humores, sed potius in solidas, easque motrices corporis partes, quas subinde ad vehementissimas constrictiones spasticas animant; vnde dein omnes œconomix vitalis motus non possunt non insigniter lædi. Quæ cum ita sint, in tali casu nihil medenti prius, nihil posterius esse debet, quam vt nimios spasmos, qui præcipue sensibilem ventriculi & intestinorum tractum afficiunt, blande componere, & turbatos solidorum motus ad temperiem reducere studeat. Id quod a nobis optime præstitum est per appropriata antispasmodica, tam interne oblata, quam extrinsecus adhibita, quorum vsum ipse lætissimus mali euentus comprobauit. Præter hæc vero, peculiare adhuc phænomenon explicandum erit, cur a lacte

matris iracundia tactæ statim feces crassæ, & colore immutato, virides apparuerint. At vero, quum ea sit iræ affectus indoles, ut tonum & motum intestinorum peristalticum turbando, alui excretionem supprimat, facile euenit, vt contenta in intestinis recrementa longiori mora acorem contrahant, bilisque admixtione corrosiuam plane naturam cum virore induant. Quare tum temporis simul ad materiam acido-biliofam & corrosiuam blande temperandam medentis intentio dirigitur rectissime. Ceterum, ne innocua proles a peruersis nutrimentis adfectibus graviter luat, serio ipsis hæc commendanda est cautela, vt post fonticam animi commotionem lac nunquam, nisi mammis antea emulctis, vnoque & altero die interiecto, sugendum præbeant. Nonnullæ a canibus adhuc lactentibus lac sibi esugi patiuntur, qui etiam non raro inde moriuntur, luculentum veneni accepti testimonium relinquentes. Neque tamen mediante lactis vehiculo sola animi affectuum noxa in infantes deriuatur, sed idem quoque de aliis nutricum vitiis arbitrandum esse velim. Ita enim febrem tertianam fugenti communicatam haud ita pridem vidi.

OBSERVATIO V.

*Lethalia
ventristor-
mina, cum
sectionis
historia.*

Serenissimus infans, a matre editus tenera, morbosa, & non leui sanguinis & humorum impuritate prædita, ab ipso vitæ primordio maculis purpureis, oculorum lippitudine, capitisque achoribus laborauit; mediocriter tamen semper valuit. At vero, quum septem prope mensibus elapsis, nutriendi munere fungens femina in repentinum incideret morbum, nec facile in ipsius locum alia commodatrix posset substitui, optimus ille princeps, a dulci lactis succo abstractus, nunc iusculis auenaceis aliisque alimentis educari debuit. Sed quæ antea cautissime euitata erant mala, pleno nunc agmine iruebant. Siquidem tenellus, ciborum appetentia deiecta, subito inquietus reddebatur, in somno, qui tamen paucus erat, pauebat, difficulter cum sibilo respirabat, immodico valdeque corrosiuo alui fluxu laborabat, tenerumque corpusculum inter altos clamores miserrime torquens adstantium misericordiam in se omnem vertebat. Quæ singula quum truculentos intestinorum dolores satis clare indicarent; nihil

nihil profecto, quod saluti esse poterat, omittebatur. Dabantur enim interne pulveres antispasmodici, leniter absorbentes diaphoretici, ex pulvere March. C. C. vsto, phil. præparato, succino &c. confecti, quibus ad alui fluxum moderandum cortex cascarillæ, & pro dosi tertia pars grani theriacæ cælestis in vino prius soluti adiecta; extrinsecus autem abdomini partim sacculi roborantes in vino cocti, partim linimenta oleosa & spirituosâ, & ano demum clysteres emollientes subinde applicabantur, non omisso fero lactis dulci potui substituiendo. Sed inanis erat omnis medicinæ energia, & superuenientibus epileptico-convulsivis moribus optimus ille princeps in vitæ initio e viuis tollebat. Instituta post mortem anatomica sectione intestinum colon, vbi sinistra eius flexura ad rectum porrigitur, ad vlnæ latitudinem valde erat constrictum & ita angustatum, ut vix tenuis stilus transire posset: in ea vero parte, quæ mesocolo adhæret, ad ventriculum vsque non obscura inflammationis prægressæ indicia se manifestabant. Reliquus intestinorum tam tenuium, quam crassorum tractus valde erat distensus, excepto ileo, cuius ambitus itidem naturali minor conspiciebatur. Mesenterium quoque & concaua hepatis regio plures inflammationis & subsequutæ sphacelationis notas offerebant, quæ similiter etiam per conuexam hepatis superficiem dispersæ observabantur.

EPICRISIS.

Quis est, qui non videt, intempestiuam pusionis ablactationem primam querelarum omnium occasionem suppeditasse. Equidem noui infantes numero plures, ob aliquam aut matris aut nutricis imbecillitatem a lacte maturius paullo abstractos, qui nihilominus robusti sibi que satis constantes permanserunt. At vero, longe aliter res sese habet cum tenerioribus, qui per infirmitatem ab utero contractam, alimentis aliis præter blandum lactis succum digerendis minus sufficiunt. Si quæ vero ablactandi necessitas vrget, optime lactis vitæ gerit serum lactis dulce, secundum methodum nostram elaboratum, quod fluxile satis, omnique caseosa substantia orbarum facillime a ventriculo potest subigi, sicut ego exemplis quamplurimis edoctus

Etus scio. Quod vero ad ipsam sectionis historiam attinet, scire licet,
 quod variae de causa morbi commotæ fuerint lites, quam alii in natu-
 ralem intestinorum angustiam reicere voluerunt. Sed ut paucis hac
 de re meam expromam sententiam, probe equidem inter causam mor-
 tis proximam, & causam morbi, quæ tandem causa mortis fit, di-
 stinguendum esse statuo. In hoc nostro casu nihil dubii est, quin mors
 a sphacelosa partium internarum corruptione; hæc autem a spasma-
 dica intestinorum constrictione & flatulenta tenuium distensione im-
 mediate dependeat. Eadem fere phænomena, maximeque nimias
 coli contorsiones, non modo in infantibus, epilepsia, immodica alui
 fluxione & conuulsione demortuis, verum etiam in adultioribus, ni-
 mia sanguinis vel per vomitum, & hæmorrhoides, vel per menses &
 lochia fluxione laborantibus crebrius annotare mihi licuit. Breui
 enim ante mortem intervallo in hisce, similibusque adfectibus sævissi-
 mæ intestinorum conuulsiones & spasmi accedunt, qui altera ex par-
 te constrictionem, ex altera vero flatulentam distensionem inducendo,
 sanguinem hinc inde ad stasin inflammatoriam, indeque pendentem
 sphacelum disponere solent. Imo a tali perturbato sanguinis circulo,
 nec caput & pulmones sunt immunes, sed in his quoque, variae na-
 turalis status læsiones & in dextro cordis ventriculo sanguinis coagula-
 ti grumi sæpe sæpius deprehenduntur; licet in præsentis sectionis hi-
 storia nulla cordis & pulmonum facta fuerit mentio. Hæc autem al-
 legata mortis causa a causa morbi & symptomatum longissime differt,
 quam equidem natiuæ intestinorum angustiae, ut quidam putarunt,
 ideo tribuere nollem; quoniam, si hæc connata fuisset, a prima nati-
 vitate crebriores morborum insultus debuissent accedere, nec forsan
 optimus puerulus ad tantam, licet brevissimam, ætatem potuisset per-
 tingere. Multo magis veritati admodum consentaneum videtur,
 quod sanguinis & humorum dyscrasia, quæ antea purpuram, lip-
 pitudinem & achores induxit, nunc ob incongruam diætam, forte-
 que prohibitam transpirationem, ad intestina magis conversa gra-
 uissimos ibi spasmos & inflationes produxerit; unde, suspenso circu-
 lationis æquilibrio, inflammatio, sphacelus & ipsa demum mors pro-
 gnata fuerunt.

OBSER-

OBSERVATIO VI.

Bimulus quidam, sanguine & succis turgidus, iam per men- *Epilepsia*
 ses aliquot crusta lactea capitisque achoribus laborauerat, cui chirur- *ex achori-*
 gus quidam promptæ audaciæ puluerem cerussæ, boli armenæ & ter- *bus repul-*
 ræ vitrioli dulcis capiti inspergendum commendabat. Exsiccabantur *sis.*
 inde quidem vlcuscula, sed infans proh! dolor languescens pæneque
 torpidus, pauoribus in somno percellabatur, pallesbat, & post leuem
 corporis refrigerationem in vniuerso corpore ita rigescebat, vt digitis
 in volam manuum collectis dentibus strideret, oculis apertis mirum-
 que distortis vibraret; sub anxio anhelitu spumesceret, rapidisque
 motibus conuulsus verum epileptici habitum ostentaret. Quæ quum
 ita agerentur, parentibus ad me anxie aduolantibus consilium dabam,
 vt, decocto cornu cerui, hordei & glyzyrrhicæ in potus locum sub-
 stituto, per interualla puluerem ex bezoardicis fixioribus conflatum
 in aquis analepticis cum mixtura simplici leniter imbutis propinarent,
 aluum clysmate subducendam, totumque corpus probe fricandum
 curarent; his autem præmissis specifica antepileptica, e. g. puluerem
 ex lumbricorum terrestr. granis sex, antimonii diaphoretici & lap.
 cancrorum ana granis quatuor confectum subiungerent, non negle-
 ctis simul calidis spinæ dorsi & artuum inunctionibus, cum vnguen-
 to ex axungia canis, & castorei, oleo nucistæ, menthæ, caryophyl-
 lorum &c. conflato instituendis. Quorum remediorum effectui Deus
 ita clementissime annuebat, vt hostili materia ad summam cutim de-
 nuo propulsa, innocua proles a sævissimis epilepsiæ insultibus sensim
 ex voto liberaretur.

EPICRISIS.

Iustissimam meretur censuram hæc perversa achorum repulsio,
 qua sordes vlcerosæ, optimo naturæ consilio eliminandæ, versus in-
 teriora fuerunt repressæ, partibusque nervosis insidentes sævissimos
 spasmos concitarunt. Equidem capitis exulcerati cum aqua sclope-
 taria, aliisque externis conuenientibus ablutionem feliciter cessisse no-
 vi, sed probe cavendum velim, ne hoc ante debitam corporis per le-
 niora

iora laxantia, diaphoretica & infusa calida repurgationem suscipiatur, imo etiam cum ipso externorum usu remedia blande diaphoretica apte conjungantur; alioquin auxilii loco maiorem facile noxam inducimus. Vix autem melius symptomatibus ex retrocedente cutis impuritate oriundis succurritur, quam si nociuam materiam ad corporis habitum reuocare annitimur. Id quod in subiectis paulo habitioribus externa epispastica leniterque vesicantia, in teneris autem callidæ frictiones, & interne pulueres bezoardici cum infusis theiformibus & diapnoico regimine dati commodissime præstant, ut deinceps remedia, specifica quadam virtute spasmos sedantia felicius adhiberi possint, inter quæ maximæ mixturæ, ex aquis anrepilepticis, specifico cephalico, pulvere marchionis, liquore meo anodyno, vno moschi grano, & syrupo pœoniæ conflatae apud infantes laudem merentur.

OBSERVATIO VII.

*Convulsio
ex tussi &
asthmate..*

Trium annorum puer, habitu corporis succulentiori præditus, a prægressa refrigeratione tussi satis vehementi corripiebatur, pectus humoribus valde tenacibus infarctum rurgidumque nihil fere, aut parum mucii viscidii laborioso conatu reddebat, & tandem ipsa convulsio accedens haud inanem mortis timorem incuriebat. Alius quoque eiusdem habitus puerulus, cibo aliquando nimium repletus, circa decubitus de magna pectoris angustia conquerebatur, & noctu dein experefactus cibi quidpiam adsumti, magnamque mucii viscidii quantitatem euomebat. Sed nihilominus, redeunte vomendi conatu, inter summas anxietates & suffocationis periculum nihil prope materiæ viscosæ vomitu reddere poterat; unde convulsus miserrime habebat.

EPICRISIS.

Dicti hi affectus pro causa agnoscunt ventriculum, tenaci humorum saburra repletum atque distentum; unde nervi præcordiales vel licenti spirandi angustiam cum suffocationis metu & convulsivis artuum tractionibus inducunt. Quæ vero si præsto sunt mala, vix melior datur medela, ac si viscidiorum humorum colluviem per lenemetericum, in sufficienti liquidi quantitate solutum exterminare contendimus. Quo fine pro diversâ ætatis ratione tertiam vel dimidiam partem grani tartari emetici, in aqua ciramomi soluti, vel aliquot grana radices

radicis ipecacuannæ cum aqua calida infusa, vel etiam, vt nonnullorum mos est, oxymel squilliticum subinde propinare expedit. Nec facile in tenellis succulentioribus reformidanda est emetici oblatio, vt potius mirabiles in sanando effectus ab iisdem tempestiue adhibitis fixissime obseruentur, & postea remedia blande resoluentia, vt pulueres exsolutionis oculor. cancri & radicis ari granis tribus, rad. ireos Florentinæ, antimonii diaphoretici & sacchari granis duobus parati, subiunctis infusis herbarum pectoralium calidis, longe præstantiorem habeant vsum.

OBSERVATIO VIII.

Infans vnius anni, nutrice vsus morbosa, & ob vitam sedentariam, *Tabes.* parciorem potum & acidorum inter cibos vsum spisso crassiorique lacte repleta, inopinato quondam grauib. ventris torminibus, alui obstructione & insigni abdominis a flatibus distensione adiciebatur. Re-mittebat quidem malum conuenienti medicina tractatum, sed ingens abdominis tumor relinquebatur, qui ad cordis vsque scrobiculum, & hypochondrii latera extensus tanta duritie pollebat, vt digitis vix cederet. Inter hæc simul noctes ducebantur insomnes, aluus mox excrementa dimittebat glutinosa & coagulata, mox nimis fluida, cibos appetendi facultas fere penitus erat deiecta, bibendi contra cupiditas intensior, totumque corpus modo frigens, modo calens, in partibus tam superioribus, quam infra abdomen sitis indies magis marcescebat, imo omnia ita erant comparata, vt veram tabem satis dilucide indicarent. Ego itaque consultus suator fui, vt primo omnium intestinorum parietes ab amurca viscida per puluerem Cornachinum, ad grana sex cum syrupo cichorei & aqua fœniculi datum, liberentur; postea vero puluis, ex æthiopis mineralis granis quatuor, concharum citrat. granis tribus, sacchari granis sex compositus singulis diebus mane offeratur, eodemque per octiduum vsurpato, pristinum laxans reperatur, & sic aliquoties alternando curatio per aliquod tempus adornetur. Præter hæc vero, potui vel decoctum, ex radicibus quinque aperientibus paratum, vel serum lactis dulce, cui oleum tartari per deliquium instillatum erat, substituebatur, & ad vim ventriculi concoctricem iuuandam, bilisq; balsamicæ defectum explendum, inter cibos quindecim guttæ elixir mei visceralis propinabantur; extrinsecus autem abdominis durities & flatu-

(HOFFM. MED. SYST. SUPPLEM.)

N

flatu-

flatulentia oleo chamomillæ cocto & emplastro Barbette camphorato fovebantur. Atque hac ratione, maxime cum in diætâ, relictis omnibus crassioribus, iuscula tenuiora cum radicibus aperitiuis decocta adhiberentur, puerulus sensim, licet lento gradu, a diro hoc malo citiusque imminente moriendi necessitate liberabatur.

E P I C R I S I S.

Tumores abdominis cum macie infantibus familiares non aliam agnoscunt causam, quam viarum, quæ chylum vehunt, a materia viscida obstructionem; unde non solum copiosi flatus, intestinorum canalem distendendo, addomentumidum reddunt, verum etiam, ob denegatum chyli subtilioris ad sanguinem transitum, partes corporis succo alibili defraudatæ contabescere incipiunt. Quum itaque in eiusmodi adfectibus crusta intestinorum villosa tantum non semper materia crassa & tenaci obseffa, ipsæque mesenterii glandulæ, sicut anatomicæ sectiones docent, valde tumidæ & infarctæ sint; eo omnino curantis dirigenda est intentio, ut expurgata intestinorum colluie, talia remedia in usum proponat, quæ aliqua humores viscidos attenuandi & resoluendi energia pollent. Id quod, præter alia deopilatiua, etiam æthiops mineralis egregie præstat, utpote quem D. D. HARRIS & alii, remediis fere omnibus colliquantibus longissime anteponunt. Sed ut conueniens simul victus ratio accedat, inprimis necesse est.

OBSERVATIO IX.

*Rachitidis
species.*

Puer octennis, a matre ad cachexiam procliui genitus & enutritus, a primo mox ortu ossibus tenerioribus carneque spongiosiori præditus, valde languidus, facieque tumidus apparuit. Accedente dein ea ætatis periodo, qua alias infantes pedibus insistere solent, terram attingere destitit, & licet quandoque ingrediendi aliqua potentia pollere videretur, breui tamen iterum adeo debilitabatur, ut vix pedem mouere posset. Ceterum bene appetens, digerens & egerens insigni ingenii alacritate, & statura supra ætatem magna gaudet, præsertim tamen caput inusitata fere magnitudine quasi inflatum conspicitur, ut naturalis membrorum conuenientia fere penitus sublata videretur. Parentes, qui causam mali incantationi tribuebant, innumeris frustra adhibitis, a me tandem consilium expetebant, quod etiam hac ratione

ne lubens suggerebam. Primo omnium, repurgatis primis viis, ralem victus rationem præcipiebam, quæ parca, tenuis leniterque exsiccans erat, ut scilicet puerulus in parua quantitate carnes tantum affatas cum pane similagineo comederet, pro potu decocto ex rad. chinæ & rasura ligni sassafras cum passulis vteretur, mane in lecto sub decocti calidi usu leniorisque sudoris expectatione membra panis calidis probe fricanda daret, & demum balneum Lauchstadiense per tempus adhiberet, subiunctis post singulos usus frictionibus, artuumque inunctionibus cum tali spiritu neruino: Rec. aquæ reg. Hungar. vncias duos, saponis Veneti drachmas tres. solutis adde balsami Peruv. drachmam dimidiam, olei caryophyllorum laundulæ, maioranæ anaguttas XV. Quibus per aliquot menses probe obseruatibus eueniebat, ut puer magis magisque pedibus uti disceret.

E P I C R I S I S.

Referri hic casus videtur inter rachiticos, ob symptomatum conuenientiam. Causa mali in nimia succorum serosiorum redundantia, partiumque solidarum flacciditate ponenda est; unde membra nimis laxata debita sua firmitate agilitateque caruerunt. Similem ambulandi impotentiam sæpissime in adultioribus obseruavi, qui succis spissioribus præditi, intra breue temporis spatium paullo maius corporis incrementum crescendo ceperunt, ubi præter tenuem victum balnea vel naturalia vel per artem cum herbis neruinis parata eximie profuerunt; licet interdum vix prius, quam altera ætatis periodo, indeque mutata corporis totius textura, membris recte uti valuerint.

O B S E R V A T I O X.

Morbis quoque incongruis infantilis ætas patet, quod sequentes historiae demonstrant. Trium annorum puella, facie pallida, parumque appetens, non solum inter alui depositionem vna cum fecibus cruoris pauxillum excernit, sed postea quoque tuberculum auellanæ magnitudine, tactui renitens, multumque molestiæ inter sedendum adferens in ano accipit. Quæ cum audirem, puellam ex mala ventriculi digestionem, indeque ortis flatulentis, maiori sanguinis ad vasa hæmorrhoidalia congestione laborare iudicabam. Quamobrem ad alui libertatem seruandam, sanguinemque purificandum præscribebam infusum theiforme, alternis diebus mane hauriendum: Rec. herbæ hederæ terrefr. manip. vnum, summitat. millefolii, flor. chamomillæ vulg. papav. rhæados ana purgill. quatuor. fol. sennæ. f. stip. cremoris tartari ana drachmas duas. C. D. S. species, quarum drachma vna cum mensura dimidia aquæ infundatur. Ventriculo prospiciebam elixir æneo viscerali, ad viginti guttas in prandio & hora quinta vespertina dato. Denique vero tumoris

tumoris causa externe linteum vino calido rubro, Pontack, imprægnatum applicari iubebam; idque tam felici successu, vt brevi hæ molestiæ ex voto disparerent.

OBSERVATIO XI.

*Diabetes
in infante.*

Hæc scribenti in memoriam venit casus de diabete symptomata satis notabilis. Puella enim octennis, illustri stemmate orta, ingentem sordium aluinarum copiam, ob neglectam forte alui depositionem, in intestinis accumulauerat. Accedebat dein crebrius vrinæ stillicidium, cui medici, quorum non pauci consulebantur, varia traumatica aliaque adstringentia audacter opponebant, & insuper fere habito aluinæ excretionis negotio, solam tinct. rhabarbari, vel Claudi aperitiuam timidi præscribebant. Sed aucto prohi! dolor molestissimo vrinæ fluxu corpus ita debilitabatur, vt superueniente demum materiæ purulentæ excretionem, ægra febre hectica consumta decederet. Aperto per cultum anatomicum cadauere, intestina tenuia mirum erant distenta, & in vtraque hypochondrii latere intestinum colon durissimis, iisque copiosissimis, scybalis repletum, vt duplo maius videretur. Ren sinister a superincumbente colo compressus naturali maior, & ex parte purulento ichore refertus conspiciebatur. Vnde facillimum erat iudicatu, nimirum intestini coli distensionem, renis tubulis relaxatis, maiorem humorum adfluxum, & vrinæ separationem proritasse. Quare officio defuerunt medici, qui relicta causa, solam diabetem adstringentibus tractarunt; quum tamen clysmata aliaque interna emollientia, tempestiue adhibita malum exitum arcere potuissent facillime.

OBSERVATIO XII.

*Convul-
sui motus
cum ver-
mibus com-
plicati.*

Illustrissima puella, decem annos nata, admodumque sensibilis ac tenera, nutricem habuit valde impuram, & a prima infantia genarum tumore, oculorum lippitudine aliisque malis, a sanguinis dyscrasia obortis laboravit. Tandem priori anno sine notabili causa motus spasmodico-convulsui cum vertigine, corporisque totius rigore & tremore mox pedes, mox brachia miserrime adficiebant, ita vt ægra, prægresso fornicationis sensu, mirum labefactata aliquoties per diem in terram caderet. Varia a variis præscripta erunt remedia, sed sine omni effectu. Quum vero & ego in consilium vocarer, puellam nimis voracem cibis maxime dulcibus, farinaceis & lacticiis delectari, quandoque ventris torminibus affligi, & olim vermium quædam signa præbuisse, comperi. Vnde, mutato victu, ad primas vias vel a sordibus, vel a vermibus, si præsto essent liberandas bis in hebdomade octo vel decem horum pilularum præscripsi. Rec. gummi ammon. dep. extr. tanacet. asæ foetidæ, boracis Venet. ana drachmam dimidiam, rhabarbari el. drachmam vnam semis aloes puriss. grana. XV. extr. croci, castorei ana grana tria, M. f. l. a. cum tereb. Venera pilulæ ex scrupulo XXX. Præter hæc quouis die mane in lecto incusum nervinum, ex herbæ melissæ manip. vno, flor. chamom. vulg. tilia, primul. veris, saluiæ, sambuci ana pugillis duobus confectum, inter corporis frictionem, blandique sudoris expectationem bibendum offerebatur. Circa decubitus ex aqua antispasmodica pulvis temperans cum sex guttis liquoris anod. essentia croci & castor. nupti, & inter cibos viginti & plures guttæ elixir visceralis propinabantur. Quibus per aliquot hebdomadas vsurpatis balneum nervinum, ex herbis menthæ, maioran. salv. rosmar. summitat. origani &c. cum debito regimine & vnguenti nervini vsu commode subiungebatur.

INDEX RERVM.

Primus numerus tomi quarti partem, alter paginam & S. supplementum indicat.

A.
A *Abdomen*, eius minus decens ligatio post partum sæpe intestinorum dolorum causa II. 322. inflationes, vid. flatulentia.
Ab lactatio infantum quo tempore fieri deceat S. 19. quæ post illam obseruanda S.
Abortus qui dicatur III. 525. partu naturali gravior est III. 546. quo tempore contingat. III. 526. differt a partu septimestri III. 525. ab hæmorrhagia abortiva & minus tali III. 527. non facile prouocatur, quod auctorum testimoniis ibid. & variis obseruationibus probatur III. 528. signa III. 526. 540. subiecta III. 529. causæ occasionales sunt aëris vitiosa constitutio & praua diæta puerperarum III. 536. alius adstricta III. 538. fluor albus diutius infestans IV. 517. hæreditaria dispositio & abortiendi consuetudo III. 535. spasmos concitantia III. 533. sanguinis defectus & abundantia III. 532. sq. tussis conuulsiva III. 535. externæ violentiæ III. 532. polypus vteri IV. 280. causæ proxi-

ma III. 531. quando contingat in variolis & quæ pariat symptomata I. 159. & quæ illum sequuntur III. 536. proclivitas ad ipsum in quo consistat III. 534. disponit frequens ad fluorem album IV. 514. ad hæmorrhagiam vteri II. 114. ad leucophlegmatiam IV. 463. crebrioris circa medium gestationis tempus contingentis exemplum III. 528. frequentis casus III. 554. venæsectione præservatus III. 547. cum perpetuo vomitu iunctus III. 561 cum insequente hæmorrhagia vteri & molarum excretionem III. 546. cum symptomatibus hypochondriacis III. 551. nimia ad ipsum proclivitas cum molarum excretionem III. 559. Indicationes curatoria & præseruatoria III. 537. quæ explentur venæsectione ibid. laxantibus lenioribus III. 538. commoda vteri purgatione post partum III. 539. quomodo ex tempestate vitiosa exacto vitæ regimine tractandus III. 540. qua ratione immittens arcendus III. 541. hæmorrhagia in illo quomodo tractanda. ibid. quomodo præcauendus in acutis mor-

Index rerum.

morbis ibid. in dysenteria III. 542. in
 hysterico malo ibid. cautelæ circa ve-
 næsectionem III. 543. 545. circa po-
 tum & motum corporis III. 544. 545
Abscessus, eorum signa V. 307. differunt
 a fistulis V. 296. ab vlceribus V. 343.
 sunt sæpe causa fistularum V. 301.
 sanguinei cur sint frequentes I. 44.
 quomodo ex potu frigido sub pa-
 roxismo febrili nascantur ibid. cir-
 ca aurem oculus conuulsiones sæpe
 excitat III. 98. aperti curatio II. 274.
 ex hepatitis orti casus I. 458. me-
 senterii vid. mesenterium; musculorum
 abdominis ex tertiana I. 43. pulmonum
 an possit sanari I. 446. quando post
 peripneumoniam remaneat ibid. *vesi-*
ca vid. vesica; *uteri* vid. uterus.
Absorbentia quatenus conueniant in car-
 dialgia II. 233. in febribus I. 21.
 31. sq. quomodo improuide data
 atrophie infantilis causa S. 53.
Achores quid & unde S. 79. retropulsi
 quomodo sæpe asthmatis conuulsi-
 ui & infantilis causa III. 274. 299.
 S. 78. epilepsie III. 266. guttae fe-
 renæ IV. 116. motuum spasmodico-
 rum vagorum III. 88. tussis ferinæ
 III 321. curatio S. 79.
Acida humores incrassant III. 524. IV.
 387. feri secessum faciunt V. 296.
 primarum viarum tonum destruunt
 III. 31. diarrhoeam suscitant III. 525.
 menses supprimunt III. 31. V. 296.
 remedia vermibus sunt inimica &
 quæ S. 68. quomodo adhibenda sint
 in febre verminosa I. 597. quomo-
 do præseruent in pestilentia I. 291.
 laudantur in ea I. 291. sq. præser-
 tim si bezoardicis terreis fuerint na-
 pta I. 298. laudantur in petechiali I.
 265. petechizante febre I. 232. in
 synocha putrida I. 329. an in hæ-
 morrhagia narium conducant II. 17.
 an in tertiana I. 19. eorum abusus
 in tertiana quartanam producit I. 74.
Acidula qualia principia recondant IV.
 316 cum lacte optime misceri pos-
 sunt ibid. ante earum vsum corpus
 rite præparari debet II. 273. cur sub
 earum vfu animi adfectus maxime
 noceant I. 364. & fructus horraï
 III. 517. impuris subiectis magis,
 quam thermæ profunt V. 142. frigida
 pota quibus noceant III. 31. 312.
 improvide usurpata febres intermit-
 tentes excitant I. 12. scabiem V. 228.
 præsertim nocent in hydrope pe-
 ctoris III. 285. hypochondriacis &
 spongiosis subiectis III. 197. a spas-
 mo vexatis III. 204. in vertigine idio-
 pathica IV. 97. laudantur in asthma-
 te III. 285. calculo felleo II. 273.
 dysenteria III. 466. in epilepsia &
 quando conducant III. 20. nephriti-
 de I. 469. cum lacte profunt in do-
 loribus intestinorum a motibus spas-
 modicis vagis III. 94. odontalgia II.
 475. tussi hypochondriaca III. 354.
 vertigine symptomatica IV. 93.
 vlceribus V. 261. uteri hæmor-
 rhagia II. 117. vid. aqua minerales.
Acidum

Index rerum.

- Acidum* est plerumque causa morborum infantilium S. 5. ex quibus signis pateat ibid. quænam ad illud ingenerandum ex parte lactantis contribuant S. 8. ex parte infantis S. 9. in primis hypochondriacorum viis vnde III. 232. cardialgiæ qua ratione causa existat II. 233. quomodo tollendum ibid. sal an podagræ materia & causa II. 506. *corrosivum* non est causa ulcerum quod probatur V. 245
- Acrimonia* humorum quomodo generetur V. 169. in infantibus vnde S. 4. & senibus V. 47
- Adstringentia* externe admota capiti quomodo repellant humores I. 406 seq. gingivis inuncta in dentitione difficili nocent. S. 28. in erysipellate. III. 442. interne quomodo in tertiana cum fructu queant adhiberi I. 23. 31. in nimio hæmorrhoidum fluxu II. 97. roborantibus nupra quo in calu ad febres lentas commendentur I. 574. incaute usurpata in nimio mensium fluxu malum hystericum concitant III. 164. polypos IV. 288. in dysenteria qua cautione adhibenda III. 461. in gonorrhœa IV. 551. nocent ad abortum præcavendum III. 543. in convulsivis motibus III. 64. in expellendis exanthematibus V. 214. in fluore albo IV. 511. in hæmoptysi a defluxione acris II. 42. quænam & quando in vteri hæmorrhagia conveniant II. 113. 116.
- Aegypti* cur dysenteria obnoxii III. 447
- Aequinoctia* cur circa illa auditus vitia exacerbentur IV. 155. cur venæsectio circa illa in convulsionibus conveniat III. 63
- Aër* eius usus V. 198. *purus ac temperatus* tonum partibus solidis conciliat V. 13. quos effectus exserat in pulmones I. 441. laudatur in tussi III. 329. ipsius *mutatio* magnos ad nervosi generis sanandos morbos habet. III. 126. confert in asthma III. 287 in deliriis melancholicis & maniacis IV. 222. in epilepsia III. 14. in scorbuto V. 24. *subita* ad apoplexiam contribuit II. 169. ad odontalgiam II. 472. ad vomitum cruentum II. 70. qualis conducat puerperis III. 144. tabidis & phthificis IV. 328. variolis laborantibus I. 158. quomodo ab aquarum inundatione insalubris reddatur I. 262. ejus *constitutio præternaturalis* quæ in corpore pariat damna I. 241. 250. V. 250. qualis disponat ad abortum III. 536. ad auditus vitia IV. 155. ad dysenteriam III. 453. ad febres exanthematicas I. 229. ad fluorem album IV. 513. ad hypochondriacum malum III. 188. ad purpuram V. 99. ad rachitidem S. 60. ad scabiem V. 19. rad. scorbutum V. 13. ad singultum III. 360. ad sphacelum V. 66. quomodo frumenta corrumpat. I. 162
- Aeris*

Indes rerum.

Aris viride egregie callum absumit V. 313. quomodo adhibendum V. 314. ejus aqua vlcerum putredinem ar-
cet V. 263

Aetas cur quælibet suas peculiare ha-
beat adfectiones III. 178. V. 193. S. 2

Aethiops mineralis quomodo conficia-
tur S. 71. confert contusionibus ac
sanguinis stagnationibus III. 30. gut-
ta serena IV. 123. lue venerea cum
aliis sudoriferis V. 160. refractariis
morbis subcutaneis V. 206. tussi fe-
rina III. 330. vermibus exturbandis
S. 71

Alcalina in calculo renali præseruando
laudantur & quæ II. 372

Alexipharmaca quomodo ad genesin
exanthematum contribuant I. 368.
sola nocent in pestilentia I. 396. sed
acidis nupta in ea conueniunt I. 297.
sq. nocent in petechizante febre I.
247. sq. sed analeptici nupta inter-
dum conueniunt ibid I. 297. nocent
in purpura V. 127. in gonorrhœa
cum aliis sudoriferis laudantur IV.
546. caute in dysenteria sunt adhi-
benda III. 466

Aloetica cur infantibus noceant S. 21.
in defectu dispositionis ad hæmor-
rhoides II. 343. hæmorrhoidariis sæ-
pe nimium hæmorrhoidum fluxum
excitant II. 90. nocent in vomitu
cruento II. 75

Aluminoſa an conueniant in febrium in-
termittentium curatione I. 21. 40

Aluus, ejus ratio in omnibus fere mor-
bis habenda IV. 78. quomodo in
abortu soluenda III. 539. ardente
febre I. 355. calculo II. 394. ca-
tarthali benigna febre I. 132. in co-
lica II. 331. conuulsivis motibus III.
58. doloribus intestinorum II. 335.
malo hypochondriaco III. 152. 194.
iliaca passione II. 309. in lue vene-
rea V. 173. maligna febre V. 124.
mictu cruento II. 144. petechizan-
te I. 233. in puerperis I. 514. sq.
quartana I. 70. quotidiana I. 93.
semitertiana I. 117. tussi III. 326.
voriolis I. 156. ejus *apertio* quantum
valeat ad morbos præcindendos I.
37. *fluxus* quando & quomodo in
petechiali febre sit promouendus I.
267. quatenus conueniat in puevmo-
niis febribus I. 432. num eas soluat
I. 448. qua ratione in purpura sit
dirigendus I. 214. quando in vario-
lis sit procurandus I. 180. vid. plu-
ra *diarrhoea*. *Adstricta* sanguinem ad
superiora pellit III. 31. hinc conge-
stiones ad caput sustentat IV. 238.
est grauidis familiaris III 538. mor-
bos chronicos sustentat III. 109. in-
ducitur sæpe a tinctura antiphthifica
Grammanni II. 324. vel ab acido
in primis viis III 231. vel a conuolu-
tione intestinorum III. 590. maxi-
ma est in catalepsi & vnde III. 118.
disponit ad abortum III. 538. au-
rium tinnitum IV. 153. mictum
cruentum II. 143. conuulsiones arguet
III.

Index rerum.

- III. 64. maxime nocet in purpura
V. 128. quæ pariat symptomata in variolis I. 156. 174. an fumo tabaci referetur II. 335
- Amara* quo principio maxime agant V. 32. bilis defectum suppleant IV. 368. quomodo in quartana agant I. 63. cur & quomodo vermibus inimica S. 69. sæpe nocent in ictero IV. 368. laudantur in scorbuto V. 31. putredini resistunt & quæ V. 68
- Amaurosis* vid. gutta serena.
- Ambra grysea* summum est analepticum III. 18. ejus essentia quando in palpitacione cordis conveniat III. 251. cum passulis decocta a Cratone in declinatione tussis laudatur III. 328
- Ambustio* quos effectus in corpus humanum inferat. V. 64
- Amor occultatus* & vesanus omnes animi & corporis functiones perturbat III. 159. IV. 195. sæpe epilepsiæ causa III. 10. deliriorum IV. 195
- Amputatio* membrorum (phacelatorum ubi & quomodo instituenda V. 72. 76. quæ circa illam tenenda V. 75. quæ ante & post illam conferant V. 72. 76
- Amuleta* quomodo operentur I. 191
- Amygdale dulces*, earum oleum externe in aurium siccitate laudatur IV. 161. vel ante vel post anthelminticorum usum interne convenit III. 63. in calculo renum & felleo II. 270. 369. dysenteria III. 458. hymoptysi II. 39. intestinorum doloribus a salivatione mercuriali V. 166. tussi vel spermate ceti III. 327. vel cum syrupo papaveris albi III. 333. ad stercora indurata educenda III. 194. cum anethi oleo in singultu III. 365. cum spermate ceti in scorbuticis doloribus ventris V. 35. crebro infantibus exhibitum nocet S. 22
- Analeptica* quæ conveniant gravidis ad abortum præcauendum III. 540. laudantur in pestilentia I. 299. quando conducant in phrenitide I. 423
- Anasarca hydrops* quid IV. 423. differt a cachexia II. 394. ab hydrope populo cordis iuncto IV. 442. a leucophlegmatia IV. 423. signa IV. 424. 426. eo defunctorum anatome IV. 429. ratio symptomatum IV. 430. causæ occasionales IV. 436. sq. 460. prognosis IV. 442. cum asthma iuncti casus IV. 475. cum tympanitide iuncti & sanati exemplum IV. 459. indicationes curatoria IV. 444. quæ absoluuntur paracentesi IV. 445. & quando IV. 446. purgantibus IV. 446. enematibus IV. 448. & diureticis IV. 449. quando sudorifera conferant IV. 450. tertianæ succedens quomodo tractandus I. 33. an venæsectio in eo conveniant IV. 453. cautela circa purgantia IV. 454
- Angina* quæ dicitur I. 389. 392. ejus subiecta I. 392. sedes I. 389. species periculosa I. 390. in quo differat ab aphthis I. 392. ab inflammatione faucium leuiori ibid. a prunella I. 391. a spas-

Index rerum.

a spasnis hystericis I. 392. quando in ea magis solida quam fluida deglutiri queant I. 404. ejus causa proxima & remotiores I. 392. orta ex conclavi recenter calce obducto I. 393. ex repellentium præpostero usu discussa I. 405. alui fluxu soluta I. 402. mortis signa in ea I. 395. prognos I. 394. *sq.* epidemica quibus temporibus se exserat, ibid. externa qualis dicatur I. 390. humida & sicca qualis sit I. 391. *symptomata* quibus ex causis oriatur I. 394. & quibus accidat I. 393. vera qualis dicatur I. 391. quomodo curanda I. 396. *sq.* quo pacto conueniant externa I. 397-399. & sanguinis missio I. 396-398. *recidivans* sæpius sanata I. 404. eius *reidivans* quomodo arcenda I. 401. 405
Angli cur phthisi obnoxii sint IV. 325
Anima arctissimum cum corpore habet commercium III. 116. eius sedes quo loco statuenda ibid. IV. 192. in mechanismo per mechanicas causas agit III. 104. ipsius *functiones* beneficio fluidi neruei fiunt IV. 193. *irregulares* vnde dependeant III. 4. an ipsa proxima causa functionum vitalium sit IV. 250
Animi adfectus quinam ad eos proclives II. 448. pro varietate varios edunt effectus III. 246. eorum noxa in tota motuum œconomia III. 159. V. 15. in nutrice & infantibus ad quos morbos disponant. III. 14. S. 7. morborum sanationem remo-

rantur V. 139. morbos quiescentes sæpe reuocant IV. 147. disponunt ad abortum. III. 306. cachexiam & chlorosin IV. 391. epilepsiam III. 10. hypochondriacum malum III. 190. lipothymiam IV. 245. motus spasmodicos vagos III. 89. spasmus œsophagi III. 386. polyporum generationem IV. 287. quæ in febre petechizante pariant symptomata I. 236. & cur maxime sub usu aquarum mineralium noceant I. 364
deliquia differunt gradu IV. 143. in quo ab apoplexia & epilepsia IV. 244. a suffocatione IV. 245. signa antecedentia & solutionis paroxysmorum IV. 244. subiecta & causa proxima IV. 245. mediata causa sunt animi adfectus IV. 245. corruptio partis sphacelosa IV. 251. diæta prava ibid. hæmorrhagiæ nimia IV. 252. hydrops pericardii IV. 256. morbi prægressi & qui IV. 249. opiora & narcotica IV. 251. polypus IV. 253. venena, purgantia & emetica IV. 252. vnde in passione hysterica frequentia III. 139. & in puerperis IV. 269. & quomodo in his tractanda IV. 270. prognosis funesta & mala IV. 253. salutaris IV. 255. vid. plura *syncope* & *lipothymia*.
Anogyna quænam sint lenissima III. 182. sub lingua detinere iuvant in aphonia IV. 181. laudantur in animi deliquiis ab ira IV. 256. calculo felleo II. 270. canceri enormi dolore V.

Index rerum.

277. delirio maniaco IV. 225. dysenteria III. 459. singultu III. 453. spasmo II. 412. vomitu III. 428. quatenus ad pneumonicas febres conferant I. 437. in rheumaticis arthriticis & doloribus II. 448. cur genere nervoso debilitatis noceant III. 144. cholera adfectis III. 501. & in intermittentibus I. 31. *Antepileptica* quænam sint III. 61. *Anthelmintica* quoruplicia & quæ sint S. 68. sq. variæ eorum præparationes S. 72. quid ante & post horum usum tenendum III. 63. fortiora quando in cardialgia verminosa noceant II. 238. *anthelmintica pilula* vid. *pilula*, *pulvis* vid. *pulvis*, *syrupus* vid. *syrupus*. *Anthraces* pestilenciales quæ dicantur I. 289. sq. qualem possant curationem I. 301. *Antidota* quæ sint optima I. 383. III. 502. *Antihæcticum* Poterii an in hæctica conveniat I. 574 sq. *Antimonium* crudum decoctis antivene-
reus cum fructu additur V. 159. in pulvere cum aliis in arthritide inueterata II. 442. eius *sal sulphureum* quomodo præparetur V. 160. quod laudatur in lue venerea ibid. *sulphur auratum* sudoriferis in lue venerea subjungitur V. 160. *tinctura acris* cum aliis laudatur in capitis doloribus a feri vitio II. 220. ad calculum renalem arcendum II. 373. in lue venerea V. 160. *vitrum* ventriculi inflammationem induxit I. 381. cum aliis ex ipso minus rite præparatis choleram excitant. III. 494. bene præparata ex eo interne in viceribus laudantur V. 267. *Antinephritica* quid circa illorum usum tenendum II. 392. *Antiquarium* Riverii quomodo præparatur I. 63. *Atti scorbutica* quænam sint V. 31. cur caute biliosis subiectis & iuuenibus offerenda V. 34. eorum succi optime cum sero lactis propinantur III. 96. *Antoniana* aquæ cum lacte mixtæ in vesicæ viriis laudantur II. 145. quando conferant in nimio hæmorrhoidum fluxu II. 94. *Anus*, eius fistulæ sedes V. 299. causa V. 303. sæpe mature consolidata phthiæcos causa IV. 333. quomodo tractanda V. 318. *prociencia* sæpius fortiori sphincteris spasmò debetur II. 399. cur senibus infirmis & hæmorrhoidariis familiare symptoma II. 88. *sphincteris* valida constrictio sæpe dolores colicos & flatulentos producit & in quibus II. 357. *Anxietas* præcordialis unde suam trahat originem I. 380. in febre ardente I. 347. quomodo a potu coffee inducatur V. 112. *Aphonia* quæ dicatur IV. 175. sedes eiusque causa proxima IV. 176. oritur ab ebrietate IV. 178. a paralyfi linguæ

Index rerum.

linguæ aut sero impuro stagnante. ibid. a sanguinis congestione ad linguam IV. 177. & vermibus. ibid. prognosis IV. 178. ex insultu apoplectico ortæ exemplum IV. 186. quomodo tractanda a paralyfi linguæ inducta IV. 179. a catarrhali defluxione. ibid. quomodo sub salivatione mercuriali eueniens curanda. ibid. a vitio sanguinis orta qua ratione tractanda IV. 180. a vermibus IV. 181. cautela circa venæsectionem & spirituosâ IV. 180.

Aphtha quæ dicantur S. 35. differunt inter se ratione gradus. ibid. in quo ab angina I. 391. causâ materialis & formalis S. 36. mediata & remota S. 36. 37. a cicuta aquatica usu sæpe producuntur III. 266. symptomatum ratio S. 36. prognosis S. 37. quomodo sint tractandæ I. 401. præsertim in infantibus, ubi ratio habenda nutriçis S. 38. & infantis ibid. quomodo in variolis I. 154. 172. quæ externe in iis conveniant S. 38. cautela circa symptomáticas. ibid.

Apophlegmatizantia laudantur ad arcendos malignos morbos I. 261.

Apoplexia quot ejus gradus IV. 3. *sanguinea* quid II. 163. *levior* IV. 4. *serosa* in quo consistat II. 172. quo loco maxime accidat II. 164. IV. 4. signa antecedentia II. 166. symptomata atque effectus IV. 165. ea defunctorum anatome II. 163. in quo differat ab animi deliquiis IV. 244.

a passione hysterica III. 137. a lethargo IV. 54. disponunt ad eam animi adfectus II. 168. debilitas generis nervosi IV. 12. excretiones sanguineæ & serosæ suppressæ IV. 9. 59. mercurialia inepte adhibita IV. 11. a mercurialibus in podagra datis exemplum IV. 54. morbi epileptici ac conuulsiui IV. 12. polypi in vasis cordis & cerebri II. 171. IV. 280. spasmii partium inferiorum IV. 9. status cachecticus II. 171. plethoricus II. 167. IV. 9. ejus insultus in corpore purpura & podagra vexato exemplum IV. 44. leuioris in lethalem mutatæ casus II. 182. a sinistro balnei calidi Carolinarum vsu observatio II. 179. funestæ ex purgante acriori ortæ exemplum II. 181. curandi methodus quæ clysteribus acrioribus absoluitur II. 174. externis & internis excitantibus II. 167. & venæsectione congruo loco instituta II. 173. 59. IV. 16. cautela circa balsamica & apoplectica II. 178. circa venæsectionem II. 175. præcauetur aluum soluentibus II. 178. in hæmorrhoidariis frictionibus & hirudinum applicatione & elixiriis balsamicis II. 177. venæsectione. ibid. & exacta victus ratione. II. 179.

Appetitus a diuturna abstinentia perit III. 131. a salibus acidis excitatur III. 100. nimius a quibus causis oriatur III. 183. cur ante motuum spasmodicorum inuasionem auctior III.

Index rerum.

III. 100. plane *deiectus* in quartana
quid indicet I. 81. num bono con-
silio excitetur post febres malignas
I. 282. & intermittentes I. 586
Aprilis cur catarrhalibus & exanthema-
ticis morbis faueat V. 108
Aqua pro potu pura esse debet V. 29.
calide pota a zecchio prosecretio ad
renalem præservandum laudatur II.
375. frigida potus a variis auctori-
bus laudatur II. 346. sanat & præ-
cauet morbos III. 513. fibras robo-
rat & firmat II. 485. III. 431. acres
humores temperat & reserat obstru-
ctiones II. 112. V. 28. sanguinis æ-
stum reprimit II. 350. quomodo su-
dorem moueat I. 159. non promiscue
exhibendus II. 352. II. 485. III. 59.
& quæ circa ejus usum tenenda III.
74. quem usum præstet in ardente
I. 349. in cardialgia ab ira II. 233.
in catarrho pectoris III. 312. in cho-
lera III. 519. cholericiis morbis I.
358. colica sanguinea II. 349. con-
vulsionibus III. 59-74. epilepsia III.
20. hæmoptysi II. 45. 59. hæmor-
rhagia vteri III. 97. lipothymia IV.
260. lippitudine oculorum IV. 145.
palpitatione cordis III. 263. vlceri-
bus V. 49. 262. nocet post emeti-
cum III. 43. *chalybeata* a veteribus
commendatur ad lienis morbos V.
29. hæmorrhagias nimias II. 92.
vomitus præcauendum II. 75. qua
ratione ejus inundationes aerem red-
dant insalubrem I. 262. *hydropico-*

rum qualis constitutionis IV. 419.
intercus cur a veteribus ita dicatur &
quid sit IV. 424. *laxans* quomodo
paranda I. 51. *sclopetaria* laudatur in
externis capitis efflorescentiis III. 28.
mictu cruento II. 419. cum balsa-
mo vitæ in gonorrhœa ad injectio-
nem IV. 556. *vita stomachica & car-*
minatiua an post cibum sumtum di-
gestionem promoueat. II. 388
Aqua minerales activiores sunt com-
muni V. 28. quænam principia re-
condant IV. 216. earum effectus &
usus II. 229. IV. 215. *sq.* quæ ante
& sub earum usu tenenda III. 198.
V. 210. artificialis imitatio I. 50.
calidæ in subjectis impuris caute ad-
hibendæ V. 152. præcauent calcu-
lum II. 274. polypolas concretio-
nes IV. 292. erysipelatis recidivas I.
318. *sq.* laudantur in cachexia &
chlorosi IV. 399. cutis adfectibus
V. 210. in delirio melancholico &
maniaco IV. 215. in malo hypo-
chondriaco III. 197. in morbis a
febris intermittibus incaute
suppressis II. 652. periodicis I. 530.
morbis a sanguine impuro & spisso
ortis II. 251. in quotidiana contu-
maci I. 91. quatenus in asthma
conueniant III. 300. 301. in febr-
bus intermittibus I. 69. *sq.* cum-
primis longis I. 97. & cur in iis
conducant I. 96. quando in febre
lenta I. 566. & quæ iis tunc præsi-
dia surroganda, ibid. in phthisi IV.

Index rerum.

348. cum lacte quomodo cura in-
stituenda IV. 328 commendantur
in arthriticis & rheumaticis dolori-
bus II. 447. nimio hæmorrhoidum
fluxu II. 94. purpura scorbutica V.
119. rheumatismo scorbutico II.
443. diu nimis vsurparæ quam no-
xam inferant III. 197
Aquisgranenses thermæ cur nimis calidæ
sint IV. 163. ante earum vsu cor-
pus rite præparari debet II. 273.
laudantur in calculo. ibid. ad po-
lypos arcendos IV. 292. in quibus
morbis noceant IV. 163
Arabes dysenterix sunt obnoxii & cur
III. 447
Ardens febris quæ vulgo dicatur I. 342.
seq. quæ recte dicatur I. 343. ejus
subiecta & causæ antecedentes I.
347. causâ proxima I. 346. quibus
regionibus rarior quibusve frequen-
tior sit I. 345. quam necessaria sit
in ea linguæ inspectio I. 369. in quo
differat ab aliis febribus continuis
I. 344. a marasmo senili I. 369. a
synocha I. 344 quem exitum habeat
in senibus I. 369. quid in ea signi-
ficent rigores I. 353. in sene ex mala
curatione funesta I. 368. copioso
iulapii potu sanata I. 357. quale re-
gimen poscat I. 353. an in ea con-
ueniat venæsectio I. 348. quomodo
adhibendus potus frigidus I. 356.
inprimis aqua frigida I. 349. 358.
qualis conveniat potus I. 351. quo-
modo in ea ducenda sit alius I. 353.

seq. cephalalgia tractanda I. 354. si-
tis fallenda I. 355. continua in ter-
tianam intermittentem mutata I. 368.
sanguinea copioso potu sanata I. 361.
vid. synocha biliosa.

Ardor ventriculi unde oriatur I. 373
Arena calida qua ratione in intume-
scentia abdominis conferat IV. 497
Armoracia, eius radix quale recondat
principium V. 31. laudatur in scor-
buto. ibid.

Arsenicum quomodo sumtum sympto-
mata inducat & quæ II. 229. I. 393.
III. 417. eo extinctorum anatome
III. 590. ad separationem corrupti
in sphacelo minus tutum est V. 71.
ex eo sumto mors quomodo præ-
caueatur I. 382. III. 502

Arteria aspera quæ dicatur III. 316.
eius vsus. ibid. bronchialis secundum
suum initium & progressum anatomi-
ce describitur. ibid.

Arteriæ caput ingredientibus cur crassio-
rem suam tunicam deponant II. 6

Arteriotomia num in phrenitide conue-
niat I. 413. num in dolore cepha-
lico II. 202

Arthritici cur præ aliis ad venerem
proni II. 423

Arthritis quid veteribus & recentiori-
bus dicatur II. 426. eius descriptio
ab Aureliano II. 503. differt ratione
causarum, indolis & graduum II.
429. a rheumatismo II. 427. sub-
iecta II. 435. cur autumno & vere
maxime adfligat II. 433. cum colica
san-

Index rerum.

sanguinea alternantis exemplum II. 354. cum nephritide sæpe alternat. II. 228. causa materialis salina cuius indolis II. 506. conferunt ad hanc animi adfectus, deses vita & luxuria II. 514. hæmorrhagiæ cessantes II. 435. excretiones sæpe naturales suppressæ II. 515. veneris abusus II. 513. venæsectio neglecta II. 428. causa proxima II. 428. 434. 505. prognos II. 517. 437. cessans sæpe spasmi vesicæ & dysuriæ causa II. 400. retropulsa sæpe cardialgiæ causa II. 229. colicæ II. 323. convulsionum III. 52. hydro-
 pis IV. 440. lethargi IV. 80. palpi-
 tationis cordis III. 245. tussis con-
 vulsivæ III. 321. *vaga* qualis materia
 in ea peccet II. 430. quomodo dif-
 ferat a motibus spasmodicis vagis
 III. 82. & *fixa* vnde II. 506. *uni-*
versalis incipiens unde II. 442. sæpe
 ex rheumatismo II. 434. præserua-
 tio qua ratione instituenda II. 442.
 curatio differt pro causarum diffe-
 rentia II. 442. & quomodo insti-
 tuenda II. 440. 529. quæ conducant
 in imminente paroxysmo II. 528. in
 cacochymicis subiectis II. 442. in hæ-
 morrhoidariis II. 446. cautelæ circa
 anodyna & opiata quæ tenendæ
 II. 448. calidiora remedia & spiri-
 tuosa II. 447. lactis curam II. 444.
 532. topica II. 444. & venæsectio-
 nem II. 438. 440. 531
Artus, eorum distensio in epilepsia vn-
 de III.

Ascarides vbi maxime sedem suam ha-
 beant III. 105. IV. 498. S. 65. ea-
 rum causæ & subiecta S. 66. sunt
 sæpe flatulentia causa IV. 498. mo-
 tum spasmodicorum III. 105. pro-
 gnosis S. 68. quibus eliminandæ ibid.
 S. 73. vid. *vermes*.
Ascites hydrops qui dicatur IV. 423.
 differt a tumore gravidarum IV.
 442. ab hydrope polypo cordis iun-
 cto. ibid. verus a spurio. ibid. eius
 signa IV. 424. morbi historia IV. 426.
 eo defunctorum anatome IV. 428.
 symptomatum ratio IV. 431. eius ge-
 nesis dependet ab hepatis vitio IV. 432
 & reliquorum viscerum labe IV. 433
 causæ occasionales sunt animi pathe-
 mata IV. 438. dicta inconueniens IV.
 437. a frigido potu in cachectico
 orti exemplum IV. 467. dispositio
 naturalis IV. 436. exanthemata &
 vlcera retropulsa & consolidata IV.
 440. euentus IV. 445. curatio in-
 stituitur diureticis IV. 449. enema-
 tibus & purgantibus IV. 448. & ro-
 borantibus IV. 452. desperatus quo-
 modo tractandus IV. 455. quatenus
 paracentesis conueniat IV. 446. sca-
 rificatio IV. 459. & venæsectio IV.
 454
Asthma quid III. 268. subiecta III.
 270. S. 5. eo defunctorum anatome
 III. 271. ex aëris vitio cum hy-
 drope pectoris orti exemplum func-
 tum III. 300. ab exhalationibus
 calcis viuz III. 307. a frigore vhe-
 menti

Index rerum.

menti enati casus III. 308. a retro-
pulso erysipellate pedum III. 301. a
podagra retropulsa lethale III. 299.
convulsivum stricte dictum quid III.
273. eius signa ab Aretæo descripta
III. 269. differt a suffocatione hy-
sterica & catarrho suffocatio. ibid.
a piritoso III. 268. causæ III. 272.
sq. a materia intus retenta podagri-
ca orti exemplum III. 274. a calcu-
lo vesicæ felleæ subnati casus III.
290. prognos III. 296. quomodo
tractandum III. 282. sq. *hydropici*
funesti exemplum IV. 473. cum ana-
sarca iuncti observatio IV. 457. *in-*
fantilis causæ & curatio S. 78. *rheu-*
matici Carolinis sanati exemplum III.
309. *spasmodici* a victu post iram
sumti III. 395. a repulsa podagra
ortum III. 304. a tuberculo in osse
sterni III. 312. *spasmodico-cachecti-*
cum quid III. 275. sq. a tumore pe-
dum repulso casus III. 297. *spasmo-*
dico-flatulentum quid III. 273. *spas-*
modico-hypochondriaci ab usu radice
squillæ sublevati exemplum III. 292.
spasmodico-sanguineum quid III. 272.
utriusque curatio III. 280. sq. *suffo-*
cativum sæpe a læsione diaphragma-
tis oritur III. 275. a pectoris hy-
drope & polypo cordis III. 276.
sq. quatenus in eo conducant aci-
dulæ & thermæ III. 285. balnea
mineralia ibid. sq. diuretica & ex-
terna III. 286. emetica & purgan-
tia III. 284. & venæsectio III. 285

Asthmatici quando bene sese habeant
III. 306. cur ad apoplexiam proni
II. 171

Atonia spasmm sequitur III. 12. vi-
scerum ex quibus causis inducatur
IV. 438. qua ratione ad cachexiam
& chlorosin disponat IV. 388. he-
cticos morbos & quomodo tractan-
da sit I. 578. hydropem IV. 433
Atrophia differt a phthisi IV. 254. in-
fantilis quid S. 51. differt a rachi-
tide. ibid. symptomata vnde IV.
294. signa S. 51. sectio ea defuncto-
rum anatomica S. 52. causæ media-
tæ & proxima ibid. sq. est sæpe scor-
butica S. 53. prognos S. 54. quo-
modo tractanda si a nimio absorben-
tium usu orta S. 57. a prava dige-
stione & transpiratione prohibita
subnata qua ratione sananda S. 56.
a scorbutica matris labe oborta quo-
modo tollenda ibid. caurela quæ
circa purgantia tenenda S. 57

Avena, eius decoctum quomodo paran-
dum I. 118. ad æstum & bilem tem-
perandam in febribus intermitten-
tibus I. 19. laudatur in dysenteria
III. 458. russi III. 325. methodo
Loweriana quomodo præparetur I.

575
Auditus, eius vitia quæ IV. 149. sq.
differunt inter se IV. 149. quibus
lædatur IV. 150. *difficilis* oritur sæpe
ab aurium cerumine indurato IV.
151. quomodo tractandus IV. 161.
a tuba Eustachiana obstructa IV. 151.
quo-

Index rerum.

quomodo sananda IV. 161. a laxitate partium acusticarum IV. 152. quibus remediis tollenda IV. 161. a spasmus & siccitate auris IV. 151. mediatæ causæ sunt vitium ventriculi & intestinorum IV. 153. ex vitio primarum viarum orti exemplum IV. 169. decubitus serosorum humorum IV. 154. eius in femina senili exemplum IV. 168. remotiores causæ IV. 155. *contumacis* fortiori purgante curati calus IV. 170. per inediam sanati exemplum IV. 170. *abolitionis* a mercuriali cura male tractata IV. 172. prognosis IV. 155. optime sanantur diaphoreticis & diureticis IV. 157. laxantibus IV. 156. pediluvii & vesicatoriis IV. 157. quatenus in iis conveniant topica IV. 158. *sq.* & sanguinis missio IV. 156. quomodo tractanda catarrhalia IV. 160. & cum aliis morbis iuncta IV. 160
Aures, earum structura IV. 150. dolores cur grauitur lædant II. 490. vid. *otalgia*. *Tinnitus* eius causæ IV. 152. *seq.* ex plethora exemplum IV. 162. in hæmorrhoidario suborti casus IV. 163. post lethargum & insultum apoplecticum vnde IV. 154. in parotidum inflammatione quomodo inducatur IV. 153. in acutis febribus quid indicet. IV. 153. accedente asthma & œdemate pedum leuatur II. 349. *fluxus purulentus* vnde II. 494. quomodo diuertendus & exsiccandus II. 494

Aurum, eius effectus in corpore humano I. 140. *fulminans* qua ratione virulentam induat naturam II. 309. quo in casu sit noxium I. 140. quatenus in singultu infanti conferat III. 366. eius fonticulis effectus in febre catarrhali benigna I. 140. in tenerioribus infantibus II. 304
Austria, cur ibi colica spasmodica endemia II. 324
Autocratia naturæ in quo consistat I. 257
Autumnus cur eo arthritici & rheumatici dolores sint frequentes II. 453. catarrhales febres I. 125. hæmorrhagiæ narium II. 453. tussis infantilis III. 321. 334. cur eo peius habeant hæctici I. 577. hypochondriaci I. 139. phthisici IV. 303
B.
Balbuties quid IV. 175
Balnea aquæ dulcis quomodo præparanda IV. 210. V. 219. tepida esse debent IV. 211. 367. quid ante eorum vsum conducat III. 64. IV. 211. horum virtus, quibus adiuuatur III. 62. spasmos relaxant III. 68. & æqualem sanguinis circuitum reddunt III. 205. quæ conveniant in declinatione arthriticorum dolorum II. 445. in dispositione ad abortum ex prauo puerperii regimine III. 539. in calculo renali II. 370. capitis affectibus IV. 97. cardialgia ex frigore II. 254. convulsionibus III. 62. cutis affectibus V. 219. fluore albo IV.

Index rerum.

IV. 520. gonorrhœa benigna IV.
545. gutta serena a variolis subsisten-
tibus IV. 128. in hecticis & quando
I. 575. iliacæ passionis declinatione
II. 300. lentis infantum febribus I.
571. lue venerea V. 171. mensibus
suppressis IV. 400. moribus spasmo-
dicis vagis III. 94. paralyti II. 347.
phthysicorum symptomatum atrocitas
IV. 322. phrenitide I. 415. pollu-
tione IV. 545. pupura chronica V.
120. quartana I. 66. rachitide S. 62.
recens natis S. 12. rheumaticorum
dolorum declinatione II. 445. scor-
buto V. 38. singultu a transpiratione
prohibita III. 367. spasmi imi ven-
tris IV. 239. vesicæ spasmus II. 408.
diuturnis vteri morbis II. 125. no-
cent in cachexia IV. 400. in œdema-
te pedum IV. 420. plethoricis &
spongiosis II. 378. & quæ in his
pariant tymptomata II. 249. in ad-
fectibus soporosis IV. 67. *adstringen-
tia* quomodo agant IV. 502. & quæ
concitent damna in fluore albo vsur-
pata ibid. vterina ex quibus paran-
da IV. 501
Balsamea quænam putredini resistant
V. 68. *subadstringentia* laudantur in
gonorrhœa IV. 548
Balsamum de copaiua cum saccharo in
nephritide inueterata laudatur II. 393.
ipsius essentia sæpe nocet in gonor-
rhœa IV. 556. *embryonum* laudatur in
abortu imminente III. 541. in cho-
lera III. 499. *pectorale* egregiæ vir-

tutis III. 336. IV. 321. laudatur in
tussi habituali III. 336. *pectorale Mei-
bomii* ex quibus præparetur IV. 320.
confert in phthysi ibid. *vita* quales
virtutes recondat V. 84. laudatur in
abortu imminente III. 541. auditus
vitiis IV. 159. cholera III. 500. di-
arrhœa ibid. epilepsia III. 18. gutta
serena IV. 120. odontalgia II. 476.
sphacelo V. 84. vertigine IV. 91. vo-
mitu III. 425. *sine ambra* in cepha-
lalgia rheumatica II. 216. cum *aqua
Reginae Hungariæ* in flatulentia IV.
494. in impotentia mouendi a po-
dagra II. 531. hypochondriaco ma-
lo III. 200. cum *aqua sclopetaria* ad
injectionem in gonorrhœa IV. 556.
cum *corticum aurantiorum syrupo* in
putredine gingivarum V. 37. cum
liquore anodyno in aphonia IV. 181.
colica II. 332. dysenteria III. 459.
singultu III. 374. nocet in capitis ad-
fectibus ex vitio primarum viarum
IV. 109. in morbis a plethora &
congestionem IV. 121
Beccabunga cur excellens antiscorbuti-
cum IV. 325
Belgi cur phthysi sint obnoxii IV. 325
Bilis in quo viscere secernatur IV. 354.
eius secretio motu peristaltico ad-
iuuatur III. 181. principia constitu-
tina IV. 489. cum bouina experi-
menta instituta II. 263. vsus IV.
355. 489. in duodenum maxime ab
ira effunditur & quomodo II. 467.
V. 173. singularis profusæ casus IV.
489.

Index rerum.

489. *atra* quæ veteribus dicatur IV.
 382. *caustica* facta veneni dati signa
 mentitur III. 505. *seq. commota* ex
 quibus causis suscipiat acrimoniam
 III. 508. & quomodo temperanda
 I. 351. II. 467. *corrupta* & *iners* vo-
 mitus concitat III. 416. 437. sævos
 dolores circa hepatis regionem II.
 278. cum lacte in infantum intesti-
 nis stagnans torminum causa II. 324.
intemperata cur a veteribus causa
 febrium intermittentium dicatur I.
 16
Boile refutatur, quod mercurium dul-
 cem in dysenteria laudauerit III. 463
Borborygmi unde III. 181. in epilepsia
 III. 8. ab aquis mineralibus frigide
 potis sæpe exacerbantur IV. 507
Bronchia quid III. 316. constricta for-
 malem tussis constituunt causam
 III. 335
Bubones pestilenciales quales dicantur I.
 351. & quomodo sint tractandi I.
 301. *venerei* quomodo generentur
 V. 401. a variis causis oriuntur V.
 273. præsertim a gonorrhœa sup-
 pressa vel parum æstimata IV. 542.
 551. V. 182. *febris* sæpe ipsis super-
 uenit I. 599. quibus internis V. 273.
 & externis tractandi IV. 554
 C.
Cachectici cur sæpe epilepsia adficiantur
 III. 10. *erysipelate* I. 314. singul-
 tu III. 363. palpitatio cordis III.
 245. *sphacelo* V. 62. 64. *sq.* vom-
 itu III. 416. 433. hæmoptysis ipsis
 ut plurimum funesta. II. 53
Cachexia quæ dicatur IV. 385. ab Au-
 reliano IV. 386. & Aretæo opinie
 describitur IV. 387. differt ab ana-
 sarca, atrophia, cacochymia & leu-
 cophlegmatia IV. 394. a chlorosi &
 fluore albo IV. 393. a scorbuto IV.
 395. signa IV. 386. causæ occasio-
 nales sunt animi pathemata IV. 391.
 a diuturno mœrore ortæ exemplum
 IV. 402. curationes peruersæ IV.
 393. II. 116. a male curata quar-
 tana lethalis IV. 407. diæta inordi-
 nata IV. 389. desperata a vitio diæ-
 tæ inductæ casus IV. 406. ab inot-
 dinata vita & graui mœrore subor-
 tæ exemplum IV. 404. excretiones
 sanguineæ imminutæ aut nimie IV.
 391. 394. hæmorrhagiam narium
 excipientis obseruatio IV. 408. ha-
 bitus corporis spongiosus IV. 389.
 causa proxima IV. 387. prognosis
 IV. 395. indicationes curatoria quæ
 explentur aperientibus IV. 397. a-
 quis mineralibus & qua cautione IV.
 398. IV. 400. balneis IV. 400. cor-
 rigentibus & euacuantibus IV. 396.
 martialibus IV. 399. & stomachicis
 IV. 398. quatenus in ea conducatur
 venæsectio IV. 400. & quæ tenenda
 circa tumores œdematofos IV. 401.
Camentarii cur ad tussim procliuus III.
 319
Calculus felleus eius varia figura & for-
 ma II. 260. magnitudo & numerus
 II. 261. quo loco maxime reperitur
 P 2
 ibid.

Index rerum.

ibid. cum humanis & bouinis reper-
tis instituta experimenta II. 262. eius
signa IV. 357. II. 268. est sæpe
asthmatis causa III. 291. colici
doloris II. 326. icteri IV. 356.
pathemata inde II. 267. causæ pro-
catarticae sunt vita sedentaria & æ-
tas II. 265. eius in plethorico venæ-
sectionis expertæ exemplum II. 275.
spirituosorum abusus IV. 262. san-
guis spissus in fœminis quadragenariis
II. 266. in hydropico & icte-
rico vomitu reiecti exemplum II.
276. dolores inde sæpe sunt perio-
dici II. 259. immanium inde nato-
rum dolorum casus II. 278. acutis-
simi inde doloris orti exemplum II.
283. spasmus quomodo sedandus
internis II. 270. & externis II. 271.
cura præseruatoria quomodo insti-
tuenda II. 273. *sq.* extra paroxys-
mum quæ conducant II. 271. *sq.*
renum ex qua materia generetur II.
366. *sq.* quomodo eius dolor a pas-
sione hysterica differat III. 137. cur
senili ætati frequens II. 365. quan-
do dolores inducat III. 229. cur
eius diagnosi sit difficilis I. 472.
quomodo febrem excitet sine renum
inflammatione. ibid. qua ratione
ingeneret febrem inflammatoriam I.
475. vomitum III. 420. copiosæ
excretionis cum dolore nephritico
exemplum II. 386. vid. *nephritis cal-
culosa. vesica* quomodo spasmus ex-
citet II. 395. signa II. 396

Calidus potus vid. *potus calidus.*
Callus in fistulis quid V. 303. eius du-
rities vnde V. 304. quomodo sana-
tionem remoratur. ibid. & quibus
remediis absumendus V. 305
Calor continuus in febribus quæ sit eius
causa I. 555. nimius tussientibus
nocet III. 332
Calx viua, eius exhalationes quomodo
anginam inducant I. 392. asthma
III. 307. & quid in eo profit III.
308
Camphora, eius virtutes II. 469. III. 298.
an exæstuet sanguinem II. 100. lau-
datur in erysipellate retropulso IV.
79. in hæmorrhagiis nimis II. 93.
101. in hæmorrhagia narium II. 17.
in inflammationibus II. 341. collo
appensa præcauet contagium dylen-
tericum III. 467. cum nitro in spha-
celo a causa interna V. 69. in va-
riolis malignis I. 170. in podagra
exterius adhibita noxæ exemplum
II. 358. *oleum* quomodo præparetur
II. 74. externæ confert in febre sto-
machica inflammatoria I. 377. tym-
panitide IV. 455. vomitu cruento
II. 74. *spiritus* in doloribus & tu-
moribus diversis effectus vnde II.
359
Cancer, eius definitio & generatio V.
249 qua ratione a scirrho generetur
eiusque signum V. 253. symptomata.
ibid. quando serpere incipiat V. 288.
cur præcipue mammas fœminarum
inuadat V. 250. ad eum faciunt hæ-
mor-

Capr
co
cu
qu
tu
Carbo
mi
me
fop
Carbu
ces.

Index rerum.

morrhoidū & mensium suppressiones
V. 251. terror & mœstitia V. 252.
praua diæta & temperamentum ibid.
dispositio hæreditaria & externa vio-
lencia V. 253. prognosis V. 258.
curatio V. 266. quæ circa anodyna
obseruanda V. 277. febrem lentam
& lipothymiam. ibid. *aperti* descri-
ptio V. 250. causa V. 253. eius in-
& externa curatio V. 268. an excin-
di debeat V. 269. *exulceratus* cur
mortem inferat II. 79. eius exem-
plum V. 285. *occuli* descriptio V.
249. ipsius exemplum IV. 284. diu
durantis casus V. 254. eiusque cura-
tio V. 266. *uteri* vid. *uterus*.
Cancrofa corruptio quomodo ex variolis
resistare queat I. 185
Cantharides quale sal recondant IV.
225. an externe in mania conducant
IV. 225. in- & externe sæpe mictus
cruenti causa II. 140. in gonorrhœa
interne datæ vesicæ inflammationem
& spasmus inducunt II. 402. IV.
552
Caput, eius cum ventriculo & intestinis
consensus II. 346. ipsius læsiones
cur sæpe vomitus sequatur III. 421.
quomodo ejus refrigeratio ad audi-
tus vitia contribuat IV. 152
Carbones, eorum fumus quomodo ho-
mines suffocare valeat III. 306. quo-
modo ad epilepsiam disponat III. 13.
soporosos adfectus IV. 61
Carbunculi. pestilenciales vid. *anthra-*
ces.

Cardialgia, eius definitio II. 221. S. 89.
fedes II. 222. differt a colica II.
226. ab inflammatione ventriculi I.
372. quomodo a spuria dignoscen-
da II. 222. vitæ aulicæ addictis cur
familiaris II. 255. diuiditur in fla-
tulentam & spasmodicam II. 223.
vtriusque signa. ibid. *flatulenta* sub-
iecta 225. causæ II. 225. 227. pa-
thematum rationalis explicatio II.
224. prognosis II. 231. ab atonia
& inflatione ventriculi pilul. de sty-
race chronicæ factæ exemplum II.
257. *infantis* quæ & signa S. 74.
ex incongruorum ciborum nimia in-
gurgitatione ortæ casus II. 244. ex
frigore & intemperantia Carolinis
sanatæ exemplum II. 254. *spasmo-*
dica sæpe in epilepsiam transit III. 43.
eius causæ sunt animi pathemata II.
227. eius inde ortæ & sæpe recur-
rentis exemplum II. 240. ex iracun-
dia ab adsumto veneno funestæ ca-
sus II. 255. emetica III. 197. ex-
cretiones sanguineæ suppressæ II.
226. ex hæmorrhoidibus frigore
suppressis ortæ exemplum II. 246.
ex plethora & hæmorrhoidum fluxu
non rite succedente enatæ casus II.
249. parotides suppressæ II. 231.
vermes II. 230. sæpe in febribus
exanthematicis præsens & vnde II.
229. in dysenteria epidemica II.
230. in plethorico sub æstuoso cœlo
proficiscente ortæ exemplum II. 247.
euentus II. 231. Carolinis & Tæ-
p 3
plicen-

Index rerum.

plicensibus curatæ exemplum II. 251.
 quæ præseruationis finem conferant II.
 239. Indicationes curatioræ II. 232.
 quæ explentur absorbentium, demul-
 centium & laxantium II. 233. clyste-
 rum II. 237. & externorum vsu ibid.
 post tertianam enata quomodo tra-
 ctanda II. 234. ex cruditatibus orta
 quomodo sananda II. 235. ex vene-
 no inducta quibus depellenda II.
 235. infantilis quomodo tractanda
 in & extra paroxysmum S. 75. sym-
 ptomatica quæ ratione in ea curatio
 instituenda II. 236. a mensium de-
 fectu quæ conducant. ibid. cautelæ
 circa verminosæ curationem II. 238.
 & alia II. 239
Caries ossium quomodo differat ab vl-
 ceribus V. 234. ex quibus cogno-
 scenda V. 245. 315. in lue venerea
 periculosa V. 156. & quomodo tra-
 ctanda V. 168. 264. 314
Carminativa ex quibus consistit & quæ-
 nam sint V. 493. quando noceant in
 grauiori dolore intestinorum. II. 335
Caroline aquæ quibus principiis agant
 II. 180. III. 232. earumque virtutes.
 ibid. ante earum vsu quæ tenenda
 II. 273. 525. quæ diætæ ratio haben-
 da sub earum vsu IV. 364. 380. quæ
 post illas conducant III. 150. sunt
 frigidis acidulis in morbis mulierum
 tutiores. ibid. in & externe vsurpa-
 tæ abortum præcauent III. 562. lau-
 dantur in asthma rheumatico III.
 310. cachexia ex mensium & hæ-
 morrhoidum suppressione IV. 400.

in calculis & quomodo eos resoluunt
 II. 379. 273. in cancro & scirrho
 V. 271. cardialgia hypochondriaca
 & spasmodica II. 328. II. 252. in
 cephalæa ex quartana II. 214. coli-
 ca sanguinea cum arthritide alter-
 nante II. 356. conuulsionibus hyste-
 ricis III. 189. gonorrhœa inuetera-
 ta IV. 553. doloribus intestinorum
 & quibus II. 336. hæmorrhoidibus
 suppressis II. 457. 252. IV. 68. ma-
 lo hypochondriaco III. 197. & in
 hoc subiungenda balnea naturalia
 III. 200. in hysterico malo III. 150.
 ictero IV. 364. 380. in mensibus
 suppressis IV. 412. ad polypos præ-
 sentes eosque præcauendos IV. 292.
 sq. III. 259. ad podagrae recidiam
 arcendam II. 525. in phthisi hypo-
 chondriaco-scorbutica V. 318. quar-
 tana & quando I. 96. rheumatismo
 & quando II. 457. singultu hypo-
 chondriaco III. 370. scorbutico V. 28.
 vertigine & quali IV. 49. vlceribus
 V. 262. vomitu III. 439. vteri ob-
 structionibus V. 291. reuocando
 purpuram delirium tollunt I. 217.
 tumores œdematosos cito abigunt
 & cur II. 280. quando noceant in
 asthma III. 301. morbis capitis
 II. 184. fluore albo IV. 552. in hæ-
 moptysi II. 45. in renum adfectibus
 I. 477. vesicæ exulceratione II. 412.
 vteri erosionem V. 291. earum sal qua
 dosi exhibendus III. 195. eius vir-
 tutes IV. 449. laudatur in cachexia
 IV.

Caf
 Caf
 n
 st
 g
 Cata
 ri
 II
 fer
 II
 fun
 ten
 sis
 116
 uei
 symp
 diata
 frigu

Index rerum.

- IV. 396. in hydropse IV. 449. in ictero IV. 357. ad vermes exturbandos S.
- Caruncula* in urethra a gonorrhœa quomodo generentur & tollantur IV. 70.
- Carus* quid & quotuplex sit, IV. 53. differt a lethargo & apoplexia IV. 60. a synope & suffocatione hysterica ibid. cur sæpius febribus acutis iungatur IV. 58. & illas excipiat IV. 159. causæ mediatae IV. 61. post male tractatam febrem erysipelaceam oborti exemplum IV. 76. post hæmorrhoides cessantes aqua frigida curati IV. 75. periodice reuertentis casus IV. 74. cum febre tertiana complicati exemplum IV. 68. curatio IV. 66
- Castrenses* febres quæ dicantur I. 263
- Castorina* eorum effectus in corpus humanum III. 153. laudantur in hysterico paroxismo III. 146. in singultu III. 365. vomitu III. 424
- Catalepsis* est omnium morborum rarissimus III. 113. quæ dicatur III. 112. sq. an a terano & carcho differat ibid. signa & paroxysmi III. 113. sq. subiecta III. 114. ea defunctorum anatome III. 119. sententiæ medicorum de ipsius causis III. 115. causa proxima III. 116. quomodo in hac liquidi nervi influxus interceptiatur III. 117. symptomatum ratio ibid. causæ mediatae sunt animi pathemata III. 120. frigus horrendum ibid. humores crassi præsertim commoti III. 112. primarum vitium III. 30. ex vermibus & hysterica passione ortæ exemplum III. 127. & aliæ occasionales III. 121. ex fixioribus meditationibus inductæ casus III. 129. prognosis III. 122. quomodo tractanda in paroxysmo ibid. quæ conferant, si ex animæ vitio aut frigoris vehementia III. 124. 125. & ab excretionibus sanguineis suppressis succis melancholicis III. 123. *cautele*, quæ tenendæ circa acida & volatilia in paroxysmo III. 125. & narium scarificationem ibid.
- Cataplasma adstringens* in hæmorrhagia vteri II. 114. discutiens I. 39. *emolliens* in bubonibus IV. 549. *roborans* in diarrhœa contumaci III. 502. in vomitu compescendo III. 425. *suppurans* in tumoribus V. 235. egregiæ virtutis in cancro & scirrho V. 268. ophthalmia I. 532. in podagrico dolore II. 531
- Catarracta*, eius incipientis & spuria signa IV. 100. 132. in quo differat a gutta serena IV. 112. suffusione IV. 135. a vera 112. quomodo ex vitio primarum viarum oriatur IV. 100. spuria cum vertigine iunctæ exemplum & curatio IV. 129
- Catarrhalis* benigna quæ dicatur I. 124. eius historia traditur ibid. subiecta I. 12. 126. sedes & causa I. 125. sq. quo tempore sit frequens I. 12. cur vere & autumno potissimum infestet I. 125. in quo differat

Index rerum.

rat ab adfectibus colli scorbuticis & venereis I. 127. a catarrhali maligna. ibid. a quotidiana intermittente I. 87. a rheumatica I. 127. in quibus subjectis sit gravior I. 127. *sq.* quæ exserat symptomata in foeminis, quæ menstruis carent I. 128. an sit periculosa quibusve modis solvatur. ibid. an locum habeat recidiva I. 133. *contagiosa* an & cur sit I. 126. *epidemica* quo tempore grassetur I. 126. 136. anno 1709. epidemica describitur I. 135. eius in hypochondriaco male pro maligna habitæ casus I. 134. cum colica complicatæ & venæsectione curatæ exemplum I. 138. ex auri fulminantis vñ funesta I. 139. quomodo præservari I. 129. & recidiva arceri queat I. 133. quæ sint curandi indicationes I. 129. quæ curatio specialis I. 130. præsertim in foeminis mensium suppressione laborantibus I. 132. in hypochondriacis I. 133. quale conferat regimen I. 131. qualis diætæ. ibid. quando conducatur vinum & nitrum. ibid. venæsectio I. 133. 139. quomodo alius solvenda I. 132. tussis ferina tractanda. ibid. in ea nocent pectoralia dulcia I. 133. & purgantia I. 132. *maligna* vid. *petechizans*. *rheumatica* unde oriatur. I. 141
Catarrhi cur circa æquinoctia plethoricis familiares III. 338. an eorū sola causa transpiratio prohibita III. 347. cum cephalalgia narium fluxu

soluta I. 141. eorum frequens in cursu subleuatus I. 137. quomodo venæsectione præserventur. ibid. *seq. capitis* qua ratione ad auditus vitia disponant IV. 155. *pectoris* unde IV. 302. *suffocatiuus* sæpe ab œdemate pedum retropulso III. 347. IV. 458. a polypo cordis IV. 279. quomodo differat ab asthma conuulsivo III. 269. morbilis accedens quomodo tractandus I. 200

Catochus qualis morbus III. 112. an differat a catalepsi ibid.

Causus vid. *ardens febris*.

Cauteria quomodo agant IV. 118. quæ ante earum vñ observanda IV. 120. quæ & quando conducant in amputatione partis sphacelosæ V. 73. in apoplexia II. 176. epilepsia III. 20. gutta serena IV. 118. odontalgia II. 477

Cephalaa quid II. 189. quomodo differat a cephalalgia ibid. ea defunctorum anatome II. 190. symptomata II. 192. sæpe ex ira ante sumtum cibum & quomodo tractanda II. II. 212. 214. ex gonorrhœa virulenta decocto sudorifero discussa II. 218. ex consueta narium hæmorrhagia suppressa orta II. 17. ex quartana cortice chinæ profligata Carolinis discussa II. 214. hypochondriacorum quomodo tractanda II. 204. causas vide sub voce subiuncta *cephalalgia*

Cephalalgia II. 187. sedes sæpe est in dura

Index rerum.

dura matre II. 188. pericranio II. 187. & tunica pituitaria II. 189. differt a cephalæa gradu II. 189. quænam causâ generalis II. 190. qualis a sanguine spisso & sero mucido II. 191. qualis a lue venerea ibid. a materia salina ex corporis cortice retrocedente II. 192. a podagra retrocedente quomodo ingeneretur II. 306. cur pueris familiaris II. 194. immanis cum auditus difficultate ex neglecta venæsectione curatæ casus II. 208. pertinax cum oculorum ardente & dolorifica defluxione in persona diætæ vinosæ dedita curata II. 207. *rheumatica* vnde II. 216. in sacerdote hypochondriaco Carolinis curata II. 209. ex mensium anomalia orta II. 215. *symptomatica* II. 193. quomodo in febre ardente tractanda I. 354. sæpe quartanæ iungitur I. 70. & quomodo tractanda II. 214. vnde oriatur in tertiana I. 141. prognosis II. 194. methodus præservatoria II. 20. & curatoria ab orgasmo orta quomodo instituenda II. 198. an eo præsentente conferat venæsectio & quando II. 195. 205. quatenus laxantia II. 197. 199. quo casu arteriotomia conducatur II. 202. clysteres ibid. epithemata II. 203. trepanatio & vesicatoria II. 198
Cereus quænam bona dicenda II. 447 qualis disponat ad dysenteriam III. 455. *sq.* epilepsiam III. 13. nervorum resolutiones IV. 27. scorbuti genesin

V. 25. nocet in convulsionibus III. 58. deliriis melancholicis & manicis IV. 221. epilepsia III. 23. gonorrhæa IV. 349. hæmorrhagia veteri II. 118. morbis chronicis III. 455. purpura I. 214. tussi III. 329. vertigine & vomitu III. 427. *medicata* pro bilulo hectico I. 178. in scorbuto V. 37
Chamomilla vulgaris eius virtus antispasmodica vnde I. 118. ex ipsa præparata laudantur in cardialgia II. 236. nimio hæmorrhoidum fluxu II. 92. in intestinorum doloribus II. 330. cum lacte decocta pro fori in otalgia laudatur II. 236
Cholera quid III. 487. differt a dysenteria ibid. a diarrhœa biliosa III. 488. est vel sicca vel humida ibid. subiecta III. 489. historia morbi ibid. a veteribus traditur III. 490. *sicca* ab Hippocrate describitur II. 299. symptomatum ratio III. 492. ea peremptorum anatome III. 491. sedes ibid. causâ proxima III. 492. materialis III. 491. mediata sunt arsenicalia & alia venenata III. 493. ex sumto arsenico lethalis III. 504. 508. a comestis pastillis venenatis orta III. 511. quomodo tractanda III. 498. *sq.* 502. cibi dulces & fermentescibiles III. 494. per fraga copiosius adsumpta productæ exemplum III. 516. quomodo tollenda III. 497. gravis iracundia III. 494. eam subsecuta & potu aquæ frigidæ curatæ casus III. 513.
Q

Index rerum.

513. fero lactis sanata exemplum III.
 515. falso a veneno deriuata III. 505.
 ficca cum humida complicata casus
 III. 518. *infantis* unde III. 495.
 prognos III. 496. cautela tenenda
 circa anodyna & roborantia III. 501.
 aqua frigida potum III. 500. lac eius-
 que serum & laxantia 501. & venese-
 ctionem ibid.
Cholerica febris qua dicatur I. 345. qua
 vocetur acutissima ibid. & minus a-
 cuta I. 346. eius causa proxima I.
 347. cito sanata exemplum I. 364.
 eiusdem potu aqua frigida curata
 casus I. 365. tertiana typum haben-
 tis & curata casus I. 369. quomodo
 tractanda sit I. 351. an in ea condu-
 cat venesectione I. 348
Chordapsus qui dicatur I. 543. II. 285
Cinnabarina qua ratione rite preparata
 dicantur III. 23. laudantur in epi-
 lepsia a violentia externa ibid. gutta
 serena III. 13. lue venerea V. 77. in
 pertinacibus oculorum & capitis do-
 loribus I. 535. rachitide S. 62. no-
 cent in motibus spasmodicis III. 98
Circulus sanguinis sine respiratione non
 fit III. 267. *aqualis & liber* vnde de-
 pendeat V. 63. arcet putredinem V.
 248. functiones animales conservat
 III. 5. quibus promoveatur & resti-
 tuatur III. 205. V. 26. *auctior* an
 constituat febrem I. 6. *tardus* & im-
 peditus in abdomine quomodo pro-
 ducat quartanam I. 55. in capite
 quomodo cephalalgiam inducat I.

190. qua ratione cacochymiam infe-
 rat V. 248. calculum felleum I. 256.
 rheumatismum II. 434. cur in obes
 & spongiosis talis maxime deprehen-
 datur III. 535. proceribus IV. 286.
 praesertim cur talis sit per hepar IV.
 248. pedes II. 524. & vterum III.

530
Circumgyratio, eius sensus in vertigine
 vnde IV. 189
Clysteres non habent locum in acutis &
 exanthematicis morbis IV. 263. in fe-
 brium epidemiarum paroxysmo I.
 190. cur in torminibus ventris saepe
 non immitti possint III. 110. in dy-
 senteria applicati & regredientes
 quale signum praebant III. 457. qui
 & quando conueniant in apoplexia
 II. 174. asthma III. 280. calculo
 renali II. 370. cardialgia II. 237. ca-
 taleptico paroxysmo III. 12. cephalal-
 gia II. 195. conuulsionibus & epi-
 lepsia infantili III. 20. 58. S. 49. den-
 titione difficili II. 96. dysenteria III.
 459. flatulentia IV. 496. flubre albo
 IV. 521. grauidis III. 543. gutta se-
 rena IV. 119. haemorrhagia narium
 II. 118. hydrope IV. 449. hypochon-
 driaco malo III. 202. passione hyste-
 rica III. 147. 173. ictero IV. 362.
 iliaca passione ab hernia II. 295. fe-
 bribus intestinorum inflammatoriis
 I. 544. 547. odontalgia II. 474. pal-
 pitatione cordis III. 250. in immi-
 nente paroxysmo podagrico II. 528.
 quartana I. 63. 70. rachitide S. 63.
 II.

Index rerum.

II. 28. scorbuticis abdominis doloribus V. 36. singultu infantili III. 366. tertiana I. 26. 33. 42. torminibus infantum S. 33. 34. tussi III. 326. vertigine IV. 190. vesicæ spasmo II. 411. vomitu III. 427. vomitu cruento II. 75. *anthelminthici* III. 70. S. 73. ex cortice china quatenus in quartana conferat I. 70 80. *sicci* qui sint & an conducant in intestinorum doloribus. II. 335
Cochlearia eius principia constitutiva V. 30. cum lacte infusa laudatur in scorbuto. *ibid.* *conserua* qua ratione commode biliosis offerenda V. 35. *spiritus* cur iunioribus & biliosis caute exhibendus V. 34. *sq.*
Coffea faba quale sub adustione suscipiant principium V. 112. eius *potus* noxius & innoxius I. 224. V. 112. cur Asiaticis populis minus noceat V. 110. cur in plerisque aluum adstringat V. 111. an conferat in paroxysmo febrili I. 32. qua ratione ad chloroseos IV. 390. & purpuræ genesin contribuat I. 209. 224. V. 111
Coitus cur brevis epilepsia dicatur III. 90. qua ratione chlorosin tollat IV. 401. deliria IV. 224. epilepsiam III. 10. 32. malum hystericum III. 150. *immoderatus* ad abortum disponit III. 532. lactationis tempore institutus quæ inde in infantem redundant mala S. 9. impurus qua ratione gonorrhœam IV. 541. & luem veneream inducat V. 146. nimius & præ-

maturus vid. *veneris exercitium.*
Colica quæ dicatur II. 316. quæ pars in ea maxime patiatur. *ibid.* ea defunctorum anatome II. 328. quomodo differat a cardialgia II. 226. a doloribus iliatis II. 316. subiecta II. 320. & cur maxime hypochondriacis & puerperis familiaris III. 274. & quomodo in his tractanda II. 337. symptomata inde II. 317. cur sub frigore ingrauescat, sub æstu remittat I. 139. oritur sæpe a morbis prægressis improuide curatis II. 325. & quomodo ea tractanda II. 356. ex morbis exanthematicis vel retrocedentibus vel non expulsi & qua ratione tollenda III. 282. 304. quomodo ad epilepsiam contribuat III. 27. & peripneumoniam I. 445. eius cum febre catarrhali benigna iunctæ exemplum I. 138. prognosis II. 328. *biliosa* eius causæ & symptomata II. 321. cur sæpe ictero iungatur IV. 371. in œnopota ex frigore curatæ exemplum II. 344. quomodo curanda II. 330. *cardialgica* ex comestione carnis assatæ veruecinæ & frigore ortæ casus II. 242. *chronica* quæ II. 327. eius cum arthritide alternantis exemplum II. 342. herniam producentis Carolinis & Tœplicesibus curatæ casus II. 342. *convulsiva* metallurgis vnde familiaris IV. 30. eius ex gonorrhœa adstringentibus suppressæ exemplum II. 351. ex ira & superueniente terrore subortæ casus II.

Index rerum.

II. 338. *flatulenta* quæ dicatur *II.*
 317. *IV.* 480. qua ratione differat
 a flatulentia *II.* 318. a nephritico
 calculoso dolore *II.* 361. eius causæ,
 symptomata & generatio *II.* 320.
 eiusdem cum salivatione rara & sin-
 gulari exemplum *IV.* 503. ex ira &
 superingesta carne suilla inductæ ca-
 sus *II.* 353. quomodo sananda *II.*
 331. *sq.* & an in ea conducant car-
 minatiua *II.* 335. *sanguinea* ex qui-
 causis oriaturs *II.* 323. ipsius ex lau-
 ta diæta & vinosâ ortæ casus *II.* 347.
 ex mensibus terrore suppressis aqua
 frigida curata *II.* 349. ex hæmor-
 rhoidibus minus rite fluentibus ena-
 ta *II.* 354. quomodo tractanda *II.*
 329. 333. *saturnina* vnde *II.* 323.
 eius curatio *II.* 325. *spasmodica* quæ
II. 318. endemiâ quandoque est *II.*
 324. symptoma sæpe est calculi fel-
 lei *II.* 326. aut renalis *II.* 325. exi-
 stit interdum vomitus causa *III.*
 419. minus in ea conducunt pur-
 gantia *II.* 334. & quæ cautelæ te-
 nendæ circa acidulas & thermas *III.*
 285. & opiata, *II.* 335
Collyrium ad ophthalmiam *I.* 525. *acria*
 in epiphora quæ pariant damna *IV.*
 137. *frigida* quam caute sint adhi-
 benda *I.* 527
Colocynthis an in hydropse conueniat
IV. 454
Colon, ipsius situs & textura *II.* 445.
III. 182. flexura eleuata quæ pariat
 incommoda *IV.* 485. flatus sæpe in

hoc tumorem durum constituunt
III. 219. *IV.* 503
Color ex atro viridescens in hydropse
 anasarca vnde *IV.* 424. flauus in
 ictero *IV.* 355. pallidus in cachexia
IV. 388
Colostrum quid *S.* 14. eius vsus ibid.
Coma somnolentum, eius historia & dif-
 ferentia a vigili *IV.* 53. causa pro-
 xima *IV.* 58. remotæ causæ *IV.* 60.
sq. subiecta *IV.* 58. 61. ex erysipela-
 te repulso orti exemplum *IV.* 71.
 eiusdem chronici a retropulla poda-
 gra casus *IV.* 79. scorbutici obser-
 uatio *IV.* 70. curatio ipsius tam a
 causa calida quam frigida enatæ *IV.*
 66. *vigil* ipsius signa & differentia a
 peruigilio *IV.* 52. a somnolento *IV.*
 53. cur febribus acutis *V.* 56. & he-
 miplexiæ maxime se jungat *V.* 57.
 utriusque prognosis *IV.* 56. quomo-
 do tractanda in febribus acutis & he-
 miplexiâ *IV.* 65. *sq.* quomodo utriusq;
 recidiua arcenda. *IV.* 64. *cautela* circa
 utrumque tenenda & quidem circa
 opiata & suaueolentia *IV.* 67. ster-
 nutatoria & thermas *IV.* 68. venæ-
 sectionem *IV.* 67. & volatilia exter-
 na *IV.* 68
Concionatores quibus morbis pateant
III. 223
Conclauæ quale debeat esse acutis de-
 cumbentium *I.* 353. catarrhali febre
 benigna afflictorum *I.* 331. dysen-
 tericorum *III.* 461. a frigore con-
 gelatorum *III.* 125. febribus inter-
 mit-

Index rerum.

- mittentibus epidemicis anomaliis mali moris laborantium I. 108. purpura adfectorum I. 213. tussientium III. 329. variolis laborantium I. 157. sq. calce viua recenter obductum quæ pariat in ipso dormientibus damna I. 393. III. 308
- Contagium*, eius natura in quo consistat III. 178. V. 152. quibus subiectis facillime inhaereat I. 275. quoruplici modo possit propagari V. 175. & in specie per vestimenta I. 283. V. 190. eius effectus qualia supponat corpora I. 256. *venerei casus* V. 175. vid. plura *morbi contagiosi*.
- Continua febris* vid. *febris continua*.
- Contractio*, in epilepsia vnde III. 7
- Convulsiones* quæ dicantur III. 47. differunt ab epilepsia. ibid. a motibus spasmodicis vagis III. 81. earum obiectum III. 48. signa antecedentia & paroxysmorum descriptio ibid. & seq. & solutio III. 49. quoruplices sint III. 51. subiecta III. 50. S. 47. causa proxima III. 50. oriuntur ab animi pathematibus III. 52. earum a spectro viso exemplum III. 70. cum vomitibus alternantium casus III. 68. sola aqua frigida curatæ III. 73. quomodo tractandæ III. 59. ab exanthematibus retropulsis III. 52. ex scabie retropulsa subnatarum exemplum III. 236. scorbuticarum casus rarus III. 98. qua ratione cura instituenda III. 61. 72. a læsionibus externis III. 55. ex abscessu circa aurem sinistram III. 78. ex ossis coccygis percussione ortorum casus III. 110. ab imminuto & irregulari mensium fluxu casus III. 67. hysteriarum inde exemplum III. 161. quomodo tractandæ III. 59. sq. a vitio primarum viarum III. 53. sq. earum, quarum fomes in intestino duodeno hæsit, casus III. 53. hysteriarum inde exemplum III. 162. quomodo sanandæ III. 59. sq. ex nimio & præmaturo veneris usu enatarum casus III. 76. & quomodo tollendæ III. 59. a vermicibus III. 54. & qua ratione curandæ III. 59. 63. hæreditate sæpe in liberos transferuntur III. 50. qua ex causa in apoplexia suboriantur II. 166. variolis I. 180. cur epilepticis motibus sæpe iungantur III. 50. prognosis III. 66. S. 48. Cura præparatoria III. 65. quando conducatur potus aquæ simplicis III. 59. balnea III. 64. emetica III. 58. lactis cura III. 64. laxantia III. 58. 64. linimenta III. 62. 64. martialia & venæsectio III. 57. 63. & volatilia III. 64
- Cor*, eius structura ac usus III. 239. IV. 246. ipsius nerui describuntur III. 238. quoruplex istius sit motus IV. 247. quid ad ipsum requiratur III. 240. auctior an febrem constituat I. 180. vnde tantam vim habeat III. 238. cur dexter ventriculus præ sinistro ad polypos suscipiendos sit idoneus.

Index rerum.

idoneus IV. 282. *palpitatio* vid. *palpitatio*. *tremor* unde & quomodo differat a *palpitatione* III. 235
Cornea tunica, eius ruptura ab usu frigidi in *ophthalmia collyrii* I. 553
Corpus, infantilis *rachitidis* multum disiponit S. 61. ejus *grauitas* & *lassitudo* in *cachexia* unde IV. 388. succussatio quomodo commoueat *calculus renalem* I. 476. *corpora procer*a cur difficilius *agorent* quam quæ minoris sint *staturæ* I. 256. cur ad *asthmata* & *polypos procliui*a IV. 280. ad *maciem corporis* IV. 409. & *phthisin* IV. 347. *pinguia & spongiosa* vasis *exilioribus* gaudent III. 562. hinc in iis *progressus sanguinis tardus* & *difficilis* ibid. *pro*na existunt ad *cachexiam* IV. 388. ad *putredinosam corruptionem* V. 153. ad *soporosos adfectus* IV. 61. & cur præ aliis *gravius cutis adfecti*bus adficiantur V. 191
Cortex cascarilla quando conducatur in *tertiana* I. 31. cur in *febris*bus intermittentibus conducatur. ibid. *cortici china* præferendus in *quotidiana* I. 95. in hac enim *alui fluxum* mouet I. 99. laudatur in *febris*bus intermittentibus *anomalis mali moris* II. 110. *nimio hæmorrhoidum fluxu* II. 95. in *malo hypochondriaco* III. 200. ejus *essentia* quando conueniat in *dysenteria* III. 460.
china quo principio maxime agat I.

23. quo tempore rutissime detur I. 29. 41. quibus subiectis I. 42. 47. & num gravidis conducatur I. 72. num puerperis III. 35. num senibus I. 49. an *vrina existente cruda* tuto porrigi queat. ibid. quomodo adhibendus. 24. & quibus cum remediis miscendus I. 76. an *excretiones* moueat I. 43. quando conueniat in *febre lenta* I. 574. quomodo vsurpandus in *quartana* I. 69. in *quotidiana* ei præferendus *cortex calcarillæ* I. 95. quomodo porrigendus in *tertiana* I. 23. sq. 41. nocet in *semitertiana* I. 118. vbi vsurpandus in *clysteribus* vid. *clysteres*. improvide datus inducit *cachexiam* & *hydro*pem IV. 408. *hypochondriacum malum* III. 191. *polypos* IV. 288
Coryza in quo consistat III. cur *plethoricis* circa æquinoctia familiaris III. 338. a quibus causis inducatur I. 137. ex quibus causis supprimatur II. 453. *suppressa* sæpe auditum difficilem inducit IV. 154. ejus in *rheumatismum aurium* mutatae exemplum II. 452. est non raro *dolorum grauatiuorum capitis* causa II. 199. & quomodo ea tractanda. ibid. *febris catarrhalis benignæ* I. 126. *comatis somnolenti* IV. 58. & *vertiginis* IV. 88
Crisis quomodo fiat in *pneumonica febre* I. 431. sq. quando imperfecta sit iudicanda I. 361
Critici dies quinam dicantur in *febris*bus I. 8. Cru-

Index rerum.

Cruidates in intestinis præsentis ex quibus signis cognoscantur III. 458. causa III. 181. flatus excitant IV. 148. & varia inde symptomata III. 181. 190. quomodo temperandæ & euacuandæ I. 21. sq.

Crusta lactea retropulsa asthmatis conuulsiui sæpe causa III. 274. & quomodo III. 299. conuulsionum infantilium S. 48. rachitidis S. 61. & quomodo tractanda III. 282. S. 50

Cucupha ad aeris iniuriam arcendam in auditu vitiis expertæ virtutis IV. 159

Cura per inediam iam a veteribus & quibus laudata IV. 167. in quo consistat IV. 121. 205. eius usus V. 57. quid ante eius usum conducatur IV. 121. quibus subiectis & morbis conveniat IV. 167. quatenus conducatur in auditu gravitate IV. 167. cutis vitiis V. 204. gonorrhœa chronica benigna IV. 555. gutta serena IV. 121. lue venerea V. 161. odontalgia rheumatica II. 482. podagra II. 519. purpura chronica V. 135. scorbuto V. 55. vertigine IV. 97. & vlcere felici curatione V. 261

Cutis, eius structura V. 102. differt secundum ætates IV. 192. *adfectus* qui IV. 186. sunt contagiosi & cur V. 190. sedes ibid. subiecta V. 191. differunt secundum ætates V. 192. & partes, quas infestant & materiæ diversitatem V. 193. & quomodo a venereis V. 149. causa proxima V.

194. mediata V. 196. sq. prognos V. 199. curatio V. 203. quando externa in his conducant V. 218. *rebelles* vnde V. 236. *retrocedentes* quomodo revocandi V. 216. ipsius *ariditas* vnde III. 107. quomodo eiusdem aspredo tractanda V. 220

Cynanche quæ dicatur I. 390

D.

Darm-Sicht quid III. 495. in infantibus vnde oriatur. ibid.

Decoctum anagallidis maris Michaelis in deliriis chronicis laudatur IV. 219. *antifebrile* cum china I. 50. *antiphriticum* Foresti in calculo renali II. 371. *antipodagricum* II. 530. *antiscorbuticum* V. 37. *antivenereum* II. 219. V. 159. *aperituum* V. 136. aliud II. 381. *avena* vid. *avena*. *ganiaci* ligni in lue venerea laudatur eiusque potandi modus V. 159. cur scabiosis macilentioribus noceat V. 232. probatum in hæmoptysi II. 40. ad iniectiones in vlcerebus sinuosis V. 263. *lignorum* in gonorrhœa sæpe nocet & cur IV. 552. *mannatum* IV. 460. *masticinum* in fluore albo laudatur IV. 535. *nigrum* quomodo conficiatur I. 184. IV. 218. *Septalii* quomodo præparetur II. 118. laudatur in hæmorrhagia vteri. ibid. *Sydenhamii* antidyntericum III. 467. ad varices ani in nimio hæmorrhoidum fluxu II. 95. *Viennense* antipodagricum quibus conveniat II. 553

Deglutitio cuius beneficio fiat III. 358. *difficilis*

Index rerum.

difficilis quomodo fiat ab atonia pharyngis III. 381. aut ipsius spasmo III. 380. aut tumore aut frusto œsophago inhærente. *ibid.*

Delirium, eius sedes IV. 192. causa proxima IV. 194. de ea veterum opinio IV. 193. eo defunctorum anatome IV. 194. in *acutis* leue in quo differat a phrenitide I. 411. *seq.* quid eius accessum prænunciet in illa IV. 153. interdum hectica & phthisi superuenit II. 63. *chronicum*, quæ in eo sint ex usu I. 424. *seq.* quomodo in *petechizante* febre sit auertendum I. 239. eius ex retrocedente *purpura* orti & Carolinis, hac reuocata, curati exemplum I. 217. in *synocha* quomodo curandum I. 331. in *variolis* sufficienti narium hæmorrhagia soluitur I. 164. quomodo in iis sanandum I. 172. *vid. mania & melancholia.*

Dentitio difficilis quæ dicatur S. 24. eius signa *ibid.* ratio symptomatum *ibid. seq.* sæpe est epilepsiæ III. 11. singultus & vomitus infantilis causa S. 80. cur plerumque cum doloribus intestinorum iuncta sit II. 326. cum tussi periculosa III. 324. prognosis S. 25. quæ ante & sub ea diætâ conueniat S. 26. curatio ex parte infantis *ibid.* ex parte nutricis S. 27. quæ externa conducant *ibid.* & quæ tenenda circa aluum apertam seruandam S. *ibid.*

Dentes quomodo generentur S. 23.

quando primum erumpunt *ibid.* carioli cur ad dolorem suspiciendum proclives II. 472. optime in fistula genæ extrahuntur V. 298. eorum lapsus quomodo præcauendus in saluatione mercuriali V. 165. *seq.* vacillantes quomodo in scorbuto confirmandi V. 56

Diaphoretica, eorum usus II. 214. *seq.* quatenus conducant in auditus vitio IV. 157. in dysenteria III. 458. in exanthematum propulsione V. 214. in hæmorrhoidum fluxu nimio II. 93. in hydropse IV. 450. in ophthalmia I. 526. in palpitatione cordis III. 256. in podagra II. 527. 530. in rheumatico & arthritico dolore II. 440. in scorbuto V. 34. in tussi III. 327

Diaphragma ejus structura III. 356. usus in respirationis negotio III. *ibid.* ipsius læsio asthmatis suffocatiui causa III. 275. & difficilis respirationis IV. 480

Diarrhoea aquosa in febribus ardentibus unde oriatur & quid significet I. 361. biliosa quid III. 488. differt a cholera *ibid.* quomodo a dysenteria III. 445. subiecta III. 489. Indis & Arabibus familiaris III. 496. variis symptomatibus stipata exemplum III. 522. 496. causa mediata III. 495. procatactica *ibid.* contumax quomodo tractanda III. 502. deliria sæpe soluit IV. 205. IV. 309. sequitur post usum electuarii antifebrilis

Index rerum.

brilis I. 99. quomodo a spiritu ni-
tri excitetur I. 272. soluit *anginum*,
suppressa que varia revocat sympto-
mata I. 402. prognosis III. 496. quo-
modo in *febris epidemicis* tractan-
da I. 109. quomodo in *morbillis* tra-
ctanda I. 190. in iis retrocedenti-
bus morbum absque reuocatione
exanthematum soluit I. 194. post eos
suppressa inferit vlcus mali moris cum
insequuta morte I. 195. quando sit
salutaris in febre petechiali I. 266.
diuersa eius ratio est in petechizante
I. 243. *seq.* quomodo in ea mode-
randa I. 240. phthisi superueniens
quale signum præbeat IV. 309. quo-
modo in *semiterianis* tractanda I.
118. quomodo has soluat I. 114.
an sit perimescenda in variolis I.
149. 177. quando in iis sit salutaris I.
159. *seq.* quomodo in iis tractanda
I. 172. 195. *biliosa* mala medicatione
in chronicam cruentam transeuntis
exemplum III. 520. hæmorrhoida-
lis *chronica* exemplum *ibid.* adstrin-
gentibus suppressa sæpe colicæ caus-
sa II. 325. singultus III. 361. eius
exemplum III. 373. opiatu cohibi-
ta & hinc mali hypochondriaci caus-
sæ exemplum III. 209. *critica* in arden-
te cohibita producit phrenitidem I.
419. *nigra* quid significet in inflam-
matione intestinorum I. 550. *puru-
lenta* cum febre ex lapsu in abdomen
sanata, *ibid.* quomodo oriatur ex ab-
scessu mesenterii I. 560. & vlcere

vreri I. 557. soluit abscessum mesen-
terii I. 561. quomodo tractanda I.
544. 584. *sanguinea* in febribus in-
testinorum inflammatoriis ex mesen-
terio quomodo sananda I. 544. *seq.*
curatio absoluitur euacuantibus &
temperantibus III. 500. 502. quæ te-
nenda circa laxantia III. 502. circa
victum III. 503. sudorifera & vsuta
nitri. *ibid.*
Digestio sæpe turbatur ab ira III. 69.
a nimia & diuturna tussi III. 353.
praua sæpe tabis causa III. 337. est
in scorbutu V. 12
Diuretica, quæ in asthma conueniant
III. 286. in capitis morbis serosis
IV. 157. quatenus conducant in cal-
culo renali II. 376. 394. hydropse
IV. 450. scorbutu V. 34. in tussi III.
331. acriora quomodo producant
mictum cruentum II. 140. II. 155.
nocent in arthriticis & rheumaticis
doloribus II. 447. in gonorrhœa be-
nigna IV. 550. in spasma vesicæ II.
412
Dolores omnes functiones perturbant
IV. 165 a causa calida qui veteri-
bus dicti II. 191. in arthritide &
rheumatismo vnde II. 433. aurium
vid. *otalgia* a calculo felleo in quo
differant ab hepatitide spuria I. 453.
acuti vnde & cum variis symptoma-
tibus quid indicent II. 267. *capitis* &
oculorum in iis laudantur cinnabari-
na & mercurius dulcis I. 535. in in-
flammentibus & prodeuntibus mensibus
vnde

Index rerum.

vnde IV. 2. post morbillos ponderis instar vnde II. 221. vid. *cephalalgia* & *cephalaa. dentium* vid. *odontalgia* hypochondrii dextri in quo differant ab hepatide spuria I. 453. *iliaci* qui dicantur II. 316. in lue venerea quales II. 192. lumborum in hystericis vnde oriuntur II. 320. in mictione cruenta III. 113. *obtus* & *grauatiui* II. 192. *osteocopi* qui dicantur I. 54. in scrobiculo cordis vnde III. 231. *uteri* ex eius cancro quomodo complacandi I. 505

Dulcia quæ disponant ad epilepsiam III. 13. nocent in asthma III. 288. in tussi stomachali III. 330. & vomitu cruento II. 76

Duodenum, eius structura III. 411. consensum cum aliis nervosis partibus alit III. 363. vnde in hoc bilis corrumpatur III. 491. flatuum generationi fauet & cur III. 232. eius angustia vomitus lethalis causa est III. 443. sedes est sæpe cholerae III. 491. convulsionum III. 53. epilepsiae III. 22. 43. morborum periodicorum III. 92. vomitus biliosi III. 415

Dura mater, eius structura & usus II. 188. gaudet systole & diastole ibid. omnium membranarum principium III. 8. & sæpe sedes dolorum capitis. II. 118

Dysemetri qui dicantur III. 408. 413

Dysenteria quæ dicatur III. 445. differt a cholera III. 487. diarrhoea III. 445. ab hæmorrhoidibus II. 445.

III. 445. ab adfectu le mal de Paris dicto III. 446. distinguitur in benignam & malignam, rubram & albam ibid. subiecta ibid. leuioris III. 447. & gravioris symptomata III. 448. quo tempore maxime grassetur III. 447. ea defunctorum anatome III. 449. sedes III. 450. causa formalis ac proxima III. 451. materiales easdem cum quartana agnoscere potest I. 77. quæ de iis sentiant auctores III. 451. *seq.* earum ratio III. 452. causæ occasionales sunt tempestas III. 453. miasma contagiosum III. 454. III. 474. epidemica anno 1684. III. 478. anno 1719. III. 481. *sq.* anno 1726. III. 483. *sq.* hystericæ casus III. 468. feliciter sanata III. 470. in iuvene breui curata III. 472. cito curata III. 474. ex imaginatione orta III. 475. cum semitertiana complicata & funestæ exemplum I. 122. fructuum horarum abusus III. 455. abortum sæpe causatur III. 542. quomodo hydro-pico-cachecticum statum post se relinquare possit IV. 466. cohibita non raro cardialgia II. 230. & singultus causa III. 361. incauta diætæ colicam facile ingenerat II. 325. prognos IV. 540. I. 122. 545. quomodo præcauenda III. 461. III. 467. quomodo curanda per anodyna III. 459. demulcentia III. 458. diaphoretica & purgantia ibid. roborantia III. 460. subadstringentia III. 459. quale

Index rerum.

quale regimen in ea tenendum III.
 460. cautela quæ tenenda circa alexipharmaca III. 466. anodyna III.
 462. opiata & adstringentia III. 461.
 59. diaphoretica III. 465. lactis ejusque feri vsum III. 466. circa laxantia & purgantia & circa ipecacuanæ radices & mannæ vsum III. 462.
 464. mucilaginosâ III. 466. pilulas polychrestas III. 463. circa salina III. 464. venæsectionem I. 123. III. 464. tenemus in ea quomodo tractandus III. 468. conualescentes ex ea quomodo tractandi ibid.
Dysuria quibus morbis accedat I. 481. an inflammationem vesicæ semper pro causa agnoscat ibid. oritur sæpe a calculo II. 403. a gonorrhœa male curata II. 420. IV. 550. a spasmus vesicæ II. 396. a materia podagrica II. 400. sæpe renum aut vesicæ exulcerationis symptoma II. 145
 E.
Ebrietas frequens cerebrum & genus nervosum debilitat IV. 77. ad aphoriam disponit IV. 178. ad comam somnolentum IV. 58. ad deliria IV. 198. ad epilepsiam III. 13. ad soporosos adfectus. IV. 77
Egræ aquæ ante earum vsum corpus rite præparari debet II. 273. laudantur in calculo felleo II. 273. in ictero IV. 364. in malo hypochondriaco III. 198. in scorbuto V. 28. 30. in visus caligine & quando IV. 145.
cum lacte in phthisi a tertiana con-

tumaci IV. 340. in rheumatismo scorbutico II. 433. in viceribus V. 262. nocent in hæmoptysi II. 45.
earum sal. eius virtutes I. 21. quædosi quove vehiculo exhibendus ibid. commendatur in cachexia IV. 396. in hydropo IV. 449. in ictero IV. 365
Eleosacharum myrrhatum quomodo præparetur eiusque vsum IV. 340
Elaterium in hydropo ab auctoribus laudatur IV. 441. sed minus convenit IV. 454
Electuarium antifebrile I. 24. 45. præsertim in quartana laudatur I. 84. *china-*
tum alui fluxum suscitât I. 99. *laxans* in gravidis III. 539. ad tormina infantum S. 33. tussim ferinam I. 132. III. 325. 59. *roborans* in tussis declinatione III. 328. in vertigine hypochondriaca IV. 92
Elleborus quomodo strangulationem faucium inducat I. 393. a veteribus sæpe usurpatur IV. 212. ipsius a Lindenio quomodo facta correctio IV. 214. iudicium de ea IV. 215
Elephantiasis quid V. 189. ab Aretæo & Celso describitur V. 190. eius subiecta V. 191. huic simile exemplum V. 237. Curatio secundum Aretæum V. 202. & Celsum V. 203. cur mercurialia exposcat V. 207
Elixir alexipharmacum sine menstruo spirituoso I. 152. antifebrile in quartana I. 84. antispasmodicum V. 38. in ictero IV. 371. emmenagogum III. R 2

Index rerum.

III. 164. laxans in quartana I. 85.
pectorale temperatum S. 78. pro-
prieratis cum cochleariæ spiritu in
scorbuto laudatur V. 85. stomachi-
cum IV. 528. viscerales temperatum
V. 136

Elevatio oneris sæpe ad mictum cruen-
tum facit II. 140. ad spasmus ve-
sicæ grauiorem reddendum II. 417
Emetica in quas partes maxime agant
IV. 366. quam caute cum iis a me-
dico procedendum I. 384. quando
vim veneni habent I. 387. III. 494.
quo casu maxime damna exhibent
I. 384. quæ pariant damna in gra-
vidis I. 507. III. 534. cur post i-
ram noceant I. 380. & quæ susci-
tent mala III. 495. quæ post ipsam
convenient I. 379. II. 256. anti-
monialia præsertim nocent in asth-
mate III. 284. in colica biliosa II.
360. palpitatione cordis III. 255.
vomitu cruento II. 75. in clysteri-
bus usurpata mirum serositates edu-
cunt II. 471. in hydropicis cur
maxime per inferiora operentur IV.
447. cum laxantibus parata in con-
uulsionibus laudantur III. 58. quo-
modo inducant animi deliquia IV.
252. cardialgiæ & quando IV.
229. choleram III. 494. passionem
iliacæ II. 289. hypochondriacum
malum III. 191. paralyfin linguæ
eiusque exemplum IV. 187. singul-
tum III. 361. & quomodo cicuran-
da III. 367. quando conducant in

cardialgia II. 234. in comate som-
nolento IV. 66. in dysenteria III.
458. in epilepsia III. 22. in ictero
IV. 366. in lenta febre I. 564.
quomodo malignas in prima quasi
herba suffocare valeant I. 281.
quando conueniant in morbillis I.
189. 196. quando in peripneumo-
nia noceant I. 445. & profint I.
448. qualia & quatenus in pestilen-
tia proficua I. 299. sq. in petechia-
li febre I. 240. 248. ad podagræ
recidiam arcendam II. 325. in
quartana I. 68. in quotidiana I. 94.
rachitide S. 62. in semitertiana II.
117. in tertiana I. 25. 30. in tussi
infantum stomachali III. 331. in
variolis I. 155. 157. & quando ha-
rum eruptionem iuuent I. 183. ver-
tiginis symptomatica IV. 91. vom-
itu III. 425. sq. eorundem formulæ
I. 281. 585. *emeticus* iulepus vid.
iulepus. *Pulvis* vid. pulvis.

Emmenagoga ante venæsectionem no-
cent III. 168. quo modo exhiben-
da IV. 413. intempestiue usurpata
abortum sæpe prouocant III. 534.
cachexiam cum hæctica IV. 414.
vomitum cruentum II. 68. nocent
in lypothymiis a mensibus obstru-
ctis IV. 259. 269

Emplastrum Agricolæ cum aliis mixtum
ad bubones maturandos laudatur
IV. 554. in aphonia probatum IV.
180. *antispleniticum Hieronymi* quan-
do in malo hypochondriaco con-
ducatur

Index rerum.

ducat III. 200. quando *ceratum stomachiale mastichinum Galeni* in cholera III. 499. de *crusta panis* in cholera ibid. vomitu III. 425. *diaphuris Rulandi* in tussi phthisica III. 327. *manas Dei* cum aliis permixtum in tophis venereis V. 168. quale conveniat in otalgia II. 492. in asthma III. 309. in paroxysmo hysterico III. 147. in passione iliaca II. 296. *pectorale* IV. 340. in tussi rheumatica III. 328. expertæ virtutis in pollutione nocturna IV. 545. in spasmis & inflammatione utriusque probatum I. 483. *Restingii* ex quibus speciebus præparetur III. 313. laudatur ad abortum præcauendum ibid. *Saponatum & bene camphoratum* in asthma cardialgico III. 286. ad bubones maturandos IV. 554. in flatulentia IV. 497. in malo hypochondriaco III. 200. *vigonis cum mercurio* in tophis venereis V. 168. in testiculo venereo V. 171
Empyema ex pleuropneumonia ortum & curatum I. 445. ex peripneumonia extra thoracis cavitatem ruptum IV. 342
Emulso in ardente I. 362. cholera III. 502. in cancro cum febre hectica, cephalalgia ab orgasmo II. 196. V. 177. in diarrhœa III. 502. in dolore a calculo renali 369. in dysenteria III. 458. in gonorrhœa V. 549. in hæmoptysi II. 39. ad expellendas variolas I. 152. in vomitu cruento II. 73

Enula radix eius principia constitutius & usus V. 42
Epiala febris quæ dicatur vid. *ventriculi inflammatio*. 64. 69
Epicarpia quomodo in quartana paranda sint I. 64. 69
Epidemici morbi vid. *morbi epidemici febres* vid. *febres epidemica*.
Epiglottis est primum vocis instrumentum III. 333. eius relaxatio quomodo curanda ibid. eius infectio cum muco quid efficiat I. 404
Epilepsia, eius variorum denominationum ratio III. 1. definitio III. 2. historia cum paroxysmorum ratione III. 2. 3. symptomatum ratio III. 8. subiecta III. 3. *sæpius hæreditaria* est III. 4. differt ab animi deliquis IV. 244. a motibus spasmodicis vagis III. 81. a passione hysterica III. 137. dividitur in idiopathicam & symptomaticam III. 8. est sæpe periodica III. 22. eius sedes & signa ibid. datur cachectica hypochondriaca sympathica III. 11. & habitualis III. 12. nephritica, hysterica aut verminosa ibid. verminosa exemplum III. 32. causa proxima III. 7. oritur non raro ab animi adfectibus III. 10. eius exemplum III. 54. ex errore hæmorrhagiarum facta III. 25. ab eadem causa matrimonio sublata exemplum III. 37. ab obstructionibus III. 9. post male tractatam febrem producta III. 30. in puerpera a cortice chinæ or-

Index rerum.

*ita exemplum III. 34. a mensibus suppressis III. 26. in viro a tertiana suppressa III. 35. ex intermissa venæsectione III. 44. ex primis viis orta III. 41. ab externa capitis violentia III. 29. prognos salutaris III. 13. mala & funesta III. 14. sq. sæpe febribus intermittentibus soluitur III. 43. ad præseruationem quæ conueniant III. 24. curatio III. 16. seq. si ab animi adfectibus, biliola acri materia & doloribus quomodo tractanda III. 20. sq. si a ferro acri impuro enata III. 20. si periodica III. 22. in variolis quomodo tollenda I. 153. & a vermibus quibus expugnanda III. 21. cautelæ circa antepileptica III. 23. circa potum ibid. opiata III. 24. spiritiosa & volatilia in paroxysmo III. 22. & circa venæsectionem III. 23. *infantis* qua ætate maxime frequens S. 47. eius subiecta ibid. causæ remotæ sunt vitia nutricis ibid. ex vitio nutricis ortæ casus III. 45. ex terrore nutricis III. 27. dolores & spasmi in infante neruofarum partium ex variis causis inducti S. 48. exanthematum retrocessio ibid. prognos. ibid. quomodo tractanda, si ab animi affectibus nutricis S. 49. si ab exanthematum retropressionem S. 50. a mæconio non rite expurgato orta ibid. & nimia ventriculi repletionem S. 49
Epiphora, quæ dicatur IV. 129. leuior quæ IV. 130. differt ab ophthalmia &*

sugillatione ibid. eius signa IV. 132. sedes IV. 131. subiecta IV. 134. genesis IV. 133. post variolas & morbillos quomodo generetur IV. 130. suas habet periodos IV. 134. unde veniat feri falsi effusio, dolor ac rubor IV. 131. tumore glandularum in collo sustentatæ casus IV. 141. per malum vitæ regimen in plenariam visus priuationem terminatæ casus IV. 142. ab incongrua diætâ ex ea in visus hebetudinem transeuntis casus IV. 243. ex ipsa visus imminutionis cum paralyticis & soporosis adfectibus complicatæ exemplum IV. 138. prognos a Celso tradita IV. 131. 135. Curatio ab internis inchoanda & quibus IV. 136. quando in ea conueniant externa ibid. fonticuli, setacea & vomitoria IV. 137
Epithema in aphonia IV. 184. in cardialgia II. 239. in cephalalgia II. 196. *discutiens* I. 336. in gonorrhœa IV. 544. in gutta serena IV. 121. in gutta rosacea V. 223. in lepra V. 238. ad inflammationem vteri I. 449. in morbis malignis cordi applicatum quare locum habeat I. 294. in melancholico & maniacico furore IV. 239. in intestinorum doloribus verminosis II. 333. in hæmorrhoidibus cæcis II. 333. ad phrenitidem I. 415. *roborans* in vomitu IV. 239. ad putredinem arcedam V. 86. in penis vlceribus IV. 553. *Equi-*

Index rerum.

- Equitatio* non statim post pastum insti-
tuenda & quando II. 237. qualem
in hectica præstet usum I. 576. in
malo hypochondriaco III. 199. in
phthisi a Sydenhamio laudatur IV.
325 & quando in ea locum inue-
niat IV. 328. fortior dolores ex cal-
culo excitat II. 382. II. 364. mi-
ctum cruentum II. 154. ad ani fi-
stulam disponit V. 303. palpitatio-
nis cordis causa IV. 325. nocet in
gonorrhœa IV. 545
- Errhina* laudatur in dolore capitis a
coryza suppressa II. 199
- Erysipelacea* febris I. 303. quomodo
generetur I. 306. in quo cum febre
pestilentiali conveniat I. 303. & ab
ipsa discrepet I. 304. eius subiecta
I. 307. causæ materiales I. 306. an
& quando profit in ea venæsectio I.
312. vid. plura *erysipelas*.
- macula post variolas remanens
quid significet I. 149
- Erysipelas* cur sit frequens Westphalis
I. 319. cur pedes frequentissime
occupet I. 314. diuersum est ratio-
ne subiectorum I. 305. ratione par-
tium, quas occupat ibid. in quo
differat ab aliis inflammationibus I.
304. speciatim a phlegmone ibid.
cur difficilius in cachecticis discu-
tiatur I. 314. eius causæ procata-
cticæ I. 307. seq. euentus bonus &
malus I. 308. quomodo mors in
ipso contingat ibid. eius in sene fu-
nesti casus I. 315. eius topicis cor-
rupti, internis sanati exemplum I.
316. a spiritu camphorato retro-
pulsu exemplum III. 301. eiusdem
crebro recurrentis Carolinisque de-
pulsu casus I. 317. eius in vulcus
transeuntis signa I. 311. *exulcera-*
rum quale dicatur I. 304. eius ex-
emplum I. 313. quomodo tractan-
dum I. 311. seq. *scorbuticum* quale
dicatur I. 304. eius sæpe reciduan-
tis exemplum I. 319. quomodo
tractandum I. 313. simplex quale
dicatur I. 304. eius crebræ recidi-
væ quid indicent I. 318. sq. quo-
modo arcendæ I. 313. 318. *retro-*
cedens quæ machinetur symptomata
& quibus ex causis retrocedat I.
309. *retropulsus*, eius exemplum
II. 538. sæpe vomitus causa IV.
304. singultus III. 362. vomitus
lethalis III. 441. *symptomaticum* qui-
bus accedat morbis I. 305. eius
quædam malignæ species I. 306.
illud curandi indicationes I. 309.
seq. quomodo tractandæ in febribus
epidemicis I. 110. quod requiratur
regimen I. 311. quomodo arcen-
dus sphacelus I. 312. qua cautione
topica adhibenda I. 311
- Essentia carminativa* IV. 261. IV. 493.
II. 332. *Wedelii* unde ipsi virtus fla-
tus discutiens II. 357. *incarnans* V.
316. *stomachica pectoralis* III. 402
- Exanthemata* quo pacto ex usu alexi-
pharmacorum nasci queant I. 368.
cur sint diversa in petechizante fe-
bre.

Index rerum.

bre I. 230. eorum eruptio retardatur obstructione alui I. 112. eorum retrocessio quomodo apoplexiam inducat II. 169. asthma convulsivum III. 274. cardialgiam II. 229. convulsiones III. 61. S. 48. dolores capitis II. 192. & intestinorum II. 323. motus spasmodicos vagos III. 88. palpitationem cordis III. 245. paralyfin IV. 11. phthisin IV. 304. rachitidem S. 61. vesicæ spasmum II. 401. singultum III. 361. vomitum III. 417. ventriculi inflammationem minitans quomodo tractanda I. 377. purpuracea quomodo a veneno sancto inducantur III. 512

Exanthematica febres vid. *febres exanthematica*.

materia quævis specificam habet indolem I. 203. V. 193. in quo omnis conveniat I. 202. in plerisque morbis epidemicis subesse solent I. 122

morbi vid. *exanthematici morbi*.

Excrescentia cur sursum saepe pellantur IV. 485. an per os in passione iliaca euomi possint II. 291. cum filamentis membranaceis. reietorum exemplum III. 219. qualia sint delirantium IV. 202. alba quomodo generentur III. 232. in ictero vnde IV. 355. dura & cretacea vnde IV. 378. ipsorum & magnorum reietorum exemplum III. 108. saepe sunt colicæ flatulentæ causa II. 320. passionis iliacæ II. 290. quæ ad ea

educenda conueniant III. 194. filamentosa membranacea quid sint III. 219. flaua in ictero vnde IV. 355. foeta & cadauerosa in dysenteria vnde III. 448. & quid indicent III. 457. nigra & pici similia quid significant in vomitu cruento II. 71. viridia & caustica infanum vnde S. 31

Expectorantia quatenus in pneumonicis febribus prosint I. 437. seq. in tali stomachali III. 330

Expellentia quæ damna pariant in variolis I. 157

Ennuchi cur non tam facile podagræ obnoxii II. 512

Eumeti qui dicantur III. 408

Facies, eius pulchritudo in fluore albo cur pereat IV. 510. rubor in catalepsi vnde III. 118. in vomitu III. 414. tumor in ardente febre vnde I. 353

Fasidium quid III. 386. quomodo ad spasmum oesophagi disponat ibid. *Fauces* qualem consensum habeant cum oesophago I. 403. earum debilitatio ad quæ disponat symptomata I. 405. decubitus serosus quomodo tractandus I. 400. inflammationis signa III. 381. strangulatio in hystericis vnde III. 160. tumor inflammatorius a sero acri quomodo tractandus I. 399. seq. præsertim si in suppurationem tendat I. 401. quid de topicis in eo sentiendum I. 400. *ulcerum* in lue venerea exemplum V. 174. & quomodo ea tractanda V. 166. Fe

Index rerum.

- Febricitantes plethorici*, si respuant venæsectionem quomodo tractandi I. 33.
37. cachectica quomodo tractandæ I. 78
Febrilis materia, num per sudorem post paroxysmum excernatur I. 433.
 - - - *motus indoles & natura* II. 509. cur hæ-
 in podagra vnde II. 509. cur hæ-
 morrhagias semper antecedit IV. 107
Febris cur morbus vniuersalis dici mereatur I. 3. eius vera definitio I. 4. seq. quomodo explicanda veterum definitio I. 7. eius salubritas ostenditur I. 4. præsertim in inflammationibus I. 453. 512. vnde oriatur in genere I. 323. an a quouis circuli sanguinis augmento enascatur I. 6. eius causa formalis I. 5. causæ materiales. *ibid.* seq. diuersæ species vnde proueniant I. 6. duplici motu absoluitur I. 6. seq. quomodo soluitur I. 7. & quo mors sub ea contingat. *ibid.* curatur natura I. 8. quomodo per artem tractanda. *ibid.* quatenus in ea conueniant absorbentia I. 31. quando potus calidus quandoque frigidus conducatur I. 358. 363
Febris acuta quid in ea largi sudores statim ab initio indicent I. 272. an sudor frigidus semper sit funestus. *ibid.*
 - - - *alba* vid. *chlorosis*.
 - - - *ardens* vid. *ardens febris*.
 - - - *calculi* renum quomodo accedat I. 475. absque renum inflammatione I.
 - - - *catarrhalis benigna* vid. *catarrhalis benigna*. 472
 - - - *maligna* vid. *petechizans*.
 - - - *cholericæ* vid. *cholericæ febris*.
 - - - *continua* quo tempore in intermittentem conuerti soleat. I. 368. quid in ea rigores significant I. 353. quando & quomodo naturæ motus in ea iuuandi I. 354
 - - - *epidemicæ* qua ratione in principio tractanda I. 108. vid. *febris intermittens epidemica*.
 - - - *erysipelacea*, vid. *erysipelacea febris*
 - - - *exanthematica* qua ratione sit præservanda I. 182
 - - - *glandularum* tumoribus accedens cur sit periculosa I. 589. 600
 - - - *hectica* vid. *hectica*.
 - - - *inflammatoria* vid. *inflammatoria febris*.
Febris intermittens quando post venæsectionem generetur I. 98. qua ratione aquæ minerales in ea conducant I. 69. 97. quomodo apud fontes medicatos feliciter curetur I. 50. male curata sæpe ad rheumaticos dolores confert II. 436. catalepsi III. 119. epilepsiam III. 43. quam accedens sæpe soluit *ibid.* ad suppressionem mensium II. 68
 - - - *chronica* quibus causis sustentetur & quomodo curetur I. 96
 - - - *continua* qua ratione sit tractanda I. 119
 - - - *epi-*

Index rerum.

- Index Verborum.*
- - - *epidemicæ* eius historia I. 105. - - - *petechialis* vid. *petechialis febris*.
causæ procatactica ibid. materialis - - - *petechizans* vid. *petechizans febris*.
causæ I. 106. quibus locis & sub- - - - *purpurata* vid. *purpura*.
iectis familiaris fuerit ibid. quo- - - - *quartana* vid. *quartana febris*.
modo præcaueri potuerit ibid. eam - - - *quotidiana* vid. *quotidiana febris*.
curandi indicationes I. 107. ipsaque - - - *rheumatica* vid. *rheumatica febris*.
curatio ibid. quomodo in ea tra- - - - *secundaria* variolarum qualis sit
ctanda diarrhœa I. 109. *purpura* I. 109.
& erysipelas I. 110. vomitus I. 108.
quomodo tractanda si mutetur in in-
termittentem I. 110. an conferat
venæsectio I. 109. nocent alexiphar-
maca I. 109. clysteres in proximo
ibid. & purgantia I. 109
- - - *maligna* an detur I. 104. eius si-
gna ibid. in quo differat a semiter-
tiana I. 112
- - - *lactea* quomodo oriatur I. 493.
592. & quo die ingruat V. 140
Febris lenta vid. *lenta febris*.
- - - *maligna* cur in Austria atque Pan-
nonia sit frequentissima I. 270. seq.
quando in prima herba suffocari
queat I. 281. quomodo in ea serum
lactis conducatur I. 282. quomodo
eius recidiu arcendæ I. 282. seq.
- - - *contagiosa*, eius venæsectione
compressæ casus I. 278
- - - *exanthematica* emetico iugu-
lata I. 280
- - - *ex mesenterio* prouenientes qua-
les sunt I. 538. seq.
- - - *miliaris* vid. *miliaris febris*.
- - - *nephritica* vid. *nephritica febris*.
- - - *ophthalmico cephalica* I. 534. seq.
- - - *pestilentialis* vid. *pestilentia*.
- - - *stomachica* quæ dicatur I. 371
vid. *ventriculi inflammatio*.
- - - *symptomata* quæ dicatur I. 591.
quibus accedat morbis I. 592. & ex-
ternis læsionibus I. 593. eius bubo-
ni venereo accedentis casus I. 599.
eius ex punctura tendinosi pedis or-
tæ exemplum I. 597. quomodo tra-
ctanda sit I. 593. inprimis si oriatur
a doloribus I. 595. quæ topica con-
ueniant I. 595
Febris synocha vid. *synocha febris*.
- - - *tertiana* vid. *tertiana febris*.
- - - *verminosa* quæ symptomata ha-
beat I. 593. in quo differat a lenta
I. 597. quomodo curanda ibid. eius
curatæ exemplum I. 596
- - - *uterina* a secundina & lochiis
retentis sanata I. 514. sudore solu-
ta I. 511. sine venæsectione curata I.
513. repetita venæsectione & sudo-
riferis curata I. 516. nimia venæ-
sectione lethalis facta I. 520. vid.
plura *uteri inflammatio*.
- - - *vulneraria* quomodo oriatur I.
593. & curanda sit I. 594
Figuli cur ad tussim proclives III. 319
Fistula quid V. 295. sedes V. 296. dif-
ferunt

Index rerum.

ferunt ratione loci V. 297. ab vlce-
ribus V. 296. earum materia qualis
V. 303. quomodo explorandæ &
cognoscendæ. ibid. causâ proxima
V. 300. remotæ sunt abscessus & vl-
cera V. 301. diætæ errores V. 300.
remedia acria & calida V. 301. cal-
lus in his vnde V. 303. & sinus V.
304. prognosîs differt ratione loci
V. 308. & circumstantiarum V. 309.
quomodo sanandæ V. 311. antiquæ
an consolidandæ V. 301. callus quo-
modo tractandus per dilationem
orificii & septicæ V. 312. & quomo-
do consolidandæ V. 315. ani eius
causâ V. 303. quomodo tractanda
V. 318. colli V. 298. genæ & maxil-
laris ibid. ipsius curatæ exemplum
V. 319. lacrymalis V. 297. sedes &
signa V. 298. causâ V. 302. quo-
modo sananda V. 316. mamma V.
299. eius exemplum V. 320. & quo-
modo tractanda. ibid.

Flatulencia quid IV. 479. differt a cõ-
lica flatulencia II. 318. signa & sym-
ptomata concomitantia IV. 479.
symptomatum ratio IV. 480. sub-
iecta IV. 482. causâ formalis II.
225. IV. 481. causâ materiales sunt
flatulencia IV. 481. remotæ sunt mor-
bi prægressi IV. 482. primarum via-
rum spasmi IV. 483. intestinorum
angustia IV. 485. cum intestinorum
doloribus a vermibus exemplum IV.
497. ab adstringentibus inductæ ca-
sus IV. 501. intestini coli exemplum

IV. 502. cum borborygmis iunctæ
ibid. prognosîs IV. 491. curatio
quæ clysterum applicatione absolui-
tur & quæ circa illa noranda IV.
496. IV. 492. laxantibus. ibid. ro-
borantibus & carminatiuis IV. 493.
& aliis externis IV. 494. quæ con-
veniant in statu plethorico hæmor-
rhoidali IV. 495. ex vteri vitio orta
quomodo tractanda IV. 496. qua-
tenus conducant calidiora & pur-
gantia IV. 495

Flatus quid IV. 79. semper præsentés
sunt in intestinis II. 319. primario
quomodo generentur II. 244. quan-
do autem dolorem excitant II. 319.
quo loco quam maxime producan-
tur III. 231. sq. quomodo a motu
peristaltico destructo proueniant III.
180. sq. materiales causâ IV. 481.
cur cum spasmi iunguntur IV. 484.
in colo maxime sæuitiam suam exse-
runt III. 216. an clysteribus resiste-
re possint III. 110. faciunt ad asth-
ma III. 273. ad aurium vitia IV.
154. ad lipothymiam IV. 261. ad
nephritidis exacerbationem I. 468.
ad oculorum adfectus IV. 148. ad
palpitationem cordis III. 245. in-
carcerati ventriculum dolorifice ex-
tendunt II. 224. sæpe in sinistro la-
tere tumorem concitant III. 182.
quibus eliminandi II. 244

Fluor albus quid IV. 507. cur Belgis
frequens IV. 513. inordinatus est
IV. 508. differt ratione coloris &
S 2 consi-

Index rerum.

- consistentia IV. 509. ratione gra-
 dus ibid. a cachexia, ibid. IV. 393.
 a mensibus decoloribus & fluxu con-
 tagioso IV. 515. sedes IV. § 10. sub-
 iecta IV. 508. ex quibus viis pro-
 fluat IV. § 12. eo defunctorum
 sectio anatomica IV. 513. causae
 mediatae, ibid. § 9. a mensibus sup-
 pressis saepe oritur, ibid. eius exem-
 plum IV. 530. ex eadem causa enati
 casus IV. 555. post crebriorem abor-
 tum orti casus IV. 531. cum aliis
 malis complicati exemplum IV. § 24.
 cum statu cachectico-hydrico IV.
 532. a partu laborioso IV. 533.
 diuturnus disponit ad abortum III.
 534. IV. 517. cancrum & scirrhum
 vteri V. 265. suppressus facit ad pur-
 puram V. 106. prognosis IV. 517.
 curatoria indicationes quae explen-
 tur externis balneis & dieta IV.
 520. § 9. rhabarbarinis V. 519.
 quomodo tractandus si cum cache-
 xia iungitur IV. 520. in scorbuticis
 & purpuratis IV. 524. si ventricu-
 lus cruditatibus scatet IV. 523. quae
 tenenda circa adstringentia IV. 521.
 III. 190. circa balnea IV. § 23. circa
 Carolinarum usum IV. § 22. circa
 clysmata & pessaria IV. § 21. circa
 suffimigia IV. § 23. & circa venase-
 ctionem IV. 522
 Femina, earum habitus corporis qualis
 III. 114. quae sint ad lochia diffi-
 les I. 512. viduatae iuniores cur ad
 passionem hystericam proclives III.
 137. cachecticae febricitantes quo-
 modo tractandae I. 33. ad animide-
 liquia sunt pronae IV. 245. ad ca-
 chexiam IV. 390. praevirilis ad hy-
 dropem IV. 466. ad motus inordi-
 natos III. 114. ad purpuram V. 104.
 cur non facile podagrae obnoxiae II.
 512. quanam difficulter pariant I.
 515. hypochondriacae cur instan-
 tibus mensibus male habeant III.
 178. valetudinariae sub grauiditate
 infirmos edunt liberos I. 176. exem-
 plum quadragenariae nunquam men-
 sium fluxum expertae II. 305
 Fetus mortuus qui dicatur III. § 26.
 ex quibus causis in utero moriatur
 III. 531
 Fomiculi quando & quo loco condu-
 cant in epilepsia chronica III. 22. in
 mania IV. 225. in motibus spasma-
 dicis vagis III. 96. ad pestis praeser-
 vationem I. 292. ad ulcerum con-
 solidationem V. 259. praemature
 consolidati apoplexiae saepe causa II.
 169. asthmatis III. 274. phthysicos
 IV. 304
 Fetus in alui adstrictione pertinaci lau-
 dantur II. 300. in aurium viriis a
 siccitate IV. 161. in gutta serena IV.
 121. in dysenterico tenesmo III.
 468. ad haemorrhoidum fluxum
 promouendum III. 203. in testiculo
 venereo IV. 554. V. 164. sicci quo-
 modo a veteribus parati & quando
 conducant IV. 496
 Freyenwaldenses aquae laudantur in fluo-
 re

Index rerum.

- re albo IV. 522. in malo hypochondriaco III. 200. in moribus spasmodicis vagis III. 94
- Frictiones* ante pediluuiorum usum, si pedes frigidi sunt, conferunt III. 255. IV. 411. *capitis* a Celso laudantur in tussi humida III. 333. laudantur in animi deliquiis IV. 256. in apoplexia II. 176. in febre ardente ad phrenitidem arcendam I. 355. in arthritide & rheumatismo II. 444. in comate somnolento IV. 66. in epilepsia III. 22. in frigore congelataris membris III. 125. in palpitatione cordis & quando III. 255. in rachitide S. 62. in suffocatione hysterica III. 153. in soporosis adfectibus IV. 63. quando post saluationem mercurialem conducant V. 285
- Frigidus potus* vid. *potus frigidus* & *aqua* III. 120. V. 100
- Frigus* quos in corpore edat effectus I. 366. IV. 199. V. 100. quam maxime nervis est inimicum II. 102. III. 113. & tussientibus III. 332. quomodo disponat ad apoplexiam II. 169. ad asthma III. 278. ad catalepsi III. 113. ad catarrhales defluxiones III. 338. ad cephalalgiam II. 193. ad convulsiones III. 52. ad deliria IV. 199. ad dolores ex calculo II. 364. ad hæmoptysin II. 35. ad hypochondriacum malum III. 188. ad morbos spasmodicos III. 155. III. 113. ad sphacelum V. 64. ad rheumaticos & arthriticos dolores II. 432. ad vomitum III. 422. in nutricibus ad mammas admissum S. 9. in podagra II. 541. in puerperis I. 517. II. 322. in purpura V. 126. in scabie III. 66. in tussi III. 332. *intensum* quos habeat effectus in corpore humano V. 64. & quomodo noceat III. 120. *sq.* eius internus sensus sine externo vnde III. 111. extremorum in hypochondriacis vnde III. 184. cum saluatione mercuriali iunctum V. 285
- Frons*, eius pustulæ in lue venerea quomodo tractandæ V. 169
- Fructus horæ* quomodo ad dysenteriam III. 455. ad epilepsiam. III. 13. laudantur in fœtore oris scorbutico V. 38. nocent maxime sub acidularum & thermarum usu IV. 384. immaturi quomodo contribuant ad passionem iliacam II. 290
- Fruenta* quomodo ab aere corrumpantur I. 262
- Fumi carbonum* vid. *carbones*, *metallici* quomodo asthmatis convulsiui causa existant III. 275. colicæ II. 276. tussis III. 319
- Furunculi* in locum suppurandarum variolarum euenientes I. 167
- G.
- Gabelcheueri* hydromel describitur III. 329
- Gangrana* eius signa V. 61. quomodo differat a sphacelo ibid. quo remedio S 3

Index rerum.

- dio in scorbuto auerti possit V. 37
Gargarismata quatenus ad faucium ad-
 fectus inflammatorios conueniant I.
 400. laudantur in oris & faucium
 vitiis sub saluatione mercuriali &
 quæ V. 166. contra raucitatem in
 tussi III. 333
Gaudium quos effectus exlerat in cor-
 pus III. 246. ecstasticorum post ca-
 talepsin vnde III. 118
Genitalia cum oculis magnum alunt con-
 sensum IV. 117
Gestatio infantum continua quomodo
 ad rachitidem conferat S. 61
Gingiuæ, earum incisio laudatur in den-
 titione difficili S. 28. intumescencia
 cum oris foetore a mercurio dulci
 in ictero IV. 368. laxitas quomodo
 præcauenda in saluatione mercuria-
 li V. 166
Glandule, earum obstructions in quar-
 tana quomodo referendæ I. 79. ea-
 rum tumoribus accedentes febres cur
 sint periculosæ I. 589. 600. colli
 tumores sæpe a lue venerea V. 183.
 & quomodo tractandi ibid. *inguina-*
les earum structura V. 247. *scirrho-*
sæ in vlcera facile abeunt V. 247.
lacrymales anatomice describuntur
 IV. 131. *mesaraica* earum obstructio-
 nes vnde oriantur I. 557. *prostate*
gonorrhœæ sedes sunt II. 420. male
 constitutæ quomodo dysuriam in-
 ducant ibid.
Glutinosæ remedia caute debent in dy-
 senteria propinari & cur III. 466
Glycyrrhizæ radix ejus virtus II. 373.
 ejus succus Hispanicus in tussi quan-
 do conueniat III. 333
Gonorrhœa quid IV. 537. sedes IV. 539.
 differt a pollutione IV. 537. signa
 & symptomata IV. 538. *seq.* diuidi-
 tur in benignam & malignam IV.
 537. male tractata sæpe inflamma-
 tionis vesicæ causa I. 480. *benigna*
 causa IV. 541. facile recidiuat IV.
 557. *benignæ* chronicæ exemplum.
 IV. 554. *chronicæ* & sæpe reci-
 diuantis casus IV. 557. cur diffici-
 lis sanationis IV. 543. prognosis IV.
 541. ejus curatio absoluitur balneis
 IV. 545. laxantibus IV. 544. robo-
 rantibus in- & externis ibid. cautelæ
 circa balsamica & diuretica & pur-
 gantia IV. 556. curam per inediam
 & venæsectionem ibid. *muliebris* se-
 des IV. 540. signa IV. 516. differt
 a fluore albo IV. 515. *sanguinea* quo-
 modo differat a mictu cruento II.
 134. *virulenta* ejus causæ & sympto-
 mata IV. 541. adstringentibus & sa-
 turninis suppressæ noxa IV. 541.
 588. parum æstimata bubones sæ-
 pe excitat V. 182. in luem veneream
 mutatæ exemplum V. 171. quomo-
 do tractanda ibid. *suppressa* disponit
 ad colicam conuulsuam II. 351. ad
 vesicæ læsiones IV. 559. & ipsius in-
 flammationes I. 480. ac ad ejus spasmi
 II. 422. & quomodo II. 420. cur
 demum in senili ætate incommoda
 vesicæ adferat II. 422. prognosis IV.
 541

Index rerum.

541. curatæ signa IV. 542. inuete-
rata cur raro curetur IV. 553. &
quomodo ex ea ortæ læsiones vesicæ
sanandæ IV. 559. si ab impuro coitu
quomodo præseruanda IV. 546. cu-
ratio absoluitur per balsamica subad-
stringentia IV. 548. per demulcen-
tia & roborantia externa IV. 549.
purgantia IV. 547. quale obseruan-
dum diætæ regimen ibid. cautelæ
quæ tenendæ circa subiecta & humo-
rum constitutionem IV. 550. *seqq.*
circa adstringentia IV. 551. diureti-
ca & venæsectionem IV. 552. si si-
statur quid faciendum ibid.
Graminis succus in calculo laudatur II.
271. & radix in ictero IV. 364
Gravida si de ardore ac æstus interio-
rum conquerantur quid significet I.
216. cur primis mensibus vomitibus
obnoxia III. 417. 563. quomodo
se ab abortu præcauere possint III.
543. quomodo morborum infan-
tum causa existant S. 6. cur sæpe
purpura vexentur V. 105. cur car-
dialgia flatulenta II. 226. cur lipo-
thymia IV. 266. hæmoptysi II. 36.
odontalgia II. 487. singultu III. 363.
vomitu III. 431. vomitu cruento II.
69. ab ira sæpe in syncopen & malum
hystericum incidunt III. 143. tussi
vexatæ non raro abortum pariuntur
III. 324. quartana laborantes quo-
modo tractandæ I. 72. quomodo
vertigine vexatæ IV. 93. & vomitu
adfecta III. 431. quæ damna patian-

tur ab emeticis I. 507. earum regi-
men quale sit I. 224. V. 121. & esse
debeat ad præcauendas a partu fe-
bres vterinas I. 501 *seq.*
Gula inferior eius structura & situs III.
383. functio III. 384. signa *spasmo-*
rum in hac III. 380. qui differunt
ab aliis eiusdem adfectionibus III.
382. ratio symptomatum III. 385.
prognosis III. 390. ipsius cum ven-
triculi spasmo exemplum III. 400.
contumacissimi casus III. 401. re-
iectione multi muci casus III. 404.
ex muco ipsi impacto orti exemplum
III. 406. curationis indicationes III.
390. si ab ira inter partum quid fa-
ciendum III. 392. si a sanguinis dy-
scrasia ibid. cautelæ circa topica
III. 394.
Gummi gutta in hydrope an conducat
IV. 454
Gutta rosacea quid V. 222. causa ibid.
retropulsa sæpe phthiæcos causa IV.
304. tussis ferinæ III. 321. curatio
interna tam externa V. 223
Gutta serena quid IV. 111. sedes IV.
114. differt a cataracta & vertigine
IV. 112. signa & symptomata ibid.
diuiditur in perfectam & imper-
fectam ibid. subiecta IV. 115. vtrius-
que sedes IV. 114. ea peremptorum
anatomie IV. 113. causa proxima
ibid. causæ occasionales IV. 115.
eius defectus IV. 117. feri ac lym-
phæ vitium IV. 116. incipientis exem-
plum IV. 123. ex morbillis relicta
casus

Index rerum.

casus I. 192. post purpuram rubram
 ortæ casus IV. 124. ex suppressa pur-
 pura IV. 125. ex subsistentibus va-
 riolis IV. 126. spurie casus IV. 128.
 accedente fluxu menstruo interdum
 sanatur I. 193. sanatio requirit cau-
 teria actualia & setacea IV. 118. &
 qua cautione ea debeant adplicari
 IV. 120. hirudinum ad tempora ad-
 plicationem IV. 119. laxantia IV.
 119. venæsectionem ibid. inuetera-
 ta quomodo tractanda IV. 119. sq.
 quando conducant sternutatoria &
 externa roborantia IV. 120. sq. &
 cura per inediam IV. 121
Gypsea materia excreta per aluum cum
 dolore fixo in hepate II. 292.

H.

Hæmorrhagiæ sunt quibusdam locis or-
 dinariæ II. 2. aliis insuetæ II. 3. qui-
 bus familiares subiectis. ibid. disse-
 runt pro ætate & anni temporibus
 II. 4. signa antecedentia II. 6. sunt
 sæpe hæreditariæ ibid. causæ earum
 proxima ibid. causæ antecedentes
 quæ II. 7. quando salutares & minus
 tales II. 8. quomodo in genere tra-
 ctandæ II. 8. in hydropo periculosa
 IV. 456. in variolis & morbilis quid
 indicent V. 197. abortivæ terrore
 suppressæ syncopes causa III. 171.
 quomodo tractandæ III. 200. post
 amputationem partis sphacelatæ quo-
 modo compescendæ V. 72. criti-
 cæ sæpe rheumatismum & arthriti-
 dem tollunt II. 437. *canerosa* ex

parte adfecta eius exemplum V.
 287. quomodo sistenda V. 269.
 287. *nimia* quomodo ad animi de-
 liquia disponant IV. 253. ad ca-
 chexiam IV. 495. ad gurtam sere-
 nam IV. 117. ad hydropem IV. 463.
 ad suffusionem oculorum IV. 132.
 ad phthisin IV. 304. quomodo in
 iis tractandæ I. 190. 198. in variolis
 vnde oriantur I. 148. ex oculo in
 variolis lethalis I. 165. quomodo
 in iis tractandæ ibid.
 - *navium* qua ratione fiat II. 9. dif-
 fert ratione quantitatis, successus
 & subiecti II. 14. signa anteceden-
 tia II. 10. cur circa æquinoctia au-
 tumnale & vernale maxime frequens
 II. 11. in cachecticis, hydropicis
 & scorbuticis non raro contingit II.
 13. & ex apoplexia demortuis II.
 165. qualem in hac indicet apo-
 plexiam II. 181. vnde post ampu-
 tationem partis sphacelatæ aut con-
 tusionem oriatur V. 78. febribus sæ-
 pe superuenit II. 13. qua ratione
 apoplexiam soluat II. 173. deliria
 IV. 205. & synocham I. 327. in
 petechizante quid indicet & quomo-
 do tractanda I. 293. causa proxima
 II. 10. quomodo originem trahat
 a plethora II. 11. excretionibus
 sanguineis suppressis II. 12. obstru-
 ctionibus viscerum II. 13. & spas-
 modicis morbis II. 12. in cachectico
 lethale exemplum II. 21. copiosa &
 rebellis potu frigido curatæ casus II.

Index rerum.

25. ex ictero nigro lethalis II. 23.
 morbillis accedens curata II. 28.
 cum quartana sanata ibid. in puer-
 pera lethalis II. 23. in synocha ve-
 næsectione cum damno turbata II.
 27. ex venæsectione omiſſa II. 30.
 artificialiter producta sæpe deliria
 tollit IV. 205. epilepsiam III. 26.
 phrenitidem I. 413. synocham I. 30.
 cessat per ætatem IV. 160. cessans
 sæpe hæmoptysin inducit II. 35. pal-
 pitationem cordis III. 256. rheu-
 matismum II. 435. vertiginem IV.
 100. & quibus resarcienda IV. 160.
 nimia ad animi deliquia disponit IV.
 252. ad epilepsiam III. 13. ad sin-
 gultum III. 363. suppressa quæ mala
 pariat IV. 199. V. 71. quando sa-
 lutaris II. 15. & periculosa II. 16. cura
 præseruatoria II. 19. quomodo tra-
 ctanda si ab animi pathematibus II.
 22. ab orgasmo II. 16. si periodica
 II. 28. si exanthematicis & scorbu-
 ticis superuenit, quomodo tollenda
 II. 22. emanens quomodo reuocan-
 da II. 21. quatenus in ea conducant
 anodyna II. 17. 20. & externa ad-
 stringentia II. 20
 - - - uteri quid & qualis II. 107. sub-
 iecta II. 108. causa proxima. ibid.
 mensibus emanis & emanentibus
 superuenit II. 109. rebellis post ipsos
 emanentes exemplum II. 123. indu-
 citur a spasmis II. 109. eius antispas-
 modicis sanata casu II. 121. a molis
 II. 109. cum molis iuncta & sana-

ta exemplum II. 124. ab uteri poly-
 po IV. 280. frequens atoniam indu-
 cit utero II. 126. post partum vires
 deiecit IV. 27. disponit ad epilepsiam
 III. 13. IV. 392. ad singultum III.
 363. ad rheumatismum & arthriti-
 dem II. 432. abortiuæ rarioris, quam
 partus septimestis exceperit, observa-
 tio III. 549 febre lenta in vetula
 lethalis exemplum II. 118. 9. pello
 stiptico sanata casus II. 120. diutur-
 næ analeptica & diaphoretica mix-
 tura curata exemplum II. 125. ex
 infelici secundinæ extractione orta
 exemplum II. 126. pathematum ex-
 inde ortorum puluere Heurnii per-
 sanatorum casus II. 28. prognosis
 II. 110. quatenus in iis conueniant
 adstringentia in- & externa II. 113.
 anodyna II. 112. diluentia & refri-
 gerantia II. 111. emetica II. 116.
 venæsectio II. 115. & quæ diætæ
 ratio habenda II. 117. 9.
Hæmorrhoidalia vasa cum vesica com-
 municant & quæ II. 135. cum ven-
 triculo & intestinis IV. 106. quæ-
 nam fundant sanguinem II. 88. seq.
Hæmorrhoides semper fere motus feбри-
 les antecedunt IV. 107. in malo hy-
 pochondriaco unde oriuntur III. 183.
 fluentes solunt sæpe deliria IV. 205.
 salutariter menses per ætatem cessan-
 tes excipiunt II. 450. hypochondria-
 cam passionem quando subleuent
 III. 214. IV. 102. in pueris & in-
 fantibus cur circa pubertatis annos
 T
 leth-

Index rerum.

lethalem sæpe sortiantur euentum I.
 51. in iuuentute ab hæreditaria di-
 spositione obortarum exemplum II.
 464. quomodo promouendæ II.
 177. *albæ* quæ dicantur 487. II.
 423. infantum quid significant I. 51.
 cessantes quomodo ad nephritidem
 calculosam contribuunt II. 364. ad
 spasmodum vesicæ II. 397. *cæcæ* quæ
 dicantur & unde II. 333. sæpe dolo-
 ris intolerabilis intestini recti causa
 ibid. in hypochondriacis quomodo
 geperentur III. 183. quantum ad e-
 pilepsiam III. 13. & ad mictum
 cruentum contribuant II. 135. *ni-*
mia quales dicendæ II. 87. diffe-
 runt a dysenteria III. 445. signa II.
 88. subiecta II. 90. sanguinis qua-
 litas & quantitas in iis II. 88. quo-
 modo post menses cessantes orian-
 tur II. 450. camphorato compo-
 sitarum exempla II. 100. sanatarum
 II. 102. in hypochondriaco funesta-
 rum II. 103. lethalium post Pyrmon-
 tanas II. 99. ex terrore ortarum &
 curatarum II. 101. prognosis II. 90.
 stypticis & narcoticis cur non sisten-
 dæ IV. 456. & quomodo subito co-
 hibitæ reuocandæ II. 97. quinam in
 his ordo curandi seruandus II. 96.
 orgasmus quomodo compescendus
 II. 92. quatenus aperientia & ob-
 structiones referantia conducant II.
 93. in & externa anodyna II. 98.
 laxantia & diaphoretica II. 92. *seq.*
 & venæsectio II. 91. 96. *suppre-*

adstringentibus ad apoplexiam con-
 ferunt II. 169. quatenus ad aurium
 tinnitum IV. 153. ad cardialgiam
 II. 226. ad colicam II. 323. ad fla-
 tus IV. 485. ad hæmoptysin II. 35.
 ad malum hypochondriacum III.
 187. ad maniaco-melancholicum ad-
 fectum IV. 229. mictum cruentum
 II. 135. *seq.* ad palpitationem cor-
 dis III. 245. ad phrenitidem I. 409.
 ad podagram II. 515. ad rheuma-
 tismum II. 435. ad scabiem V. 191.
 ad scirrhum V. 251. ad scorbutum
 V. 14. ad soporosos adfectus IV. 61.
 ad vertiginem IV. 104. ad vesicæ in-
 flammationem I. 479. ad vomitum
 III. 418. & quomodo revocandæ
 II. 42

Hæreditaria dispositio in quo consistat.
 III. 187. IV. 301

Hæctica febris quæ dicatur I. 553. *seq.*
 in quo differat a lenta I. 554. eius
 signa lethalia I. 563. quid post mor-
 tem deprehendatur I. 564. quando
 spes salutis in ea supersit I. 579 590.
 sæpe sola atonia viscerum nititur I.
 578. quomodo ex suppressis excre-
 tionibus oriatur I. 558. ex hæmor-
 rhoidibus nimis II. 91. ex mesente-
 rio I. 556. eius exemplum ex ab-
 scessu mesenterii ortæ, & per diar-
 rhœam saniosam curatæ I. 583. ex
 corruptione interna sphacelosa natæ
 lethalis casus I. 587. in iuvene bi-
 bulo curatæ casus I. 589. in ea ma-
 ture succurrendum I. 577. quid facien-

Index rerum.

ciendum si sola viscerum atonia ni-
tetur I. 587. an & quatenus in ea
conueniat antihæcticum Poterii I.
574. balnea I. 575. lac I. 571. *seq.*
motus corporis I. 576. saturnina I.
574. tinctura antiphthifica Graman-
ni. *ibid.* venæsectio I. 583. *vid.*
plura *lenta febris. intestinalis* quæ di-
catur I. 563. quomodo tractanda I.
567. *phthifica* incipiens curata I. 579.
lethalis ex venæsectione I. 581. fe-
nilis *vid. marasmus. stomachica* quæ
dicatur I. 563. quomodo tractanda
I. 567.

Hemicrania quid II. 189. est sæpe symptomatica II. 193. non raro a stomachi vitio oritur II. 4. cum cardialgia quandoque alternat II. 231. ophthalmica ex ulcere præmature consolidato I. 536. curatio II. 200.

Hemiplexia quæ dicatur IV. 5. sedes & ea peremtorum anatome IV. 7. differt a paralyfi alterius lateris IV. 37. mediatæ causæ IV. 11. eius a diæta praua subortæ & funestæ observatio IV. 49. eius ex sanguinis mole in dextro latere casus IV. 25. insultus sanguinis abundantia productus IV. 43. mensium fluxum subito cohibitum excipientis casus IV. 31. in dextro latere a sudoribus consuetis suppressis subortæ exemplum IV. 35. causa proxima IV. 6. euentus IV. 14. quomodo tractanda IV. 16. conducunt in ea balnea naturalia & artificialia & quæ IV.

20. diaphoretica & purgantia IV. 18.
frictiones & externa spirituosa ac
roborantia IV. 19. venæsectio &
quando IV. 16. 21. cautelae circa
acidulas & thermas observandae IV.
21. circa balnea naturalia & artifi-
cialia IV. 22. circa capitis lotiones
IV. 23. dietam IV. 24. & curam
per inediam IV. 25

Hemitritaeos vid. *semitertiana*.

Hepar eius vasa sanguifera III. 185.
 vsus IV. 354. cur per ipsum san-
 guinis circulus sit tardus III. 223. in
 eo locum habent corruptiones I.
 450. seq. eius inflammatio vid. *he-*
patitis, *obstructio* quae inducat sym-
 ptomata II. 280. immodicas & le-
 thales saepe inducit hæmorrhagias
 II. 55. quartanam & hydropem IV.
 262. & ulcera V. 248.

Hepatitis spuria quae sit & quomodo a
veteribus describatur I. 449. cum
pleuritide spuria saepe complicatur
I. 452. in quo ab ea differat. ibid.
nec non a doloribus ex calculo fel-
leo I. 453. dextri hypochondrii. ibid.
inflammatione musculorum abdo-
minis ibid. eius symptomata I. 451.
causae ibid. euentus bonus I. 453.
& malus I. 454. eius ex lapsu in ab-
scellum desinentis & lethalis exem-
plum I. 457. sudore discussae casus
I. 459. *seq.* quomodo tractanda I.
454. speciatim quoad symptomata
I. 456. quatenus in ea conveniant
T 2
topica

Index rerum.

topica & venæsectio ibid. vera cur
fit rarissima I. 449
Hernia scrotalis & *inguinalis* quæ dica-
tur II. 287. cur hæc in fœminis pe-
riculosior quam in viris ibid. si pas-
sionis iliacæ causâ quomodo tra-
ctanda II. 287. 295. si reponi ne-
queat, quid faciendum II. 301. eius
recidiva quomodo arcenda II. 302
Herpes exedens & miliaris quid V. 183.
188. eius signa V. 188. sedes V. 190.
quomodo differat a lue venerea V.
149. est contagiosa V. 190. & seni-
bus familiaris V. 192. prognosis V.
200. curatio V. 217
Herz-Dräune quæ dicatur I. 391
- Colique quid II. 224
- *Gespann* infantibus familiaris
& quid II. 226
Heurnii pulvis adstringens ex quibus
ingredientibus constat II. 117
Hirudines quæ earum vsum ad hæmor-
rhoides promouendas suadent &
dissuadent III. 203. quo loco &
quando in gutta serena IV. 119
Hoechstæderi medicamentum ophthal-
micum quod sit I. 528
Horripilationes in febribus vnde I. 5.
in hypochondriacis III. 184. & po-
dagra II. 505
Hütten-Rage quid II. 324
Humores oculorum quotuplices sint IV.
133. cum ipsis in epiphora extil-
lantibus experimenta instituta IV.
131. eorum temperies & crasis in
quo generatim consistat V. 8. cor-

ruptio quotuplex sit I. 205. *acido-
vappida* in quibus præsertim locum
habeat I. 206. interna vnde oriatur
& cognoscatur I. 587. *sulphureo-foe-
rida* quibus humoribus sit familiaris
I. 206. cum illis, qui e vesicis post
adustionem & vesicatoria educti
sunt, experimenta instituta V. 41
Hydatides quæ dicantur IV. 434. qua
ratione generentur IV. 278. vnde
in pectore III. 278. cur facile in
vtero IV. 434
Hydrocele quomodo generetur IV. 436.
eius exemplum IV. 467. & quomo-
do tractanda IV. 456
Hydrops quid IV. 422. diuersæ eius
species IV. 423. historia IV. 425.
differt a tumore œdematoso pedum
IV. 441. a flatulentis tumoribus ib.
a gravidarum tumore IV. 442. signa
IV. 422. subiecta IV. 436. & cur
gravidis præsertim familiaris II. 435.
eo defunctorum anatome IV. 426.
sq. ratio tumoris IV. 429. qua ra-
tione ab animi pathematibus oria-
tur IV. 438. a sinistra febrium cu-
ratione præsertim intermittentium
IV. 408. 489. a diæta praua IV. 437.
a morbis retropulsis arthriticis & ex-
anthematicis IV. 440. ab excretio-
nibus sanguineis suppressis aut ni-
miis II. 91. IV. 431. a polypo IV.
471. eius cum asthmate casus IV.
473. cum cachexia iuncti exemplum
IV. 404. symptomati casus IV. 469.
euentus bonus IV. 444. malus IV.
443.

Index rerum.

443. quando in eo conueniant cly-
steres IV. 448. diaphoretica IV.
450. diuretica IV. 449. paracente-
sis IV. 445. *sq.* purgantia fortiora
& mitiora IV. 446. 448. 454. ex-
terna roborantia & resoluentia IV.
450. & venælectio IV. 453. quo-
modo tractanda in asthmaticis IV.
445. quomodo ex flatulentia ortus
IV. 457. ab excretionibus sangui-
neis suppressis enatus IV. 456. in
scorbucis IV. 454. hæmorrhagiæ
huic superuenientes quibus sistendæ
IV. 456. & qua ratione vlceres pe-
dum curanda IV. 457. faccatus qui
dicatur IV. 442. *pectoris* quomodo
generetur III. 248. 277. signa ibid.
quomodo necet & inferat sympto-
mata IV. 473. eo defuncti anatome
IV. 471. sæpe asthmatis suffocatiui
causæ est III. 277. eius curatio III.
283. & quatenus in ea conducat pa-
racentesis IV. 471. *pericardii* quo-
modo generetur IV. 262. utpluri-
mum a polypo enascitur IV. 277.
uteri quomodo generetur IV. 434.
cur facilius curetur, quam is, qui
ex hepatis vitio IV. 466
Hypochondriaci cur vere & autumnò pe-
ius se habeant I. 139. cur hieme
III. 177. ex quibus causis post pa-
stum maxima incommoda sentiant
III. 183. & præsertim palpitatio-
nem cordis III. 247. 252. cur ut-
plurimum pharmacomania loborent
III. 193. & catarrhis grauius de-

cumbant I. 127. quomodo in iis
tractandi I. 133. 135. cur rarissime
morbis grassantibus adficiantur III.
178. maxime apoplexiæ sunt obno-
xii II. 168. asthmatis III. 271. car-
dialgiæ flatulentæ II. 225. colicis
doloribus II. 322. comati somno-
lento IV. 58. epilepsiæ III. 12. gut-
tæ serenæ IV. 116. hæmoptysi II.
34. hæmorrhoidibus II. 7. III. 224.
morbo nigro Hippocratis II. 71.
melancholiæ III. 185. motibus spas-
modicis vagis III. 88. scorbuto III.
184. vertigini IV. 87. vlceribus V.
248. vomitui cruento II. 71. & ni-
gro III. 416

Hypochondriacum malum quid III. 174.
eius historia III. 175. *seq.* a veteri-
bus describitur III. 177. in quo dif-
ferat a colica III. 192. a flatulentia
simplici ibid. passione iliaca III. 191.
hysterica III. 134. nephritide cal-
culosa III. 192. sedes nec est in
liene, nec vena portæ III. 179. sed
in canali intestinorum III. 180. sub-
iecta III. 178. eo defunctorum ana-
tome III. 186. flatulentorum sym-
ptomatum III. 181. & spasmodico-
rum ratio III. 184. causæ proxima
III. 181. remotæ causæ sunt ani-
mi pathemata III. 190. eius a diu-
turno mœrore oborti & suppressa
per terrorem quartana exemplum
III. 215. ex graui terrore enati ca-
sus III. 207. aeris frigidi constitutio
III. 188. excretiones sanguineæ
sup-

Index rerum.

suppressae III. 187. a suppressione
 haemorrhoidum aborti exemplum
 III. 223. morbi praegressi III. 190.
 ex febre acuta ter tolerata casus III.
 211. a diarrhoea opiatas suppressa
 III. 209. dispositio haereditaria III.
 187. haereditarii ex variis causis
 adaucti exemplum III. 216. sq. ex
 tertiana suppressa III. 206. a crebris
 puerperis abortum III. 220. victus
 crassior & vita sedentaria III. 188. sq.
 diurni ex vita sedentaria casus III.
 213. spasmodici cum suspitione fa-
 scini exemplum III. 221. sq. stoma-
 chici casus III. 230. quo fiat ut scor-
 buticum saepe evadat III. 184. hy-
 stericum III. 185. singulare huius
 exemplum III. 218. unde melanco-
 licum oriatur III. 185. IV. 200. eius
 haereditarii casus III. 225. melan-
 cholico-maniaci exemplum III. 228.
 IV. 228. cum mania periodice alter-
 nantis casus IV. 230. quomodo tra-
 ctandum III. 205. euentus III. 192.
 curatio in proxysmo fit per antispas-
 modica III. 195. clysteres & laxan-
 tia III. 194. temperantia III. 195.
 & tonica III. 196. requirit praeterea
 exactum vitae victus regimen & qua-
 le III. 198. sq. 203. quando in eo
 conducant aquae minerales III. 197.
 hirudines III. 203. laxantia & pur-
 gantia III. 201. mannata & clysteres
 III. 202. martialia III. 205. exter-
 na remedia III. 200. venaesectio III.
 196. 202

Hysterica ad abortum sunt proclives III.
 529. & quomodo ab ipso praeca-
 uenda III. 542. ad catalepsin prone
 sunt III. 119. ad guttam serenam
 IV. 116. haemoptysin II. 34. hypo-
 chondriacum malum III. 187. mo-
 tus spasmodicos vagos III. 88. sin-
 gulum III. 363. cur ipsis frequens
 sit ad mingendum stimulus ibid. cur
 minus ferant salivationem V. 165.
 quomodo morbillis laborantes tra-
 ctandae I. 190. puerperis alui fluxu
 laborantibus an salina remedia con-
 ducunt III. 153. nutrices maxime in-
 fanti sunt nocivae S. 9
Hystericum malum quod dicatur III.
 132. eius historia ibid. paroxysmo-
 rum descriptio III. 133. solutio III.
 134. subiecta III. 137. gravidis &
 puerperis imprimis familiare III. 143.
 sedes III. 138. differt ab apoplexia
 III. 137. a calculo renum ibid. ab epi-
 lepsia ibid. a malo hypochondriaco
 III. 134. sq. & syncope III. 136. eo
 defunctorum anatome III. 142. caus-
 sa proxima III. 138. materiales caus-
 sae III. 139. eius a fluore albo sup-
 presso casus III. 172. a vitio fluxus
 menstrui saepe oritur III. 143. ex
 mensibus imminutis orti exemplum
 III. 159. cum epilepsia ex mensibus
 suppressis iuncti casus III. 166. sq. &
 quomodo tractandum III. 149. sq.
 a lochiis suppressis aut minus rite
 fluentibus III. 144. ex lochiis sup-
 pressis orti casus III. 163. sq. ex ir-
 regu-

Index rerum.

regulari lochiorum fluxu subnati
exemplum III. 170. ex iisdem orti
& pellentibus tractati casus funestus
III. 168. a stimulis venereis III. 141.
præprimis semine corrupto induci-
tur ibid. ex occultato amore exem-
plum III. 157. & in hoc casu expe-
dit coniugium III. 150. 159. in iu-
uene sexus nobilioris contingentis ca-
sus III. 155. cum conuulsionibus ex
vteri & primarum viarum vitio or-
tum III. 189. cum motibus conuul-
sivis & epilepticis iunctum III. 154.
spasmodicum vagum certæ familiæ
peculiare III. 165. prognos III. 145.
medendi indicationes ibid. quæ in
paroxysmo explentur per absorben-
tia III. 153. per antispasmodica III.
148. in paroxysmo per clysteres III.
147. & graveolentia externa ibid. sq.
extra paroxysmum per anodyna &
specifica III. 419. antispasmodica
III. 148. diaphoretica III. 149. cau-
telæ circa subiecta III. 151. casteri-
na & diætam III. 152. sq. pedilu-
nia III. 154. & venæsectionem III.

146

I.

Ialappa, eius pulvis a Rolfinckio in
colica & ictero laudatur IV. 372. *re-*
sina cum aliis permixta in pertinaci-
bus cutaneis morbis laudatur V. 206.
qua ratione multos funestos effectus
corpori inducat II. 183. & quando
infantibus noceat S. 34
Icterus quid IV. 351. signa & sympto-

mata ibid. differt gradu IV. 353.
eo defunctorum anatome ibid. caul-
sa proxima quæ IV. 356. causæ me-
diatæ sunt plethora & peruersa diæ-
ta IV. 358. a plethora in grauida ex-
emplum V. 374. febres intermitten-
tes male curatæ & excretiones san-
guineæ suppressæ ibid. cum tertiana
& tussi curati casus I. 44. a colica
biliosa oborti exemplum IV. 370.
ab obstructione hepatis IV. 372. a
metastasi seri ad hepar delati IV. 375.
paroxysmum febrilem excipientis ob-
seruatio IV. 378. febre biliosa iun-
ctus IV. 384. gravior cum salivæ fla-
uæ exspuitione IV. 377. in nigrum
mutatus IV. 380. eius frequens re-
cursus quale signum sit III. 291. an
soluat febres I. 124. quomodo ter-
tianæ iungatur I. 44. seq. *niger* eius
causæ IV. 358. eo defuncti anatome
IV. 381. periodice *recidivans* vn-
de IV. 379. ipsius exemplum IV.
382. prognos flauæ IV. 358. nigri IV.
361. cura præseruatoria quorsum di-
rigenda IV. 370. a spasmo quomo-
do per emulsiones temperantes & le-
niores antispasmodica tractandus IV.
362. si ab obstructione per aperien-
tia & resoluentia IV. 364. ab iracun-
dia ortus quomodo curandus I. 380.
quando salia media, rhabarbarina &
roborantia conducant IV. 365. cau-
telæ circa emetica & purgantia IV.
366. sudorifera & balnea IV. 367.
circa amara ibid. venæsectionem IV.
368.

Index rerum.

368. topica & alimenta IV. 369
Idiosyncrasia quæ dicatur II. 357
Ignis sacer qui dicatur V. 188
Ileon eius mutuus congressus frequens
doloris & spasmi iliaci causa II.
287. quomodo fieri possit II. 288.
quæ pariant lumbrici ibi stagnan-
tes symptomata II. 289
Ileon cruentum Hippocratis quomodo
differat a scorbuto V. 18
Iliaco-inflammatory passio sæpe epilep-
siae causa III. 12. ex ilei per spiras
siccas obstructione orta I. 551. seq.
Immobilitas membrorum in catalepsi
unde III. 117
Impetigo eius definitio, signa & sympto-
mata V. 187. quomodo differat a
lue venerea V. 149
Impotentia artuum unde oriatur IV. 97.
Indi cur dysenteriae obnoxii III. 447.
eorum epilepsiam curandi metho-
dus III. 22
Infantes recens nati quomodo tractandi
S. 12. quomodo fasciis innoluendi
S. 13. quando ab lactandi S. 20. qui-
bus & an pulmentis saturandi S. 19.
debiles ex quibus signis iudicandi S.
13. cur ad morbos proclives ibid.
a nutricibus adfectibus deditis mul-
ta trahunt pathemata II. 308. sunt
cardialgiae obnoxii II. 226. catar-
rhalibus adfectionibus IV. 127. cu-
tis vitiiis V. 191. epilepsiae III. 545.
guttae serenae IV. 116 iliaca passio-
ni a terrore matris II. 308. purpuræ
V. 103. motibus spasmodicis III.
335. singultui & cur III. 359. tussi
convulsivæ III. 352. vermibus S.
64. vomitibus viridibus ac aerugi-
nosis III. 415. 416. 420. tussiendo
sibi sæpe herniam aut gibbos con-
trahunt III. 320. ex quam alia caus-
sa gibbosi fiant 13. a fructibus aci-
dis & immaturis cur maxime lac-
dantur IV. 384. cur lue venerea fa-
cile infici possint V. 167. a vario-
lis & morbillis immunes, si alios
iam cutis adfectus perpeffi sint V.
191. an ipsis mercurialia in cutis de-
fædationibus debeant offerri V. 217.
quomodo a morbis præservandi S.
13. 14. vid. morbi infantiles.
Ingenium debile in quo eius causa proxi-
ma consistat IV. 78. vivax unde in
rhachitide S. 59
Inflammationes quas occupant partes I.
449. in quo consistat earum essen-
tia I. 559. V. 330. quando segnius,
quando citius necent I. 366. sunt
sæpe ulcerum causa V. 246. quæ
requirant venæsectionem, quæ non
I. 378. faucium leviores quomodo
differant ab angina I. 392. hepatis
vid. hepatitis. internarum partium qui-
bus personis sint familiares I. 477.
quibus signis cognoscantur I. 384 seq.
intestinorum vid. intestina. meningum
vid. phrenitis. mesenterii vid. mesente-
rium. musculorum abdominis in quo
differant ab hepaticide spuria I. 453.
oculorum vid. ophthalmia. Renum
vid. nephritis ventriculi. vid. ventri-
culus.

Index rerum.

culus. vesica vid. vesica. vteri vid. vterus.
Inflammatoria febres quæ dicantur I. 323. seq. quæ sint vniuersales qualesue particulares I. 324. an sitis in iis malum exhibeat prælagium I. 363. eorum recidiuæ quæ damna pariant I. 333. quomodo arcendæ. *ibid. seq.*
 - - - intestinorum ex mesenterio in quo differant a semitertianis I. 541
Inflammatorio-iliaca febris I. 551. seq.
Inflammatorio - spasmodica intestinorum passio, iliacam minitans I. 546. seq.
Infusum antifebrile I. 79. *laxans* V. 223.
pectorale III. 336. *theiforme* in chronicis adfectibus II. 451. in morbis cutaneis V. 206. in chlorosi a suppressione mensum IV. 410. ad diaphoresin III. 196. ad epiphoram IV. 136. ad tussim III. 325. ad spasmos in hæmorrhagia vteri II. 112. ad pneumonicas febres I. 434. ad rheumaticos & arthriticos dolores II. 442. ad vertiginem cum nephritide IV. 94. ad arcendos vomitionis cruentæ recursus II. 74. *vino-sum* in dispositione ad abortum ex malo puerperii regimine III. 539. ad chlorosin a suppressione mensium IV. 410. ad quartanam I. 64. ad hydropem spectatæ virtutis IV. 448. ad gonorrhœam IV. 544. ad fluorem album IV. 519. ad obstructions viscerum III. 63
Iniectiones in fluore albo IV. 522. in vrethræ exulceratione a gonorrhœa

II. 412. IV. 553. IV. 549. in pendenda sub saluatione quæ conueniant V. 169. in vteri inflammatione II. 494. & ipsius vlceribus V. 291
Intestina, eorum structura III. 180. cum aliis nervosis partibus alunt consentum III. 268. cur in iis, qui veneno defuncti sunt, expansa deprehendantur III. 512. eorum *chronici dolores* vnde originem trahant II. 343. *inflammationes* quibus signis cognoscantur I. 372. quomodo eorum varia sedes determinanda I. 539. senibus sunt frequentiores quam meningum I. 369. quibus modis & in quibus accedant I. 537. quomodo possint præcaueri I. 553. & in passione iliaca tolli II. 297. eius cruenta diarrhœa solutæ & repetentis lethalis casus I. 548. ex *mesenterio* quomodo oriantur I. 538. quæ sint earum causæ I. 540. sunt vel grauiiores vel leuiiores I. 541. quomodo sint præseruandæ & curandæ I. 542. seq. eorum *spasmi* quomodo laxandi I. 548 ipsorum *rheumatismus* qui dicendus III. 475. *tormina* in dysenteria vnde oriantur III. 452. eorum vehementia sæpe conuolutionis causa III. 590. a saluatione mercuriali producta quomodo compescenda V. 166. *infantum* ex quibus signis pateant S. 29. eorum causa proxima *ibid* causæ mediatae S. 30. *sq.* prognos S. 31. quæ

Index rerum.

quae in iis curandis ex parte nutricis
S. 32. & infantis. conducant ibid.
seq. cautela tenendae circa clyste-
rum praeparationem S. 34. sq. circa
ea quae a spasmis in aliis locis ori-
antur S. 34. circa purgantia ibid. &
sedatiua S.

35
- *tenuia*, eorum sedes IV. 480. a
drasticis remediis in colica biliosa
inflammantur II. 360. a faecibus in-
duratis aut a vermibus spasmis sunt
obnoxia II. 319. *ieiuni* spasmus vn-
de cognoscatur II.

320
- *rectum*, eius consensus cum ve-
sica I. 480. inflammatio spasmus
vesicae saepe causatur II. 402. spas-
mus alui adstrictioris causa III. 221.
dolor saepe ab haemorrhoidibus
caecis II.

33
Ipecacuanna eius radix roborat & tran-
spirationem adiuuat IV. 528. qua-
tenus conducatur in epilepsia III. 22.
in dysenteria III. 458 464. in fluo-
re albo IV. 528. 523. in hypochon-
driaco malo III. 202. in motibus
spasmodicis vagis III. 91. in verti-
gine IV. 91. in vomitu III. 425
Iracundia, eius effectus in corpore hu-
mano I. 347. II. 227. praesertim in
ventriculo & vicinas partes I. 380.
III. 69. sq. 296. in primis si cibi su-
peringeruntur III. 69. in plethori-
cis I. 35. in morbis acutis I. 216.
in foeminis mox menstruantibus II.
87. mensibus fluentibus II. 16. &
quae excitet symptomata IV. 230.

praesertim stomacho cibis pleno fer-
mentescibilibus I. 364. ad eam pro-
cliues sunt hepate laborantes I. 460.
quantum faciat ad abortum III. 630.
ad apoplexiam II. 168. ad catalepsin
III. 119. ad colicam conuulsuam
II. 341. ad cholera III. 494. con-
uulsiones III. 52. dolores calculo-
fos II. 364. epilepsiam III. 10. icte-
rum V. 137. ad haemoptysin II. 48.
ad syncopen IV. 256. in nutrice ad
vomitum infantiles III. 420. quo-
modo mala inde auertenda I. 379.
II. 87. 256. S.

18
Ischuria quid S. 76. in infantibus unde
ibid. quomodo cognoscenda, si ex
calculo ibid. & qua ratione ex ipso
commoto lethalis fieri possit II. 377.
saepe renum aut vesicae exulceratio-
nis est symptoma II. 145. cur pres-
so pede coma somnolentum sequa-
tur IV. 58. a materia podagrica re-
trogressa oritur saepe II. 506. a gru-
mis sanguineis & quid in ea prodest
II. 145. a gonorrhoea male curata
ortae exemplum II. 419. lethalis a
materiae acrimonia ex renibus pu-
rulentis productae casus II. 425. ex
mixtu cruento potione mannata sa-
natae exemplum II. 161. quomodo
sananda in infantibus S.

76
Iulepus emeticus quomodo parandus I.
22. refrigerans I. 357. in febribus
acutis si coma vigil virget IV. 65
Iuscula confortantia quam noxam pa-
riant in febre petechizante I. 236.
seq.

Index rerum.

seq. 247. *gelatinosa* laudantur in ani-
mi deliquiis a sanguinis defectu IV.
257. in moribus spasmodicis III.
59. *medicamentosa* laudantur in cho-
lera III. 498. ex hæmorrhagia vte-
ri conualescentibus II. 114. in nimio
hæmorrhoidum fluxu II. 94. in lue
venerea V. 161. *pinguia* a colica sa-
turnina præcauent II. 334

L.

Lac quodnam sit optimum I. 571. eius
vñs vetustissimus ostenditur ibid. seq.
non vñs eiusdem generis est IV.
313. cur vernale hiberno sit salu-
brius IV. 313. eius virtus augetur
pabulo medico IV. 315. vel admix-
tione aquarum mineralium IV. 316.
egregium est remedium antidorum
& quomodo præparandum III. 501.
laudatur cum aqua calcis vivæ a
Sponio in lepra & impetigine IV.
318. cum decoctis & infusis vulne-
rariis in phthisi & hæmoptysi IV.
319. seq. cum diureticis & anody-
nis in eodem morbo IV. 320. cum
pectoralibus balsamis ibid. quo in
casu cum aquis mineralibus petmi-
scendum I. 72. IV. 328. quomodo
& quibus caurelis instituenda cura
III. 64. & quid ante eius vñm con-
ducat III. 97. commendatur in ar-
tuum doloribus II. 446. in dysen-
teria III. 466. in epiphora IV. 136.
hæmoptysi II. 44. dolore intestino-
rum a purpura scorbutica retroce-
dente II. 359. lentis & hæcticis fe-

bribus I. 572. *podagra* III. 352.
morbis subcutaneis V. 210. purpu-
ra scorbutica V. 119. an conveniat
in cholericis passionibus I. 365. in
imminente ventriculi inflammatione
I. 387. in vesicæ morbis I. 484. seq.
quibus noceat I. 573. cum amylo in
vomitu cruento a corrosivis excitato
laudatur II. 75. cum oleo amyga-
larum dulcium in vermium præsen-
tia II. 238. post purgantia impro-
vide sumta III. 170. *serum*, quæ præ-
stet effectum V. 209. in defectu a-
quarum mineralium optime adhibe-
tur V. 210. eius cura quomodo in-
stituenda V. 209. præservat calcu-
lum renalem II. 372. recidivam vo-
mitus eruenti II. 75. quando con-
ducatur in cephalæa II. 214. conuul-
sionibus II. 75. cholera III. 498.
cutis adfectibus V. 209. dysenteria
III. 466. epilepsia III. 20. epiphora
IV. 136. hæmorrhagia vteri II. 112.
hæmoptysi II. 59. nimio hæmorrhoi-
dum fluxu II. 92. hysterica passione
III. 147. mania & melancholia III.
229. mictu cruento II. 146. pete-
chiali febre I. 282. rheumatico &
arthritico dolore II. 440. scorbuto
præsertim cum herbis antiscorbuti-
cis III. 96. V. 30. tussi cum tabe
III. 325. vomitu III. 426
asininum eius substantia IV. 313.
cur ad caseum & butyrum conficien-
dum minus aptum sit ibid. laudatur
ad deterfionem & ulcerum purga-
tionem

U 2

Index rerum.

tionem IV. 314. ad cutis adfectus
V. 209. scorbutum V. 29. ad tussim
cum tabe III. 328. cum aquis mi-
neralibus in delirio maniaco & me-
lancholico IV. 216. in febribus len-
tis & hecticis I. 572. in motibus
convulsivis a malis ulcerosis suppres-
sis III. 61. in phthisi IV. 317
- bubulum in quo differat ab asini-
no IV. 213
- caprillum in quo differat ab asi-
nino IV. 314. eius virtutes V. 313
- muliebre ad usum medicum est
optimum IV. 313. quid præstet I.
571. IV. 314. præsertim in lenta
febre I. 568. diu lactantium cujus
indolis S. 15. quoties infantibus de
die exhibendum S. 18. corrumpitur
ab animi adfectibus S. 7. a diætâ vi-
tio S. 8. a crebriori coitu & mensi-
bus fluentibus lactationis tempore
S. 9. a frigore mammis incautius ad-
misso ibid. in infante a superflua
ipsius ingestione ibid. sq. a cibis in-
congruis datis S. 10. & meconio re-
tento S. 30. sq. corruptum qua ratio-
ne aphthas inducat S. 36. cardial-
giam S. 74. epilepsiam III. 12. sin-
gultum III. 361. tormina II. 321.
quomodo corrigendum & euacuan-
dum in nutrice & infante S. 20. sq.
38
Lacrymalis taceus eius situs V. 297. est
sedes fistulæ inde diætâ. ibid.
Lana qua ratione aptissimum ad mate-
riam impuram suscipiendam & pro-

pagandam sit remedium V. 190
Lauchstadiensia balnea qualia recondant
principia II. 445. V. 29. experi-
menta cum ipsis instituta IV. 417.
seq. commendantur in arthritico-
rum & rheumaticorum doloribus II.
445. cachexia & chlorosi IV. 417.
fluore albo IV. 522. gonorrhœa be-
nigna IV. 545. nimia hæmorrhagia
vteri II. 117. hypochondriaco ma-
lo III. 200. mensibus inordinatis V.
135. motibus spasmodicis vagis III.
94. paralyticis adfectibus IV. 20.
22. pollutione IV. 546. scorbuto V.
29. eorum usus internus laudatur in
cachexia IV. 417. scorbuto V. 29.
& quomodo a purpura habituali li-
beret V. 101. 119
Laxans commodum in angina I. 396.
aqua vid. *aqua laxans*. elixir vid.
elixir laxans. pulvis vid. *pulvis laxans*
mannatum efficax I. 22
Laxantia conferunt ante aquarum mi-
neralium III. 197. salinationis mer-
curialis V. 103. & sudoriferorum
usum II. 464. cur in torminibus ven-
tris sæpe vomitu reiiciantur V. 128.
quæ & quatenus locum habeant in
auditus vitiis IV. 156. cholera III.
501. dysenteria III. 458 febre vte-
rina puerperarum I. 513. seq. gutta
serena IV. 119. iliaca passione II.
296. infantibus S. 14. seq. morbil-
lis I. 18. 9. oculorum suffusione IV.
378. odontalgia II. 474. ophtalmia
I. 524. petechiali febre I. 267. 274.
phre-

Index rerum.

phrenitide I. 414. phthisi IV. 327.
 pneumonicis febribus I. 436. podagra imminente II. 258. purpura I. 219. V. 128. scorbuto V. 33. synocha I. 331. 337. tertiana I. 26. tussi III. 326. variolis I. 156. vertigine IV. 30. ulceratione vteri I. 503. & reliquis vlceribus V. 260.
Leipiria febris quæ dicatur I. 371. vid. ventriculi inflammatio.
Lenta febris quæ dicatur I. 553. sq. in quo differat ab hectica I. 554. a quotidiana I. 87. a verminosa I. 597. unde oriatur in infantibus I. 561. in puerperis I. 421. quomodo ortum trahat ex abscessu mesenterii I. 560. 561. post cohibitâs excretiones I. 556. 558. post febres suppressas I. 565. ex hæmorrhoidum intercepto I. 569. & nimio fluxu. II. 91. ex mensuris suppressis I. 569. ex mesenterio I. 556. sq. ex morbillis I. 188. post alios prægressos morbos I. 555. seq. ex potuum inebriantium abusu I. 568. seq. ex quotidiana I. 90. ex ventriculi cruditatibus I. 564. ex vitio hypochondriorum I. 566. ab erosione ventriculi & intestinorum I. 567. a virium & succorum defectu ibid. eius ex terrore ortæ curatæ casus I. 588. post tertianam relictæ & curatæ exemplum I. 585. in bibulo curatæ repetentis & in phthisin funestam terminatæ casus I. 577. quomodo tractanda in infantibus I. 570. seq. si orta fuerit

ex cruditatibus ventriculi & intestinorum I. 567. post febres suppressas I. 565. ex hæmorrhoidum intercepto fluxu I. 569. ex hypochondriorum vitio I. 566. ex mensium defectu I. 569. ex potuum inebriantium abusu I. 568. a virium & succorum defectu I. 567. quomodo post alias febres præcauenda I. 120. quando adstringentia roborantibus nupta in ea conducant I. 574

Lepra vid. elephantiasis.

Lethargus qui dicatur IV. 54. in quo differat ab apoplexia ibid. eius causa proxima IV. 59. mediata causa IV. 61. a materia arthritica remanente casus IV. 80. post terrorem obortæ casus IV. 72. prognosis IV. 62. curatio IV. 67

Leucophlegmatia quomodo differat ab anatarca IV. 423. signa ibid. causæ IV. 442. ab abortu inductæ casus IV. 463. a male tractata quartana subortæ exemplum IV. 461. prognosis IV. 442. ab Hippocrate curatio tradita IV. 456. an in ea paracentesis locum habeat IV. 446

Lien multum ad mixtionem fluidi cum solido in corpore humano confert V. 12. an ad acutos & lancinatorios dolores aptus sit III. 179. 219. an sedes mali hypochondriaci III. 179. & scorbutici sit V. 11. eius vitia quomodo ad immodicas hæmorrhagias faciant II. 13. 55. 67. & ad vlcera V. 248

U 3

Liga

Index rerum.

Ligatura artuum laudatur in enormi hæ-
moptysi II. 42. in mictu cruento II.
74. strictior, qua ratione sphacelum
inducat V. 92. quomodo ad ope-
rationem fistulæ ani instituenda V.
318
Linctus ad anginam præcauendam I.
355. ad ardorem in angina I. 399.
ad expectorationem I. 345
Lingua, eius structura IV. 175. eius in-
spectio commendatur I. 369. sicca
in ardentibus febribus vnde I. 365.
ipsius vlcera in scorbuto vnde V.
94. & cur ea curatu difficilia. V. 54
Linimentum contra ambusta V. 42. ano-
dynam in moribus spasmodicis vagis
III 93. *antepilepticum* III. 23. anti-
podagrici noxa observata III. 299.
neruinum in doloribus arthriticis &
rheumaticis II. 444. in convulsioni-
bus quando applicandum III. 64 ex-
pertæ virtutis in cardialgia II. 237.
& infantili S. 75. in dysenteria cum
torminum vehementia III. 460. in
flatulentia IV. 495. in hæmorrhoi-
dibus cæcis dolorificis II. 333. in in-
flammatione intestinorum a passione
iliaca II. 298. in parcsi a doloribus
arthriticis oborta II. 444
Lipothymia quæ dicatur IV. 249. in quo
differat ab apoplexia IV. 244. ab
epilepsia ibid. a suffocatione hyste-
rica IV. 245. ejus historia IV. 243.
signa antecedentia IV. 244. paroxys-
morum solutio ibid. subiecta IV.
245. in puerperis vnde I. 515.

caussa proxima IV. 245. quomodo
ab animi adfectibus oriatur IV. 250.
a diætâ praua IV. 251. a corruptio-
ne partis sphacelosæ ibid. a fortio-
ribus emmenagogis IV. 268. cum
aliis malis ab emmenagogis suscita-
tæ casus IV. 268. ab hæmorrhagiis
nimis IV. 252. a narcoticis & opia-
tis IV. 251. a plethora in grauida
ortæ casus IV. 266. a situ erecto in
acutis IV. 262. a sanguine crasso &
polypo IV. 253. a nimia ciborum
post morbum ingestione enatæ casus
IV. 272. in hypochondriaco subor-
tæ exemplum IV. 260. crebrioris in
cachectica casus IV. 264. vterinæ
spasmodicæ exemplum IV. 263.
prognosis funesta IV. 253. & salu-
tatis IV. 255. quæ conueniant in
paroxysmo analeptica, aquæ spiri-
tuosæ & balsamica externa IV. 255.
quæ interna IV. 258. extra paroxys-
mum quando conducant anodyna
ibid. bezoardica, analeptica & nu-
trientia IV. 257. si ab animi adfe-
ctibus quomodo tractanda IV. 258.
si a mensibus suppressis orta IV.
259. aut cum aliis morbis iuncta
IV. 259. quid sentiendum de aquæ
frigida potu IV. 260. de cordiali-
bus solaribus & specificis IV. 259.
& vini vsu IV. 260
Liquor anodynus ejus virtus vnde II.
390. & quo principio maxime agat
I. 20. qua ratione conueniat in asth-
mate III. 295. in calculi renalis pa-
roxysmo

Index rerum.

roxysmo II. 369. capitis dolore II. 77. cardialgia II. 234. dentitione difficili S. 26. epilepsia III. 17. febrili proxysmo I. 120. hæmorrhagiarum II. 18. nimio hæmorrhoidum fluxu II. 92. odontalgia II. 476. singultu III. 366. tertiana I. 20. ventris doloribus a scorbutica diathesi V. 35. cum *balsamo vitæ* in dysenteria III. 459. vomitu III. 424. cum *essentia castorei* conuenit in mensium suppressione III. 60. cum *macis* oleo egregium est antispasmodicum III. 427. hinc laudatur in cholera III. 499. cum *mentha* aqua in diarrhœa prodest III. 500. cum *pulvere nitroso* in hæmorrhagia vteri dolorifica confert II. 112. *balsamico-consolidans* in vteri vlceribus V. 271. *putredini resistens* I. 302. *salinus* ad quartanam I. 84. *stipticus* Danicus quomodo præparetur V. 73

Lithonriptica remedia multum ad calculi generationem & mictum cruentum conferunt II. 151. eorum noxæ exemplum II. 155

Lithotomia improvide instituta qua ratione vesicæ vitia inducat II. 402

Lochia quibusnam difficiliter fluant I. 512. eorum fluxus refarcitur sudore ibid. calidioribus tractata quas pariat noxas I. 421. non rite expurgata qua ratione abortus futuri causa III. 536. passionis hystericae III. 143. *sq.* ex quibus causis supprimantur III. 164. IV. 493. V. 108. eorum

suppressio quomodo morbos inferat II. 658. quomodo ad deliria contribuat IV. 199. ad dolores intestinorum II. 337. phrenitidem I. 410. purpuram III. 38. V. 105. & vteri inflammationem I. 492. quomodo promoueri debeant I. 225. 497. an conueniant salina & purgantia III. 169. quando conducant pellentia I. 503. venæsectio I. 498. & quoloco sit instituenda I. 517

Loquela quid IV. 194

Loirices cur morbis capitis pateant IV. 82

Lues venerea, eius prima origo V. 145. definitio & historia V. 146. differt secundum subiecta V. 148. a scorbuto & aliis morbis ibid. recensio symptomatum præsertim in capite V. 147. quomodo pro causa habeat contagium V. 150. vbi Fernellii sententia de materia contagiosa examinatur V. 151. Boerhauii V. 154. & auctoris iudicium de ea V. 152. quomodo rheumatismum inducat II. 436. varia ipsius symptomata cum pertinaci colli tumore V. 182. cum nasi & faucium corruptione V. 173. cum phthisi iuncta V. 181. male initio pro scorbuto habita V. 176. ex gonorrhœa male curata orta V. 171. prognosis differt pro subiectorum & graduum morbi varietate V. 155. curatio differt secundum subiecta II. 164. & quomodo instituenda cum ligni quaiaci V. 157. aut aliorum

Index rerum.

rum decoctorum temperatiorum usu
V. 159. sudoriferis V. 160. & sal-
uationis cura V. 161. *sq.* 163. quo-
modo tractanda si rheumatismum in-
ducat II. 443. quæ tenenda circa de-
cocta V. 161
Lumbi, eorum dolor quomodo a variis
caussis possit induci II. 361. unde in
fluore albo IV. 534. in hæmorrhoi-
dariis II. 361. *frigus*. in hysteriis
unde III. 161
Lumbrici quid sint S. 64. in quibus inte-
stinis sedem suam habeant ibid. quo-
modo exturbandi S. 73. vid. plura
vermes.

M.

Maculata erysipelatis species quæ dica-
tur I. 360
Magnesia alba quid sit IV. 319. cur
maxime in malo hypochondriaco
III. 202. & quartana conferat I. 62
Mal de Paris, qui morbus ita dicatur
446. & in quo differat a dysenteria
ibid.
Maligna febris vid. *febris maligna*
Malignitas unde cognoscatur I. 274.
speciatim in dysenteria III. 446. mor-
billis I. 188 & variolis I. 181
Malignus humor diu delitescere potest
in corpore I. 144. III. 455
Mamma, cur præprimis cancro sint ob-
noxia V. 250. earum fistulæ exem-
plum V. 320. qua ratione scirrhus
in iis ex terrore possit excitari V. 272

Mania, quæ dicatur IV. 192. differt a
melancholia gradu IV. 188. a phre-
nitide I. 411. IV. 190. eius signa IV.
189. sedes IV. 192. subiecta IV.
201. ea defunctorum anatome IV.
191. causa proxima IV. 194. quan-
tum ad eam contribuant animi pa-
themata & vesanus amor IV. 194.
seq. ab ira excitata exemplum IV.
226. ex eadem causa inductæ casus
IV. 233. a nimis meditationibus
ortæ exemplum IV. 239. diæta pra-
ua IV. 200. *sq.* hæreditaria disposi-
tio, ebrietas & frigus externum IV.
198. excretiones sanguineæ suppres-
sæ IV. 199. morbi prægressi ibid.
narcotica & opiata IV. 197. & ni-
mia seminis profusio IV. 196. non
raro cum melancholia laternat IV.
231. ipsius exemplum IV. 228. cur
periodice sæpe reciduet partu exclu-
so IV. 233. ipsius exemplum IV. 230.
prognosis, quæ ferenda si a causa mo-
rali orta sit IV. 202. si reciduat IV.
204. si symptomatica IV. 203. & quan-
do salutaris fiat solutio IV. 205. qua
ratione præservanda IV. 220. *sq.* veter-
um curandi methodus per balnea
IV. 209. purgantia IV. 212. *sq.* &
venæsectionem IV. 207. quomodo
tractanda per anodyna IV. 225. per
aquas minerales & simplicem fonta-
nam IV. 215. per lactis asinini vel
eius seri usum IV. 216. nitrum IV.
217. quid sentiendum de fonticulis
IV. 225. de specificis IV. 217. *seq.*
de

Index rerum.

de venæsectione generatim IV. 222.
 & speciatim frontis IV. 223. de ve-
 ficiantibus IV. 225. quomodo sanan-
 da si ex vesano amore oriatur IV.
 224. aut morfu maniaci aut canis ra-
 bidi ibid. vel ex abscissa plica Polo-
 nica IV. 226
Mannata laudantur in morbis ex acri-
 monia humorum V. 120. in odon-
 talgia II. 474. in imminente pa-
 roxismo podagrico II. 528. in tussi
 III. 226. quædamna pariant in cho-
 lera III. 501. dysenteria III. 463.
 malo hypochondriaco III. 202. &
 variolarum declinatione I. 157
Marasmus senilis quomodo cognosca-
 tur I. 562. unde oriatur I. 562. 570.
 in quo differat ab ardente febre I.
 369. quomodo tractandus I. 570.
 eius lethalis exemplum I. 586
Martialia quo ordine & methodo in
 cachexia exhibenda IV. 401. 417.
 quibus iungenda IV. 399. in malo
 hypochondriaco III. 200. 239. in
 ictero IV. 365. lenta febre I. 567. in
 obstructionibus viscerum III. 63. cur
 in forma liquida & cum temperato
 acido menstruo fœminis cachecticis
 menstruo fœminis cachecticis magis,
 quam viris sint præsidio IV. 467. &
 quomodo incaute adhibita ad poly-
 porum generationem contribuant IV.
 288
Meconium quid S. 14. an acris sit in-
 dolis S. 16. qua ratione natura eius
 excretionem promoueat ibid. quo

tempore sit expurgandum & quibus
 laxantibus S. 15. eius *retentio* quan-
 tum ad cardialgiam infantum con-
 tribuat S. 75. ad epilepsiam & con-
 uulsiones S. 48. & tormina S. 25.
 & quibus remediis in his eliminan-
 dum S. 50
Medulla oblongata qua ratione commu-
 ne sensorium dicatur III. 116. *spina-*
lis, eius structura III. 51. & vsus ibid.
 continet materiam variolaceam I.
 144. *sq.* eius membranæ consensum
 cum reliquis corporis partibus ha-
 bent III. 111. spastice contractæ caus-
 sam conuulsionum constituunt III.
 50. qua ratione obstructa causam ra-
 chitidis suppeditet S. 59
Mel Prussicum quales virtutes possi-
 deat II. 372. in exulceratione re-
 num laudatur I. 468. II. 372. ex ip-
 so præparata cur in asthma no-
 ceant III. 288
Melancholia quæ dicatur IV. 192. dif-
 fert a mania gradu IV. 188. eius si-
 gna IV. 189. subiecta IV. 200. se-
 des IV. 192. ea defunctorum ana-
 tome IV. 191. causa proxima IV.
 194. quomodo oriatur ab animi
 affectibus IV. 194 198. ex mœrore
 ortæ calus IV. 236. ex eadem causa
 enati exemplum IV. 238. a diæta
 praua IV. 200. *sq.* ab hæreditaria
 dispositione IV. 196. ab excretioni-
 bus sanguineis suppressis IV. 199.
 frigore externo IV. 198. ex malo hy-
 pochondriaco & hysterico quomodo
 genere.

Index rerum.

generetur III. 185. IV. 200. hypochondriacæ casus III. 228. IV. 228. cum mania periodice alternantis exemplum IV. 231. prognosis differt ratione graduum morbi IV. 203. euentus a morali causa ortæ IV. 202. ex malo hysterico vel hypochondriaco enati IV. 203. si reciduat, quid indicet IV. 204. quomodo soluat IV. 205. cura præseruatoria IV. 220. *sq.* Indicationes curatoriæ IV. 205. quomodo generatim tractarint eam veteres IV. 206. speciatim per balnea IV. 209. quorum virtutem per aquæ frigidæ applicationem ad caput augebant IV. 211. purgantia & quidem elleborum IV. 212. *seq.* venæsectionem IV. 207. quatenus in ea conducant anodyna IV. 225. aquæ minerales & fontana IV. 215. *seq.* lactis cura IV. 216. nitrum IV. 217. purgantia IV. 224. specifica 217. *sq.* venæsectio IV. 722. *Membrana* vnde suam trahant originem III. 8. sunt sedes motuum spasmus modicorum III. 81. *Menses*, eorum fluxus qua ætate accidat II. 78. quæ sint eius causæ III. 140. quo anno cesset II. 435. circa eruptionem vnde oriuntur symptomata IV. 236. & quæ vtrplurimum IV. 246. lactationis tempore obueniens fluxus quæ pariat damna in infante S. 9. eorum plenaria cessatio quomodo contribuatur ad apoplexiam II. 182. ad aurium tinnitum

IV. 153. ad calculum II. 266. 364. ad febrem lentam & hecticam I. 558. ad hæmorrhagiam vteri II. 450. ad mictum cruentum II. 135. ad plethoram V. 42. palpitationem cordis III. 245. ad podagram II. 515. ad rheumatismum II. 445. ad scirrhum vteri V. 251. ad scorbutum V. 14. vesicæ inflammationem II. 397. & vomitum cruentum II. 69. salutariter in plethoricis hæmorrhoidalis eius loco sequitur IV. 102. & quibus remediis hæc mala auertenda II. 83. IV. 102. 458. *irregularis* fluxus qua ratione disponat ad cachexiam & chlorosin IV. 391. ad cardialgiam II. 226. ad deliria IV. 199. ad epilepsiam III. 10. hepatis obstructionem II. 280. hystericam passionem III. 159. ad vomitum cruentum II. 68. quomodo in ordinem redigendus III. 161. & cur speciatim per Lauchstadiensium balneorum vsum regularis fiat V. 135. *largior*, quænam eius causa proxima sit II. 129. quid in variolis significet I. 159. ad aurium rheumatismum in foemina disposuit IV. 164. adstringentibus tractatus quomodo scirrhi & canceri vterini causa V. 256. *suppressus* causa eius proxima in quo consistat II. 129. quomodo ab acidis oriatur V. 296. a diaetæ vitio III. 167. a frigore IV. 181. ab ira & terrore II. 86. III. 68. a sanguinis copia vel inopia I. 583. a vita

Index rerum.

vita sedentaria III. 229. qua ratione inducat cachexiam & chlorosin IV. 391. cancrum & scirrhum vteri II. 68. cardialgiam II. 226. colicam II. 323. 349. dyscrasiam humorum IV. 414. vterinam febrem inflammatoriam I. 470. fluorem album IV. 513. guttam serenam IV. 176. hæmoptysin II. 47. hystericum malum III. 143. hypochondriacam passionem III. 187. maniam IV. 199. mictum cruentum II. 135. molas II. 658. phrenitidem I. 409. podagram II. 515. scabiem V. 179. scorbutum V. 14. soporosos adfectus IV. 61. vlcera mammarum V. 293. vomitum cruentum II. 68. coniugio sæpe reuocantur III. 32. 38. male pel- lentibus prouocantur IV. 414. & quibus restituendus III. 60. V. 120

Mercurialia, eorum efficacia vnde V. 162. varius adhibendi modus V. 208. quæ ante horum vsum observa- re debeat medicus V. 165. caute offerenda in cutis adfectibus præ- primis infantilibus V. 217. in go- norrhœa IV. 551. ad vermes ene- candos S. 72. an infantibus confe- rant S. 22. cur ægrius ea ferant scor- butici V. 164. 187. & macilentio- res V. 165. nocent in moribus spas- modicis vagis III. 98. qua ratione anginam inducere valeant I. 393. & guttam serenam IV. 116. externè quando in oculorum adfectibus ea applicare deceat. V. 221

Mercurius in iliaca passione in substan- tia exhibendus quomodo prius de- purari debeat II. 299. qua dosi & quibus iunctis propinandus II. 300. & quando in iliaca passione noceat ibid. an breui instar veneni mor- tem inferre possit III. 510. cum aqua aut vino cocta anthelminticum est II. 333. S. 71. *diaphoreticus* quo- modo præparetur V. 170. quem præstet vsum in lue venerea V. 175. & in vlceribus V. 261. *dulcis*, quo- modo adhibendus ne moueat saliu- ationem I. 175. cum salibus alca- linis mixtus saluationem suscitât I. 74. cum acidis mixtus corrosiuam induit naturam IV. 368. eius varius adhibendi modus in lue venerea V. 162. qua dosi in initio ad salua- tionem mouendam exhibendus V. 181. egregii vsus est in acrimonia vlcerosa IV. 547. capitis & oculo- rum doloribus pertinacibus I. 535. in cutis adfectibus refractariis V. 206. in gonorrhœa IV. 547. lue venerea V. 162. ossis ischii & coc- cygis dolore II. 447. in vermibus enecandis & expellendis III. 60. cur minus in ictero conducat IV. 368. *sublimatus* an in viuum iterum possit in ventriculo conuerti III. 510. mi- nus tutus est ad separationem corru- pti in sphacelo V. 71

Mesenterium cur a plethora grauissime lædatur I. 557 *seq.* in eo suboriun- tur stagnationes circulo sanguinis

Index rerum.

in remotioribus partibus intercepto
 I. 581. qua ratione sedem præbeat
 variis morbis I. 556. atrophix in-
 fantum S. 52. febris lentæ & hec-
 ticæ I. 558. hydropi IV. 434. in-
 flammationibus I. 538. seq. eius ab-
 scessus quomodo cognoscatur I. 559.
 quibus subiectis sit familiaris I. 584.
 unde & quomodo oriatur I. 560.
 cur breui tempore maior fiat I. 584.
 quomodo a percussione partium ex-
 ternarum nasci queat I. 581. quo-
 modo solui soleat I. 560. soluitur
 diarrhœa purulenta I. 551. 580. in-
 flammatio an locum habeat I. 559.
 quibus modis in semitertiana sit di-
 scutienda I. 115
Methodus medendi an detur genera-
lis I. 85
Miasma malignum vid. petechialis febris.
pestilentia vid. pestilentia. venereum
vid. lues venerea.
Mictus cruentus quid & qualis II. 131.
ex quibus cognoscendus ibid. si ex
uretheribus aut vesica II. 132. 404.
aut eius sphinctere II. 133. differt
a gonorrhœa sanguinolenta II. 134.
ab hæmorrhagia penis ibid. quo-
modo succedat ex renibus II. 135.
ex vesica II. 136. causa proxima
quæ sit II. 136. quomodo a calculo
renali oriatur II. 138. a cantharidi-
bus & acribus diureticis in gonor-
rhœa datis II. 140. IV. 552. ab hæ-
morrhoidibus suppressis II. 135.
404. ab his sæpe sit criticus I. 488.

a motu corporis fortiori II. 137. a
 torminibus ventris II. 140. a vesicæ
 erosione ac ulcere II. 139. a violen-
 tia externa II. 140. ex plethora sub-
 orti casus II. 150. eius subatri colo-
 ris instar Coffee sanati exemplum II.
 159. venæsectione curatus II. 153.
 cum dolore ischiadico iunctus II.
 154. ex scabie retropulsa ortus II.
 152. rarus casus ex vesicæ & sphin-
 cteris vasis II. 156. ab aluo obstru-
 cta quomodo tractandus II. 143. si
 ab orgasmo II. 143. a vasorum re-
 laxatione II. 144. a sanguineis gru-
 mis II. 145. quando in eo condu-
 cant acidulæ vel cum vel sine lacte
 ibid. quando adstringentia II. 148.
 quando lac eiusque serum II. 146.
 quæ tenenda circa motum corporis
 II. 147. potum ordinarium ac vini
 ibid. & quomodo recidiua arcenda
 II. 149
Miliaris febris quomodo in puerperio
præseruanda I. 211. 224. & curan-
da I. 225. maligna eiusque historia
I. 122. vid. plura purpura.
Milites cur dysenterix obnoxii III.
447. & scorbuti V. 17
Millefolium, eius summitates quales ha-
beant, virtutes II. 373. & in specie
unde ipsis antifebris & antispas-
modica virtus I. 118. laudantur in
calculo arcendo II. 373. in nimio
hæmorrhoidum fluxu II. 92
Mixtura analeptica & bezoardica in ani-
mi deliquiis a malignitate IV. 257.
 &

Index rerum.

& antispasmodica ad abortum præ-
 cauendum II. 540. & leniter diapho-
 retica II. 126. & discutiens in apo-
 plexia II. 177. antasthmatica III. 303.
 antepileptica III. 23. antidysenterica
 III. 474. antipleuritica I. 443. be-
 zoardica I. 234. carminatiua & sto-
 machica II. 346. ad cholicas febres
 I. 356. ad dentitionem difficilem S.
 26. diaphoretica I. 67. 107. 120. 121.
 II. 530. ad febres puerperarum I.
 499. ad febres petechiantes I. 234.
 ad febrem quotidianam I. 97. ad
 hæmorrhagias excessiuas I. 190 198.
 laxatiua ad imminuentem paroxys-
 mum podagricum II. 528. pectora-
 lis ad tussim III. 346. ad purpuræ
 retrocessionem auertendam V. 124.
 Riueriana quomodo præparetur II.
 313. & quando in passione iliaca
 conducat ibid. simplex Paracelsi ex
 quibus conficiatur II. 40. quando
 locum habeat in moribus spasmodi-
 cis vagis ibid. tonica in hæmoptysi
 II. 40. ad variolas suppurandas I. 152
 Moeror, eius noxii effectus in corpore
 III. 312. V. 45. 119. quantum con-
 tribuat ad genesis animi deliquio-
 rum IV. 250. catalaptes III. 120.
 epilepsiæ III. 13. apoplexiæ II. 184.
 icteri chronici IV. 359. hypochon-
 driaci mali II. 184. malignorum
 morborum I. 275. manix & melan-
 choliæ IV. 237. podagræ II. 514.
 polyporum IV. 287. scirrhi V. 252.
 scorbuti V. 19. & sphaceli V. 85. 87
 Mola quid sint III. 561. 136. sunt vel
 nutritionis earumque causæ III. 558.
 vel generationis & quæ dicantur ibid.
 spuria quæ ibid. earum exclusio quid
 indicet III. 163. earum exempla III.
 557. 559. quomodo ad fluorem
 album disponant IV. 515. & qua
 ratione præseruandæ III. 543
 Morbi quinam ex insolita aeris consti-
 tutione oriantur I. 103. 9. variolas
 excipientes quomodo sint tractandi
 I. 176. & præseruandi I. 178. eo-
 rum causæ an semper constant in
 materia I. 598. hæreditate accepti
 cur inualescentes fere incurabiles II.
 385. a polypo quinam sint IV. 275.
 a salina acri materia cur noctu ma-
 xime infestent V. 42
 - cerebri a quibus causis produ-
 cantur IV. 79. & in quo consistat
 ad eos dispositio IV. 80
 - contagiosi quam habeant caus-
 sam I. 126
 - epidemici in iis plerumque sub-
 est materia exanthematica I. 122
 - exanthematici quales sint I. 203.
 pro diuersitate corporum diuersam
 ludunt scenam I. 199. cur frequen-
 tes sunt puerperis I. 220. potui vini
 deditis I. 199. cur in iis noceat li-
 beralior nitri vsus I. 200
 - hereditarii cur difficilis sint cu-
 rationis II. 385
 - infantiles quales sint S. 2. cur
 cogniti sint difficiles S. 3. quæ cir-
 ca illos inquirendos tenenda ibid.
 X 3 causa

Index rerum.

caussa eorum proxima S. 4. quæ materialis S. 5. ad eos ingenerandos quantum faciant aeris mutatio S. 7. animi pathemata tum matris tum prolis ibid. debilitatio in ipso partu ibid. hæreditaria dispositio S. 6. medicamentorum abusus & regimen nimis calidum S. 8. & vitia præsertim a matre contracta S. 6. fere semper cum vermibus sunt iuncti III. 3. prognosis S. 10. & quomodo præservandi S. 20. seq. & auerrendi S. 12. sq.

- muliebres ut plurimum ex utero trahunt originem IV. 511. ab externo frigore III. 155. & quid in his faciendum. ibid.

- seniles a qua potissimum causa oriuntur V. 47. sunt maxime circa vesicam & qui sint II. 423. in quo maxime consistat eorum curatio. ib.

Morbilli, eorum historia I. 186. origo prima unde derivanda I. 187. differunt inter se gradu S. 41. in quo conveniant cum variolis I. 185. in quo ab iis discrepent I. 186. nec non a petechiis, purpura, rubeolis, maculisque scorbuticis I. 187. symptomata eorumque ratio S. 40. in iis suspecti dolores capitis per totum morbi decursum durantes I. 193. & epileptici motus S. 40. & cur hi ipsi vel eos antecedant vel subsequantur III. 11. in iis suspectum, si agri antea doloribus artuum laborauerint I. 193. quid in iis hæmorrhagiæ

excessivæ indicent I. 197. quomodo purpura superuenire queat I. 193. & vomitus III. 417. an præferunt a cutis vitiis V. 191. sæpe relinquunt epiphoram IV. 130. & dispositionem ad phthisin IV. 303. cum purpura complicatorum & guttam serenam relinquentium casus I. 195. quomodo in iis mors contingat I. 188. S. 42. unde fiant maligni I. 187. S. 41. & quibus signis ii cognoscantur I. 188. eorum eruptio retardatur ab abundantia sanguinis I. 202. a cruditatibus primarum viarum I. 196. retropulsi asthmatis convulsiui causa III. 274. & quomodo III. 299. exempla illorum in hypochondriaco curatorum I. 200. ex abusu nitroforum lethalium I. 199. cum nimia hæmorrhagia narium funestorum I. 197. emetico subleuatorum I. 192. alui fluxum & vlcus lethale relinquentium I. 195. retrocedentium alui fluxu solutorum I. 193. quomodo, iis retrocedentibus, potus copiosus salubris fuerit I. 194. iis imminetibus quid faciendum I. 189. S. 45. quomodo curandi I. 88. quatenus in iis conveniant diaphoretica S. 42. emetica I. 196. laxantia S. 45. venæsectio I. 202. quantum in iis noceant calefactantia I. 189. 200. quomodo in iis tractari debeant catarrhus suffocativus I. 200. diarrhœa I. 190. hæmorrhagiæ I. 190. 198. sudores nimii I. 191.

tor-

Index rerum.

- tormina ventris S. 43. quomodo
malignitati obuiam eundum I. 191.
quid iis superatis faciendum I. 191.
S. 46
Morbillosa febris quæ dicatur I. 185
Morbus aquatus vid. *icterus*.
- - *dininus* qui veteribus dicatur
III. I
- - *Lazari* quid eiusque signa V.
189. subiecta V. 191
- - *niger* Hippocratis qui dicatur
II. 71. in quo differat a hæmorrhoi-
dum fluxu subinde subnigricante II.
72. an ex liene & hepate recte a ve-
teribus statutus II. 85. & vnde deri-
uandus II. 71. cur hypochondriacis
& hæmorrhoidariis frequens II. 71.
& potui spirituofo nimium deditis
II. 86. eo defuncti anatome H. 78.
vnde mortem inferat II. 71. 79. ex
hepatis vitio lethalis casus II. 84.
breui funesti exemplum II. 78. post
XIV. dies lethalis II. 79. ex tumo-
re brachii triduo lethalis II. 81. eum
curandi methodus ab Hippocrate
tradita II. 76
Mors in quo consistat III. 267. V. 63.
quomodo contingat ex abortu III.
536. in angina I. 394. in apoplexia
II. 171. asthma III. 279. cache-
xia III. 433. cancro V. 259. cardial-
gia II. 230. cholera IV. 587. coli-
ca II. 329. comate vigili IV. 62.
convulsionibus III. 56. diarrhœa III.
496. dysenteria III. 456. epilepsia
III. 15. erysipelate I. 308. febribus
I. 7. lentis & hecticis I. 563. hæ-
moptysi II. 37. hæmorrhagia narium
II. 16. hæmorrhagia vteri II. 110.
hæmorrhoidum nimio fluxu II. 91.
hydrope IV. 443. malo hypochon-
driaco III. 184. ictero II. 328. illia-
ca passione II. 292. inflammatione
vesicæ I. 481. mania IV. 204. mi-
ctu cruento II. 141. morbillis I.
188. oesophagi spasmo III. 390.
palpitatione cordis III. 249. pesti-
lencia I. 290. petechiali febre I. 259.
petechizante febre I. 231. phthisi
IV. 308. pneumonica febre I. 432.
podagra II. 516. purpura I. 211.
quartana I. 81. scorbuto V. 21. sin-
gultu III. 364. spasmo violentiori
I. 380. syncope IV. 254. synocha
II. 327. synocha biliosa I. 345. tussi
III. 324. tympanitide IV. 489. va-
riolis I. 149. 180. a veneno II. 229.
III. 512. vesicæ spasmo II. 406. vl-
ceribus V. 276. vomitu cruento II.
72. *subitanea* quomodo a polypo in
cordis vasis IV. 275. 307. a putre-
dine suscepta II. 72. 79. & congru-
mato sanguine in corde I. 334
Motus corporis qualis esse debeat II.
463. III. 199. sq. IV. 200. quo tem-
pore instituendus III. 189. 199. 203.
& maxime sub aquarum mineralium
vsu conuenit III. 197. quem vsu
præstet in grauidis III. 545. in hy-
pochondriaco malo III. 199. adfe-
ctu melancholico & maniaco IV.
219. ad podagram arcendam II.

Index rerum.

521. in purpura scorbutica V. 119.
 post terrorem IV. 291. in quartana
 II. 67. qualis disponat ad apople-
 xiam II. 168. ad hæmorrhagias II. 4.
 ad mictum cruentum II. 137. ad
 palpitationem cordis III. 245. ad
 phthisin IV. 301. ad scorbutum V.
 16. & spasmos II. 248. qui noceat
 in gonorrhœa adfectis II. 545. ple-
 thoricis IV. 97. 290. in nephritide
 laborantibus II. 377. & spasmō ve-
 sicæ vexatis II. 408
 - *peristalticus* quid III. 180. 412.
 eius vltus III. 180. quibus promo-
 ueatur & conseruetur III. 199. IV.
 489. qua ratione ab animi curis &
 meditationibus destruat IV. 507.
 a potu glaciato II. 255. a purganti-
 bus fortioribus II. 313. spasmis IV.
 483. vermibus II. 314. quæ interat
 mala III. 187. sq. 211. 440. IV. 507.
conuulsius est dysentericæ causa III.
 451
 - *voluntarii* quomodo fiant IV. 2
Mucus faucibus impactus quomodo ex-
 cernendus I. 130. naribus impa-
 ctus quomodo excernendus. ibid.
Murmura ventris vnde III. 181. in e-
 pilepsia ex qua causa oriantur III. 8
Myrrhata quatenus conducant in mor-
 billis S. 43. in variolis I. 171. &
 quos in iis exserant effectus I. 778
 N.
Narcotica quomodo operentur IV. 197.
 251. improuide usurpata ad animi
 deliquia disponunt IV. 251. ad de-

liria IV. 197. ad soporosos defectus
 IV. 61. nocent in nimis hæmorrha-
 giis in hydropo IV. 456. in intesti-
 norum dolore II. 335. in vomitu
 cruento II. 75
Nasus, quare facile eruptio sanguinis in
 hoc contingat II. 9. eius corruptio
 in puero a lue venerea V. 174. quo-
 modo in variolis defendendus. S. 44
Nasturtium aquaticum qualia recondat
 principia III. 96. V. 30. cum lacte
 infusum in scorbuto prædicatur V.
 30

Natura quid per eam intelligatur I.
 150. 361. eius ratio in morbis ha-
 benda II. 375. eius motus in feбри-
 bus continuis quomodo & quando
 iuuandi I. 354. & in vomitu III.
 430. *debilis* quæ sit II. 511. IV. 241.
 in iuuentute ex quo cognoscenda II.
 437. *firma & robusta* quæ dicatur
 IV. 143. 241
Nausea quid III. 389. eius natura ibid.
 sæpe a cruditatibus III. 182. sq. ab
 iracundia V. 43. III. 393. curatio
 in febre ardente vnde I. 347
Nephritica febris quæ dicatur I. 461.
 vnde oriatur & quæ sint eius causæ
 ibid. eius ex calculo ortæ exem-
 plum I. 474
Nephritis quomodo generetur in ple-
 thoricis I. 470. simplex quæ dicatur
 I. 462. seq. grauior quomodo in vl-
 cus abeat ibid. quomodo ad eam
 generandam status contribuant I.
 468. cur sit frequentior reni sinistro
 I. 465

Index rerum.

I. 465. non raro cum vertigine IV.
94. & cum colica iungitur II. 326.
cum arthritide interdum alternat II.
428 quomodo epilepsiæ causa III.
12. eam curandi veterum methodus
I. 465. breuior quomodo tractan-
da I. 466. grauior quomodo tractan-
da I. 467. eius male tractatæ & fu-
nestæ exemplum I. 473. quatenus
ad eam convenient aquæ minerales
I. 469. clysteres I. 468. topica I.
469. calculosa quæ dicatur I. 463.
difficile dignoscitur II. 360. non ex
ea omnis lumborum dolor oritur II.
361. in quo differat a colica II. 361.
sedes II. 362. signa diagnostica II.
363. est maxime reni sinistro fre-
quens II. 363. causa proxima II.
364. causæ remotæ sunt hæmo-
rhagiæ & menses cessantes II. 364.
casei & lactis abusus cum diætâ lau-
ta & vinosa ibid. sæpe mictui cruen-
to causam ministrat & cur II. 138.
est maxime hæreditaria II. 365. eius
exemplum I. 471. exulceratæ sanatæ
exemplum I. 469. cum vertigine
iunctæ ex plethora exemplum II.
379. II. 381. nothæ sublata venæ-
sectione II. 382. hæreditariæ II. 384.
funestæ ex massa pilul. de cynoglos-
sa II. 386. cura præseruatoria in
progressu morbi cur difficilis II.
371. & qua ratione ad eam arcen-
dam alcalina conferant II. 372. de-
mulcentia II. 373. diætâ II. 374. &
traumatica II. 372. & ipsa curatio in

paroxystmo vbi laudantur anodyna
leniora II. 368. balnea II. 378. cly-
steres 370. linimenta II. 371. & nitro-
sa II. 368. spasmo sedato quando
conferant antinephritica II. 392. a-
quæ minerales II. 379. balnea II.
378. diuretica II. 376. opiata II.
378. & venæsectio II. 377. quo-
modo in scorbuticis tractanda II.
377. & huic colica hæmorrhoida-
lis superueniens II. 378
Nephriticus & hæmorrhoidalis dolor cum
numerosa calculi excretionem I. 476
Nervi quid sint IV. 2. quo loco orian-
tur III. 137. horum ope sensus in-
terni administrantur IV. 78. an ob-
strui possint III. 237. seq. eorum ten-
sio ac debilitas quid IV. 2. quomo-
do ea sphacelum inducere valeat V.
62. *cardiaci* describuntur III. 238.
optici eorum structura IV. 85. sedes
IV. 86. ipsorum compressio qua ra-
tione vertiginis causa IV. 86. *para-
lysis* quomodo guttam serenam in-
ferat IV. 114. seq. eorum *par oclia-
num* ad quas corporis partes maxi-
me feratur IV. 224. *resolutio* quid
sit IV. 3
Nitrosa quatenus conueniant in calcu-
lo renali II. 269. in cardialgia ab
ira II. 233. hæmorrhagia narium II.
17. hæmorrhoidali nimio fluxu II.
92. pestilentia I. 300. petechiali fe-
bre I. 238. in purpura I. 213. in se-
mitertiana I. 121. retardant mor-
billorum excretionem I. 189. & sunt
Y in

Index rerum.

in iis noxia I. 200. vt & in cutis
adfectibus V. 214. & vesicæ mor-
bis I. 485
Nitrum, quem præcipue habeat vsum
I. 200. II. 17. 217. V. 69. qua ra-
tione conducatur in catarrhali beni-
gna I. 131. diarrhœa. III. 503. dy-
senteria III. 464. hæmoptysi II. 39.
hydrope IV. 450. melancholia ad
maniam inclinante IV. 217. tertiana
I. 19. cum *camphora* permixtum lau-
datur in intestinorum inflammatio-
ne II. 297. in sphacelo a causa in-
terna V. 69. *spiritus*, quos effectus
ediderit in petechiali febre I. 270.
272. *dulcis* in quo eius virtus con-
sistat I. 20. laudatur in epilepsia III.
365. tertiana I. 20
Nutrix bona quæ dicenda S. 16. quæ
diætâ ipsi habenda. circa morborum
infantium præseruationem S. 26.
mercenaria qua ratione damna in-
fanti inferat S. 17
O.
Ober-Colic quid IV. 224
Obstetricæ quomodo morborum infan-
tilium causa S. 7. quæ cura ipsis
circa recens natos S. 12
Oculi, eorum structura anatomica ex-
perimentis demonstratur IV. 114.
133. eorum *caligo* in vomitu vnde
III. 414. vnde in vertigine quasi
conuulsi appareant II. *dolor & rubor* in
epiphora vnde oriatur IV. 131. in-
flammatio vid. *ophthalmia*, eorum
macula. in iis pinguedo viperarum

commendatur I. 535. *pellicula* sub
variolis enata quomodo sit auferen-
da I. 154. vnde in apoplexiâ *promi-
nentes* & quasi *vitrei* videantur II.
163. *turbatio* quomodo tractanda I.
531. quomodo in variolis defen-
dendi I. 154. 172. S. 44
Odontalgia quid II. 471. sedes IV. 472.
symptomata ibid. subiecta II. 473.
præsertim gravidis familiaris II. 487.
& scorbuticis V. 5. sæpe oritur a
materia podagrica retrogressa II.
506. a subita aeris mutatione II. 472.
a rheumatismo II. 472. cum erysi-
pelate non raro iungitur II. 486.
facile reciduat II. 473 euentus ibid.
exempla ex incongrua diætâ ortæ II.
485. ex frigore corpori plethorico
admisso aqua frigida sanata II. 487.
ex vehementi motu sub iniqua tem-
pestate ortæ II. 479. ex omiſſa ve-
næſectione II. 487. periodicae ex
vini & dulcium intemperantia II.
488. rheumaticae a serosa colluuiæ
cura per inediam abactæ II. 481.
Indicationes curatoriae II. 473. quæ
absoluuntur acidularum II. 475. cly-
sterum & pediluniorum II. 474.
diaphoreticorum II. 435. laxantium
I. 474. suffimigiorum & discutien-
tium II. 476. & sanguinis missionis
vſu II. 475. si a dente carioso enata
quomodo tractanda sit II. 477. 479.
cautelæ circa externa, raninarum
ſectionem & purgantia II. 478
Oedema vid. tumores œdematoſi.
Oesophæ-

Index rerum.

Oesophagus, eius inflammatio quibus signis cognoscenda I. 403. quomodo tractanda I. 399. *spasmi* qui dicantur III. 379. differunt inter se ibid. *sq.* eorum signa III. 380. distinguuntur in idiopathicos & symptomaticos III. 385. *sq.* causæ mediatae ac remotæ III. 386. *sq.* symptomatici qui III. 388. prognosin III. 390. exemplum totius *oesophagi* *spasmodum* III. 396. curatio quæ absoluitur per antispasmodica & discutientia III. 391. quomodo tractandi si ab adsumto veneno inducti sint III. 392. qua ratione chronici, si febribus acutis superuenit III. 395. si a vermibus ibid. cautela circa pedulinia III. 394. circa purgantia III. 395. & venæsectionem III. 394

Oleosa profunt post venena & purgantia acriora adsumta III. 60. quæ & cur vermibus aduersa S. 69. nocent in ulcerosis capitis efflorescentiis III. 28. & vomitu cruento II. 76

Oleum bezoardicum Wedelii quomodo præparetur I. 373

Ophthalmia, quæ dicatur & quomodo oriatur I. 521. differt ab epiphora IV. 139. quæ sit leuior & grauior ibid. atque grauiissima I. 522. sicca & humida ibid. vera & spuria ibid. profundior an sit periculosa I. 529. *periodica* quæ dicatur I. 523. exemplum I. 529. quomodo suboritur ex mensum suppressione I. 530. *epi-*

demica, quæ dicatur I. 522. eius causæ antecedentes I. 523. prognosin ibid. eius exemplum ex ictu suppuratæ I. 528. subita a festuca ferrea I. 530. grauioris cum ruptura corneæ I. 532. spuria rebellis I. 531. quomodo curanda I. 524. *seq.* præsertim leuior I. 525. grauior & grauiissima ibid. *periodica* I. 530. quomodo stasis in- & externis discutienda I. 524. quatenus in ea conueniant diaphoretica & purgantia I. 526. fetacea ibid. topica I. 527. venæsectio I. 524. 526. vesicatoria I. 526

Ophthalmica febris vid. *febris ophthalmica*.

- - - *hemicrania* I. 536

Opiata, quomodo operentur IV. 251. 197. rite correctæ in usum trahi debent II. 390. eorum vis narcotica alexipharmacis & purgantibus cieturatur I. 67. III. 370. V. 36. iuuenibus magis, quam senibus conueniunt II. 390. laudantur in odontalgia II. 479. quæ & quando locum habeant in dysenteria III. 401. *sq.* cordis palpitatione III. 254. in iliaca passione II. 301. in rheumaticis & arthriticis doloribus II. 448. in scorbutu V. 36. *incaute usurpata* ad animi deliquia disponunt IV. 251. ad deliria IV. 197. ad polyporum generationem IV. 288. ad syncopen IV. 267. in mania maiorem inducunt dementia & cur IV. 225. in quibus

Index rerum.

quibus inflammationibus sint noxiosissima I. 489. nocent ante partis sphacelatæ amputationis operationem V. 76. in auditus vitiis & cur IV. 159. in cardialgia ab atonia viscerum II. 258. in convulsivis motibus III. 64. infantibus & debilibus III. 24. in intestinorum dolore II. 335. in intermittentibus I. 31. post terrorem III. 259. in vomitu cruento II. 75

Os, eius foetor sæpe a vermibus III. 54. in ictero vnde IV. 373. est scorbuticis familiaris V. 5. cadaverosus in phthisi quale signum præbeat IV. 309

Ossa, unguis structura & situs V. 297. a fistula lacrymali graviter adficiuntur ibid. sæpe ex utero excernuntur III. 561. an a fistulosis ulceribus possint adgredi V. 297. incurvata in rachitide vnde S. 59. eorum morbi in lue venerea vnde V. 168. cur noctu graviores V. 169

Otalgia quid II. 490. eius genesis & causæ ibid. symptomata eorumque ratio ibid. prognosis II. 491. ex suppressa per frigus coryza exemplum II. 453. a suffimigiis & emplastro brachii tumori applicatis inductæ II. 496. ex ingesta vini copia & sequente refrigeratione II. 498. diuturnæ & immanis effluxu puris solutæ II. 499. curatio per antispasmodica in- & externa II. 491. seq. discutientia II. 492. a causâ externa nata quomodo tractanda II. 493.

effluens materia in hac quomodo diuertenda II. 494. & leniter exsicanda II. 495

Ovaria, quæ dicantur III. 146

P.

Palatum, eius ulcera in lue venerea quomodo tractanda V. 167

Palpitatio cordis quid III. 235. in quo differat a tremore ipsius ibid. eius historia III. 236. seq. sedes II. 237. ea extinctorum anatome III. 241. ratio eius mechanica III. 240. causâ proxima III. 237. quantum ad eam contribuant animi adfectus III. 246. IV. 250. aqua in pericardio copiosius collecta III. 248. cibi flatulenti III. 247. humorum abundantia II. 243. eorum crassities & defectus III. 244. 246. humores conmoventia III. 78. 248. materia acris cordi inhærescens III. 245. polypus III. 241. & stricturæ partium inferiorum III. 248. exempla a variis causis sustentatæ III. 263. a cicuta aquatica mammis loco petroselinii apposita III. 265. in senes a vehementiori equitatione sustentatæ III. 264. ab hæmorrhagia narium cessante ortæ III. 256. a polypo lethalis III. 261. a nimia sanguinis commotione III. 260. ex sanguinis vitio. III. 257. ex terrore cum insequente hydrope lethalis III. 259. cura præservatoria III. 253. seq. quæ conducant interna in paroxysmo III. 250. & externa III. 251. quæ extra

Index rerum.

- era* illum *ibid.* *sq.* si ab humorum
vitiis quomodo tractanda III. 253.
qua cautione adhibenda emetica III.
255. opiata III. 254. pediluvia III.
255. purgantia & venæsectio *ib. sq.*
Paracentesis in hydrope iam a Celso lau-
datur IV. 445. & quando in eo con-
ducatur IV. 446. cur in hydrocele pa-
rum iuuet IV. 456
Paracynanche quæ dicatur I. 390
Paralysis quæ dicatur IV. 3. differt in-
ter se IV. 4. quoruplex sit IV. 5. da-
tur adhuc species particularis IV. 6.
eius historia IV. 5. sedes IV. 6. æ-
thiologia eius, quæ artus occupat
IV. 13. brachia IV. 14. & crura IV.
13. causa proxima IV. 6. quomo-
do a cerebri flacciditate & nervo-
rum debilitate oriatur IV. 12. a co-
lica sanguinea II. 348. ab exanthe-
matibus retropulsis IV. 11. ab ex-
eretionibus sanguineis suppressis IV.
10. a gravi iracundia IV. 12. ipsius
artuum & partium inferiorum a ter-
rore lethalis exemplum IV. 27. ar-
tuum inferiorum post partum enatæ
casus IV. 41. dextri lateris in septua-
genario exempla IV. 39. dextri la-
teris sanata & terrore reuocatæ IV.
33. ab imminuto hæmorrhoidum
fluxu ortæ IV. 37. manuum ex co-
lica saturnina inductæ IV. 29. an a
febre & quali solvatur IV. 15. præ-
gnosis IV. 14. quomodo præser-
uanda IV. 24. qualis diaeta obser-
uanda, *ibid.* quatenus & quando in
ea conducantur acidulæ & thermæ
IV. 21. balnea artificialia IV. 20. 22.
cura per inediam IV. 25. diaphore-
tica leniora IV. 20. 22. lotiones ca-
pitis IV. 23. roborantia IV. 19. &
venæsectio IV. 21. palpebrarum quo-
modo tractanda IV. 23. & scorbu-
tica IV. 23
Paralyticorum membra cur adhuc vltua
dicenda V. 63. tumores in iis quo-
modo tractandi IV. 24
Parasynanche quæ dicatur I. 390
Parotides, earum tumor vnde V. 273.
cum otalgia in febribus acutis quo-
modo abigendus II. 495. V. 274.
fistula in iis quomodo generetur
V. 308
Paroxysmi febriles quomodo diiudi-
candi I. 27
Partus, qui regulares ad eum sint spa-
smi II. 69. cur in quibusnam scēmi-
nis difficiliter succedat I. 515. quæ
sub eo fiant I. 497. quæ post eum
fiant I. 492. 497. & post ipsum ex
usu sint I. 497. III. 542. *difficilis*
quomodo ad cancerum & scirrhum
vteri disponat V. 256. ad fluorem
album IV. 514. ad vesicæ spasmum
II. 402. & vomitum cruentum II.
69. *laboriosus*, qua ratione lethalem
sæpe inducat syncopen II. 121. *se-*
ptimestris, quomodo differat ab abor-
tu III. 525. eius exemplum post hæ-
morrhagias abortiuas rariores III. 549
Passula minores, earum virtus laxans
vnde V. 25. *rhabarbarina* laudantur
Y 3

Index rerum.

- in mictu cruento II. 44. malo hysterico III. 152. adfectu hypochondriaco III. 195. odontalgia II. 480. tussi III. 326
- Pectus*, eius clangosae concussionis in infantibus quid & quid indicent III. 395. rheumatismi ab haemorrhoidibus suppressis oborti exemplum II. 464
- Pedes*, cur circulus sanguinis in his difficilis II. 524. cum intestinis habent consensum III. 188. cum pectore III. 347. cur ad materiam arthriticam fouendam dispositi II. 510. 524. eorum factor suppressus quomodo ad asthma disponat III. 274. ad palpitacionem cordis III. 245. refrigeratio quomodo aphoniam inducat IV. 182. status IV. 482. tormina III. 188. tumor vid. tumores oedematosi. vacillatio post coitum vnde III. 78. vnde in vertigine IV. 86
- Pedituua* ex quibus & quomodo paranda III. 196. IV. 157. nimis calida sunt nocentissima III. 58. 154 minus conueniunt si pedes sunt frigidi III. 255. IV. 411. quid horum loco substituendum ibid. aut quid ante eorum usum conueniat III. 250 IV. 411. eorum vsus IV. 140. 157. & quando conducant in aphoniam IV. 180. auditus vitiis IV. 157. capitis morbis IV. 97. comate somnolento IV. 80. conuulsionibus III. 58. haemoptysi II. 39. haemorrhagia narium II. 18. hysterico malo III. 154. mania IV. 228. & quo tempore in ea instituenda V. 120. odontalgia II. 474. in oedemate pedum IV. 401. palpitatione cordis III. 250. ad podagram retrogressam revocandam III. 289. in singultu III. 367
- Penis haemorrhagia* differt a mictu cruento II. 134. eius ulcera in gonorrhoea quomodo tractanda IV. 553
- Pericardium*, quomodo aqua in eo generetur III. 248
- Peripneumonia*, eius signa I. 428. quomodo oriatur a colica I. 445. polyppo I. 439. IV. 279. sanguine crasso pulmonibus impacto ibid. vitio primarum viarum I. 448. ex qua causa asthma spasmodicum ipsi superueniat III. 306. eius exemplum ex omitta venesectione lethalis I. 438. ex colica lethalis I. 444. grauis sudore discussa. I. 446. quando emetica in ea conueniant I. 448. & noceant. I. 445. vid. pneumonica febris.
- Pestilentia*, quae dicatur I. 284. in quo differat ab aliis malignis & exanthematicis febribus I. 284. ab erysipelacea febre I. 303. seq. eius historia & symptomata I. 285. subiecta I. 387. seq. eius miasma cuius sit naturae, & vnde acquiratur I. 288. quomodo corpori insinuetur I. 285. quibus potissimum modis soluitur I. 289. quomodo in ea mors contingat I. 290. quomodo optime praecaueatur I. 291. quo fine laudantur acida

Index rerum.

- acida *ibid.* *sq.* fonticuli I. 292. eius curandi ratio ex Langio traditur I. 293. optime curatur a natura I. 296. quomodo tractanda ab initio & sub vigore I. 294. in declinatione I. 295. in ea nocent alexipharmaca sola I. 297. sed conducunt acidis nupta *ibid.* *sq.* nec non acida cum bezoardicis fixis I. 298. & analeptica I. 299. quatenus in ea conueniant emetica I. 299. *sq.* nitrosa I. 307. venæsectio I. 295. 300
- Petechia*, in quo differant ab exanthematibus aliis I. 259. a morbillis I. 187. a morfu pulicum I. 227. an bonum, si purpura accedente euanescent I. 275. cur saepe eas vel antecedat vel subsequatur epilepsia III.
- Petechialis* febris quæ dicatur I. 257. cur vocetur maligna *ibid.* *seq.* quæ fortiatur nomina I. 258. *seq.* eius historia I. 257. signa mala I. 259. vnde primam originem nanciscatur I. 261. *sq.* eius subiecta I. 261. 263. cur frequens sit in Austria & Pannonia I. 270. *sq.* in castris I. 263. & locis publicis I. 264. eius ratio formalis in quo consistat I. 260. eius miasma quomodo intra corpus suscipiatur *ibid.* quos in eo effectus causetur *ibid.* a salina sit virulentius I. 261. quomodo arcendum *ibid.* qualis sanguinis consistentia in ea sit laudabilis I. 278. quam salutaris in ea sit alui fluxus I. 266.
- quomodo in ea mors contingat I. 259. eius exempla sub diarrhœa funesta I. 273. in sorore & fratre diuersæ I. 274. ex situ erecto lethalis I. 275. vino bono sanata I. 277. venæsectione compressæ I. 278. emetico iugulata I. 280. quomodo sit præseruanda I. 264. præsertim vini boni vsu I. 265. 270. quæ in ea curanda conueniant remedia I. 265. *sq.* quomodo tractanda, si a mœrore præuenit I. 275. quatenus in ea conducant emetica I. 271. laxantia I. 267. 274. venæsectio I. 268. 271. 278. quomodo præseruanda eius recidua I. 268. epidemica anno 1683. eius historia & peculiaria symptomata recensentur I. 269. *sq.* quem in ea effectum spiritus nitri præstiterit I. 270. 272. spuria, quæ dicatur I. 227. cum purpura alba, eius historia I. 252. *sq.* & curatio I. 253. *sq.*
- Petechizans* febris quæ dicatur I. 226. in quo differat a catarrhali benigna I. 127. eius historia I. 226. *seq.* subiecta I. 230. signa bona & mala I. 227. an exanthematum eruptio in ea sit essentialis I. 228. cur diuersa sint exanthemata I. 230. *sq.* quibusnam sit contagiosa I. 230. quæ sit ratio formalis I. 228. causa materialis I. 228. quomodo mors in ea contingat I. 231. an semper sit epidemica I. 230. quo tempore grassetur I. 229. quæ subiecta ab ea felicius euadant I. 232. cur in ea sit vitan.

Index rerum.

vitandus sitis erectus I. 236. quæ ani-
 mi tranquillitas læsa in ea efficiat ibid.
 magis a natura quam arte curatur I.
 232. quæ indicationes medico re-
 stent ib. quomodo in curatione tem-
 peramenta sint respicienda I. 238.
 quæ in ea probata fidei sint pharmaca
 I. 234. quo ordine & tempore sint
 exhibenda I. 237. quæ ad præcauendā
 humorum corruptionem inferuiant
 I. 232. seq. quæ vires resciant I. 234.
 quæ aluum & sudorem moueant I.
 233. quando conducant emetica I.
 240. seq. venæsectio ibid. vesicatoria
 I. 241. quales excretiones in ea mo-
 derandæ I. 239. qua ratione sympto-
 mata tractanda I. 239. quale condu-
 cat regimen I. 235. quid ratione le-
 cti & vestimentorum obseruandum
 ibid. fugienda sub ea alimenta I.
 236. epidemica anno 1698. quibus
 fatalis fuerit I. 242. eius subiecta &
 symptomata essentialia ibid. eorum-
 que diuersitas secundum tempera-
 menta I. 234. quomodo in ea diuer-
 si mode habuerint diarrhœæ I. 243.
 exanthemata I. 245. hæmorrhagiæ
 I. 244. sudores ibid. vomitus I. 245.
 vrina I. 244. eius signa bona & ma-
 la I. 246. euentus ibid. regimen ne-
 cessarium ibid. quam in ea situs ere-
 ctus noxam induxerit I. 247. quale
 damnum effecerint alexipharmaca
 calida I. 247. methodus ei medendi
 I. 249. præsertim symptomatibus
 ibid. quæ proficua fuerint pharma-

ca I. 248. seq. quatenus profuerint
 alexipharmaca cum analepticis mix-
 ta I. 247. venæsectio I. 248. ve-
 sicatoria ibid. vomitoria ibid. quo-
 modo præseruari potuerit I. 250.
 anno 1728. epidemica, eius historia I.
 252. quomodo inter milites præ-
 sidiarios se habuerit I. 254. seq. &
 curata fuerit I. 255. seq.

Phagedæna quid V. 244
Phantasia, eius vis in homine III. 103.
Pharynx, eius structura & situs III.
 382. functio III. 383. seq. quotu-
 plex sit eius spasmus III. 398.
 eius ratio formalis III. 385. quomo-
 do differat ab atonia III. 381. ex
 quibus signis hæc cognoscatur III.
 381. differunt ab eius inflammatio-
 ne & tumore ipsi in hærente ibid.
 eius exemplum III. 398. curatio vid
æsophagi spasmus.

Phlegmatici cur purpuræ obnoxii V. 103.
 scorbuto V. 14. quomodo ab adfe-
 ctibus catarrhalibus sint præseruan-
 di I. 129. & gonorrhœa laboran-
 tes tractandi IV. 551

Phrenitis, quæ dicatur I. 407. in quo
 differat a delirio leui in acutis I. 441.
 seq. a mania ibid. IV. 190. eius fu-
 turæ & præsentis signa I. 408. sub-
 iecta I. 409. causæ proxima I. 408.
 causæ antecedentes I. 409. seq. ea
 peremptorum sectio I. 409. IV. 192.
 idiopathica quæ sit I. 410. sympto-
 matica quæ dicatur I. 411. quomo-
 do accersatur in acutis I. 422. seq.

exem-

Index rerum.

exempla eius ex alui fluxu critico
 cohibito ortæ I. 419. ex calidiorum
 usu lethalis I. 421. in lentam & he-
 cticam mutatæ I. 420. ex ira in chro-
 nicam insaniam mutatae & curatae
 I. 424. delirium relinquentis I. 413.
 eam curandi indicationes I. 412.
 quomodo tractanda si orta fuerit ex
 hæmorrhagiis suppressis I. 417. ex
 materia acri ibid. ex latente plica
 Polonica I. 418. quomodo arcenda
 in ardentibus I. 355. quatenus in ea
 conueniant analeptica I. 423. laxan-
 tia I. 414. medicamenta interna ibid.
 & externa I. 415. venæsectio I. 413.
 417. 423. vesicatoria I. 418. quale
 regimen I. 416
Phthisis, quæ dicatur IV. 295. differt
 ab atrophia infantili IV. 295. a tabe
 ex gonorrhœa, pollutione nocturna
 & lue venerea orta ibid. a tussi chro-
 nica cum copiosa phlegmatis eiectione
 ibid. signa ex Aretæo & Hippo-
 crate IV. 296. ea defunctorum ana-
 tome IV. 297. an sit contagiosa IV.
 305. & causæ antecedentes IV. 299.
seq. exempla habitualis sine periculo
 IV. 341. hæreditariae a febre terria-
 na contumacioris redditæ IV. 339.
 incipientis ab hæmoptysi per adstrin-
 gentia tractata IV. 335. incipientis
 a materia vlcerosâ retrocedente IV.
 333. a nimia sanguinis iactura ortæ
 IV. 334. cum tussi in iuvene IV.
 331. cum tussi & tabe fragis horten-
 sibus sanatae IV. 330. veneræ ca-

sus V. 180. cur tam raro curetur IV.
 307. & cur inueterata nullam reci-
 piat sanationem IV. 305. signa fu-
 nestæ IV. 308. & convalescentiæ IV.
 309. *sq.* cura præseruatoria IV. 323.
 methodus mitigatiua quæ requirit
 balnea aquæ dulcis IV. 324. decocta
 & infusa depurantia IV. 322. lacti-
 cinia & pulueres temperantes IV.
 321. curatiua, quæ absoluitur usu
 anodynorum IV. 320. balsamorum
 pectoralium & diureticorum ib. la-
 xantium IV. 319. lactis cura IV. 310.
 aut feri ipsius IV. 314. aut admix-
 tione aquarum mineralium IV. 316.
 aut cum infusis & decoctis herbarum
 IV. 318. cautela, quæ tenenda circa
 aeris usum IV. 324. lactis usum IV.
 328. motum corporis IV. 323. pur-
 gantia & venæsectionem IV. 327.
 quomodo sudores colliquatiui tra-
 ctandi IV. 329
Pilula aloetica, quæ damna pariant in
 sanguineis I. 473. & qua ratione
 tuto possint exhiberi III. 202. *anthel-
 mintica* III. 124. IV. 184. S. 72.
antispasmodica III. 148. *Becheri*, quæ
 usum habeant in mulierum morbis
 I. 514. speciatim in puerperis I. 498.
 caute tamen adhibenda II. 657.
 quando in clysteribus usurpanda I.
 515. *cephalica* in obauditione con-
 tumaci IV. 170. de *cynoglossa* lau-
 dantur in conuulsionibus III. 62.
 ad tussis ferociam compescendam
 III. 327. caute in hæmorrhagiæ ute-
 ri

Index rerum.

- ri vsurpandae II. 117. contra haemoptysia egregia virtutis II. 41. ad hydropem IV. 448. laxantes I. 534. laxantes & antispasmodica I. 513. laxantes & roborantes IV. 519. ad obstructions viscerum praestantis virtutis IV. 397. contra obstructions ita dictae venales ex quibus parantur III. 169. in odontalgia egregii usus II. 470. de styrace commendantur in acredine lymphæ I. 130. purgantes in gonorrhœa IV. 547. subadstringentes in eodem morbo IV. 548
Piper, an nimium adsumtum digestionem promoueat IV. 141. album, quatenus profit noceatque in febribus intermittentibus I. 47. tollit quartanam I. 77
Piperanæ aquæ qualia recondant principia III. 286. commendantur in asthma. ibid.
Pituita vitrea veterum quid sit III. 220
Plethora, quæ maxime ad eam faciant I. 333. gravidis familiaris est V. 105. qualis illa vero maxime sit III. 536. quatenus contribuat ad abortum III. 533. ad apoplexiam & asthma III. 272. aurium tinnitum IV. 462. ad calculum II. 275. coma somnolentum IV. 58. hæmoptysin II. 35. hæmorrhagiam vteri II. 108. hydropem IV. 478. mensium suppressionem V. 135. phthisin IV. 305. polypos IV. 285. purpuram V. 105. rheumaticos dolores II. 484. scorbutum V. 56. spasmodicas ex vtero passiones III. 171. suffusionem oculorum IV. 135. ad vertiginem IV. 106
Plethorici, cur circa æquinoctia maxime tussi infestentur III. 338. quomodo se à morbis possint præservare I. 549
Pleuritis endemia vbinam sit I. 431. epidemia quo tempore grassetur I. 431. spuria quæ dicatur I. 427. 444. in quo differat ab hepatitis spuria V. 452. eius signa I. 427. subiecta I. 441. causæ I. 427. & quomodo a materia podagrica II. 506. & polypo generetur IV. 279. eius venæsectione curatæ casus I. 440. an in ea conueniat venæsectio I. 427. 441. topica I. 441. vera quid sit I. 427. eius signa ibid. eius purgantis usu corruptæ casus I. 442. narium hæmorrhagia solutæ exemplum I. 443. quomodo sit curanda I. 444. an conueniant topica I. 434. vid. plura *pneumonica febris*.
Pleuropneumonia, eius in empyema desinentis exemplum I. 445
Plica Polonica abscissa sæpe maniae causa IV. 226. & quid in ea conducatur ibid. latens quomodo euocanda I. 418
Pneumonica febris quæ dicatur I. 425. quæ pro diverso, quem occupat, inflammationis loco sortiatur nomina I. 426. eius historia I. 428. causæ proximæ quatuorplexes sint, quales sint antecedentes ibid. quomodo oriatur ex repulsis exanthematibus I. 430. ex sanguine crasso I. 429. ex

Index rerum.

ex spastica abdominis constrictione
I. 430. quas habeat crises I. 431.
quomodo mors in ea contingat I.
432. *sq.* cur facillime recidiuet I.
432. eam curandi indicationes I.
433. quae conueniant remedia I.
434. *sq.* quod regimen I. 437. quis
potus I. 436. quatenus in ea con-
ducant anodyna I. 437. expecto-
rantia ibid. laxantia I. 436. venae-
sectio I. 433. 435
Podagra incipiens quomodo differat a
radicata II. 500. historia ipsius a Sy-
denhamo tradita II. 501. eius sym-
ptomata quae post aliquot annos in-
festant II. 503. ratio formalis II.
504. symptomata spasmō debentur
II. 505. & quomodo ille non a sale
acido vel bilioso, sed tartareo pro-
ducatur II. 506. *sq.* quomodo hoc
sal generetur II. 508. cum calculi
doloribus saepe alternat II. 365. cur
nunquam eius paroxysmus sine febre
accidat II. 509. copiosus serri im-
puri in hac prouentus debilitati de-
betur II. 511. quantum ad eam con-
ferant animi adfectus II. 514. desi-
dia & luxuria ibid. haemorrhagia-
rum consuetarum defectio II. 515.
potus vini largior II. 513. transpi-
ratio prohibita II. 515. venus im-
moderata II. 512. haereditariae in
hypochondriaco exemplum II. 546.
haereditariae inueteratae casus in
corpore plethorico remanentis &
Carolinis expulsae & alleuatae casus

II. 548. leuioris ex ira & refrige-
ratione factae grauioris & metasta-
ticae exemplum II. 550. *retropulsa*
quomodo asthmatis conuulsiui caus-
sa fiat III. 274. cardialgiae II. 229.
colicae II. 323. comatis somnolen-
ti IV. 80. dysuriae & spasmī vesicae
II. 400. palpitacionis cordis III. 245.
singultus III. 361. & vomitus III.
417. eius exempla ab empirico re-
tropulsa funestae II. 536. a frigore
retrocedentis II. 541. funesto omi-
ne retropulsa II. 543. in haemor-
rhoidario ex opiatorum vsu funestae
II. 545. Praeseruatō qua ratione le-
gitimo sex rerum non naturalium
vsu fieri debeat II. 518. *sq.* & pra-
sertim si naturalis iam dispositio ad-
est II. 522. a Cratone praescripta II.
521. an venaesectio repetita eo fine
conducatur II. 535. inueterata cur nul-
lam recipiat sanationem II. 522. an-
te paroxysmum quomodo corpus
praeparandum, vt mitior euadat per
vsu acidularum II. 526. Caroli-
narum II. 525. diaphoreticorum II.
527. lactis II. 526. cucurbitularum
cum scarificatione in dorso pedis II.
523. venaesectionis ibid. & vom-
itoriorum II. 524. imminente paro-
xysmo cur & quibus alijs ducenda
II 528. in paroxysmo laudantur dia-
phoretica II. 529. & conueniens po-
tus II. 530. quatenus & quibus com-
ducant decoctum Viennense II. 533.
topica & spiritiuosa II. 531. 533. &
Z 2
venae-

Index rerum.

venæsectio & qua cautione ea admini-
stranda II. 531. quomodo tumor
a solutione morbi relictus tractan-
dus II. 535. & tophi resoluendi II.
536. cautelae circa lactis curam II.
532. purgantia II. 533. & remedio-
rum vsum II. 534
Pollutio nocturna quomodo differat a
gonorrhœa IV. 537. unde saepe oria-
tur IV. 265. & quomodo tractanda
IV. 545
Polypi, eorum denominationis ratio IV.
274. qui ita dicantur III. 241. sq.
IV. 282. eorum existentia observa-
tionibus anatomicis demonstratur
III. 242. IV. 273. differunt inui-
cem IV. 281. quomodo generen-
tur IV. 282. vtp plurimum in ventri-
culo cordis dextro & venis generan-
tur IV. 283. qua ratione diu absque
incommodo gestari queant I. 493.
sunt in regionibus septentrionalibus
magis quam calidioribus frequentes
IV. 284. signa III. 241. sq. & sub-
iecta IV. 283. quomodo ad eos con-
tribuant acidorum & spirituosorum
abusus IV. 287. incautus adstrin-
gentium vsus IV. 288. animi adfe-
ctus IV. 287. corporis proceritas IV.
285. potus frigidus corpori calenti
ingestus IV. 286. sanguinis copia
& inopia IV. 285. qua ratione di-
sponant ad animi deliquia IV. 233.
ad asthma III. 276. IV. 277. ad ca-
tarthum suffocatum IV. 279. ad
hæmoptysin II. 34. IV. 276. ad hy-

dropem IV. 279. peripneumoniam
& pleuritidem II. 440. IV. 279.
phthisin IV. 277. & quomodo ge-
neratim mortis & morborum causa
existant IV. 275. cur magis præ-
caueantur quam curentur III. 252.
IV. 288. & quibus remediis ii ar-
cendi III. 252. IV. 290. sq. præsen-
tes autem quomodo tractandi, III.
252. IV. 291. sq. in cerebro intra venas
inguiales interdum generantur IV.
280. qui apoplexiæ & deliriorum
caussa existunt II. 171. IV. 280. in
utero generati quomodo hæmorrha-
giæ ipsius & abortus causa sint IV.
280
Porrigo quid V. 188. eius signa & sub-
iecta. ibid.
Potio analeptica temperans I. 234. V. 125.
antifebrilis I. 24. *carminatiua* IV. 494.
Crollii, qua encheiresi adhibenda I.
28. *confortatiua* I. 299. *emetico-laxans*
I. 182. *febrilis* I. 36. 42. 107.
in gutta serena expertæ virtutis V.
223. *mannata* II. 113. *refrigerans* I.
328. II. 73. ad somnum concilian-
dum I. 218
Potus sub frigore febrili est denegan-
dus I. 27. *calidus* cur diarrhœam si-
stat V. 111. in quibus febribus con-
ferat I. 358. cur in paroxysmo fe-
brili noceat I. 32. nocet in ardenti-
bus I. 352. quando in purpura pro-
fit noceatve I. 213. qua ratione ad
eius genesin contribuat I. 209. quan-
do noceat vel profit in variolis I.
157.

Index rerum.

157. 171. *copiosus*, quando in acutis morbis sine noxa assumi queat I. 195. quomodo proficius fuerit in retrocedentibus morbillis I. 194. eius noxa III. 78. 198 *sq.* *frigidus*, quo pacto sit roborans I. 366. quibus in febribus conferat 358. quomodo in ardentibus operetur I. 350. qua cautione in iis porrigendus I. 356. eius noxa III. 436. 441. IV. 286. quomodo corpori calenti ingestus inflammationes & obstructions producat IV. 286. qua ratione disponat ad malum hypochondriacum III. 188. polypos III. 244. *sq.* purpuram V. 99. noxa inde quomodo auertenda IV. 290. vid. plura *aqua frigida. glaciatus*, quæ producat mala I. 540
Prudentia hominum in quo phyfice consistat I. 408
Prunella in quo differat ab angina I. 391
Pruritus cutis unde V. 194. fenilis quomodo tractandus V. 220. a sudoriferis excitatus quomodo compescendus V. 216
Pfelli qui dicantur IV. 175
Puerpera quomodo lædantur a frigore & terrore I. 516. ab ira & frigore I. 502. cur facile patiantur exanthematicos morbos I. 220. intestinorum dolores II. 337. lentas febres I. 421. melancholiam & maniam IV. 202. tympanitidem IV. 487. cur & quales vteri inflammationem patiantur I. 493. V. 256. quales ex febribus deponent noxas I. 33. cur illis familiaris sit purpura alba maligna I. 208. quomodo ab ea præferuanda I. 211. 224. nimia hæmorrhagia vteri laborantes quomodo tractandæ IV. 269. malum earum regimen quomodo ad abortum disponat III. 367. quale igitur iis conueniat I. 225. V. 122. qualis potus I. 499. quomodo statim a partu tractandæ I. 497. III. 542. quando in iis conducant diaphoretica I. 517. venæsectio I. 498. 515. in iis præstat aluum, quam sudorem mouere I. 514
Pulmones sunt sanguificationis officina IV. 294. eorum vsus ac necessitas ibid. a tussis diuturnitate mirum labefactantur III. 337. & quomodo iis succurratur I. 133. ipsorum rupta vasa cur difficulter coalescant II. 36. eorum subitanæ corruptionis singulare exemplum IV. 336. *ulcera* cur difficulter sanentur IV. 298
Pulsus, qualis in ardente sit I. 353. in catalepsi III. 118. post coitum III. 78. in epilepsia III. 8. sub & post febrium paroxysmum I. 10. in hystericeis plethoricis III. 173. a poly-po cordis III. 240. in syncope & lipothymia IV. 246. post tussis vehementiam III. 337
Pulvis antasthmaticus III. 303. *antepilepticus* III. 21. *sq.* Dolai quomodo pareretur III. 17. *anthelminticus* S. 72. *antidysentericus Klapperbeinii* quomodo

Index rerum.

do paretur I. 76. *antifebrilis* I. 101.
 110. *antinephriticus* II. 388. *anipleu-
 riticus* I. 442. *antispasmodicus* IV. 235.
 III. 195. *aperitiuus* IV. 529. *Corna-
 chini* quomodo in quartana adhiben-
 dus I. 79. *diaphoreticus* I. 151. III.
 200. *emeticus* I. 25. *Harris* contra
 rabiem quomodo præparetur IV.
 219. *Heurnii* adstringens ex quibus
 conficiatur II. 116. quando in hæ-
 morrhagia vteri exhibendus II. 117.
 in hæmoptysi expertæ virtutis II. 41.
laxans I. 26. ad pneumonicas febres
 I. 434. *polychrestus* ad febres pete-
 chizantes I. 234. *precipitans nitro-
 sus* IV. 322. *pyrius* ad pestilentiam
 commendatur I. 301. *resoluens* in
 quartana I. 65. *roborans* in gonor-
 rhœa IV. 544. *stipticus* in hæmor-
 rhagia sistenda ab amputatione spha-
 celatæ partis orta V. 73. *stomachicus*
 II. 232. 235. *sudoriferus* in lue ve-
 nerea V. 160
Purgantia, quænam sint selecta IV. 211.
 veterum quænam sint IV. 212. eo-
 rum ab ipsis varius exhibendi mo-
 dus IV. 213. & qua ratione fuerint
 innoxia IV. 213. fortiora quomodo
 cicuranda III. 367. quando in hy-
 drope vsum habeant IV. 448. 453.
 quando que minus IV. 471. quæ in
 lue venerea conferant V. 161. quo
 casu quartanam fugent I. 77. ab im-
 provide datis concitata symptomata
 III. 169 & quomodo hæc mitigan-
 da ibid. post iram & sub menstruo

fluxu sunt noxiosissima I. 101. in-
 ducunt enim choleram III. 495. le-
 uem intestinorum inflammationem
 & quotidianam febrem I. 101. no-
 cent in catarrhali benigna I. 132.
colica biliosa II. 360. *dysenteria* III.
 462. ad excrementa dura educen-
 da II. 313. in ictero IV. 366. *iliaca*
passione II. 298 ad lochia promo-
 uenda III. 169. malo hypochondriaco
 III. 202. *melancholia* IV. 214. pal-
 pitatione cordis III. 255. *podagri-
 co dolore* II. 533. *purpura* V. 214.
 in rheumaticis & arthriticis dolori-
 bus II. 447. in scabie infantes &
 pueros infestante V. 16. in semiter-
 tiana I. 116. *tertiana* I. 29. *spasmo*
vesicæ II. 411. quomodo abortum
 promoueat III. 534. qua ratione
 animi deliquia inducant VI. 252.
conuulsiones II. 54. *diarrhœam* chro-
 nicam cruentam III. 522. *ilicam*
passionem II. 289. *mictum cruentum*
 II. 140. *singultum* III. 361. *spas-
 mos* III. 153. *tormina* in infantibus
 S. 30. *vomitum* III. 417. quomodo
erysipelaceam materiam retropellant
 IV. 77. *scabiem* III. 66. V. 227.
 num ad febres exanthematicas præ-
 seruandas conducant I. 282. & quid
 de iis in ophthalmia sentiendum I.
 526
Purpura in quo differat ab aliis mor-
 bis exanthematicis I. 203. cur no-
 stris temporibus sit frequentior I.
 207. eius subiecta I. 207. IV. 124.
 causæ

Index rerum.

causæ procatacticae I. 207. cur eam
aut epilepsia sequatur aut antecedit
III. 11. in quibus subiectis & casu-
bus sit periculosa I. 210. quæ in ea
mala & funesta sint signa I. 210. V.
95. quomodo in ea mors genere-
tur I. 211. an ea accedente pete-
chiæ bono omine dispareant I. 275.
quo omine continuis declinantibus
superueniat I. 361. V. 96. quomo-
do ex menstruis retentis oriatur I.
217. quomodo morbillis & vario-
lis superueniat I. 193. V. 90. & ex
quartana generetur I. 60. qua ra-
tione chronica fiat V. 97. *retrocedens*
quæ inducat mala II. 358. quomo-
do delirium I. 217. guttam serenam
IV. 125. palpitationem cordis III.
245. phthisin IV. 364. exempla
eius a febre male curata ortæ V. 137.
post vsum Carolinarum enatæ V.
141. cum semitertiana complicatæ
I. 122. post erysipelas ex vitio pri-
marum viarum ortæ I. 219. post alui
laxationem feliciter sanatæ ibid. de-
lirium, Carolinis curatum, relin-
quentis I. 216. cur non ferat cereui-
fiam I. 213. quomodo sit curanda
I. 212. præsertim si febribus epide-
micis accedat I. 110. qua ratione
in ea sit alius tractanda I. 214.
quomodo viribus succurrendum
I. 215. quale conueniat regimen
I. 213. qualis potus I. 214. in
ea nocent tam calidiora quam re-
frigerantia I. 213. quatenus conue-

niat venæsectio I. 214. & eius eru-
ptionem iuuat I. 221. quantum pro-
sint vesicatoria I. 215
- *acuta*, quæ dicatur I. 222. quæ
sit eius materialis causa I. 223
- *alba*, qualis dicatur I. 204. V. 92.
synochis accedens quid indicet I.
332. eius causa materialis est aci-
dum lympham coagulans I. 206. V.
97. *seq.* cur puerperis sit familiaris
I. 208. V. 98. & cur ut plurimum
in ipsis maligna V. 98. peculiaria
symptomata eius eruptionem ante-
cedentia I. 253. eius idiopathicæ
sanatæ exemplum I. 218
- *benigna*, quæ dicatur V. 92. eius
historia & progressus V. 93
- *chronica*, scorbuti soboles qualis
dicatur I. 212. V. 91. signa V. 92.
differt ab aliis exanthematibus V.
91. & inter se V. 92. cur demum
ante aliquot lustra prodierit V. 108.
causa materialis est serum salino-sul-
phureum acre V. 99. quod effectu
remediorum probatur V. 100. cur
in hac maior salina acrimonia, quam
in alba V. 101. cur tam facile & cito
revertatur. ibid. subiecta V. 103. sunt
fœminæ magis quam viri V. 106. &
ex iis sensibiliores & debilitatæ V.
103. speciatim diuites V. 104. fluo-
re albo laborantes V. 106. gravidæ
V. 105. puerperæ, si lochia haud
rite fluunt ibid. causæ occasionales
V. 110. *seq.* 116. ut loco scorbuti
veniat a diata est deriuanda V. 115.
pro-

Index rerum.

prognosis V. 117. ipsius exempla
ex inordinata diata ortae V. 138.
in foemina sene V. 139. post ni-
mium hæmorrhoidum fluxum lethali-
lis I. 130. inedia & aquis minera-
libus sanatae V. 133. scorbutum
post vsum Coffee excipientis V. 114.
accedente alba lethalis V. 142. qua-
lis præseruationis causa conueniat
potus V. 118. victus genus V. 119.
vbi etiam aquae medicatae cura la-
ctis & motus corporis conueniunt
ibid. quomodo grauidae præser-
uandae V. 121. quae ante & post
partum in eundem finem condu-
cant V. 122. seq. imminenti morbo
quibus obuiam eundum V. 123. seq.
& quomodo præsentis V. 124. lo-
chiis in hac subsistentibus an venæ-
sectio conducatur V. 125. curatio re-
quirat leniora & temperatum regi-
men V. 121. fugam frigoris V. 126.
nimii calidi loci ibid. alexipharma-
ricorum & validiorum medicamen-
torum V. 127. intempestiuae san-
guinis missionis V. 128. quomodo
liberaliores & suppressae alui excre-
tiones vel moderandae vel reuocan-
dae ibid. quantum prosint vesicato-
ria V. 129
- *idiopathica*, eius historia I. 502.
minus est periculosa, quam sym-
ptomata I. 218. an in ea confe-
rant laxantia I. 219
- *maligna*, quæ sit V. 92. eius in-
doles & decursus V. 94. & quid

indicer, si modo dispareat modo
appareat ibid. puerperarum venæ-
sectione curata I. 220. vid. *Milia-
ris febris.*

- *rubra*, quæ dicatur I. 203 seq.
eius subiecta I. 206. causa mate-
rialis est serum acre salino sulphu-
reum ibid. V. 97. sæpe fit chronica
V. 96. & cur in puerperis non tam
maligna V. 99

- *symptomata*, quibus morbis &
subiectis accedat I. 204. V. 95. eius
in ictero & hydrope casus I. 135

- *vesicularis alba*, quæ dicatur I.
442

Purpurata febris, quæ dicatur I. 202.
eius in puerpera functione exemplum
I. 215

Pustula cutis vnde V. 194. cur autum-
no & vere frequentes V. 237. qui-
bus externis debeant tractari V. 218.
scorbuticarum pruriginosarum ex-
emplum V. 224. ipsarum curatio V.
226. *venereæ*, quomodo tractandæ
V. 169

Purredo, quæ in corpore humano pro-
ducat symptomata V. 245. quomo-
do arcenda V. 68. speciatim post
paracentesin IV. 446

Pylorus, eius situs I. 225. post iram
sæpe constringitur IV. 505. eius
constrictionis signa IV. 504. est
causa cardialgiæ II. 222. colicæ fla-
tulentæ IV. 504. vomitus III. 418.
eius vitia post mortem detecta III.
375
Pyr-

Index rerum.

Pyramontana aquæ, qualia sint earum principia constitutiva IV. 398. earum virtutes IV. 399. quale requirat earum usus vitæ regimen II. 100. & quæ ante earum usum tenenda II. 273. commendantur in cachexia & chlorosi IV. 398. calculo felleo II. 273. hypochondriaco malo III. 198. ictero IV. 365. rheumatismo scorbutico II. 443. scorbuto & quando V. 30. ad vermes pellendos S. 70. in ulceribus V. 262. nocent maxime in hæmoptysi II.

45

Q

Quaiacum, eius lignum quale recon-
dat principium V. 158. 233. eius
effectus in corpore V. 261. deco-
ctum in epilepsia laudatur & quali
III. 18. in lue venerea V. 158. sub-
cutaneis morbis V. 207. in vlceri-
bus mali moris V. 261. resina, quo-
modo præparetur IV. 120. est ster-
nutorium ibid. V. 233. laudatur
in gutta serena IV. 120. essentia quo-
modo conficiatur V. 158. eiusque
varius adhibendi modus ibid.
Quartana qualis dicatur I. 53. eius hi-
storia ibid. est vel simplex vel du-
plex I. 55. legitima vel notha I. 56.
symptoma in cacochymicis I. 57.
hypochondriacis ibid. infantibus I.
58. iuuenibus I. 57. senibus infir-
mis ibid. qui grauitur & cum peri-
culo ex ea laborent I. 81. eius sub-

iecta I. 55. causa proxima & mate-
rialis I. 64. procatactica I. 55. 83.
eandem cum dysenteria causam ha-
bere potest I. 77. quid in ea ple-
narie appetitus prostratio denotet I.
81. quomodo & aduersus quos
morbos sit remedio I. 60. quomo-
do ad purpuræ genesin contribuatur
I. 60. quibus modis soluitur I. 59.
præsertim in grauidis ac infantibus
ibid. quomodo mors in ea contin-
gat I. 61. 81. quando exitium infe-
rat I. 58. quæ & quo casu sit con-
tumacissima I. 58. 65. cur circa ver-
nale solstitium sponte cedat I. 58. &
vere facili negotio sanetur. I. 59.
quos male tractata post se relinquit
morbos I. 60. qua occasione recidi-
uet I. 61. cur in plebeis frequenter
reciduiet I. 77. seq. exempla eius in
grauida curatæ I. 71. in sene fune-
stæ I. 80. in cachectico in funestum
hydropem terminatæ I. 72. ex ter-
tiana cum saluatione iunctæ I. 73.
cortice chinæ corruptæ & sanatæ
I. 75. purgatione sanatæ I. 76. in
quotidianam sæpe redeuntem muta-
tæ I. 78. primo simplicis, post du-
plex cum tumore pedum sanatæ I.
81. seq. sæpius reciduiantis & pipere
albo curatæ I. 77. sæpius tumore pedū
sanatur I. 73. quo casu curatu sit faci-
lis I. 66. quo anni tempore facile cu-
retur. I. 66. pro diuersitate corporum
diuersam poscit medelam I. 65. quæ
in eius curatione occurrant indica-
tiones

Index rerum.

tiones I. 62. eam curandi recta methodus I. 84. *seq.* quomodo in ea tractandi cachectici I. 73. pueri I. 79. quomodo in ea cruditates euacuandæ I. 62. præsertim si sit inueterata I. 63. quibus modis stricturæ generis nervosi demulcendæ I. 63. partes debiles roborandæ I. 64. perspiratio ante & post paroxysmum iuvanda I. 67. alius laxanda I. 70. cephalalgia levanda ibid. duo specifica adversus eam commendantur. I. 64. *sq.* quis conferat potus I. 66. quomodo adhibendus in ea cortex chinæ I. 69. quantum conducant amara I. 63. emetica I. 68. epicarpia I. 69. venæsectio II. 68. quomodo præcauendæ recidivæ I. 78. 85. tam diæta I. 70. quam pharmacis I. 71. anomala, quid indicet I. 59. *continua*, qualis dicatur I. 56. *duplex*, qualis dicatur ibid. quomodo nascatur I. 83. eius ex simplici natæ exemplū I. 82. *endemia*, quo locorum occurrat I. 57. *epidemia*, quo tempore grassetur I. 56. *triplex*, in quo differat a quotidiana I. 87. *Quartanarii*, cur facile salivationem patiantur I. 74. quomodo sanguis in iis sit constitutus I. 68. *Quotidiana*, quæ dicatur I. 86. est vel exquisita vel vaga I. 90. vel legitima vel nothæ I. 86. in quo differat a catarrhali benigna & maligna I. 87. lenta ibid. quartana triplici ibid. tertiana duplici I. 14. eius historia I. 86. subiecta I. 89. sedes ibid.

caussa proxima I. 88. materialis ibid. antecedentes I. 89. cur eius paroxysmi quotidie redeant I. 89. quomodo oriatur ex tertiana I. 99. ex vitio viscerum abdominis I. 88. quæ excretionēs in ea sint boni ominis I. 90. sæpe epilepsiam soluit III. 14. qua ratione transeat in lentam & continuam I. 91. quibus causis in diurnitate sustentetur I. 91. 102. exempla eius rebellis & Carolinis expugnata I. 95. cum spasmo cardialgico iunctæ & curatæ I. 97. *sq.* ex tertiana ortæ & sanata I. 99. recidivantis emeticis curatæ I. 97. anomala post hypercatharsin I. 100. exquisita diurnæ I. 101. eam curandi indicationes I. 91. qua ratione pravi succi in ea corrigendi I. 91. & euacuandi I. 92. quomodo robur visceribus restaurandum I. 92. quæ sit cura specialis I. 93. præsertim si diurna fuerit I. 103. aut ex levi intestinorum inflammatione foueatur I. 201. quæ sub ea fugienda I. 93. non cogendus sudor, sed alui fluxus procurandus I. 93. *seq.* quid faciendum, si frigus sit nimis acre I. 94. quando prosint aquæ minerales I. 92. emetica I. 94. sacculi ventriculo admonendi ibid. specifica antifebrilia I. 95. venæsectio I. 95. *continua* qualis sit I. 87. *continua serosa* quæ dicatur veteribus I. 227. *epidemica* quo tempore grassetur I. 87.

R. Ra-

Index verum.

R.

Rachitis, quæ dicatur S. 57. eius histo-
ria S. 58. ea defunctorum anatomi-
me ibid. causa proxima S. 59. me-
diata causa S. 60. remota ibid. ratio
symptomatum S. 59. prognosif
S. 61. ad curationem faciunt bal-
nea S. 62. diata S. 63. leniora eme-
tica & laxantia S. 62. frictions ibid.
resoluentia ibid. & thoraces S. 63
Ramoneur Monckii quid fit I. 506
Raphanus ruficanus quale recondat
principium V. 31. nocet in cardial-
gia II. 239. laudatur in scorbuto V. 31
Rauedo in tuffi quomodo tollenda
III. 333. *venerea* fola mercuriali
inunctione plantarum pedum curata
exemplum V. 185
Refrigerantia quibus in febribus profint
noceantve I. 363. laudantur in mi-
ctu cruento II. 43. in lynchia I.
328. quando noceant in nimio hæ-
morrhoidum fluxu II. 96
Respiratio quid III. 271. fq. ad vitam eft
neceffaria III. 267. 271. naturalis in
catalepsi unde III. 118. in recens
natis cuius vfus fit S. 14. difficilis sæ-
pe a flatibus incarceratis III. 182.
a polypo IV. 492. cum roncho &
fteriore in apoplexia vnde II. 166.
quid denoret II. 172. cum metu
fuffocationis quale in phthifi præ-
beat fignum IV. 305. *fufpiriofa* cum
fifilo in epilefia unde III. 8
Renes, an fpafmo fint obnoxii I. 463.
finifter, cur magis nephritidi ob-

noxius quam dexter I. 465. II. 363.
exulcerati, quomodo ifchuria letha-
lis cauffa II. 425. quomodo iis suc-
currendum II. 144
Rhabarbarum quodnam fit optimum
IV. 519. eius virtutes, quas exferit
in corpore III. 194. fq. IV. 519. du-
plo plus in fubftantia quam in in-
fufo operatur II. 442. eius varia
adhibendi modi IV. 519. fpecifi-
cum eft in hepatis vitiis IV. 365.
laudatur poft infultum apoplecticum
II. 178. in nimio hæmorrhoidum
fluxu II. 92. in narium hæmorrha-
gia II. 18. in ictero IV. 365. in ma-
lo hypochondriaco III. 202. in rheu-
maticis & arthriticis doloribus II.
442. in vomitu cruento arcendo II.
74. in vomitu biliolo III. 425. cum
absorbentibus in dyfenteria III. 458.
cum *terebinthina Veneta* in pilulis
egregie calculolos folatur II. 394.
roftum in diarrhœa laudatur. III. 502.
eius *effentia* cum liquore terræ foliatæ
tartari in hydropo prodeft IV. 449.
eius *extractum* cum aliis anthelmin-
ticis nuptum in vermium elimina-
tione laudatur III. 60
Rheumatica febres in quo differant a
catarrhalibus I. 127. cur fint fæpe
falutares III. 322
Rheumatismi, recentioribus qui dican-
tur II. 426. differunt ab arthritide
ibid. ratione cauffarum II. 429.
gradus & indolis ibid. diuiduntur
in cacochymicos, fcorbuticos, fi-
Aa 2
xos

Index rerum.

xos & vagos *ibid.* causa proxima
 II. 428. materialis II. 430. subiecta
 II. 435. processus II. 433. cur dex-
 trum latus frequentius occupent,
 quam sinistrum I. 452. cur verno
 & autumnali tempore maxime ad-
 fligant II. 432. facile in arthriti-
 dem veram abeunt II. 434. san-
 guinei in Gallia frequentes II. 439.
scorbutici, qui dicantur II. 436. &
 quomodo tractandi II. 443. *vene-*
rei vnde II. 436. & quomodo tra-
 ctandi II. 343. exempla *aurium* ex
 coryza per frigus suppressa II. 452.
capitis ex admissio frigore venæse-
 ctione curati II. 456. & calculo
 inducto II. 361. in foemina pletho-
 nica casus II. 449. *chronici* superio-
 ra maxime cum febre adfligentis
 casus II. 459. ab excretionibus san-
 guineis orti II. 457. ex hæmorrhoi-
 dibus suppressis Tœplicensibus &
 Carolinis curati II. 456. *pectoris* ab
 hæmorrhoidibus suppressis II. 464.
 ex ira & superingesto spiritu vola-
 tili cornu cerui exemplum II. 466.
 ossis ischii, sacri & coccygis itera-
 ta venæsectione curati II. 454. *re-*
num & vretherum casus II. 391. *scap-*
ularum. calidiori pharmaco exacer-
 bati & ad caput delati exemplum
 II. 463. ex sero impuro copioso
 tam internas quam externas partes
 adfligentis exemplum II. 496. pro-
 gnosis II. 437. curatio quomodo
 instituenda II. 442. per diaphore-

tica & diaphnoica II. 440. per ve-
 næsectionem & quando conducatur
 II. 440. 445. cautelæ circa anody-
 na II. 448. balnea II. 445. curam
 lactis II. 446. circa calidiora & spi-
 rituosa II. 447. topica II. 443. sca-
 rificationem & vesicatoria II. 448
Rigor febrilis quid sit & quomodo fiat
 I. 353. qualis sit criticus qualisque
 symptomaticus *ibid.* sq.
Roborantia adstringentibus nupta quæ
 & quando in lentis conducant I.
 574. quænam in tussi III. 328. in
 vomitu III. 424
Rossalia in quo differant a morbil-
 lis I. 187
Rubor inflammatae partis vnde I. 54
Ructus quid III. 405. sq. acidi vnde
 II. 225
Ruptura corneæ ex male tractata oph-
 thalmia I. 533

S.

Saccharum, eius largior cum potu Cos-
 fee vsus quæ pariat damna V. 113.
 nocent omnia ex eo parata in asth-
 mate & cur III. 288. *rosaceum* in
 phthisi laudatur IV. 322
Sul. Anglicanum quomodo præparetur
 IV. 256. laudatur in gutta sera IV.
 121. *aperitium* IV. 233. 377. *cor-*
nu Cerui volatile cum aliis permix-
 tum ad sudorem promouendum lau-
 datur in lue venerea V. 173. *dige-*
stium Syluii ex quo præparetur I.

Index rerum.

21. *Ebfomense* ad flatus discutiendos
laudatur II. 354. *pharyngeum* quo-
modo præparetur I. 400. *prunella* in
dysenteria quando conducatur III.
464. *volatile spiritus* urinae ejus in-
dolis III. 115
- Salia* quando in cardialgia II. 238. 257.
in dysenteria III. 464. in febribus
I. 35. ad lochia promouenda III. 169
in hypochondriaco malo prosint III.
209. *neutra*, quænam dicantur IV.
365. eorum virtus in corpore hu-
mano ibid. laudantur in tumore hy-
dropico IV. 449. in semitertiana I.
117. ad vermes expellendos S. 70.
quæ damna præsentibus ventriculi
spasmodicis pariant I. 388. *thermarum*,
qua ratione in febribus conueniant
I. 50. *sq. volatilia oleosa* nocent in
catalepsi III. 125
- Salina*, cuius sit natura I. 261. eius
fluxus in epilepsia unde III. 8. con-
ducit in petechialibus I. 265. &
quomodo proritandus I. 266. *flu-
uescentis* in ictero exemplum IV. 377.
ieiuna ægri ad inungendum in lip-
pitudine laudatur IV. 145
- Salinatio* in scorbuticis quid indicet V.
9. ejusque symptomaticæ exemplum
V. 52. in variolis quomodo mode-
randa I. 153. cur facile quartana-
riis eueniat I. 74. a cinnabari cum
sale volatili cornu cerui mixta susci-
tatæ exemplum IV. 505. a cicuta
aquatica exterius applicatæ casus
III. 266. *mercurialis* quomodo a
mercurio dulci facile exciteretur I. 74.
quartana post mercurii dulcis usum
accedens excessiua quomodo cura-
ta fuit I. 74. quot modis possit in-
stitui V. 162. quæ ante ipsius usum
tenenda V. 163. quæ in illa diæta
obseruanda ibid. & quamdiu infi-
stendum ibid. cur semper cum fri-
gore extremorum iuncta sit V. 285.
& quæ circa symptomata ab ipsa
inducta tenenda V. 165. *sq.* inter-
dum epilepsiam curat II. 30. raro
gonorrhœam iuueteratam IV. 553.
cur & quando locum habeat in lue
venerea V. 161. in gutta serena IV.
119. & quibus instituenda IV. 123.
in tumore testiculorum venereorum
V. 185. cur scorbuticis minus con-
ferat V. 164. nec hystericeis & ma-
cilentis V. 165. & quid eius loco
substituendum ibid. perperam in-
stituta sæpe hydropis causa & quo-
modo tollenda IV. 456
- Sanguinei*, qui dicantur II. 3
- Sanguis*, ejus partes constitutiua V. 63.
sq. venosus cur arterioso spissior
IV. 82. ejus motus in arteriis cur
sit celerior ibid. qualis in nimio
hæmorrhoidum fluxu excernatur II.
88. in mictu cruento II. 66. mor-
bo nigro Hippocratis II. 81. & vo-
mitu cruento II. 71. qualis si ca-
checticorum III. 33. arthriticorum
II. 431. cutis adfectibus laboran-
tium V. 196. delirantium IV. 200.
hydropicorum IV. 96. ictericorum
IV.

Index rerum.

IV. 332. ex petechizante febre mortuorum I. 231. quartanariorum I. 68. scorbuticorum V. 10. senum II. 80. variolis malignis peremptorium I. 46. quæ eius sit bona consistentia in petechiali febre I. 275. *congrumatus* vretheribus inhærens quomodo resoluendus II. 145. *crassus*, quomodo a plethora oriatur V. 516. a victu crasso IV. 201. a vita sedentaria IV. 200. disponit ad animi deliquia IV. 253. ad polypos III. 246. *defectus* multos infert morbos II. 90. ut abortum V. 107. III. 532. palpitacione cordis III. 246. polypos cordis IV. 285. phthisin IV. 305. purpuram V. 107. spasmodicas ex utero passiones III. 171. stagnationem & corruptionem V. 15. quomodo refarciendus IV. 257
Sanitas in quo consistat V. 8. 87
Sapor amarus in ictero unde IV. 376. varius unde III. 100. eiusque exemplum III. 98. sq.
Saturnina in fluore albo & gonorrhœa usurpata disponunt ad malum hypochondriacum III. 191. nocent in gonorrhœa IV. 552. IV. 358. & quæ inducant symptomata II. 324. IV. 552. 559. quatenus conducant in hecticâ I. 574
Scabies quotuplex sit V. 186. in quo differat a morbo Lazari V. 185. est contagiosa 190. eius sedes ibid. subiecta V. 197. causa materialis III. 72. V. 193. causa proxima est

serum acre & viscidum IV. 194. quod exemplis probatur ibid. sq. mediata V. 196. *ferina* quænam sit V. 287. *humida* quænam V. 286. *maligna venerea* quid V. 287. quantum ad eam generatim contribuant aer humidus & vappidus V. 197. eiusque & diætæ subita mutatio V. 198. animi pathemata V. 199. excretiones sanguineæ suppressæ V. 197. mala ciborum incongruorum digestio IV. 199. arthriticos & rheumaticos dolores sæpe soluit II. 437. deliria IV. 225. epilepsiam III. 14. & alios morbos V. 195. prognosis V. 199. *retropulsa*, qua ratione apoplexiam inducat II. 169. asthma conuulsium III. 274. colicam II. 324. conuulsiones III. 52. 65. sq. 72. epilepsiam III. 11. febres intermittentes I. 12. guttam serenam IV. 116. mictum cruentum eiusque casus II. 152. motus spasmodicos vagos III. 88. palpitacionem cordis III. 245. phthisin IV. 304. rachitidem S. 61. tussim ferinam III. 321. ipsius climactericæ casus V. 233. epidemicæ exemplum V. 239. ferinæ pertinacissimæ casus V. 231. malignæ cum tuberculis in cute observatio V. 229. post usum acidularum frigidum abortæ casus V. 288. *retropulsa* exempla V. 195. eius a purgante validiore & feliciter curatæ V. 226. quomodo & quando conducant aquæ

Index rerum.

aquæ minerales cum lacte V. 210.
 balnea V. 200. cura per inediam
 V. 204. decocta sanguinem purifi-
 cantia V. 205. externa V. 218. 221.
 lactis cura V. 208. *sq.* mercurialia
 V. 207. 217. *sq.* sanguinis deple-
 tio V. 204. & sudorifera V. 207.
 quæ tenenda circa criticam V. 214.
 quæ ad expulsiõnem conferant IV.
 214. *seq.* quomodo retrocedens re-
 uocanda III. 65. *sq.* V. 216
Scarificatio pinguibus & spongiosis sub-
 iectis præ venæsectione commen-
 datur V. 204. *brachiorum* quando in
 aphonia infanrum conueniat IV. 183.
cervicis in vertigine laudatur IV. 90.
gingiuarum in iis sanguinolentis in
 scorbuto V. 37. *narium* in catale-
 pticos paroxysmo III. 123. in phre-
 nitide I. 413. 423. *nucha* in adfe-
 ctibus soporosis II. 63. quando in
 fistularum curatione adhibenda V.
 311. in tumore pedum oedemato-
 so IV. 459. in podagra II. 524.
 535. purpura scorbutica V. 120.
 rheumatismo II. 448. spasmo vesti-
 cæ II. 407. vlceribus V. 259. qua
 ratione & quo loco in sphacelo in-
 stituenda V. 69. cur caute cum ea
 in scorbuto mercandum V. 36
Scirrhus quid V. 251. quando in can-
 crum degeneret V. 255. & cur in
 cachecticis ea quam facile accidat
 mutatio V. 254. in ipsum abeuntis
 signum V. 253. & qua ratione vl-
 cera inducat V. 247. eius curatio
 interna V. 266. quando locum in
 ea habeat extirpatio V. 269. &
 quid ante & post eius operationem
 obseruandum V. 267. quæ externa
 præterea conducant V. 267. 171
Scorbutici, cur ad auditus grauitatem
 proni IV. 155. ad coma somno-
 lentum IV. 58. purpuram chroni-
 cam V. 99. palpitationem cordis
 III. 245. scabiem ferinam V. 187.
 sphacelum V. 62. 64. tussim rheu-
 maticam III. 322. vlcera V. 248.
 cur catarrhalibus adfectionibus gra-
 uius laborent I. 127. lue venerea
 adfecti cur minus ferant saluatio-
 nem mercurialem V. 164
Scorbutus, qui dicatur V. 2. signa eius
 essentialia ibid. in quo differat a
 cachexia IV. 398. V. 21. ab hypo-
 chondriaco malo & melancholico
 V. 19. ab ictero nigro ibid. ab ileo
 cruento Hippocratis V. 18. a lue
 venerea V. 19. 178. a purpura ru-
 bra chronica V. 20. symptomata
 quæ se exserunt in abdomine V. 3.
 capite, collo & faucibus V. 5. cru-
 ribus V. 6. partibus externis V. 5.
 pectore V. 4. sedes non est prima-
 rio in liene V. 10. sed in omnibus
 fere visceribus & emunctoriis V. 11.
 causa eius proxima consistit in suc-
 corum vitalium corruptione V. 7.
 quomodo hæc generetur & ejus
 præsentia probetur V. 8. mediata
 causa est fluidi a solido secessio V.
 9. quod euincitur ibid. quantum
 ad

Index rerum.

ad eam contribuant aeris vitium V.
 13. aetas senilis & animi adfectus
 graues V. 15. contagium V. 8. fe-
 bres continuæ & intermittentes præ-
 gressæ V. 16. excretiones suppressæ
 & nimiae V. 14. motus corporis
 nimius V. 16. orium V. 14. sexus,
 temperamentum & vitæ genus ibid.
 cur post purpuram euascat V. 115.
 prognosis V. 21. speciatim de mor-
 bis ex scorbutica humorum diathesi
 provenientius V. 22. & de ipsius
 tumoribus ac vlceribus ibid. vario-
 rum eius symptomatum cum metu
 fistulæ ani exemplum V. 47. ipsius
 rheumatismi casus V. 46. cum malo
 hypochondriaco & variis sympto-
 matibus iuncti casus V. 57. pustu-
 laris singulare exemplum V. 39.
 eiusdem in plethorica a nimio mœ-
 rore orti exemplum V. 44. eius vl-
 cerum casus V. 57. eum curandi
 indicationes generales ad quas ex-
 plendas commendatur aeris mutatio
 V. 24. motus corporis V. 25. potus
 victusque conueniens IV. 25. qua-
 tenus & quæ speciatim in eo condu-
 cant amara roborantia V. 31. anody-
 na V. 32. antiscorbutica V. 31. 34.
 vel aqua simplex vel mineralis V. 28.
 balnea V. 37. seq. diaphoretica V.
 34. diuretica V. emollientia 32.
 laxantia V. 33. scatificatio & veræ-
 sectio V. 32. 36. quomodo in hoc
 tractandæ gingiuarum putridæ & san-
 guinolentæ V. 37. inflammationes

& tumores ibid. quæ cautela re-
 nendæ circa carminatiuorum & ca-
 lidiorum remediorum V. 35. opia-
 torum & topicorum vsum V. 36
Secundina, earum ab vtero facta se-
 paratio quomodo cognoscenda III.
 543. improvide & violenter extra-
 ctæ fluorem album inducunt IV.
 514. eius exemplum IV. 533. cur
 ipsæ relictæ ichorosum suscitent
 fluxum II. 127
Sedatiua, quæ dicantur & sunt III.
 16. nocent in tertiana I. 31. in tor-
 minibus infantum S. 35
Sedlicenses aquæ quænam habeant prin-
 cipia constitutiua III. 306. laudan-
 tur in cachexia IV. 397. in colica
 I. 138. in morbis pituitosis III. 306.
 in vermibus pellendis S. 70. nocent
 in hæmoptysi II. 45. earum sal qua-
 lem exserat virtutem I. 21. IV. 449.
 & qua dosi quoue vehiculo exhi-
 bendus I. 21. commendatur in icte-
 ro IV. 365. malo hypochondriaco
 III. 195. tertiana I. 21
Selterana aquæ quæ recondant princi-
 pia IV. 317. cur cum lacte optime
 possint misceri ibid. quibus iun-
 gendæ ad meliorem effectum ex-
 hibendum IV. 231. temperant &
 per diuresin operantur II. 130. fri-
 gida a spasmo vexatis minime pota-
 ri debent III. 204. IV. 507. cum
 lacte commendantur ad arthritidem
 vagam II. 530. ad calculi incremen-
 tum inhibendum II. 393. ad con-
 uulsio-

Index rerum.

uulSIONES. III. 58. 61. ad cutis ad-
fectiones V. 210. ad dysenteriam
III. 467. ad epiphoram IV. 163. ad
febres lentas & hecticas I. 572. ad
hæmoptysin II. 45. ad nimium hæ-
morrhoidum fluxum II. 54. ad hæ-
morrhagiam vteri II. 112. ad hyste-
ricam passionem III. 158. ad hypo-
chondriacum malum III. 198. ad
contumaciores intestinorum dolores
II. 337. ad phthisin IV. 317. ad pal-
pitationem cordis III. 266. ad po-
lypos præcauendos IV. 292. ad
rheumatismum scorbuticum II. 443.
ad scorbutum V. 28. 30. ad tussim
habitualement III. 326. ad vesicæ mor-
bos inueteratos I. 184. II. 407. 420.
pro potu cum vino laudantur in
asthmate III. 288. fluore albo IV.
456. in malo hypochondriaco III.
204. in passione hysterica ex fluore
albo III. 173. in purpura scorbuti-
ca V. 118. in scorbuto V. 51. in
vertigine IV. 92. in vlceribus V.
262
Semen eandem fere cum fluido nerueo
habet indolem IV. 196. quod in
fœminis dicatur III. 140. & quo-
modo in iis corrumpatur ibid. acre
ac abundans quomodo ad gonor-
rhœam benignam contribuat IV.
542. nimia eius profusio quomo-
do ad deliria faciat IV. 196. & go-
norrhœam IV. 542
Semitertiana, quæ dicatur I. 111. in
quo differat ab inflammatoriis feбри-

bus intestinorum ex mesenterio I.
541. ab intermittente maligna I.
112. a tertiana continua & simpli-
ci ibid. eius historia I. 111. sub-
iecta I. 113. sedes ac ratio forma-
lis I. 112. causæ remotæ I. 113.
quibus locis sit familiarior ibid. qui-
bus modis solvatur I. 114. cur sit
periculosa ibid. quomodo in ea
mors contingat ibid. §9. exempla
eius curatæ I. 119. cum dysenteria
funestæ I. 122. ictero discussæ I.
123. cum purpura sanatæ I. 121.
quæ eam curandi sint indicationes
I. 115. quomodo in ea inflamma-
tio discutatur ibid. alius mouen-
da I. 116. §9. sudor mouendus I.
116. doloribus succurrendum I. 118.
qualis conueniat potus ibid. in ea
nocent purgantia I. 116. nec non
cortex chinae I. 118. quæ conue-
niant salia I. 117. quatenus condu-
cant emetica ibid. venæsectio ibid.
quomodo præcauendæ recidinae I.
119
Senes siccam & rigidam texturam pos-
sident V. 65. natura ad morbos pro-
clivitatem habent IV. 139. in iuuen-
tute laute viuentes quibus morbis
inde pateant V. 240. sunt ad animi
deliquia proclives IV. 245. ad apo-
plexiam II. 170. ad aurium vitia IV.
168. ad calculorum generationem
II. 265. 365. ad catarrhales de-
fluxiones III. 338. ad coma somno-
lentum IV. 53. ad cutis vitia V.
B b
192.

Index rerum.

192. ad purpuram chronicam V.
 99. ad rheumatismum II. 470. scor-
 butum V. 15. sphacelum V. 62. 64.
 seq. ad singultum III. 359. 444.
 tormina ventris II. 544. ad tussim
 III. 320. qua ratione tertianam in-
 current I. 33. periculose laborant
 quartana I. 81. iis frequentior inflam-
 mationum quam meningum inflam-
 matio I. 369. contagiosis & acutis
 morbis raro vexantur III. 178. cur
 a podagra non possint liberari II.
 517. & cur difficulter a purpura li-
 berentur V. 140

Sensorium commune quodnam sit III.
 116

*Sensus quomodo fiant IV. 2. eorum
 abolitio in epilepsia vnde III. 8. vn-
 de in hystericis. III. 139*

*Septica qua ratione adhibenda ad cal-
 lum absumendum V. 313*

*Serpigo quid V. 188. eius speciei in
 scroto exemplum V. 240*

*Setacea, quæ ante earum usum tenen-
 da IV. 120. quid de iis sentiendum
 in epilepsia III. 20. gutta serena IV.
 118. ophthalmia I. 526. in moti-
 bus spasmodicis III. 96*

*Sinapi, quale recondat principium V.
 31. in scorbuto laudatur ibid.*

*Singultus, qui dicatur III. 356. eius hi-
 storia III. 357. differt a continuo
 septi transuersi spasma II. 358. se-
 des ibid. sq. eo extincti anatome
 III. 361. ratio formalis III. 357.*

359. in infantibus vnde S. 80. quo-
 modo oriatur ab aere frigido III.
 360. alimentorum nimia quantitate
 ibid. assumptorum inimica qualitate
 III. 361. materia acri diaphragmati
 incumbente ibid. *acutus*, quid III.
 358. quomodo a febribus & inflam-
 mationibus producat III. 362. &
 ab inanitione III. 363. *chronicus*,
 qui dicatur III. 358. eius causæ III.
 363. prognosis III. 364. in infan-
 tibus S. 80. si febribus iungatur,
 quæ ipsius sint mala signa III. 362.
 eius ex cohibita per opium diar-
 rhœa orti exemplum III. 373. post
 suppressam tertianam enati casus
 III. 377. in hæmitritæo lethalis III.
 378. lethalis febri ardenti superue-
 nientis casus III. 374. chronici ca-
 sus III. 376. ipsius nocturni exem-
 plum III. 372. quomodo & quate-
 nus tollendus per anodyna & anti-
 spasmodica III. 365. leuior quomo-
 do tractandus III. 371. a drastico
 & acri remedio inductus quibus
 compescendus III. 367. a sanguinis
 defectu III. 368. a saburra prima-
 rum viarum III. 366. & a transpi-
 ratione prohibita ibid. & quæ in-
 & externa roborantia conueniant
 III. 368. acutis accedens quomodo
 tractandus III. 369. diarrhœæ &
 dysenteriae ibid. inflammationibus
 ibid. & in specie hepatidi I. 456.
 in cachecticis & hypochondriacis
 qua ratione ei succurrendum III.
 370.

Index rerum.

370. praeſeruatiſ cura quomodo
inſtituenda III. 371
Situs, qualis conueniat in animi deli-
quiis IV. 255. in aſthmate III. 314.
reſtus laudatur in epileſia III. 22.
qua ratione mortem accerſat I. 180.
cur & quae damna pariat in acutis
I. 349. 355. in exanthematicis
morbis IV. 255. in petechiali I.
276. in petechizante I. 236. 247.
in purpura alba & maligna V. 124
Somnus quid III. 117. eius defectus in
ſaliuatione mercuriali quibus re-
ſtituendus V. 166. inquietus in po-
dagra vnde II. 505
Soporosi adfectus qui dicantur IV. 51.
eorum ſpecies & differentiae IV. 52.
iis peremptorum anatome IV. 54. cauſa
ſa proxima IV. 56. remotae IV. 60. ſq.
prognofis IV. 62. curatio IV. 63. ſeq.
vid. plura *coma*, *carus* & *lethargus*.
Spadana aquae ſubtiliſſimum martis
principium recondunt IV. 398. hinc
obſtructiones reſerant & tonum vi-
ſcerum augent IV. 399. commen-
dantur in chloroſi IV. 398. in malo
hypochondriaco III. 198. in veſi-
cae vitiis I. 484. vlceribus V. 262.
minime a ſpſmo vexatis frigidae
potari debent III. 198
Spasmi omnes excretiones turbant III.
143. circuitum ſanguinis inæqua-
lem reddunt II. 10. poſt æſtum di-
cutiuntur III. 107. ſudore ſoluuntur
I. 535. quando ſoluti eſſe co-
gnoſcantur I. 7. an locum habeant

in renibus I. 463. ſpſmodicam fe-
brium indolem qui indicent I. 5.
cauſſam proximam hæmorrhagia-
rum conſtituunt II. 10. ſæpe in pri-
mis viis cauſſam habent III. 34. cur
ſtatus ſæpe cum his iungantur IV. 484
Spſmodici motus vagi qui dicantur III.
81. in quo differant ab affectu ar-
thritico III. 82. a conuulſionibus
& epileſia III. 81. earum historia
cum ſymptomatibus III. 82. paro-
xyſmorum ſolutio III. 83. ſq. epi-
demice non raro graſſantur III. 84.
quorum cauſſa in aere III. 86. ſq.
& victu impuro ſita eſt III. 87.
cauſſa proxima III. 84. ſq. cauſſæ
mediatæ & occasionales II. 88. ſq.
prognofis III. 89. eorum exempla
ab acrimonia lymphæ & feri orto-
rum III. 106. ab aſcaridibus co-
pioſis III. 105. cum corrupta phan-
taſia iunctorum III. 103. a poda-
gra retropulſa ſubnatorum III. 101.
ſcorbuticorum III. 98. 109. eo-
rundem cum ſaburra tenaciſſima in-
teſtinis impacta III. 107. a violenta
oſſis coccygis percuffione orto-
rum III. 110. cura præſeruatoria
III. 95. quibus hi ſedandi III. 93.
ſedatis iis quæ conducant III. 94.
& quomodo eorum materialis cauſ-
ſa e corpore proſcribenda III. 90.
quomodo ſanandi epidemici III.
91. ab exanthematibus ſuppreſſi orti
III. 92. ex vitio primarum viarum
Bb 2 enati

Index rerum.

enati ibid. a scorbutica humorum
diathesi III. 92. 97. & qua ratione
inueterati tractandi III. 94. quæ
tenenda circa antiscorbuticorum
vsum III. 96. evacuantium & nar-
coticorum ibid. laxantium & lini-
mentorum III. 97. 98. remedio-
rum calidiorum III. 96. salinorum
ac mercurialium III. 98.

Specifica antepileptica quando in con-
uulsionibus & epilepsia in vsum tra-
henda III. 16. 23. 64. *antifebrilia*
quo tempore tuto adhiberi queant
I. 41. præsertim in plethoricis I. 37.
quando sint noxia I. 40. 48. 76.
quando & quæ conducant in quo-
tidiana I. 95. *antihysterica* quænam
sint III. 149. *antiscorbutica* quæ &
quibus tuto exhibenda V. 31. 34. in
deliriis quænam sint & quando vsur-
panda I. 218.

Sphacelus quid V. 60. in quo differat
a gangræna V. 61. ab vlcerebus V.
246. quas in- & externas partes ma-
xime infestet ibid. eius signa ibid.
in synochis quando videatur immi-
nere I. 332. ventriculi quibus se
prodat I. 386. viscerum quomodo
absque præcedente inflammatione
contingere queat I. 451. quomodo
animi deliquia inducat IV. 251.
causæ eius in- & externa V. 62. pro-
xima ibid. sq. mediatæ V. 65. oc-
casionales V. 64. suppuratio in eo
quale signum præbeat V. 86. pro-
gnosis V. 65. eius a causâ interna

in pede enati casus V. 79. a diu-
turno mœrore inducti V. 85. digiti
gangrænae superuenientis V. 88.
musculorum glutæorum in paraly-
tico exemplum V. 90. eum curan-
di indicationes V. 67. quando ale-
xipharma conducant V. 69. scarifi-
catio V. 69. 75. & amputatio V.
70. seq. quomodo in erysipellate ar-
cendus I. 312. cautelæ circa am-
putationis locum & tempus V. 75.
sq. & ipsam operationem V. 78.
quomodo tractandus si alii morbi
concurrunt V. 75.

Spiritus animales, qui veteribus ita dicti
IV. 388. *crystallorum veneris* quid
sit IV. 63. *minerales acidi* pulmoni-
bus & renibus sunt infensi II. 43.
an ad præseruandas variolâs sint ap-
I. 169. *vini* potus an post cibum
digestionem promoueat II. 338.
eius abusus quanta inferat damna.
II. 266. V. 66. quomodo hæmor-
rhagias inducat & obstructions IV.
287. & sphacelum V. 66. *cam-
phoratus* in quibus tumoribus maxi-
me conferat III. 431.

Squilla, eius radices principia III. 294.
304. quomodo agat IV. 455. qua-
ratione eius acrimonia temperanda
III. 294. quid ante eius vsum con-
ferat III. 295. iam apud veteres in
adfectibus hydropicis & chronicis
in vfu fuit III. 294. laudatur in
asthmate hydropico IV. 455. in co-
mate somnolento III. 425. eius
oxymel

Index rerum.

- oxymel* in tussi laudatur III. 325. in vomitu infantum III. 425. nocet in convulsionibus III. 366
- Sterilitas* saepe a scirrhus ovarii & tubarum Fallopiarum venit V. 256.
- Sternutamenta*, quid ante eorum usum tenendum IV. 120. quando in apoplexia conducant II. 181. in aurium vitii IV. 161. in gutta serena IV. 120. singultu III. 371. & soporosis adfectibus IV. 63. nocent in epileptico paroxysmo III. 22
- Stertor* cum roncho in apoplexia vnde II. 166
- Suaevolentia*, eorum operandi ratio IV. 252. interdum ad animi deliquia contribunt IV. 251
- Succolada*, eius decoctum quæ symptomata producat in hypochondriacis I. 135
- Subluxatio* vertebrarum a sero stagnante orti & curati exemplum II. 450. quomodo ea mictus cruenti causa esse possit II. 140
- Succussio* in epilepsia vnde III. 8
- Sudores* in acutis morbis per totum morbum large fluentes quid indicent I. 272. quid in scorbuto indicent V. 9. *colliquativi* quomodo in phthisi sedandi IV. 329. *frigidi*, an semper funesti I. 535. *nimii*, eorum noxa III. 213. in morbillis quomodo tractandi I. 191. eorum diuersa ratio in petechizantibus epidemicis I. 244. num ante paroxysmos febriles sint salutare I. 78. in purapura singularem exhibent foetorem I. 205. in quotidiana non sunt cogendi I. 92. *nocturni* in purpura chronica quomodo a natura discutiantur V. 120. spasmos solunt I. 535. II. 437. cohibiti praesertim pedum quæ damna pariant I. 430. II. 169. III. 321. IV. 177
- Sudorifera* quomodo agant IV. 367. V. 157. quid ante eorum usum conducat II. 464. V. 161. cur saepe diarrhoeam compescant V. 111. quando in cutis adfectibus conducant V. 207. in gonorrhoea praeservanda IV. 546. hydropicis IV. 450. lue venerea V. 157. puerperis I. 517. cur plethoricis maxime noxia II. 249. 464. caute sunt senibus exhibenda V. 47. nocent in arthriticis & rheumaticis doloribus II. 447. in cholera & diarrhoea III. 503. in ictero IV. 376
- Suffimigia*, quæ & quando in aurium adfectibus conducant IV. 159. fluore albo IV. 520. 523. haemorrhagia vteri II. 122. hysterico malo III. 148. & odontalgia II. 476. an secura sint remedia in doloribus rheumaticis II. 497
- Suffocatio* hysterica quid II. 269. eius causa III. 138. 59. quomodo differat ab angina I. 392. animi deliquis IV. 245. ab asthma III. 269. a caro IV. 60. ea strangulata quomodo restituenda III. 153
- Suffusio*, eius signa IV. 132. differentia

Index rerum.

tia a cataracta IV. 135. genesis IV. 133. ratio formalis IV. 134. subiecta & causa ibid. suas habet periodos IV. 135. & quomodo tractanda IV. 137 sq.
Sulphur, eius lac & flores quando conducant in tussi III. 325. 327. ad scabiem reuocandam laudantur V. 216
Surditas post lethargum & apoplecticum insultum unde IV. 154. quomodo a cura mercuriali perperam tractata oriri possit IV. 173. purgante fortiori curata exemplum IV. 170
Synanche, quæ dicatur I. 390. eius curata exemplum I. 430
Syncope, quæ dicatur IV. 249. signa antecedentia IV. 244. concomitantia IV. 243. in quo differat ab apoplexia IV. 244. a car IV. 60. ab epilepsia IV. 244. a suffocatione hysterica III. 136. IV. 245. solutio paroxysmorum IV. 244. subiecta & causa proxima IV. 245. quomodo oriatur ab animi affectibus IV. 250. a nimia castitate III. 157. a diæta praua IV. 251. ab hæmorrhagiis nimis & suppressis III. 171. IV. 252. 266. a polypo cordis IV. 253. a situ erecto IV. 262. vaporosis, narcoticis & opiatibus IV. 251. venenis purgantibus & emeticis IV. 252. *lethalis*, quæ eius sit causa I. 334. qua ratione ab abortu & partu laborioso talis euadat II. 121. & venæsectione in

brachio a polypo IV. 475. prognos funesta IV. 253. salutaris IV. 255. eius ab opiato inductæ exemplum IV. 267. *lethalis* a venæsectione improvida casus IV. 267. quænam remedia in paroxysmo conducant IV. 255. & extra illum IV. 257. quid sentiendum de aquæ frigida potu IV. 260. de cordialibus & solaribus IV. 259. de spirituosus in os infusus IV. 258. de venæsectionis IV. 258. & vini usu IV. 260
Synocha, quæ dicatur I. 324. in quo differat ab ardente I. 344. ab aliis inflammatoriis febribus I. 325. eius subiecta ibid. causa & symptomatum obuiorum differentia ibid. sq. quibus ex causis generetur I. 333. quando in ea remissio fiat I. 337. ei accidens purpura alba quid indicet I. 322. quando sphacelus in ea cognoscatur imminere ibid. quæ ratione solvatur I. 327. quomodo in ea mors contingat ibid. ea mortui quas exhibeant notas I. 336. exempla eius reciduantis *lethalis* I. 332. 334. septimo die solutæ I. 336. usu purgantibus & omissa venæsectione *lethalis* I. 334. eius per venæsectionem sanatae I. 337. eam curandi indicationes I. 327. quomodo in ea temperanda sanguinis ebullitio I. 328. quomodo tractandum delirium & somnolentia I. 331. qualis conferat potus I. 328. quatenus

Index rerum.

renus conueniant laxantia I. 330.
sq. venæsectio I. 329. quid ei sub-
stituendum I. 330. *biliofa*, quæ dica-
tur I. 345. an in ea proſit venæſe-
ctio I. 348. *catarrhalis* anno 1729.
epidemia, eius historia I. 339. ſi-
gna I. 340. cauſſa & geneſis ibid.
exemplum ex Heniſchio I. 340. *ſq.*
quantum venæſectio in ea conueniat
I. 341. *ſq.* *putrida*, quæ dicatur I.
326. eius cum purpura complica-
tae & funeſtae exemplum I. 359.
quae in ea damna ex neglectu ve-
næſectionis euenerint I. 361. *ſimplex*
quae dicatur I. 326
Synouia quae dicatur II. 508. uſus ibid.
& ex quibus cauſſis corrumpatur
II. 509
Syrupus anthelminticus S. 72. *laxans*
nocet in cholera III. 501. in dyſen-
teria III. 463. de althæa Fernelii eſt
ſpecificum in renum labe I. 468

T.

Tabacus, eius fumi ſuctio aluum lu-
bricam ſeruat IV. 221. qua ratio-
ne eius frequens uſus in uuluae ſeroſa
defluxione proſuerit II. 464
Teneſmus, quomodo in dyſſenteria II.
55. & utri inflammatione tractan-
dus I. 500
Terebinthina in gonorrhœa uſurpata
ſæpe ſuſcitat miſtum cruentum II.
139. in calculo renali quo ſine ex-
hiberi debeat II. 394. eius oleum

malo cum euentu ſiſtit gonorrhœ-
am IV. 555
Terror, eius noxiuſ in corpore huma-
no effectus I. 588. III. 25. qua ra-
tione producat abortum III. 534.
animi deliquia IV. 250. apoplexi-
am II. 168. cardialgiã II. 228.
conuulſiones III. 52. epilepſiam III.
10. eryſipelas I. 314. palpitacionem
cordis III. 246. maxime nocet men-
ſtruantibus II. 87. III. 38. 68. puer-
peris I. 51. quae poſt ipſum proſint
& obſint II. 87
Tertiana febris, quae dicatur I. 9. diui-
ditur in legitimam & notham I. 12.
ſq. regularem & anomalam I. 13.
in ſimplicem & duplicem I. 14.
eius historia I. 9. *ſq.* ſubiecta I. 11.
ratio formalis I. 10. cauſſa materia-
lis I. 11. 18. cauſſae antecedentes
I. 11. [quomodo generetur ibid.
cur eam veteres a bile deriuauerint
I. 16. quibus ſubiectis ſit loco me-
dicinae I. 48. 52. qua ratione eam
incurrant ſenes I. 33. quomodo mu-
tetur in ardentem I. 368. in quar-
tanam I. 74. eſt ſæpe fere intoler-
abilium dolorum inteſtinorum cauſſa
II. 325. conſumit corpus & gignit
ſordes bilioſas I. 16. quo diutur-
nior, eo uehementior I. 15. quando
ſalutaris III. 552. quando breuior,
quandoque diuturnior ſit I. 16. quo-
modo ſoluaturalui fluxu, ſudore,
vlcufculis, vrina I. 15. male tracta-
ta quos pariat morbos I. 16. *ſq.* ex-
empla

Index rerum.

empla eius ex ardente continua ho-
no omine subortae I. 367. in bi-
lioso perperam salibus exceptae I. 34.
in plethorico cum grauibz sym-
ptomatibus absque venæsectione cu-
rata I. 35. *seq.* simplicis præpostera
medicatione in duplicem conuersæ
I. 37. cito & tuto sanata I. 40. a-
postema musculorum abdominis re-
linquentis I. 43. cum ictero & rufi
complicata I. 44. uno remedio cu-
rata & in continuam conuersæ I. 46.
sq. ventriculi inflationem relinquen-
tis I. 48. in sene curata I. 49. cito
curata in Carolinis I. 50. in puero
per radicem tormentillæ funestæ I.
51. eam curandi indicationes I. 19.
quibus modis in ea biliosi succi rem-
perandi I. 19. & euacuandi I. 20.
quomodo spasmi in paroxysmo se-
dandi I. 20. partes roborandæ I. 23.
sq. in quo consistat cardo curatio-
nis I. 23. quomodo in prima herba
iugulari queat I. 26. pro subiecto-
rum diuersitate diuerse est tractanda
I. 47. quomodo tractanda in femi-
nis cachecticis I. 33. pueris ibid.
senibus ibid. sub frigore I. 27. sub
æstu ibid. post paroxysmum ibid.
si continuam mentiarur I. 28. si con-
tumax sit, & in quotidianam tran-
sierit ibid. si biliosa fuerit ibid. si
cum leui ventriculi inflammatione
iuncta sit I. 34. *sq.* si cito curari de-
beat I. 41. qualis in ea conueniat
potus I. 32. quomodo sub ea tra-

ctanda cephalalgia I. 32. quatenus
in ea conducant adstringentia I. 31.
cortex cascarillæ ibid. cortex chinæ
I. 24. 29. emetica I. 22. 25. 30.
laxantia I. 22. 26. clysteres I. 26.
salia media I. 21. *sq.* venæsectio I.
30. nocent sedatiua I. 31. purgan-
tia I. 29. quid ea depulsa faciendum
I. 32. eius recidiuæ quomodo accer-
santur I. 17. præcaueantur I. 25. 46.
diæta & arte I. 18. *anomala*, quæ di-
catur I. 13. qualis sit talis I. 14.
quas causas habeat procatarcticas
ibid. *continua*, in quo differat a se-
miterritana I. 112. qua ratione ince-
dat I. 14. quas procatarcticas ha-
beat causas I. 12. bono omine mu-
tatur in intermittentem I. 14. eius
in sene funestæ exemplum I. 39.
cholericæ, quæ dicatur I. 370. *duplex*,
in quo differat a quotidiana I. 14.
87. a semiterritana I. 112. quas cau-
sas procatarcticas habeat I. 13. eius
ex simplici enata exemplum I. 37.
endemia, quibus locis sese exlerat I.
14. *sq.* *epidemica* anni 1727. eius
historia I. 41. *sq.* *intermittens*, quo
omine mutetur in continuam I. 14.
legitima, quæ sit I. 12. *sq.* an exqui-
site talis in locis occurrat septentrio-
nalibus I. 13. *notæ* qualis dicatur
ibid. quibus subiectis, & quo anni
tempore sit familiaris I. 12. *regula-
ris*, quæ dicatur I. 13
Tetanus, qualis morbus III 113. in quo
differat a catalepsi. ibid.
Testi-

Index verum.

- Testiculi* quid sint III. 53. cur tumoribus duris & scirrhis obnoxii V. 276. *venerei* quomodo generentur ex gonorrhœa suppressa IV. 542. V. 185. eorum exemplum V. 183. quomodo in- & externis tractandi IV. 554. V. 169. 275
- Therma* quatenus ad asthma conducant III. 285. ad menses suppressos III. 60. ad nephritidem I. 469. ad vertiginem IV. 93. cur in statu cachectico inueterato mortem accelerent III. 433. an foeminis & spongiosis subiectis conducant III. 197
- Tinctura antiphthisica Grammani* eius usus in hectica I. 574. caute adhibenda in hæmoptysi II. 50. cur intestinorum tormina excitet II. 324. *bezoardica* nocent in purpura V. 127. expertæ virtutis in gonorrhœa IV. 458. *sulphuris volatilis* quomodo præparetur II. 531. eius usus in metu tophorum arthriticorum ibid.
- Tinea capitis* quæ dicatur S. 79. retro-pulsa quomodo asthmatis causa euadat III. 274. 299. epilepsiæ III. 32. rachitidis S. 61. tussis conuulsivæ III. 321. quomodo tractanda S. 79. & quæ circa externorum usum debeat obseruari cautela V. 219
- Toplicenses aquæ*, earum principia constitutiva III. 286. earum virtutes ibid. laudantur ad asthmatis recidivam ascendam III. 289. in cardialgia spasmodica II. 252. in conuulsionibus hystericis III. 163. in hypochondriaco malo III. 200. in contumaci intestinorum dolore II. 337. in rheumatismo ab hæmorrhoidibus suppressis II. 457. & singultu hypochondriacis familiati III. 370. an conducant in adfectibus paralyticis IV. 20
- Tophi arthritici* quomodo a venereis differant V. 149. a topicorum applicatione non raro oriuntur II. 540. qualem materiam contineant II. 507. quomodo discutiendi ac resoluendi II. 536
- Topica*, quæ conueniant in angina I. 397. seq. 399. cardialgia flatulenta II. 244. in cephalalgia tertianarum I. 32. gonorrhœa IV. 546. qua cautione adhibenda in arthritide II. 539. in aurium adfectibus IV. 58. in erysipelate I. 311. quæ damna in erysipelate scorbutico pariant I. 317. febribus symptomaticis I. 595. gutta rosacea V. 223. hepatitide I. 456. iliaca passione II. 309. nephritide I. 469. ophthalmia I. 527. seq. I. 527. seq. phrenitide I. 415. pleuritide I. 434. 441. podagra II. 531. 533. rheumatismo II. 443. scorbuto V. 36. 52. cur in vera & inueterata amaurosi nullius sint usus IV. 121. & cur præsertim vertebris lumborum caute applicanda III. 38
- Tormina* intestinorum ex qua causa senibus familiaria II. 542. 544. quomodo a materia podagrica excidentur II. 506. 545. a materia mucida Cc deglu-

Index rerum.

deglutita in tussi humida infantili
 IV. 484. ab incauta ad pedes frigoris
 admissione III. 219. vid. *intestina*.
Transpiratio, cur in senibus languida V.
 140. a quibus caussis prohibeatur
 IV. 390. V. 99. *suppressa*, quomodo
 contribuat ad arduentes febres I. 347.
 ad arthriticos dolores II. 428. ad
 asthma III. 274. ad cachexiam. IV.
 390. ad dysenteriam III. 453. *sq.* ad
 podagram III. 435. ad scorbutum
 V. 14. synocham febrem I. 325. ad
 tussim III. 319. 334. *sq.*
Tremor manuum post porum Coffee
 quomodo oriatur V. 112
Tubercula hæmorrhoidalia unde V. 49.
 & quid in iis in- & externe profit
 ibid. in ligamenti rachiticorum unde
 S. 59. in sterno quomodo asthma-
 matis spasmodici causa III. 313. in-
 opportuna eius excisionis exemplum
 III. 312
Tumores benigni qui dicantur V. 280.
 eorum curatio ibid. *cachectici* unde
 IV. 388. caute sunt externis tra-
 ctandi IV. 420. *sq.* *glandularum* be-
 nigni qui dicantur V. 272. *colli* sæpe
 cum lue venerea iunguntur V. 182.
 eorum exemplum V. 181. & cura-
 tio V. 182. in *hypochondrio* duri ubi
 sedem suam quam maxime habeant
 II. 256. III. 181. *sq.* *inguinalium*
 vid. *bubones*. *maligni* qui dicantur
 V. 180. *ædematosi* tertianæ succeden-
 tes quomodo tractandi I. 32. *pedum*
 ex viscerum obstructione laboranti-

bus familiares sunt V. 137. in asthma-
 mate quomodo generentur III. 279.
 quo casu quartanæ superueniant,
 præsentæ diarrhœa I. 83. sub febre
 nati adeo periculosi non sunt quam
 qui post eam remanent I. 83. spon-
 te aperti hydropem sæpe soluunt
 IV. 461. & quomodo hi tractandi
 IV. 457. *sq.* generatim caute sunt
 tractandi & quomodo IV. 401. 458.
 & quando scarificatio in his conve-
 niat IV. 459. cur Carolinis cito abi-
 gantur II. 180. *retropulsi*, quæ damna
 pariant III. 322. 345. IV. 377. 458.
podagrici, quomodo tractandi II. 535.
sanguinei, quomodo oriuntur V. 279.
 V. 279. eius in brachio aperti le-
 thale exemplum V. 278. in crure
 lapsu oborti & curati casus V. 277.
scorbatici, eos nimis cito aperire
 non decet V. 37
Tussis, quæ dicatur III. 314. eius caus-
 sa formalis III. 317. in infantili
 ætate frequens est S. 78. ex qui-
 bus causis oriatur III. 317. *sq.* quos
 morbos comitetur III. 318. sub
 tertianæ paroxysmis unde oriatur
 I. 10. prognosis III. 324. Celsi ei
 medendi methodus III. 332. *sq.*
 quatenus in ea conducant anodyna
 III. 327. 332. bezoardica, & dia-
 phoretica III. 327. externa ibid.
 incidentia III. 325. incrassantia &
 temperantia ibid. quæ in ipsius de-
 clinatione conveniant III. 328. qua-
 lisque diæta III. 329. infantilis qui-
 bus

Index rerum.

bus sananda S. 78. *sq.* morbillis ac-
cedens quomodo tractanda I. 199.
catarrhalis vnde oriatur III. 319.
quomodo differat a *phthifica* III.
337. a *rheumatica* III. 344. ipsius
exemplum III. 342. cum hemicra-
nia iunctæ casus III. 339. sæpius
recurrentis exemplum III. 338.
ferina, ejus historia III. 320. per-
petuo morbillos comitatur I. 186.
epidemicæ non raro grassatur III.
321. cur infantibus familiaris S. 5.
caussa materialis III. 321. qua ra-
tione abortus III. 534. & vomitus
infantis causa existat III. 428. ejus
infantis casus III. 350. *sq.* epide-
micæ exemplum III. 334. in graui-
da casus III. 354. quatenus in ea
conducant laxantia III. 330. quo-
modo in catarrhali benigna I. 132.
& ab exanthematibus retrogressis
orta tractanda III. 330. *habitualis*,
quæ sit III. 323. ejus exemplum
III. 347. quomodo tractanda III.
332. *humida diuturna*, ejus exem-
plum III. 335. quæ in ea mala ex
abusu pectoralium dulcium enascan-
tur I. 33. *hypochondriaca*, ejus caus-
sæ & signa III. 323. ipsius exempla
III. 340. 353. quomodo curanda
III. 331. *phthifica*, quæ dicatur III.
318. ejus in iuvene curatæ exem-
plum IV. 331. cum corporis tabe
fragis hortensibus sanata IV. 330.
venæsectione mutatur in hæticam
lethalem I. 582. qui externis tra-
ctanda III. 327. *purulenta*, quando

abscessum mesenterii sequatur I. 560.
rheumatica, quæ dicatur III. 319.
quibus familiaris III. 320. quomo-
do a causa externa nascatur III. 322.
ejus in sene salutatis exemplum III.
349. ab œdemate pedum retropul-
so ortæ casus III. 345. & quomodo
ea tractanda III. 331. cum scorbu-
tica humorum diatresi iuncta quo-
modo curanda ibid. *stomachalis*, ejus
caussæ & signa III. 323. quomodo
tractanda III. 331. cautelæ genera-
les circa anodyna III. 332. dulcia &
expectorantia III. 330. & venæse-
ctionem III. 332.
Tympanitica affectio, quæ dicatur IV.
481. signa IV. 425. 485. non sem-
per cum ascite iungitur IV. 486.
quando tamen IV. 489. causa pro-
xima IV. 486. quantum ad eam fa-
ciant bilis vitia IV. 491. infantibus
vermibus laborantibus familiaris est
IV. 488. in puerperis vnde IV. 487.
variolas & morbillos non raro se-
quitur IV. 480. prognosis IV. 491.
ipsius curatæ exemplum IV. 495.
cordis casus IV. 261. cum materiæ
purulentæ ex vtero effluxu casus IV.
499. quomodo tractanda per cly-
steres IV. 492. laxantia cum ano-
dynis iuncta IV. 493. roborantia
interna IV. 493. & externa IV. 494.
quomodo tractanda in plethorico
hæmorrhoidali statu IV. 495. & ex
vteri vitio IV. 496. cautelæ circa ca-
lidiora remedia & purgantia IV. 495
Cc 2
V. 4.

Index rerum.

V.

Variola, earum historia I. 142. *seq.* unde earum origo & vniuersalitas sit deducenda I. 143. in quo cum morbillis conueniant I. 185. S. 39. & discrepent I. 186. certis familiis magis sunt funestæ I. 179. totum systema neruorum subito adoriuntur I. 145. hinc epilepsia eas sæpe vel antecedit vel subsequitur III. 11. earum est triplex genus I. 146. oriuntur primario ex corruptis humoribus I. 144. qui latitant in medulla spinali, & quomodo inde se extricent I. 145. earum materialis causa est indolis caustica & putrescentis I. 145. *seq.* & intra tubulos partium solidarum abscondita I. 177. earum signa suspecta I. 148. S. 41. & malignitatem indicantia I. 181. quod in iis significant alui fluxus I. 149. 159. 177. hæmorrhagiæ excessiuæ I. 159. 197. *seq.* sudores largi I. 158. an foveæ nigrescentes in earum medio funestum semper præbeant signum I. 166. quando magis benignæ, & magis malignæ sint I. 176. S. 40. quæ subiecta mitius vel grauius iis decumbant I. 143. 185. S. 41. solunt interdum quartanam I. 59. cur in dorso & pectore maneant molliores I. 168. unde in illis oriuntur abortus I. 159. conuulsiones I. 180. menstruum copiosior fluxus I. 159. vomitus III. 417. quomodo in iis

mors eueniat I. 149. 180. earum eruptio quo casu tardior fiat in facie I. 180. quomodo retardetur a vitio primarum viarum I. 180. & a sanguinis abundantia I. 155. num sint contagiosæ I. 150. quæ post eas remaneat valetudo ibid. & cur epiphoram sæpe relinquunt IV. 130. & dispositionem ad phthisin IV. 303. quo fundamento nitatur earum initio I. 150. *benigna* quibus signis cognoscantur, & quæ invadant corpora I. 146. unde malignæ fiunt I. 147. unde in iis hæmorrhagiæ oriuntur? ibid. quæ sint inter has mediæ I. 148. exempla earum ex obstructa aluo cum insolitis pathematibus complicatarum I. 173. malignarum ex vitio materni succi I. 174. post scabiem, morbillos & furunculos euenientium I. 176. in gemellis diuersarum I. 178. septimo die funestorum I. 179. in lactante cum dentitione curatarum I. 180. post situm erectum lethaliū I. 181. emetico laxante sub eruptione levatarum I. 181. ex calore regiminis & pharmacorum exacerbatarum I. 183. canerosam labii corruptionem cum funesto eventu relinquentium I. 184. iis, si malignæ fuerint, etiam exsiccatas non esse fidendum I. 176. quando sponte curentur I. 150. quæ sint curandi indicationes I. 151. quomodo tractandæ in lactentibus I. 180. quid in iis faciendum ante eruptionem.

Index rerum.

eruptionem I. 151. sub eruptione I. 152. in suppuratione ibid. & exsiccatione I. 152. quomodo sub iis tractari debeant ætus nimius I. 153. aphthæ I. 154. ardor faucium I. 154. 172. deliria ibid. diarrhœa I. 172. 195. epilepsia I. 153. hæmorrhagiæ excessivæ I. 159. 171. 197. sq. 44. oculorum vitia I. 172. tormina ventris S. 43. salivatio nimia I. 153. tussis cum rauedine S. 43. vomitus ibid. qua cautione aluus ducenda ante eruptionem I. 156. sub suppuratione ibid. quomodo cutis & facies præcauenda a vitiiis I. 161. 172. sq. S. 44. nares & oculi defendendi I. 154. S. 44. quatenus in iis conueniant emetica I. 155. venæsectio I. 154. sq. vesicatoria I. 160. quomodo arcendæ confluentes ibid. expellendæ retrocedentes I. 159. 172. quæ damna oriuntur ex calidis expellentibus I. 157. qualis ad earum curationem requiratur aer I. 158. victum S. 45. an lecti & linæaninum mutatio conueniat I. 158. quomodo post eas sint præcauendi morbi I. 162. sq. 178. excipientes eas morbi quomodo tractandi I. 176. S. 46. epidemica anni 1698. contrahebantur ex & sine contagio I. 163. quæ symptomata antecesserint eruptionem benignarum ibid. malignarum I. 164. quæ signa fuerint eruptionis bonæ I. 164. sq. mala 165. quomodo mors contigerit

I. 166. sq. quomodo successerit suppuratio in benignis I. 166. malignis ibid. sq. suppurationis singularis successus I. 167. quomodo successerit exsiccatio I. 167. sq. quæ post eam euenerint symptomata I. 168. num omnino præseruari potuerint I. 169. quibus mediis mitiores fuerint redditæ I. 169. quid ab usu liquoris antiuariolosi in iis euenerit ibid. seq. quomodo tractatæ fuerint ante eruptionem I. 170. in eruptione ibid. sq. suppuratione I. 171. exsiccatione ibid. quomodo symptomatibus obuiam irum fuerit I. 171. sq. *Variolosa febris*, quæ dicatur I. 142. *secundaria*, qualis dicatur I. 591. sq. *Vectura*, quo tempore instituenda III. 158. 203. conuenit infirmis III. 158. hypochondriacis III. 199. in minus adfueris grauidis abortum prouocat III. 545 *Venæsectio* pro vasorum repletionem, ætate & viribus est instituenda II. 73. V. 204. an certis temporibus sit alligata I. 335. & cur circa æquinoctia & solstitia maxime conueniat III. 63. 197. quæ ante & post illam observanda in diætâ III. 202. IV. 102. quoties in statu grauiditatis quo loco & tempore sit instituenda V. 121. aquarum mineralium vsui est præmittenda II. 273. emmenagogorum vsui III. 168. salivationis curæ V. 163. & sudoriferorum

Index rerum.

rum ac spirituosorum vsui II. 464.
IV. 186. an senibus conducatur IV.
187. & quando in febribus, licet
sint subiecta plethorica, contrain-
dicetur I. 40. est optimum pletho-
ricorum præseruatium I. 467. ar-
cet enim abortum III. 537. apo-
plexiam II. 177. arthritidem &
rheumatismum II. 446. calculum
II. 377. cardialgiam II. 251. ca-
tarrhales defluxiones I. 137. III.
340. erysipelatis recidiuam I. 318.
hæmorrhagias II. 8. icterum IV.
292. inflammationem II. 297.
phthisin IV. 323. polypos III. 244.
sq. tussim rheumaticam III. 332.
quatenus & quando conducatur in
acutis malignis & exanthematicis
morbis I. 297. in angina I. 396.
398. animi deliquiis IV. 258. apo-
plexia II. 173. ardentibus febribus
I. 348. arthritide & rheumatismo
II. 438. 440. 449. asthmate III.
285. auditus vitiis IV. 156. cache-
xia IV. 400. calculo renali II. 377.
catarrhali febre I. 133. 139. chole-
ra III. 595. colica periodica II. 336.
conuulsionibus III. 57. 63. cutis
adfectibus V. 204. dysenteria I. 123.
545. III. 464. sq. epidemicis febr-
ibus I. 109. in erysipelacea febre I.
302. fistularum curatione V. 311.
in grauidis quartana laborantibus I.
12. gonorrhœa VI. 550. 552. hæ-
moptysi II. 39. hæmorrhagia na-
rium II. 19. sq. hæmorrhoidibus
suppressis II. 446. hydrope IV. 453.

hypochondriaco malo III. 196. hy-
sterico malo III. 146. ictero IV.
369. in inflammationibus I. 378.
speciatim hepatis I. 456. renum II.
384. ventriculi I. 378. vteri I. 520.
lochiis promouendis II. 337. & sup-
pressis revocandis I. 498. 503. 517.
V. 129. lue venerea V. 161. men-
sium suppressione III. 60. mictu
cruento II. 142. morbillis I. 189.
202. odontalgia II. 475. ophthal-
mia I. 524. 526. palpitatione cor-
dis III. 251. pestilentia I. 291. 300.
petechiali febre I. 268. 271. 278. pe-
techizante febre I. 240. 248. phre-
nitide I. 413. 417. 423. pleuritide
spuria I. 427. 441. pneumonica
febre I. 433. 435. podagra II. 351.
358. purpura I. 214. V. 120. eius-
que eruptione iuuanda I. 221. quar-
tana I. 68. quotidiana I. 95. scor-
buto V. 32. semiterriana I. 117.
singultu III. 369. in soporosis ad-
fectibus IV. 67. suffusione oculo-
rum I. 37. synocha I. 329. 338.
synocha catarrhali I. 340. sq. ter-
tiana I. 30. 33. tussi III. 332. va-
riolis I. 154. vertigine IV. 90. ve-
licæ vitiis I. 405. vomitu III. 428.
vomitu cruento II. 75. vulnerariis
febribus I. 594. quid eius loco fe-
bricitantibus sit suadendum I. 37.
quando noceat in defectu hæmor-
rhoidum I. 569. in hectica I. 583.
malignis I. 257. purpura V. 128.
virium deiectione IV. 267. in bra-
chio

Index rerum.

chio speciatim laudatur in asthma-
 hydropico IV. 478. hæmorrhagia
 vteri II. 114. in hæmorrhoidibus
 cœcis II. 333. & nimium fluentibus
 II. 96. mictu cruento II. 142. vo-
 mitu cruento II. 73. raro convenit
 in malo hypochondriaco III. 202.
 nocet in cardialgia III. 521. in po-
 lyporum præsentia IV. 478. in fronte
 quando in dolore capitis conducit
 II. 196. deliriis IV. 223. gutta se-
 rena IV. 118. *iugularium*, quæ ante
 earum sectionem obseruanda III.
 256. quem habeat vsum in angina
 I. 395. apoplexia IV. 16. in epile-
 psia III. 19. 23. melancholia & ma-
 nia IV. 208. palpitatione cordis
 III. 256. phrenitide I. 413. *sublin-*
gualium, quid de ea sentiendum in
 odontalgia II. 478. in phrenitide
 I. 413. in synocha I. 330. 337. *ne-*
glecta in ardente continua est noxia
 I. 368. multum in senibus ad co-
 ma somnolentum contribuit IV. 53.
 ad vesicæ vitia II. 422. quomodo
 ea in lochiorum defectu mortem in-
 ferat V. 125. phrenitidem I. 421.
 qua ratione epilepsiæ causa existat
 III. 45. febrium intermittentium I.
 55. hæmorrhoidum nimii fluxus II.
 90. mali hysterici III. 144. peri-
 pneumonia I. 439. qua ratione sub
 operatione & situ erecto animi de-
 liquia eueniant IV. 262
Venena ratione doseos differentes e-
 dunt effectus III. 512. quæ potis-
 simum faucibus sint infesta I. 393.

qua ratione in ventriculum operen-
 tur I. 347. II. 229. III. 493. 512.
 cur eorum operatio sub paroxysmo
 frigoris cesset I. 382. quomodo
 mortem absque sphacelatione acceer-
 sant I. 381. datorum signa vera III.
 506. 512. ac dubia III. 505. sq. &
 quibus symptomata ab ipsis concita-
 ta tollenda II. 235. III. 498
Ventriculus, eius structura III. 180. &
 præcipue membranacea considera-
 tur III. 410. & vasculosa ibid. a quo
 pari nervos accipiat III. 411. eius
 consensus cum capite IV. 95. fau-
 cibus I. 403. & vesica urinaria I.
 479. post morbos cibis non debet
 oppleri V. 51. *expansus* qualia infe-
 rat damna III. 182. IV. 450. *in-*
*flammati*o, quæ sit leuior, quæ gra-
 uior I. 374. in quo differat a car-
 dialgia I. 372. ab ejus erosione I.
 372. intestinorum inflammatione I.
 372. quibus signis cognoscatur præ-
 sens I. 346. 372. II. 70. & immi-
 nens in febribus intermittentibus I.
 38. eius causa proxima I. 373. caus-
 sæ mediatae procatarticae I. 377.
 quomodo generetur in variis morbis
 I. 374. quando in sphacelum abiis-
 se iudicanda I. 374. sq. exempla eius
 ex vomitorio post iram lethalis I.
 379. ex vitro antimonii I. 381. ex
 arsenico imminentis I. 382. ex po-
 tu frigido & vomitorio I. 383. de-
 cimo demum die funestæ I. 385. ex
 vomitorio & sale purgante post iram
 leth-

Index rerum.

lethalis I. 386. duodeni, pulmonis
& diaphragmatis lethalis I. 388.
quomodo imminens præcauenda I.
38. sq. eam curandi indicationes I.
376. ab iracundia I. 376. 379. a
veneno I. 375. sq. quatenus in ea
conueniant anodyna I. 378. sq. to-
pica I. 377. venæsectio I. 378. eius
sphacelus quomodo cognoscatur I.
386

Venus, eius desiderium quando primum
excitetur III. 140. ipsum suppres-
sum sæpe epilepsiæ III. 10. & pas-
sionis hystericae causa III. 141. ex-
ercitium immoderatum omnes fun-
ctiones lædit III. 223. solidas par-
tes destruit III. 190. caput hebetat
II. 518. & vires animi ac corporis
deicit IV. 196. quomodo ad apo-
plexiam disponat II. 168. ad arthri-
tidem II. 428. auditus vitia IV.
196. gonorrhœam benignam IV.
452 præmaturum disponit ad con-
uulsiones III. 52. ad epilepsiam III.
13. ad guttam serenam IV. 117. ad
oculorum suffusionem IV. 134. ma-
xime hæmorrhagicis II. 45. & po-
dagricis dissuadendum II. 518

Ver, cur eo catarrhales febres sint fre-
quentes I. 125. cutis adfectus V.
237. hæmorrhagiæ narium II. 11.
& rufes III. 322. cur febris quar-
tanæ curationi faueat I. 58. cur eo
peius habeant hypochondriaci I.
139

Veratrum, eius a veteribus in deliriis va-

rius exhibendi modus IV. 213
Vermes quid sint S. 64. quotuplices
sint ibid. sq. vnde generentur S. 66.
signa & symptomata IV. 177. S. 65.
cur ab his concitata pathemata ma-
xime circa meridiem & vespem
exacerbentur S. 68. & qua ratione
ea suscitent III. 54. passioni iliacæ
similes fere excitant dolores IV.
498. cum omnibus fere infantili-
bus morbis sunt complicati III. 3.
quibus morbis sese maxime adio-
ciant S. 66. cum lue venerea iun-
ctorum exemplum V. 178. sæpe
vomitu excernuntur III. 419. qua
ratione aphoniam inducant IV. 184.
cardialgiam II. 231. catalepsi III.
120. colicam II. 322. conuulsio-
nes III. 54. epilepsiam III. 12. ili-
acæ passionem II. 314. motus spas-
modicos vagos III. 88. vertiginem
IV. 88. non tantum viui sed &
mortui maxime nocent corpori III.
105. & ii in adultis non raro con-
uulsionum causa existunt III. 54.
prognosis S. 67. curatio S. 68. quo-
modo intestinis innidulantes extur-
bandi S. 73. cautela circa purgan-
tia S. 72. & externa S. 73. in au-
res ab extra ingressi quomodo euo-
candi II. 495

Vermiculationis sensus in pedibus in vno
siru detentis vnde II. 511

Vertigo, quæ dicatur IV. 83. eius gra-
dus IV. 84. in quo differat a gutta
serena IV. 112. symptomata & signa
IV.

Index rerum.

IV. 83. sedes IV. 85. ratio formalis IV. 86. causæ occasionales & mediatae IV. 87. *sq.* sæpe cum passione hypochondriaca iungitur IV. 100. cum nephritide IV. 94. eiusque ratio IV. 88. cur ieiuno ventriculo maxime inuadat *ibid.* prognosis IV. 89. caducæ exempla IV. 110. eiusdem cum sensuum abolitione & artuum impotentia iunctæ IV. 96. cum passione hypochondriaca IV. 98. cum nephritide calculosa ex plethora ortæ II. 379. ipsius casus cum obnubilatione oculorum & auditu difficiliorum IV. 108. ex frigore pedum & immoderati vini potu obortæ IV. 107. cum cataracta spuria iunctæ IV. 99. pertinacis ab ira enatæ IV. 104. ex debilitate ventriculi ortæ IV. 101. stomachicis IV. 94. curatio generalis IV. 90. chronica idiopathica quomodo tractanda IV. 93. *sq.* hypochondriaca IV. 91. & sympathica *ibid.* nephritica quomodo sananda IV. 94. in gravidis quomodo tractanda IV. 93. quatenus in ea conueniant roborantia IV. 94

Vesica, eius consensus cum intestino recto I. 480. cum ventriculo I. 479. cum vtero III. 136. quo pari neruos suos accipiat III. 54. *sq.* cur spasmo obnoxia II. 395. 414.

Calculus, eius signa & symptomata

II. 395. eius erosio ex quibus cognoscenda II. 140. ea est sæpe mixtus cruenti causâ II. 139. *inflammatio* leuior & grauior qualis sit & vnde oriatur I. 479. eius signa pathognomonica I. 478. causâ proxima II. 398. quomodo a cantharidibus improvide datis oriatur IV. 552. a gonorrhœa I. 480. ex hæmorrhoidibus suppressis I. 479. a mensibus cessantibus II. 397. eius prognosis I. 480. *seq.* quomodo mors in ea contingat I. 481. exempla eius hæmorrhoidibus suppressis funestæ I. 487. a materia acri lethalis I. 488. opii vlu funestæ I. 489. quomodo tractanda I. 483. eius morbi inueterati cur difficilior curentur I. 482. in iis laudantur Selteranæ I. 484. vinum dulce I. 485. quatenus conueniat lac I. 484. venæsectio I. 485. nocent nitrosa I. 485. eius *scabies* quid II. 405. sæpe cum gonorrhœa iungitur II. 401. *spasmus*, qui dicatur II. 395. sæpe calculum in hærentem mentitur II. 397. quæ inducat symptomata I. 418. ad superiora porrectus quæ suscitet in intestinis pathemata II. 399. eius causâ intra ipsas tunicas interdum continetur I. 487. sæpe per interualla inuadit II. 403. quomodo a gonorrhœa oriatur II. 401. ab inflammatione intestini recti

Dd
II.

Index rerum.

II. 402. a materia arthritica & podagrica II. 400. a mictu cruento II. 404. a plethora II. 405. a pure ex renibus exulceratis II. 401. a sanguinis stagnatione II. 397. a ferro scorbutico II. 400. 405. a violentia externa II. 402. prognos II. 406. exempla eius in vitae sedentario addicto II. 417. diurni funesti II. 413. a gonorrhoea peruerse tractata II. 421. ab eleuatione oneris & terrore accedente grauioris II. 417. a materia scorbutica purpurea orti II. 415. ex spiritus vini abusu funesti II. 424. quomodo tractandus si a sanguinis stagnatione II. 407. a materia acri humorum II. 407. 412. & speciatim a materia fonticuli retrocedente II. 409. cum mictu eruento iunctus quomodo sopiendus II. 408. & quæ maxime in paroxysmo conducant II. 409. quatenus in eo conueniant anodyna II. 412. clysteres II. 410. venæsectio II. 411. & quale vitæ vitæque regimen tenendum II. 408. nocent in eo diuretica II. 412. & purgantia II. 411. *ulcera* quomodo ab vræthra exulceratione dignosci possint V. 258. ex quibus signis pateant V. 257
Vesicatoria quomodo parari debeant III. 111. laudantur in apoplexia II. 176. in asthmate a materia po-

dagrica retrogressa III. 300. auditus vitii IV. 157. catarrho suffocatio morbillis superueniente I. 200. epiphora IV. 137. in rheumatismo II. 448. singultu ab exanthematibus retrogressis III. 367. quid de iis sentiendum in convulsionibus III. 72. 111. doloribus capitis II. 198. epilepsia III. 20. 22. in ophthalmia I. 526. motibus spasmodicis vagis III. 111. petechizante febre I. 241. 248. & enormibus in ea hæmorrhagiis I. 240. in phrenitide I. 418. *seq.* purpura I. 215. V. 129. soporosis adfectibus IV. 33. variolis I. 160. nocent in mania IV. 225
Vincetoxicum quale recondat principium III. 366. quo casu in singultu conueniat. *ibid.*
Vinum, eius diuersitas vnde II. 513. eius potui deditis cur præ aliis infensi morbi exanthematici I. 199. quomodo & quando noceat in corpore I. 420. III. 115. IV. 227. quomodo inferat ebrietatem IV. 86. quale disponat ad abortum III. 534. ad apoplexiam II. 170. arthritidem II. 428. podagram II. 513. *seq.* sphacelum V. 66. quale noceat in cholera III. 518. convulsionibus III. 58. epilepsia III. 23. in euacuationibus criticis sanguineis II. 103. hypochondriaco malo II. 147. III. 204. malignis febribus.

Index rerum.

bribus I. 278. melancholia & mania IV. 221. in mictu cruento II. 147. purpura V. 127. tussi III. 329. vesicæ vitiiis I. 485. quatenus conveniat ad calculum præservandum II. 381. & malignas præcauendas I. 265. 270. quale & quando conducatur in calculo renali II. 381. catarrhali benigna I. 131. hypochondriaca passione III. 199. ictero IV. 369. mictu cruento I. 147. icorbutu V. 26. vesicæ morbis I. 485. vomitu III. 431. quid præstet in animi deliquiis IV. 260. in petechiali febre I. 265. 277. *Libargyrio dulcificatum* quæ pariat damna III. 54. *rubrum Gallicum* eius effectus I. 559. *sulphuratum* quas noxas inferat II. 70. III. 13
Viperæ, cum ipsis a veteribus in cutis adfectibus cura instituitur V. 211. & quid de ea sentiendum V. 212 earum *pinguedo* laudatur ad maculas oculorum I. 535
Vires ad vitam & sanitatem sunt necessariae IV. 241. earum robur quod dicatur IV. 246. quomodo prosternantur a terrore & tristitia IV. 252. a putredine intus suscepta V. 87. a venenis & purgantibus IV. 254. nimio veneris exercitio III. 77. & venæsectione immoderata III. 63. a vigiliis assiduis IV. 251. *deiecta* quid indicent II. 60. IV. 246. unde oriantur in febre pete-

chiali 260. in fluore albo IV. 510. in vomitu cruento II. 72. quomodo iis succurrendum in malignis IV. 257. pestilentia I. 299. petechiali febre I. 234. purpura I. 215. V. 125
Visus, eius idea in mente quando excitetur IV. 114. & quid ad illum requiratur ibid. eius caliginis in hypochondriaco exemplum IV. 145. periodicæ casus IV. 239. exempla imminutionis ex lippitudine ab incongrua diætâ ortæ IV. 143. eius ex lippitudine cum paralyticis & soporosis adfectibus complicata IV. 238. eiusdem ex suffusione enata IV. 147
Vita in quo consistat III. 267. V. 87. sedentariæ noxa II. 263. III. 178. IV. 514. V. 252
Vlcera quæ dicantur V. 243. differunt ab abscessu & ossium carie V. 243. a sphacelo V. 246. & inter se V. 244. 296. eorum sedes IV. 244. causa proxima est putredo V. 245. quantum ad ea faciant abscessus V. 246. contagium V. 249. temperamentum, ætas & victus V. 248. viscerum labes & morbi prægressi V. 247. vulnera V. 245. præmature consolidata quatenus inducant coma somnolentum IV. 58. guttam serenam IV. 116. palpitationem cordis III. 253. phthisin V. 304. tussim convulsivam III. 331.
Dd 2

Index rerum.

321. vomitum III. 417. sponte ob-
orta sæpe arthriticos & rheuma-
ticos dolores solunt II. 437. pro-
gnosis V. 256. eius mali moris in
collo exemplum V. 281. labii in-
ferioris V. 291. in mamma beni-
gni casus V. 293. eorum consoli-
dario non nimis cito debet institui
V. 275. quomodo sananda per an-
timoniata & mercurialia V. 261.
aguas minerales & communem ibid.
fonticulos V. 259. laxantia & pur-
gantia V. 260. & venæsectionem
ibid. quomodo iis succurrendum
externis adstringentibus V. 263. ca-
taplasmatibus V. 264. septicis &
farcoticis ibid. *cacoëthica*, quæ di-
cantur V. 244. *cancrofa*, quæ sint
ibid. vid. *cancer*. *carnosa*, quomodo
tractanda V. 265. *scorbutica* crys-
pelacea quomodo tractanda I. 311.
sq. ferina post variolas quomodo
curata fuerint I. 173. 175. *neruo-
sarum* & tendinosarum partium
quomodo tractanda V. 265. *pe-
dum* vnde & cur difficilioris cura-
tionis IV. 459. *renum* quomodo se
habeant I. 462. vid. *renes*. *scorbu-
tica* differunt ratione subiecti V. 37.
& in quo differant a venereis V.
149. *vrethra*. vid. *vrethra*. *uteri*. vid.
uterus.

Unguentum de cerussa ex quibus com-
ponatur V. 218. laudatur in cu-
tis adfectibus ibid. nocet in erysi-

pelate III. 312. aliud ad epipho-
ram IV. 136. ad escharas in lepra
V. 239. ad scabiem V. 236. ad ti-
neam capitis V. 219

Vomica pulmonum quæ dicatur IV.
297. quomodo generetur IV. 300.
& phthiæos causa existat. ibid.

Vomit, qui dicatur III. 408. quo-
tuplex sit III. 414. eius historia
III. 408. 413. materiæ excretæ di-
uersitas III. 409. sedes ibid. subie-
cta III. 416. 417. ratio formalis
III. 413. symptomatum descriptio
ibid. *sq.* sub frigore remittens, sub
æstu ingrauescens quam habeat
causam I. 382. in variolis dupli-
cem agnoscit causam ibid. quo-
modo oriatur ab adsumtorum qua-
litate III. 416. & quantitate III.
415. bile in duodeno stagnante
ibid. calculo III. 420. capitis læsi-
onibus & aliis externis causis III.
421. a colica, hernia, ileo & ver-
mibus III. 419. ab exanthematibus
retropulsis III. 417. a pylori vitio
III. 418. a sanguine ad ventricu-
lum delato III. 417. a spasmō in-
testinorum III. 418. *seq.* a sanguine
ad ventriculum delato III. 417. a
spasmō intestinorum III. 418. *sq.* aut
ductuum biliariorum eorumque alio
vitio III. 402. a ventriculi saburra
III. 415. acidissimum vnde III. 183.
criticus, qui dicatur III. 422. *niger* non
semper a sanguine III. 439. & quo-
modo

Index rerum.

modo experimentis ab altero possit
distingui ibid. mere *sebaceus* in hy-
pochondriacis vnde III. 175. an
sub initio Carolinarum vsus noceat
III. 202. caussarum diagnosi III.
422. & ad has directa prognosis
III. 423. exempla, eius post fre-
quentem abortum continuo contin-
gentis III. 561. a bile stagnante
aborti III. 437. post nimias alui
deiectiones enati III. 434. cache-
ctici III. 432. ex duodeni angus-
tia lethalis III. 443. diurni ex
atonia primarum viarum III. 438.
eiusdem a ventriculi debilitate post
febrem ardentem III. 439. ab ery-
sipelate retropulso suborti III. 441.
incongrue tractati lethalis casus III.
435. eum curandi indicationes III.
424. quibus motus ventriculi conuul-
siuus per interna ibid. & externa
sopiendus III. 425. quomodo ab ar-
thritide repressa tractandus III. 431.
quomodo biliosus III. 429. a calcu-
lo IH. 430. in cholerica febre quo-
modo compescendus I. 370. qui-
bus chronicus sopiendus III. 429.
quomodo sanandus febrilis ibid.
& febribus epidemicis accedens I.
109. in grauidis III. 431. in hyste-
ricis III. 430. quomodo curandus
ab acri materia & veneno inductus
III. 426. matutino tempore contin-
gens III. 429. & pituitosus III.
425. a saburra, intestinorum III.

427. a sanguinis congectione III.
428. a tussi conuulsua concitatus
ibid. in variolis I. 153. & a ven-
triculi debilitate III. 431. quando
contra eum profint emetica I. 183.
III. 508. & qua cautione robo-
rantia & sedatiua adhibenda III.
428
- *cruentus*, qui dicatur II. 66. &
in quo differat ab inflammatione
ventriculi II. 70. eius symptomata
& signa ibid. sedes II. 67. frequens
gravidis plethoricis II. 69. tenerio-
ribus & male menstruaris II. 68.
parturientibus II. 69. quomodo
oriatur ab hæmorrhoidibus suppres-
sis II. 69. ab intermittentibus ma-
le curatis II. 68. & mensibus cessan-
tibus ibid. ex facili redit II. 70.
quando periculosus II. 71. & minus
II. 70. exempla eius in iuuenula
curati II. 76. moderati menstrua an-
tecedentis II. 82. ab emmenago-
gis calidi inducti casus II. 83. qui-
bus sanandus internis II. 73. &
externis remediis II. 74. quomodo
tractandus a corrosiuis obortus II.
75. & menstruis suppressis ibid.
recursus quomodo arcendus II. 74.
morbo superato quale regimen con-
ueniat II. 75. & qua cautione ano-
dynis & stipticis mercandum ibid.
Vrethra, eius exulceratio quomodo a
vesicæ erosione possit dignosci V.
288. agonorrhœa inducta quomo-
do

Index rerum.

do tollenda IV. 553. & cur difficili-
 oris sit curationis V. 288
Vrina, eius diuersa ratio in petechi-
 zante epidemica I. 244. ea in febre
 cruda existente an cortex chinæ por-
 rigi queat I. 50. cum ardore excre-
 tionem vesicæ indicet I. 481. alba
 & turbida cum sedimento mucoso
 quid indicet II. 398. aquosa & re-
 nuis in hypochondriacis vnde III.
 176. & calculo vesicæ lobaranti-
 bus II. 398. copiosa in scorbuticis
 quid indicet V. 9. cur in iis ea per-
 sal volatile oleotum turbida redda-
 tur ibid. copiosa in asthma mi-
 ctæ ipsam soluentis casus III. 297.
 flaua ac crassa in ictero vnde IV.
 355. fursuracea num semper inflam-
 mationem vesicæ indicet I. 487.
 quomodo ex spasmo fiat ibid. pu-
 rulenta quomodo sequatur absces-
 sum mesenterii I. 560. 548. eius
 nubecula est dispositio ad sedimen-
 tum I. 10. eius sedimentum muco-
 sum & glutinosum non semper pus
 est II. 142
Vterus, eius structura IV. 510. 512.
 speciatim ejus vasculosa & cellulosa
 consideratur III. 529. sq. ex qua
 causa in gravidis ita possit dilata-
 ri III. 530. a quo pari nervos suos
 accipiat III. 54. magnum cum ve-
 sica urinaria habet consensum III.
 136. eius vi structuræ utilitas I.

510. proclivitas ad multos morbos
 I. 490. IV. 511. cur ad polypos in-
 generandos dispositus IV. 280. quas
 post partum subeat mutationes I.
 493. & quomodo post ipsum aut
 abortum purgandus II. 114. cir-
 culus sanguinis irregularis per eum
 quos pariat morbos I. 510. eius
 post inflammationem suppurati se-
 ctio I. 507. eius abscessus quibus
 signis cognoscatur I. 495. eius can-
 cer quomodo contingat & se ha-
 beat I. 495. ex quibus signis pateat
 V. 255. vnde oriatur & quæ pa-
 riat symptomata I. 511. inde nati
 dolores quomodo tractandi I. 505.
 eius lethalis exemplum I. 507. can-
 cer exulceratus quomodo cognoscen-
 dus & curandus I. 504. eius chro-
 nica passiones quomodo præcauen-
 dæ I. 511. in iis laudantur ther-
 mæ I. 500. contorsio, quæ dicatur
 Hippocrati I. 517. eius hæmorrhagia
 vid. hæmorrhagia. eius hydrops. vid.
 hydrops. eius inflammatio quibus signis
 cognoscatur I. 491. 493. quæ leuior,
 quæve grauior sit I. 492. quomodo
 ab Aretæo describitur I. 491. cur &
 quomodo in puerperio oriatur I.
 492. 496. V. 256. quibus potissi-
 mum puerperis contingat I. 493. qui-
 bus subiectis extra puerperium so-
 lemnis I. 494. eius causæ variæ I.
 492. quando abeat in scirrhum seu
 cancerum I. 459. V. 256. in sphace-
 lum

Index rerum.

lum & suppurationē I. 494. eius post
 abortum ortæ & suppuratæ exem-
 plum I. 506. quomodo sit tractan-
 da in puerperio I. 499. si orta sit a
 causa externa I. 501. a fluore albo
 cohibito I. 500. quæ conueniant
 topica I. 499. eius *lasio* multos de-
 mum post annos se prodit ibid.
sq. sæpe conuulsiones excitat III. 54.
 ex hæmorrhagia cohibita producta
 I. 505. eius *stillicidium* perpetuum
 cum grauib. symptomatibus I.
 517. *seq.* eius foetidissimi exem-
 plum II. 120. materiæ purulentæ
 ex illo excretæ casus IV. 499. eius
ulceris cum metu cancri exemplum
 V. 289. quomodo tractandum I.
 503. *sq.* imprimis si a fluore albo
 prouenerit I. 500
Vulnera quomodo sæpe fistularum
 causa existant V. 218. *ulcerum* V.
 246

W.

Wildungenses aquæ potæ arcent febres
 intermittentes I. 18. *podagram* II.
 526. commendantur in cutis ad-
 fectibus V. 210. in nimio hæmor-
 rhoidum fluxu II. 94. malo hypo-
 chondriaco III. 198. purpura scor-
 butica V. 118. in rheumatismo
 scorbutico II. 443. quibus noceant
 II.

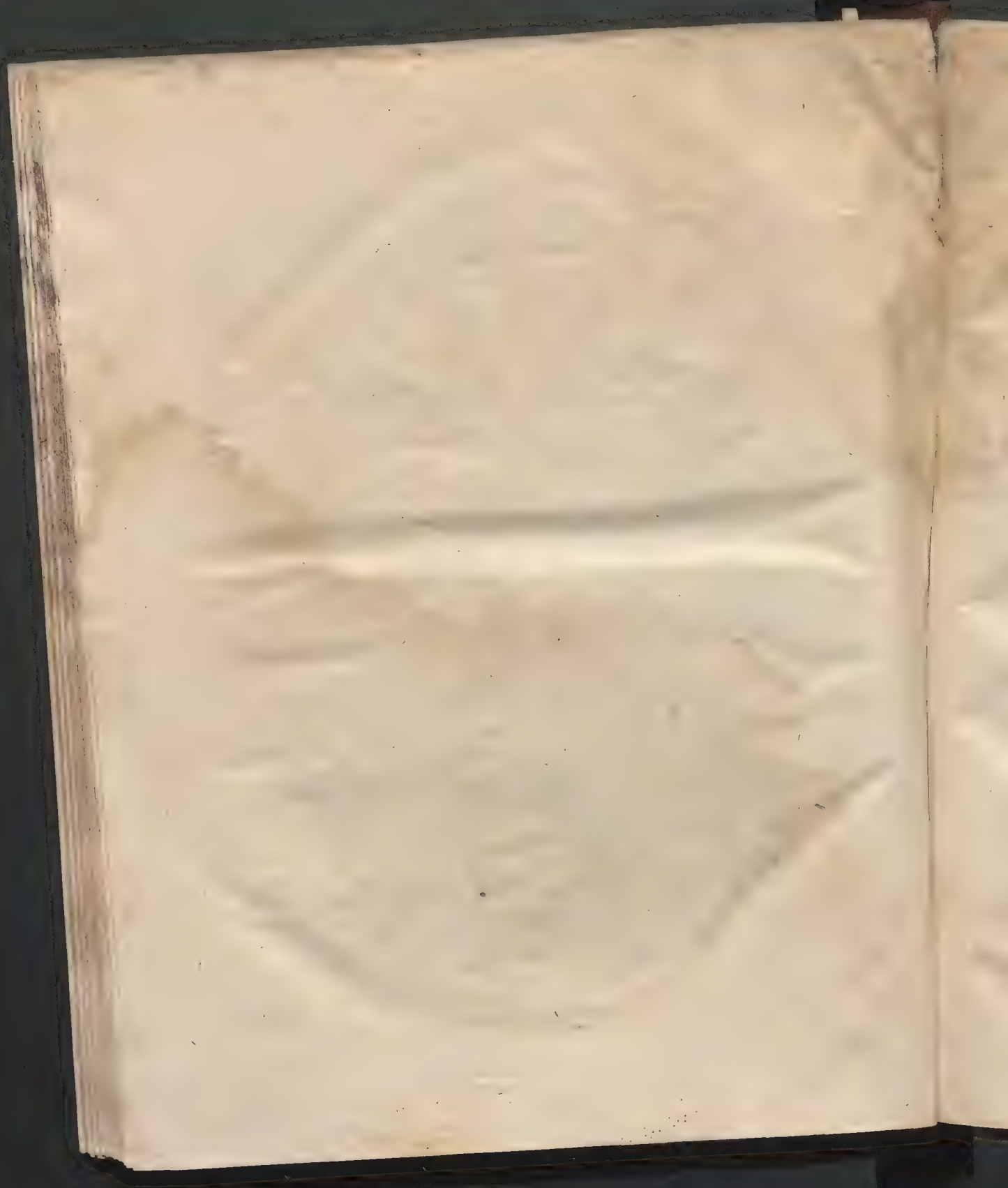
Wurmschade quid sit V. 237
 189

Z.

Zingiber an eius vsus digestionem pro-
 moueat V. 141
Zona ignea erysipelatis species quæ di-
 catur I. 306. V. 188. eius exempla
 ex auctoribus allegantur I. 320. eius
 a retenta purpura subortæ casus I.
 319. curatio V. 218
Zoster erysipelatis species quid dica-
 tur I. 306

COMMENTARIUS
DE
VITA
DOMINI
D. FRIDERICI
HOFFMANNI

REGIS BORUSSIÆ CONSILIARII INTIMI
ET ARCHIATRI MEDICINÆ PROFESSORIS IN
ALMA ACADEMIA FRIDERICIANA
PRIMARIJ &c.

AUCTORE
IO. HENR. SCHVLTZE
PHILOSOPHIÆ ET MEDICINÆ DOCTORE
AC PROFESSORE PVBLICO.

FRANCOFVRTI,
APVD FRANCISCVM VARRENTRAPP
MD CC XL.

dem
supe
qua
paru
litate
no f
quid
initio

COMMENTARIUS
DE
VITA
HOFFMANNI.

Lorentissima & per totum orbem celeberrima academia *Fridericana*, quæ *Hala Magdeburgicæ*, auspiciis FRIDERICI primi Borussiae Regis & Electoris Brandenburgici, Ao. MDCXCHIII. fundata fuit, tam felici incremento mox caput extulit, ut non solum omnes litterarias ciuitates sub eiusdem regis sceptro degentes & iam olim coalitas breui tempore superaret, verum etiam vicinarum academiarum nulli quicquam concederet, siue famam & merita docentium in iisdem parum spectes, siue litteris operantium frequentiam & nobilitatem. Tam læti & ad votum potentissimi fundatoris omnino fluentis successus causam si quis quæsierit, ex hominum quidem parte non aliam potiore facile inueniet, quam quod initio statim prouide curatum fuit, ne alii constituerentur professo-

COMMENTARIUS

fectiores, nisi nominis celebritatem consequenti, eaque ætate vigentes, qua & strenuis laboribus sufficerent, & rerum usu iam essent subacti & exercitati. Vnde factum est, ut tot viris le-
ctissimis per omnes, ut vocari solent, *facultates* summis viribus simul enitentibus, omnique ingenio pro nouæ academici gloriæ contendentibus, nulla siue diuinarum siue humanarum rerum scientia fuerit, quam non noua luce collustrarent, adeo, ut mox in sui admirationem plurimos raperent, nec paucos ad æmulum studium prouocarent.

Eluxit quam maxime hæc inter sidera doctrinæ elegantis copia & varietate ornatissimus, splendorum munerum meritumque decoribus illustris & variis ingenii monumentis, artisque felicissimis operibus inclutus vir, Dominus FRIDERICVS HOFFMANNVS, Comes Palatinus Cæsareus, Regiæ Maiestati Borussicæ a consiliis sanctioribus & valetudinis tutela, doctrinæ naturalis & medicæ primus in academia Fridericiana Professor, & Primarius, omniumque, qui in ea publice docent, Senior, Academiæ Cæsareæ Naturæ Curiosorum ut & Petropolitane ac Regiarum societatum Britannicæ ac Borussicæ socius, patronus ac præceptor meus perpetuo obsequio ob plurima beneficia colendus. Huius vitam tanto maiore fiducia litteris mandare aggredior, quod longa ac diuturna eius consuetudine usus, nullaque rerum ad illum pertinentium notitia destitutus tum commentarii de vita Hoffmanni, quem ipse composuit accuratissime particeps factus, certiora omnino allaturus esse videar, quam ab aliis expectari possint. His itaque præfidiis instructo & diligenter uso haud metuendum videtur, ne mediocre hoc, ab omnique ornatu vacuum scribendi genus minus gratum, atque posteritati demerendæ minus idoneum existimetur. Non enim ignoro vitas ornatissime scriptas, & panegyrico sermonis habitu indutas, plures fere laudatores, quam lectores, invenire.

Nam

DE VITA HOFFMANNI.

Nam verborum exquisitus ille ornatus admitti nequit, nisi longum sermonem texamus, quem floribus illis oratorum tempestiue intersertis distinguamus: hæ vero ambages nimis facile eorum patientiam atterunt, qui rerum potius cognitione pacisci, quam lenociniis verborum delectari consueuerunt.

Videor autem mihi in laudatissimos HOFFMANNI nostri maiores inquirendo familiam vere Asclepiadeam intueri. Quantum enim per duo admodum sæcula respicienti patet, medici, aut pharmacopœi sunt, quibus suam debet originem. Atque ut a materna stirpe initium faciam, indicandus est vir Præstantissimus *Wolfgangus* HOLTZWIRTH, ex familia nobilissima & consulari apud nos ortus, qui artis pharmaceuticæ studiosus illo tempore *Wittebergæ* versabatur, quo *Valerius* CORDVS magna sui nominis gloria *Dioscoridem* ibi explicabat. Tantopere autem CORDI doctrina capiebatur HOLTZWIRTHVS, ut *Wittebergæ* discedentem eum *Romam* vsque prosequeretur, atque indivulsus comes & socius eidem MDXLIII. immatura morte obeunti adsisteret. Quum biennium *Romæ* exegisset, stimulabat ipsum plura lustrandi & simplices medicinas in patriis locis requirendi desiderium, quasi hereditate a CORDO præceptore acceptum, ut *Venetius* nauem conscenderet & *Hierosolymam* vsque pergeret. Ex longinqua peregrinatione redux *Wolfgangus* noster Ao. MDLIII. Viri Magnifici & Consul-tissimi *Melchioris* KLINGII, archiepiscopatus *Magdeburgici* Cancellarii, filiam *Catharinam* vxorem duxit, & ex hac suscepit filiam *Elisabetham*.

Hanc vero *Elisabetham* HOLTZWIRTHIAM coniugem MDLXXVIII. duxit *Laurentius* HOFFMANNVS, ex celeberrima episcopatus *Bambergensis* metropoli ortus, *Lipsiæ* autem artem pharmaceuticam edoctus. Hic *Friderici* nostri proavus, atque HOFFMANNORVM *Halensium*, quotquot cognatione

C O M M E N T A R I V S

nostrum tangunt, sator fuit. Ex progenie huius *Laurentii* maxime notari merentur duo filii, LAVRENTIVS & ANDREAS: quorum ille IO. GEORGII I. Electoris Saxoniae archiater, eximium & immortale nomen inter praecipuos Germaniae medicos consequutus, nobilitatis insignia, Ao. MDCXXX. tribuente diuo FERDINANDO II. Romanorum Imperatore, familiae *Hoffmannianae* intulit, & ingenii etiam praecleara monumenta reliquit: hic autem pharmaceuticae rei consecratus in hac vrbe mansit, & ex GERTRVDE, *Friderici* SEYFERTI, Aedilis & Camerarii *Halenfis* filia, progenuit *Fridericum* HOFFMAN-NVM, qui *Friderici* nostri parens factus est.

Postulat hic maxime locus honorificam commemorationem *Balthasaris* BRVNNERI, viri inter sui temporis medicos celeberrimi & de *Hoffmanniana* familia meritissimi facere. Erat is *Hale* natus, patre *Laurentio*, ciue & senatore, qui originem duxerat ex *Briga*. *Silesiorum* vrbe & quondam sede ducali. Commendatissimus autem erat hic *Balthasar* magno trium Imperatorum archiatro Io. CRATONI a KRAFTHEIM, in cuius aedibus aliquanto tempore vixit filii loco habitus. Non minus carus erat *Georgio* LAVREÆ, Electorum & Marchionum Brandenburgicorum archiatro, cuius filiam vxorem ducebat. Quum vero illam immatura morte amisisset, secundis nuptiis sibi adiungebat *Laurentii* HOFFMANNI viduam *Elisabetham* HOLTZWIRTHIAM, eiusque liberis *Hoffmannianis* summa beneuolentia fouendis & educandis operam ita impendit, vt non in vitrici manus eos incidisse, sed amantissimum patrem in eo habere intelligeretur. Desponsabat hic vnicam filiam, ex priori vxore susceptam, priuigno *Laurentio*, quem ad optimas scientias & medicinae penetralia deduxerat, eundemque commendatione sua potissimum iuuerat. Gratus hoc beneficium praedicat *Laurentius*, in praefatione, quam amantissimi vitrici

foceri-

DE VITA HOFFMANNI.

foerique consiliis præfixit, quum apud nos MDCVII. primum
ederentur. Eadem enim non ita pridem apud *Batauos*, pro-
curante *Hermanno BOERHAVIO*, recusa esse, publice notum
esse debet.

Transimus ad *Fridericum HOFFMANNVM*, *Andreae* fi-
lium, qui Ao. MDCXXVI. apud nos natus, & litteris probe
tinctus, medicinæ autem scientia *lenæ* ac *Wittembergæ* imbutus,
tantam crebro & felici artis exercitio famam consequutus est,
vt *AVGVSTI*, *Saxonie* Ducis & archiepiscopatus *Magdebur-*
gici Administratoris, archiatri munus consequeretur. Nomen
etiam illustre in republica litteraria scriptis immortalibus con-
sequutus est; quæ inter maxime celebrantur *Methodus Me-*
dendi & Clavis Schræderiana. Hic in matrimonio habebat *An-*
derici KNORRII patricii & senatoris filiam, proxima affinitate
iunctam medico & chymico clarissimo *MATTH. VNZERO*;
cuius gener fuit itidem celebris *ANDREAS NIETNERVS*,
Ducis *Saxonie* & Administratoris *Magdeburgici* archiepisco-
patus archiater. Ex hac inter complures liberos suscepit Ao.
MDCLX. a. d. *XIX.* Februarii *FRIDERICVM* nostrum, qui
non solum omnes ex iisdem parentibus natos, verum etiam
eiusdem familiæ maiores, quantumvis laudatissimos, eruditio-
nis & meritorum magnitudine ac dignitatum splendore, ita
etiam longæuitate, diuino quidem munere, longissime supe-
rauit.

Primam eius ætatem ad christianam pietatem & litterarum
rudimenta, quantum sese explicantes animi vires capere pote-
rant, pii parentes formarunt, eidemque tam necessario nego-
tio idoneos homines in subsidium adhibuerunt. Quum hæc
inter ætatis decimum tertium attigisset annum, publico vrbs
gymnasio, tunc frequentia auditorum & docentium celebri-
tate

C O M M E N T A R I V S

tate florentissimo, tradebatur. Inter ceteros eminebat M. PRÆTORII, neque minus M. DRECHSLERI, fidelis industria & singularis nec omnibus concessa facilitas, qua teneris adolescentulorum animis ea instillare præcepta nouerant, quibus ad altiores disciplinas cum fructu percipiendas præparari debent. Atque horum imprimis virorum fideli institutione per quatuor annos gauisus, præter pure ornateque loquendi & scribendi exercitia, per omnes etiam philosophiæ partes deductus, & mathematicis insuper disciplinis large imbutus fuit. Memini ipsum sæpe auditoribus suis, sæpius filiis, iisque, quos filiorum loco præter ceteros amabat, commemorare, nihil magis præclare sibi profuisse, quam quod mature ad numerorum doctrinam & mathematicas res tractandas fuerit deductus. Ita enim se adfueuisse clarorum & perspicuorum conceptuum desiderio, & ex cognitis certisque principiis obscuriora & incognita eliciendi demonstrandique methodo, vt deinceps, tam discendo quam docendo occupatis, non nisi quæ clara & perspicua sunt, vel ipsemet amplecteretur, vel aliis proponere amaret. • Solebat in hanc rem commemorare HIPPOCRATIS ad THESSALVM filium epistolam, quæ huiusmodi studiorum in omni vita multiplicem fructum impense laudat, medicinæ vero cupido eadem seorsim commendat. Et ingenium omnino tale nactus erat *noster*, vt istiusmodi disciplinis, quæ certis conclusionibus innituntur & connexæ sunt, præcipue delectaretur: minime vero ferretur ad illa, quæ imaginationis & memoriæ ingentem vim & nativam promptitudinem poscunt, vt sunt poetica facultas aut musica, item oratoriæ atque amplissima stirpium cognitio: quibus quidem iustum pretium statuit; ipse autem seuerioribus istis, quæ iudicium & meditationem requirunt, animum a primis annis, & per omnem deinceps vitam, impendit.

Hæc

DE VITA HOFFMANNI.

Hæc inter domi ipsum ab otio illiberali satis reuocabat indulgentissimi parentis semper occupatissima ad aliis inseruiendum industria. Nam quum continuo illi adhærerent medicinæ studiosi, quibus per omnes artis salutaris partes instituendis operam dabat; creberrime *noster* doctissimo parenti adstabat, quoties vel anatomicis vel chymicis demonstrationibus occupabatur. Sicque vere illum reportabat fructum, quem isti priscorum Asclepiadarum filii, qui cum patribus, artis opera, eoque pertinentia progymnasinata, exercentibus continuo versantes, ipsi propemodum non sentientes, proficiebant; tamque profunde animis visa, audita, propriisque manibus tractata immittebant, ut facilius fuisset elementa litterarum obliuioni tradere, quam ex animo hæc dimittere, quibus a teneris vnguiculis adfueuerant.

Tam felici successu, gradibusque citatis ad metam studiorum decurrentem adolescentem acerba clades *Hoffmannianam* domum A. DCLXXV. affligens grauitur perculit. Dei enim nutu fiebat, ut intra triduum vterque parens, & filia natu maxima, epidemio morbo, qui veris initio tunc sæuebat, abriperentur.

Non possum quin hoc loco commemorem, quod ex ore excellentissimi viri sæpe me audire cum summa iucunditate, nec minori fructu meo, memini. Nam, ut sæpe solebat, vel liberis suis vel familiaribus amicis, recensere, quæ sibi aduersa olim visa, ad felicitatem tamen veram promouendam potentissima, diuinitus euenerint, & non minus ex sobria philosophia, quam pietatis christianæ intimis doctrinis, de fructu ex aduersis capiendo grauitur differere: ita huius quoque casus, non aliter meminisse solebat, quam ut diuinæ prouidentiae gratias ageret, quæ in maximam vtilitatem sibi & suis hæc euenire iussisset. Decefferant optimi parentes, quo tempore lu-

C O M M E N T A R I V S

brica ætas natorum maxime indigebat parentum consiliis, monitis & multis ad vitam commodam subsidiis, ab illorum pietate & indulgentia expectandis. Decefferant non amplissimo patrimonio relicto, & huius non exiguam partem flammæ consumserant. Sed orba parentibus adolescentia ad Deo constanter fidendum, ad preces ardentius fundendum, ad virtutes amandas & honesta studia impensius colenda impulit, & loco fastus, quem felicissime vivere adfueti vix effugiunt, veram modestiam & inseruiendi promptum honestumque studium inspirauit: quibus virtutibus effectum est, vt satis mediocres opes, diuino adspirante fauore, sufficerent ad illud in vita consequendum, vt nemo illorum, quos tam grauis calamitas simul cum *nostro* perculerat, non abunde haberet, vnde vitam honeste, & cum decore toleraret. Quin nec studia, quibus se noster consecrauerat, detrimenti quicquam inde cepisse, idem probe accurateque ostendit. Nam quum mature gustum medicinæ beatus parens præbuisset, verendum erat, ne se his, quæ huic disciplinæ domestica & propria sunt, nimis cito immergeret, eorumque dulcedine captus segnius, aut minori saltem ardore ea tractaret, sine quibus hæc, quæ ad sublimiores scientias pertinent, nec bene digeri, nec communicari cum aliis possunt. Mansit autem gymnasii patrii alumnus vsque ad finem A. MDCLXXXVIII. quo editis speciminibus eruditionis suæ per disputationem *de Mundo*, Præfide laudato PRÆTORIO defensam, & sollennem orationem publice eidem vale dixit, & cum patronis ac necessariis amicis de ratione studiorum alibi locorum ineunte, earumque sede deligenda deliberauit. Amor artis salutaris, *Hoffmannianæ* domui quasi gentilitius, semper animum *nostri* tenuerat; eius autem celeberrimus Professor GEORG. WOLFGANGVS WEDELIVS in inclyta *Ienensi* academia tunc vnus omnium maxime florebat: quare omnium

con-

DE VITA HOFFMANNI.

consilio hæc ipsi schola Asclepiadei dogmatis eligebatur.

Quemadmodum mature cognouerat medico futuro maxime idoneas esse disciplinas mathematicas & philosophiæ naturalis assiduum studium; ita in primis curæ cordique habebat, ut in hisce magis confirmatus, medicinæ operam feliciter nauaret. Nec deerant tam honesto amor, qui abunde satisfacerent, celeberrimi tunc doctores *Eberhardus WEIGELIVS*, ille *ARCHIMEDES Ienensium* & *Io. Andr. SCHMIDIVS*, Theologus postea *Helmstadiensis* & Abbas *Mariæuallensis*, quorum doctrinis se plurimum debere gratus sæpe celebrauit. Ad medicinæ autem doctrinas recte percipiendas præter ceteros utebatur iam laudato *WEDELIO* præceptore: plurimum tamen ab assidua meditatione & frequenti bonorum medicinæ auctorum lectione expectabat. Sub hoc præside in cathedra stabat, & Ao. MDCLXXVIII. *de Menstruo ventriculi* disputabat.

Quum annum tempus *Ienæ* transegisset, omnibusque commilitonibus industriam suam comprobasset; rogabant ipsum non pauci amicorum suorum, ut se participes redderet domesticarum exercitationum, quibus chymiam assidue colebat. Horum itaque in gratiam, & ut ipsèmet docendo magis confirmaretur; hunc laborem minime subterfugendum duxit. Neque parum isto se studio tam illis, quam sibi, profuisse sensit. Enimvero maior erat cupiditas per chymiam speranda medico doctrinæ emolumenta consequendi, quam ut retinere se ipsum posset, quo minus ardenti desiderio suo quouis modo satisfaceret. Florebat tunc artis huius singulari laude *Caspar CRAMERVS*, medicinæ in vicina *Erfordensi* academia Professor longe celeberrimus, ad quem anno MDCLXXX. ineunte proficiscebatur, seque omni officiorum genere in amicitiam tanti viri insinuebat. Multum ipsi profuerunt prælectiones

C O M M E N T A R I V S

claymicæ, quibus assiduo studio intererat: sed longe plus emolumentum ex domestica conuersatione & quotidianis colloquiis eiusdem medici percipiebat. In hoc secessu elaborabat ad dogmata potissimum *Hermontiana*, quæ tunc in scholis medicis regnabant, quibusque luce physicæ doctrinæ plenius collustratus nuncium remisit, dissertationem *de Autochiria*, quam circa finem anni *lenam* reuersus illustri WEDELIO legendam, & percensendam offerebat, vt, si digna luce esset, sub eius præsidio publice ventileretur.

Enimuero tantopere commentatio hæc celeberrimo viro placebat, vt *nostro* aperte declararet, tam egregium specimen maiori præmio se dignum existimare. Ne vero ambiguum esset, quorsum hæc tenderent; suadebat *nostro*, vt se illis viris adiungeret, qui tum honores doctorales ab ordine medico petierant & propediem reportaturi erant. *Noster* vero sine consilio & auctoritate illorum, quos patrum loco venerabatur, tantam rem adgredi minime ausus, quum id Excellentissimo WEDELIO declarasset, ab ipso tunc Decano facile impetravit locupletissimum testimonium, quod tutoribus & proximis agnatis vel affinibus exhiberet. Quo viso illi facile adfensum præbuerunt, ut oblatos honores ambiret. His auspiciis examina legibus præscripta subiit, & cum omnium calculos promeruisset A. MDCLXXXI. ultimo Januarii die, *de Autochiria*, applaudentibus omnibus, disputauit. Hoc facto a. d. V. Februarii, quum nondum vigesimum primum ætatis annum attigisset doctorales in medicina honores, brabeuta & præcone toties dicto WEDELIO reportauit.

Enimuero *nostro* minime illa mens erat, quæ in pluribus conspicitur, qui publico eruditionis testimonio acquiescentes, non tam amplificandæ student, quam emolumentis cito reportandis inhiant. Vix doctorem e cathedra WEDELIVS *nostrum* dimi-

DE VITA HOFFMANNI

dimiserat, quum iam flagraret cupiditate, maxime quidem laudabili, omnibus comprobandi quam esset docendo, cathedraeque per se tuendae idoneus. Periculum itaque virium sequenti mense Maio tanto cum successu fecit, ut disputatio, quam primam suis auspiciis habuit *de cinnabari antimonii*, mox diuersis formis recusa prodiret, quum admirabilis & profunda chymiae, quam pandebat, doctrina lectores ubicunque alliceret. Est enim *Lugduni Batauorum*, procurante celeberrimo Paulo HERMANNO MDCLXXXV. 12mo edita, & *Frankofurti ad Manum* MDCLXXXVIII. in 8vo.

Quantopere iam considerent noui doctoris nostri dexteritati ac peritiae inuenies academici, mox elucebat, quum praelectiones in chymiam & alias vniuersae medicinae partes institueret. Maiori enim numero & notabiliore ardore ad scholas eius confluiebant auditores, quam ut aequae animo ferre possent viderentur illi, quibus ordinarium docendi munus demandatum erat. Annuum itaque tempus, & quod excurrit, utilitati artis cupidorum *lenae* impendit, hocque ad finem tendente *de morbo convulsivo ex viso spectro* nouam disputationem publice proposuit.

Hoc facto *lenam* tantisper relinquere statuit, ut crebrius repetitae inuitationi viri Generosissimi & Perillustis, Domini Ioach. Mart. de VNVERFÆRTH, Serenissimi Electoris Brandenburgici Consilarii & principatus *Mindensis* Cancellarii affinis sui dilectissimi, satisfaceret, iamque vacillanti valetudini suae hac peregrinatione consuleret. Euenerat enim ipsi, quod omnibus solet, qui intentius naturae contemplationi & indagationi sese dedunt, ut corporum suorum robora inquieta cogitatione nocturnaque vigilia minuant: iamque hypochondriaci morbi rudimenta non obscure sentiebat, & cur pulmonibus suis a phthisi metueret, haud adeo lata percipiebat praesagia.

C O M M E N T A R I V S

Quum *Mindam* peruenisset, non solum ipsa itineris iucunditate admodum erectas & refocillatas vires mirabatur, verum etiam in honoratissimi affinis dilectissimæque sororis domo ita omnia ad votum suum comparata deprehendebat, ut reditum suum ad *Ienenses* musas longius, quam initio statuerat, differre non dubitaret. Sed quum mox intelligeret, quam planam sibi tanti viri domus viam ad amicitiam summorum in illa prouincia virorum panderet; diuinoque beneficio contingeret, ut pluribus graui morbo decumbentibus medicas manus singulari dexteritate, nec minori felicitate admoueret; amantissimæque domus preces propriæque salutis rationes liquidiissimæ accederent: statuit tandem *Minda* potius beneuolentia præcipuorum virorum frui ac florere, quam se denuo inuidiæ fluctibus ac valetudinis periculo *Ienæ* exponere. Sæpius memini me ex ore ipsius audire, quod admodum iam male afflicto corpore *Iena* digressus, iterum ac vitæ magis actiuæ vtilitatem tum primum rectæ cognouerit, quum a sedentaria vita semet subtraxisset. Atque ab eo tempore vsque in senectutem id maxime tenuit, ut quantum fieri posset, a sedendo sibi caueret. Quoties itaque aliquid meditabatur, deambulabat: quæ autem scribenda erant, inter ambulandum dictabat. Habebat etiam complures semper, quibus dictabat calamo excipienda, vel describenda dabat, quæ recensuerat. Ita vero agendo & sibi proderat, valetudinem tuendo; & illis, qui, dum ipsi a manu erant, rerum vtilissimarum ampla cognitione vix sentientes imbuebantur, & ad medicam prudentiam deducebantur.

Biennium hic lætus & felix exegerat, vbi animum cupido incescit exteras etiam regiones adeundi. Primum itaque ad *Batavos* excurrit, ibique præcipuas & florentissimas ciuitates ordine lustrauit, neminemque, cui ab arte & eruditione nomen para-

DE VITA HOFFMANNI.

paratum erat, infalutatum reliquit. Sed præcipue benevolentia celeberrimi Botanici Professoris *Lugdunensis*, *Pauli HERMANNI*, patria *Halensis*, delectabatur, qui hunc ciuem suum non solum peramanter hospitio excipiebat, verum etiam quouis officiorum genere demereri non desisteat. Nauem deinde conscendit, & mensè *Julio* in *Britanniam* traiecit, vbi per aliquot menses *Londini* & *Oxonii* exactos, quicquid in physicis, anatomicis, chymicis vel mechanicis curiosum & utile obuenerit, auide considerauit, & ex clarissimorum virorum consuetudine fructum non mediocrem percepit. Sæpius tunc familiariter cum illustri domino *Roberto BOYLE* versatus fuit, qui non obscure significauit, se virtuti & eruditioni *nostri* magnum pretium statuere, quum ultro sæpe ad se accederet, & de rebus chymicis ac physicis longum colloquium institueret. Sed & *SLARII*, *CRELLII* aliorumque artis salutaris antistitum amorem & benevolentiam sibi comparauit. Tam optato huius itineris successu lætus Nouembri mensè *Mindam* reuertebatur; pristinoque more ægrotantium languoribus depellendis indulgebat.

Sequenti anno MDCLXXXV. præsidio militari, quod apud *Mindenses* collocatum erat, cuique generosissimus & admodum strenuus vir, dominus *de ZIETEN* cum imperio præerat, medicus dabatur, & præter honestum salarium multum benevolentia, tam a summo harum copiarum ductore, quam a centurionibus & reliquis cohortium præfectis semper experiebatur, quoties cum ipsis aliquid esset negotii. Non hic subsistebat *HOFFMANNI nostri* felicitas, sed dexteritatem artis quotidiano vsu auctam pari passu insequabatur. Gloriosissimæ enim memoriae Princeps *FRIDERICVS WILHELMVS*, Elector *Brandenburgicus*, ipsum totius principatus *Mindensis* physicum prouincialem Ao. MDCLXXXVI. constituebat,

C O M M E N T A R I V S

trnebat, & honorificum medici aulici titulum adiungebat: sed & præcipui per illam prouinciam & comitatum *Rauenspergens* nobiles suæ suorumque valetudinisque curæ libentius gerendæ ipsum annuis stipendiis obligabant. Cumque his ita inferuaret, vt præmonendo, consulendo, medendo industriam conseruandæque valetudinis & vitæ studium omnes intelligerent, numquam autem solum a quoquam ope sua vso exigeret, expertus est, hanc sibi viam ad commendationem & opes etiam comparandas certissimam esse, a qua numquam deinceps tota sua vita discessit.

Quum ita ad votum omnia *nostro* hic fluerent, accidit, vt eodem anno iam ad finem tendente status principatus *Halberstadiensis* ipsum ad se inuitarent, quo locum prouincialis medici, morte eius, qui munus id gesserat, vacuefactum, capesseret. Non adspernandis conditionibus vocabatur; quum præter ordinarium, quo id munus gaudet, salarium multi ex præcipuis, tam vrbs, quam prouinciæ, viris annum ipsi stipendium decernerent. Nullus itaque dubitabat inuitantibus obsequi. Dum vero abitum in annum sequentem differt, interea nouam excursionem, comite affine suo, Domino *de VNERFÆRTH* per *Brabantiam & Hollandiam* instituit. Ineunte igitur vere Ao. MDCLXXXVIII. *Halberstadium* petiit, incredibili omnium studio exceptus. Artis crebra documenta inter omnes generis homines edebat, tantumque sibi omnium amorem conciliabat, vt expectationi quisque suæ abunde esse satisfactum fateretur. Eodem tempore solidam eruditionem suam medico orbi ostendebat tractatu *de insufficientia acidi & viscerum* in lucem edito, quo *Cornelii BONTEKOE* Archiatri *Brandenburgici* & Professoris medici in academia *Francofurtensi* hypotheses, tunc nouitatis eximia gratia florentes, de morborum causis, eisdemque submouendi rationibus, oppu-

DE VITA HOFFMANNI.

oppugnauit, & multis tam ex theoria, quam praxi rationali defumtis argumentis ita destruxit, vt ex eo euilescerent, plane ab omnibus explosæ. Eius autem scripti laudes vel attingere superuacuum esset, postquam doctissimi viri, qui *acta eruditorum Lipsiæ* ediderunt, admodum honorifico elogio illud MDCLXXXVIII. mense Iulio mactauerunt.

Hornhusæ, in principatu Halberstadiensi, larga aquarum salubrium scaturigo tunc prorumpebat; quo loco olim idem contigisse, sed mox defecisse, aliqui reminiscebantur. *Noster* in aquæ scaturientis naturam & vires accuratius tunc inquirebat, & incredibili hominum ægrotantium multitudini, quæ brevi tempore affluebat, omni opera & studio consulere annitebatur. Huius vero laboris fructum hunc habuit, quod tot ægros inspiciendo, & malorum originem exquirendo, curationum quoque successus obseruando & consignando, artis peritiam insigniter augebat, in diesque pluribus per rectorum consiliorum optatos successus innotesceret & commendaretur. Extat de hoc fonte scriptum vernaculo sermone tunc a *nostro* editum.

Eodem tempore cœpit animum contrahendo matrimonio adpellere, tamque felicibus auspiciis hoc negotium aggressus est, vt nulla re clarius forte intelligatur, quam bene Numen propitium rebus HOFFMANNI *nostri* fauerit, salutique eius prospexerit, quam considerata matrimonii illius felicitate. Eligit enim, Deo sic dirigente, & electa anno iam ad finem properante MDCLXXXVIII. potitus est virgine honestissima, & non minus venusto corpore, quam animo vera pietate, prudentia & mansuetudine ornatissima IOANNA DOROTHEA, viri integerrimi, probe docti & artis pharmaceuticæ consultissimi *Andree HERSTELLE*, pharmacopœi *Clausthalensis* & *Zellerfeldensis*, vnica filia, femina ad exemplum proba & mariti

C O M M E N T A R I V S

riti per omnem vitam amantissima, cum qua per XXXXVIII. annos coniunctissime vixit. Deo enim visum fuit honestissimam matronam A. MDCCXXXVII. mortalium rebus eximere: de quo inferius dicendi locus recurret.

Circa hæc tempora ad exitum felicem deducebantur diu agitata consilia de academia in *Halenfi* vrbe erigenda, iamque in eo erat, vt per omnes ordines eligerentur ac aduocarentur viri celeberrimi, a quibus expectari poterat, fore vt Serenissimi conditoris spei ac voluntati satisfaceret. Aderant iam aliqui celeberrimi viri, qui omne sublimium disciplinarum bonarumque artium genus docendo famam noui *Heliconis* excitabant: iamque discendi cupidorum non manipuli, sed cohortes adfluxerant: erantque in illa multitudine studiosorum complures ex illustrissimis familiis orti iuvenes: prorsus, vt quemadmodum ex vegeto germine præstantiam ac proceritatem stirpis, & ex primitiis fructuum messis vbertatem: ita ex primo hoc initio præsentem, quam intuemur, felicitatem nouæ academix augurari liceret. His sese *Fridericus* HOFFMANNVS, medicinæ ac naturalis doctrinæ Professor primarius a Serenissimo Principe constitutus A. MDCLXXXIII. a. d. XXIII. Mart. in publica cathedra primum ostendebat, initiumque publici muneris faciebat recitanda oratione *de atheo ex artificiosissima corporis humani fabrica conuincendo*: quam typis mox publicis exscriptam Perillustri academix *Fridericianæ* Curatori ac Directori *Dan. Ludolpho de* DANCKELMANN dedicabat. Ita autem placuit illa eruditis viris, vt propter illam numero medicorum theologorum pridem a pluribus adscriptus sit, & inter præcipuos relatus, qui contra atheos calamus cum fructu effatu digno strinxerunt.

Prima ipsum & præcipua cura distinebat, vt de omnibus, quæ ad muneris suscepti rationes pertinebant, prouide dispiceret.

DE VITA HOFFMANNI.

ceret. Conscripsit itaque facultatis medicæ statuta, eademque Serenissimo vniuersitatis conditori confirmanda obtulit: sigillum etiam facultatis, quali hodie vtitur, inuenit. Deinceps de collega medico cogitauit: cumque Dominus D. *Georgius Ernestus STAHLIVS*, qui tunc Principi *Saxo-Vinariensi* faciebat medicinam, scriptis ad se litteris veterem amicitiam lenæ cultam renouaret, seque ad nouam academiam euocari cupere ostenderet: aulæ ipsum meliori modo commendauit, & collegam vt expetiit, ita impetrauit.

Proxima occupatio in vsum præsentium studiosorum dirigebatur, quibus in partes medicinæ omnes intimius deducendis omnem operam nauabat, scholasque tum publicas quam priuatas aperiebat. Probabat autem illam medicinæ tam faciendæ quam docendæ rationem, quæ corporis curandi omnium partium structuram ex anatomica autopsia ante omnia exquirat: actionum autem, quas viuæ edunt, causas tam ex motu æternis legibus, quam rerum, quæ in nos agere non possunt, vt aeris, aquarum, ciborum, medicamentorumque viribus insitis eruit & indagat, atque ad hoc tam physicis quam chymicis & medico-præcticis experimentis vtitur. Atque anatomix docendæ vna cum practica medicina prouinciam nactus, eius multiplices vtilitates ad practicum vsum inculcandi occasionem crebram habuit, nunquam autem dimisit, sed luculento academix fructu eas administrauit.

Diu enim abdicauerat illa dogmatum genera, vel auctoritati veterum innixa, vel ex hypothesi gratis adsumpta, rationum intortorum ancipiti nexu, magno autem loquacitatis tractu deriuanda. Quumque non minus ea, quæ vitam & sanitatem præstant, quam quæ vel morbos inducunt, vel eosdem expellunt, cuius generis sunt res externæ, in scholis dictæ non naturales, necessitate & certis legibus agant; non

C O M M E N T A R I V S

poterat utique probare illorum rationes, qui talibus insuper habitis, aut leuissime tactis, principium aliquod vitale cogitans & intelligens præcipue respiciendum in medicina existimant, & ab illius vel sapientia vel erroribus omnia consequi arbitrantur. Grauitèr potius & creberrime inculcabat, animæ vires in corpus utique magnas esse & conspicuas, verum magis ad lædendum corpus ac variis morbis exponendum eam valere: quod affectuum exemplo clarissime cognoscitur. Quicquid tamen vel mali hinc euenit vel boni, semper corporis statui alterando cedit: ut omnino medicus non possit succurrere vlla alia parte, quam corporis rationem habendo, inque eo occurrentes motus vel dirigendo vel moderando aut omnino sopiendo. Urgebat autem præcipue illam medicinæ partem, quæ aëris, ventorum, regionum, aquarum, ciborum, potuum vitæque generum insignes vires ad vitam sanam præstandam, morbosque auertendos; atque ex horum praua vel constitutione vel usu morborum ortus explicat; deinde vero vias recuperandi valetudinem & confirmandi ex eadem cognitione inuenit & designat.

In ipsa proinde medicina facienda ita pariter comparatus erat, atque auditores suos ita formabat, ut non sperarent a medicamentis ullis curationum optatos successus, tamquam illis perpetuæ & absolutæ vires inessent; sed ab ea corporum, quibus offeruntur, conditione, quæ efficaciam a medicinis exsertat vel obsecundando vel resistendo & contra nitendo ad eas medendi vias ducitur, quæ præsentis curandorum statui maxime congruunt & ad salutem requiruntur. Hanc cognitionem in medico vocabat rationem siue potius iudicium, vniuersæ medicinæ præsidem, cuius beneficio omnium, quæ fieri aut facta esse vel ipsi videmus, vel ab aliis consignata legimus, causas inuenimus, facileque cognoscimus, cur ab eodem medicamen-

DE VITA HOFFMANNI.

camento vel auxilii genere hic optimos, alter paucos, alius omnino nullos effectus annotauerit. Aegrotantibus, aut in alicuius morbi initio positis præcipue inculcabat, omnium aut saltem plerarumque ægritudinum sibi quemque causam esse; adeoque multum sane in vnoquoque situm esse, vt vel immunis a morbis ad conspicuam ætatem perveniat, vel continuo delinquendo variis morbis obnoxius reddatur, vitæque exitum immaturum sibi contrahat. Multos itaque multarum medicinarum longo vsu magis indies magisque corruptos ad emendatiorem valetudinis statum deduxit huiusmodi consiliis, omninoque paucis & selectis medicinis apud tales, qui monitis audientes essent, plus effecit, quam antea infinita medicamentorum farrago & varietas potuerat efficere.

Qui medicinam ad naturæ vniuersæ rationes ita reuocabat, optimo sane nascentis *Fridericianæ* fato ad physicam docendam fuerat admotus. Huius enim tantopere ad humani generis commoda multiplicia comparatæ doctrinæ scholas aperiebat, non mera ratiocinia allaturas; sed æque perspicuis ac iucundis experimentis omnia sensibus probaturas. Splendidissimum merito dicas primum illud auditorium, decem illustrissimos Comites, sex Barones, complures nobiles & honestos alios auditores complectens. Admirabilis sane ardor ille commemoratone dignus visus est, quoniam & felicitatem nouæ ac nondum sollemniter dedicatæ academix comprobatur, & præclaram fiduciam in docentis dexteritate positam ostendit. Nam quum is philosophix eandem partem sedecim ordine collegiis tractauerit; neque defuissent, qui omni molimine applausum hunc minuere conarentur: semper tamen habuit frequens & nobilissimis ciuibus effulgens auditorium, & in eo viros iam publicis & honorificis muneribus admos, qui assidua præsentia sua testarentur, quantum huiusmodi solidum docendi genus

C O M M E N T A R I V S

æstimarent, ipsoque exemplo suo secus sentientium non satis sincera iudicia refutarent.

In promptu plures sunt, quos laudare suis nominibus liceret: sed sufficiat nunc celebrasse illustrem Ictum, intimum deinde Regis Consiliarium, *Christ. THOMASIVM*, qui ipsemet colligebat ex veteranis iurisprudentiæ cultoribus decem auditores, cum quibus integris quatuor mensibus *HOFFMANNO* demonstrationes suas afferenti & explicanti assidebat: porro theologum post hæc *Ienenfium*, *Io. Franc. BVD-DEVM*, tunc philosophiæ apud nos doctorem, reticere nefas foret; quoties licuit, sedulus spectator & auditor adfuit. Neque minus fauit hisce demonstrationibus, qui tunc pariter philosophiam docebat, & nunc Regii & sanctioris consilii particeps, Cancellarii insuper academiæ *Fridericianæ* dignitate fulget, *D. Io. Petr. de LVDEWIG*, itemque *D. GOETSCHIVS*, Iurium Professor, omninoque multi, qui nunc summis dignitatibus fulgent, viri tunc rerum naturalium cognitione se imbutos, indeque magnam per vniuersam vitam iucunditatem fructumque se percepisse, gratissima prædicatione commemorant, quoties vel per litteras cum ipso colloquendi, vel coram compellandi occasio se obtulit.

Quum Serenissimus Elector *FRIDERICVS III.* a suo nomine vocandam vniuersitatem ipsis Kalendis Iulii inaugurasset; postridie eius diei *noſter*, præsentibus Electore, aulæ, vniuersitatis & vrbs proceribus decem medicinæ doctores sollemni ritu creabat. Finitis autem sollemnibus, quum principi diutius *Hale* commorari non liceret, isque abiens clementissime iussisset, vt patres academiæ deliberarent, si quid ad salutem *Fridericianæ* in posterum tempus faciendum existimarent: hi quidem re mature deliberata, duo ex suo ordine ad munificentissimum suum nutritorem miserunt, qui publica vniuersitatis nego-

DE VITA HOFFMANNI.

negotia tractarent & conficerent. Delectus autem cum Illustrissimo & Consiliario Electoris intimo, *Samuele STRYKIO nostro* eo proficiscebatur. Atque hi duumviri non minori vniuersitatis bono, quam sua gloria, ex voto perfecerunt, vt privilegia academiae amplissima sancirentur.

Reuersus ab illa legatione HOFFMANNVS totum se tradabat ornandis & prouehendis illis disciplinis, quas docere iussus fuerat. Inter alia tunc parauerat ex purissimo nitro & chalcanti oleo spiritum efficacissimum, vix coercibilem & perpetuo fumantem. Hunc quum variis modis tentaret, diversisque corporibus coniungeret: animus etiam tulit oleo cuidam aethereo aromatico eundem affundere. Illico flamma vehemens a commixtione oriebatur, qua omnia fere conflagrabant, vt resinosum paucum in fundo restitaret. Et hoc quidem experimentum in demonstrationibus physicis saepius auditoribus exhibuit, antequam de chymici *Parisiensis* regii, domini *Homburgii*, inuento quicquam esset proditum. Quoniam is vero primus de eo aliquid in *Gallia* scripsit; inuenti gloriam fere apud omnes externos reportavit. Sed rectius HOFFMANNI gloriae prospexerunt illustres duumviri, de TSCHIRNHAVSEN & de LEIBNITZ, qui tam pulchrum inuentum *nostro*, & merito quidem, vindicarunt, multis oculatis testibus conuicti, qui flammam, ex horum liquorum coniunctione ortam, in primis eius demonstrationibus physicis subinde fuerunt intuiti.

Quam multum in omni reliqua chymia tunc laborauerit, conspicuum reddit opus ab optimo quoque magnopere laudatum, *Petri POTERII, Andegauensis*, opera, annotationibus, additamentis & animaduersionibus emendata & illustrata, quod *Francofurti ad Moenum MDCLXXXVIII.* editum summo eruditorum virorum plausu exceptum fuit. Et sane faten-

C O M M E N T A R I V S

fatendum est, *Poteriana* hæc non alio magis nomine placere erudititis nostro sæculo posse, quam quod *Hoffmanniana* liberali industria expolita & exornata fuerunt. Plura de vltioribus in chymiam meritis *Hoffmannianis* inferius dicendi commodior locus occurret: nunc aliqua interserenda sunt, quæ primis *Fridericianæ* annis acta fuerant.

Tertio academix natali magistratum eius annum *nos*ter suscipiebat, ab illustri ICTO *Sam. STRYKIO* ad se delatum. Vere dici potest, neminem forte ex omnibus, qui *Fridericianæ* in perpetuum prodesse annisi sunt, feliciori successu quam *Fridericum HOFFMANNVM* primo hoc academico consulatu gauisum fuisse. Etenim hic fuit, cui licuit apud Perillustres Ducatus *Magdeburgici* proceres efficere, vt viginti quatuor studiosis liberalem victum præbere annuerent; huicque beneficio mille thaleros in singulos annos præbendos assignarent. Non satis hoc beneficio impetrato academiam sibi obligasse se existimabat, nisi plures eidem Principi deuotas prouincias exoraret, vt idem exemplum sequi vellent. Feliciter res succedebat, quum ad principatus *Halberstadiensis* Perillustres status preces deferret. Nam quum plures ex proceribus patronos sibi omni obsequio & valetudinis ipsorum prompta felicique cura parasset: facile eos exorauit, ut pro duodecim studiosis liberaliter alendis quingentos thaleros decernerent, idque suum beneficium perpetuum sancirent. Vt vero tanto munere ad reipublicæ emolumentum suumque verum commodum rectissime omnes vterentur: ipsemet tum hospitibus bonas leges præscripsit, tum etiam alumni; quas a Perillustribus patronis ac mæcenatibus confirmatas promulgauit, & vt ab omnibus rite observarentur, eo maiori semper studio quæsiuit, quoniam vtriusque prouinciæ proceres ipsum alumnorum suorum ephorum legumque custodem constituerant.

Nec

DE VITA HOFFMANNI.

Nec inter minima huius magistratus referri debet, quod noster apud Serenissimum Principem Nutritorem impetrauit, ut ex redditibus cenobii *Hillerslebensis*, in Ducatus *Magdeburgici* boreali limine inter *Haldenslebiam nouam* & *Wolmirstadium* sita, quingenti quotannis thaleri academiae donarentur, pro collegio elegantioris litteraturae fundandae. Institutum hoc erat, ut in melioris ingenii & spectatioris industriae aliquot iuvenes quadringenti thaleri quotannis impenderentur, qui se, hoc auctoramento inducti, elegantiorum litterarum sollerti cura officiis scholasticis ardentius praepararent, ut essent idonei viri, qui scholis praefici aliquando possent. Huic tanto consilio susceptae rei praeficiebatur, una cum venerando theologo *Ioach. Iusto BREITHAVPTIO*, sacrorum *Hillerslebensium* praeposito & sacrarum litterarum Professore Seniore, vir vndiquaque Celeberrimus *Christoph. CELLARIUS*, eloquentiae, antiquitatum & historiarum Professor publicus, cui pro labore isto centum thaleri decernebantur.

Fundamentum etiam bibliothecae academiae, quae iam multis accessionibus aucta & locupletata est, idem *HOFFMANNVS* noster hoc anno feliciter iecit. Nam quum vir Consultissimus Dominus *D. SIMON*, iurisprudentiae Professor publicus, hoc anno decessisset, omnemque librarium apparatus suum publicis vsibus legasset; id vero quorsum pertineret obscurum videretur: noster viduam defuncti adiit, ipsique persuasit, ut libros sibi pro academia traderet: quos protinus acceptos publico academiae loco asseruandos intulit.

Satis hinc facile intelligitur, quam multum pro publico *Fridericiana* bono *HOFFMANNVS* laborauerit. Sed non solum domi nulla in parte defuit eius commodis promouendis; verum etiam peregre missus eius nomine, dignitatem illius decore sustinuit. Nam post illam legationem, quam privilegio-

C O M M E N T A R I V S

rum impetrandorum & amplificandorum causa suscepisse eum diximus, iterum *Berolinum* adiit, ut sollemnibus exsequiis, quæ Reginae A. MDCCV. memorabili pompa peragebantur, interesset: eodemque anno *Francofurtum ad Viadrum* mittebatur, ut illi academiae, sæcularia gaudia celebranti, nostræ nomine gratularetur.

Quam celebre HOFFMANNI nostri nomen etiam primis academici muneris annis per omnem Germaniam fuerit, ex multis licet cognoscere. Nam non solum illustris *Academia Casarea Naturæ Curiosorum* Præses Lucas SCHROECKIUS eum ad societatem honorifice & sponte inuitavit, quantumque eius in anatomicis, physicis ac chymicis indagationibus industriam æstimaret, *Democriti* nomine imposito testatus est: verum etiam Perillustris LEIBNITIVS eundem inter primos regni *scientiarum societatis*, quæ *Berolini* ineunte hoc sæculo fundabatur, sodales adscribebat. Excitavit hoc nostrum ad observationes barometrico-meteorologicas adornandas, quarum non nudas consignationes, sed ad usum applicatas & in ætiologiam epidemiæ constitutionis conuersas condere ephemerides cogitabat. Exstat huius operæ specimen omnem annum MDCC. complexum: cui præmissæ sunt curiosæ meditationes physicæ de ventorum causis eorundemque viribus & operationibus tam in hominum corpora quam in barometra. MDCCXVIII. in celeberrimam regiam *scientiarum societatem Britannicam* receptus, cui dein observationes suas physico-chymicas inscripsit. Postea sub auspiciis *societatis scientiarum Russicæ* per BLVMENTROSTIVM Archiatrum, genuinum ipsius discipulum, sodalis electus & per diploma transmissum, renouata illa societate, MDCCXXXV. Calend. Iunii sub Pæsidio Illustrissimi Ministri & Camerarii de KORFF pro membro honorario una cum celeberrimi nominis Angliæ medico Domino SLOANE in classe physico-medicæ est declaratus.

Hic

DE VITA HOFFMANNI.

Hic quoque amplissimus sane dicendi locus esset, si ex diurnorum libris exhibendi essent, quibus ægrotantibus opi & auxilio venerit. Neque tamen possum, quin aliquot ex maxime eminentibus & præcipuo loco positis attingam. Eminentissimus Elector *Moguntinus* LOTHARIVS FRANCISCVS ex primis erat, qui *nostrum* valetudinis tuendæ causâ ad se euocauerunt. Ad hunc sapientissimum principem A. MDCCII. profectus, in aulaeius aliquamdiu retinebatur, eiusdem precibus; quippe cupiebat omnino, vt coram intiendo omne vitæ eius genus, quæ vires corporis eius essent, quæque proprietates, cognosceret, vt tanto commodius rectis consiliis & auxiliis succurreret. Quandam in eius fide & dexteritate fiduciam poneret tantus princeps, non solum tunc ostendit, verum etiam omni deinceps tempore. Non enim solum de suæ valetudinis statu sæpe ad ipsum clementissime scripsit: verum etiam consilium eius in difficilioribus casibus ad forensem medicinam pertinentibus, sua manu exaratis litteris identidem requisivit. Eodem itinere ad aulas celsissimorum Landgrauorum, tam *Hasso-Darmstadtensis*, quam *Cassellani*, invitabatur, vt in rebus ad valetudinem principum pertinentibus consilia suppeditaret. Atque sæpius deinceps ab aula *Cassellana* litteras accepit, quibus vel ad curationem aduocabatur, vel in medicum consulere iuebatur.

Circa idem tempus *Cizam* vocabatur a Celsissima Principe MARIA AMALIA, Potentissimi *Borussiae* Regis FRIDERICI I. sorore, MAVRITIO WILHELMO, Duci *Saxo-Cizensi* nupta: cuius gratia tantum florebat HOFFMANNVS, ut per plurimos deinceps annos eodem sæpius vocaretur, nunquam non clementer habitus & honorifice dimissus.

Neque defuerunt magni principes, qui ipsum in suas terras inuitarent, & splendida satis munera offerrent. Sic factum a

C O M M E N T A R I V S

celeberrimi MEIBOMII scimus, ut in academiam *Iuliam* ipsum pertrahere niterentur, quorum est de talibus negotiis deliberare. Neque minus ab aula *Guelpherbytana* in locum defuncti BEHRENSII archiater desiderabatur. Omnium autem maxime, serio & multum requirebatur, ut in *Casselliana* aula archiatri munus capesseret. Enimuero omnibus se modeste excusabat *noster*, cui patriæ inservire pulcherrimum videbatur: aulae autem seruitiis se mancipare non solum molestum, sed cum periculo etiam multo coniunctum videbatur. Et sane plus gratiae est magno & celebri medico, qui ad magnates vocatus venit, & peracto negotio abit, quam qui semel adstrictus cum empiricis omnis generis luctari, aduersus inuidiam autem, calumniam & fastum aulicorum perpetuas excubias agere debet, prorsusque saepe cum gemitu sub magno strepitu boni viri officium exercere.

Anno MDCCIII. WEISIO iuniore Archiatro Regis Borussiae mortuo nomine Regis, qui tunc temporis Magdeburgi degebat, nostro HOFFMANNO ab illustrissimo Camerario Comite de *Wartensberg* splendida hæc sparta fuit oblata, sed ipse humillime, ob prætextam infirmi corporis valetudinem, summam hanc clementiam deprecatus; breui vero tempore diplomate Regio in numerum Consiliariorum & archiattrorum receptus est; vacuefactum autem Archiatri munus *Gundelsheimerus*, ex *Gallia* redux, obtinuit.

Anno huius sæculi quarto rogabant ipsum aliqui aulae *Berolinensis* primarii ministri, quibus auctor fuerat, ut thermarum *Bohemiae* Carolinarum usum experirentur, secum ut iter istud institueret, fontisque huius aquis recte utendi modos edoceret. Hac occasione ita utebatur, ut naturam & vires admirabilis huius scaturiginis ad examen accuratius reuocaret. Quicquid igitur per complura experimenta tunc cognouerat, id omne

DE VITA HOFFMANNI.

omne cum publico communicabat, scripta eleganti differtatione de *thermis Carolinis*, quæ sæpius typis renouata & in vernaculum etiam sermonem translata legitur, cum pluribus aliis, quæ ad fontes foterios pertinentia deinceps observauit, & in vsus publicos convertit. Sæpius enim posthæc easdem *Bohemie* salubres aquas adiit, hortantibus ipsum principibus aut aliis illustribus ægrotis, quibus spem emendandæ valetudinis ab hac medicina diuinitus concessâ fecerat. Factum hinc fuit, vt HOFFMANNVS magis magisque indies innotesceret: quum singulis annis magna ægrotantium multitudo ad thêrmas confluat: qui quum ipsius consilia pluribus fuissè salutaria intelligerent, non solum tunc iisdem vti volebant, verum postea etiam per litteras edoceri modos & vias ad salutem recuperandam proficuas desiderabant.

Nolumus multa cumulare de summorum hominum personis, quarum salutî tuendæ aut reparandæ fontium vsus attemperauit: neque tamen reticendum est, *Augustissimæ Imperatrici A. MDCCXXI.* thermis hisce vtenti vocatus adfuerit, & quod deinde *A. MDCCXXXII. Augustissimo Imperatori CAROLO VI.* vna cum AVGVSTISSIMA ad hos fontes profectis consilio adfuerit. Incredibili studio fauebat summus hic christiani orbis Monarcha intelligendis harum aquarum principiis & constitutiuis partibus, quas HOFFMANNVS coram per experimenta omnis generis demonstrabat. Non opus est hic multis commemorare, quam conspicuis summæ clementiæ signis *Augustissimæ* personæ hunc medicum prosequutæ fuerint, quantisque magnificis muneribus exornatum dimiserint: illud certum est, quod & postero tempore non intermiserint, HOFFMANNI nomen honorifice commemorare, & laudare industriam ac peritiam in se curandis comprobata, etiam coram *Potentissimo Rege Prussie*, cum *Pragæ* præsens adesset.

C O M M E N T A R I V S

Illis tam crebris itineribus in *Bohemiā* detexit *noster* iam
A. MDCCXVII. aquas amaro cathartico sale pollentes *Sedli-*
censes, earumque prima mentio publice facta est in dissertatio-
 ne inaugurali, quæ *observationes & cautela circa acidularum &*
thermarum usum & abusum inscribitur. Sed quum post sex an-
 nos ad thermas rediret, *Augustissima* inseruiturus, eiusque
 mentionem apud Celeberrimum & Perillustrem Archiatrum
 Cæsareum, Dominum *Nic. Pium de GARELLI*, iniiceret, ho-
 rumque duumviro-*rum* sententia illæ aquæ & ex iisdem para-
 tum sal comprobatum commendatumque esset: mirum erat,
 quantam mox celebritatem per vniuersam *Germaniam* conse-
 quebantur.

Neque tamen his thermis solum, aut his, quas modo no-
 minauimus, aquis *Sedlicensibus* illustrandis operam dedit, sed
 omnino ad omnes aquas foterias, & inter has præcipue ad aci-
 dulas, industriam suam conuertit. Infederat nostratium ani-
 mis pervulgata opinio, quod thermarum & acidularum natu-
 ra toto, quod aiunt, cælo distet, & quod hæ acidum aliquod
 foueant. Ostendit autem *noster* perspicue, quod non solum
 ab acido longe distent acidulæ, quippe potius alcalini salis præ-
 dominio insignes, sed quod omnino a thermis acidulæ vno tan-
 tum illo discrepent, quia calore destituuntur. Primus itaque
 fuit *noster* **HOFFMANNVS**, qui docuit acidulas & minera-
 les aquas cum lactis connubio tuto & cum singulari fructu esse
 potandas, quod olim valde exitiosum habebatur a medicis, qui
 harum aquarum genium ac naturam ignorabant. Præterea
 quam optime docuit iustos omnibus his fontibus vtendi mo-
 dos, cum omnibus cautelis, quæ ex modo illarum aquarum
 operandi, & corporum, in diuersis ab ætate, temperamento
 & morbo constitutionibus, diuerso statu resultant. Tantum
 igitur abest, vt nobilissima hæc sanitatis principia, quæ Deus
 huma-

DE VITA HOFFMANNI.

humano generi ex terræ visceribus suppeditat, abusibus pristinis reliquerit, aut persuasionibus ab empirico & imperito usu olim stabilitis obnoxia eadem passus fuerit: ut potius omninisi ad rationalem usum ea reuocauerit. De aliquibus fontibus seorsim commentando, ut de *Selteranis* & *Lauchstadiensibus*, quorum insignissimum, tam in auertendis tum in debellandis contumacibus morbis, usum primus omnium recte detexit, & peculiaribus de iisdem conscriptis dissertationibus docuit, ut inde famam celebritatemque non modo per Germaniam, sed per plurimas quoque exteras regiones testimonii sui auctoritate consecuti sint, in non leue urbium, apud quas scauriant, incrementum & incolarum, quod gratissimo etiam animo agnoscunt, emolumentum.

Crebrorum ad fontes *Carolinos* itinerum etiam ille fructus erat, ut Potentissimo Regi *Borussiae* FRIDERICO I. propius innotesceret. Nam quum anno MDCCVIII. quo Rex fontium horum usum experiebatur, multi ex præcipua nobilitate viri medica HOFFMANNI opera vterentur, & ad salutationis officium admissi prædicarent viri huius peritiam: iubebat Rex ipsummet ad se vocari, multaque de suæ valetudinis statu colloquutus, iubebat, ut ad se frequentius veniret. Id quum faceret HOFFMANNVS, & Rex Clementissimus non obscure ostenderet, se viro huic multum confidere, & eruditis sermonibus eius plurimum delectari: iam tunc aliqui non obscuris signis ostendebant, quam suspectum ipsum haberent; suæ scilicet existimationi decessurum rati, quantum Rex huic tribueret.

Anni huius vltimis mensibus Rex Potentissimus aduersa valetudine grauiter affligebatur. Et quum nulla medicina constantem adferre opem videretur, in mentem Regis veniebat HOFFMANNVS, a Serenissima sorore sua toties ipsi commendatus,

C O M M E N T A R I V S

datus, & nuper ad *Carolinas* thermas propius cognitus. Iubebat igitur per celeres nuncios, eum protinus aduocari, ut inter ceteros medicos salutis regiae curam susciperet.

Non recusare HOFFMANNVS poterat, quod Rex serio volebat; quamquam bene intelligeret, quam sit lubrica aulicorum virorum fortuna, atque vita omnis libertatis & quietis ratione animi & corporis experts. Abiit igitur iam ad exitum vergente anno, diuino Numine fretus & sapientissimi Regis gratia confusus. Atque primo statim aduentu suo industriam fidemque suam Regi adeo probabat, ut is propriae voluntatis instinctu *nostrum* inter consiliarios aulicos adisceretur & archiatrorum suorum collegio illum cum amplissimo salario adiungeret. Proinde tamen HOFFMANNVS sibi academicum munus conseruari petebat, quum semper tranquillis musis inferuire, quam in aula continuo versari satius putasset; cui desiderio Rex clementissime adnuebat.

Ab hoc itaque tempore HOFFMANNVS per tres solidos annos, & quod excurrit, tanta fide tamque promptis & paratis obsequiis inferuebat aulae, ut Regi Reginaeque abunde satisfaceret, neque umquam in ipso vel fides & assiduitas, vel dexteritas desideraretur. Non autem modici laboris res erat, Regi haud firmissima valetudine praedito, per hibernos menses grauib. pathematibus vexato, inferuire: saepeque integras noctes corporis proprii necessariae curae subtrahere, & cum diebus noctes continuare opus erat. Neque minus Regina ipsi laborem facebat pathematibus subinde grauioribus obnoxia. Has tamen arumnas, utpote officii partes, facile superabat, & conscientia recte diligenterque nauatae industriae molestias omnes inde enatas solabatur: praesertim quum Regias personas clementissima voluntate se prosequi intelligeret. At vero ipsam muneri sui tam diligens cura, & indefessum illud studium omnes officii

DE VITA. HOFFMANNI.

officii demandati partes implendi, obiiciebat ipsum molestissimæ inuidiæ mox etiam capitalibus odiis collegarum, præsertim *Andree* GVNDELSHEIMERI, qui nunquam promotus, cum celeberrimo TOVRNEFORTIO Regis Galliæ sumtibus, itinere per Graciam & Ægyptum instituto, adfuisset, aulæ *Berolinensi* redux commendatus, violentas medicinas, etiam ex regia familia ortis, porrigebat, cui *noster* modeste conscientiæ vi impulsus contradicebat.

Multa dici hic possent de controuersis, HOFFMANNO valde molestis, quæ ipsi cum hoc viro intercesserunt. Quum vero neminem magnopere iuuare posse videatur hæc recensio; ista vero, quæ ad concertationis huius causam pertinent, in *medicinæ consultatoriæ* volumine primo pridem legantur ample exposita: malumus rem totam sicco pede præterire, postquam in viuis esse pridem desierunt, qui tunc aduersarii grauissimi fuerunt. Certe ab HOFFMANNI moribus alienissimum fuisse, vt vllum vmquam hominem lacefferet, ex eo cognoscitur, quod nullius vmquam controuersiæ initium ipsemet fecit: & quod multis satis diserte contra se insurgentibus, quin insultantibus nihil omnino respondere; rei que diiudicandæ arbitrium erudito orbi permittere maluit, quam disceptationibus bonas horas disperdere. Quicquid autem hic fecit, quo aduersarius irritatus fuit, ita cum iurata fide, qua obstrictus tenebatur, arcto vinculo coharebat, vt sine officii neglecti grauissimo reatu non potuisset omitti.

Ob plura itaque & grauius tædia aulica dimissus HOFFMANNVS repetebat dulcissimam patriam A. MDCCXII. mense Iunio, & ad intermissas aliquamdiu occupationes academicas tanto maiori alacritate redibat, quo maiorem ex illo otio dulcedinem iucunditatemque nunc percipiebat. Non possum quin hoc loco commemorem, quæ Medicus *Ioannes* PAPIVS

e

ad

C O M M E N T A R I V S

ad KEPLERVM scripsit *epist. de vita aulica XL. pag. 76. non est, ait, quod mireris consilium meum de migratione in Borussiam, locum minus, ut videri potest, tutum. Expertus ego sum huc usque vitam primum academicam, tum hic (Onolsbachi) aulicam: contabesco propemodum recordatione vitæ academicæ, tanta eius est bonitas, si cum cæteris conferatur. Huic si accedat copiosæ praxeos, ut nos loquimur, facultas regiam fere vitam dixerò. In aulis est splendida miseria, imo omnis aularum ratio liberalibus ingeniis est inimicissima.*

Si quid temporis relinquerunt vel studiosæ iuuentutis institutio vel ægrotantium querelæ, id ita diuidebat, ut partem impenderet scriptis olim editis nunc recensendis & per fasciculos edendis, aliquibus etiam ab integro condendis: partem alteram tribueret naturæ per experimenta chymica profundius scrutandæ. Hinc factum est, ut ab illo tempore *dissertationum* olim emissarum *decuriæ* apud *Batavos* excuderentur: aliquis etiam fasciculus, ad thermas & acidulas pertinentia complexus, *Vlmæ* prælum subiret; quem mox alius exceperit, qui diuersi argumenti minora opuscula, antea separatim edita, coniungebat.

Prope iam sexagenarius animum adiciebat condendæ *medicinæ rationali systematicæ*, cuius primam partem luci publicæ fistebat A.MDCCXVIII. quam ceteræ ad hunc usque præsentem, quo ultimam manum operi immortalis octogenarius imposuit, per iusta intervalla exceperunt. Merito videntur reprehendendi, qui ad medicinæ, vel cuiuscunque artis, quæ rationibus per experientiam longam comprobandis & firmandis constat, systemata condenda iuvenes accedunt, alienaque fide conscribunt non satis intellecta. Ex quibus dum multa rationibus potius consentaneis, quam certa scientia eruunt, curandique methodos eliciunt: fit, ut & ipsi ætate iam prouectiores

DE VITA HOFFMANNI.

res facti, multa, quæ corrigant, in suis scriptis deprehendant, & alii eorum præscripta sequuti, ægrotantes non paucos pessumdent. Quod si ad scribendum nemo accederet, nisi multum experiendo confirmatus, in experiendo autem ratione prælucente duceretur, ut euentuum causas rite erueret; breui omnino futurum videtur, ut certum, quod sequamur, minime obscurum esset dissensionumque infinita multitudo aut omnino tolleretur, aut ad insignem paucitatem redigeretur. HOFFMANNVS certe, qui tot annos docendo & artis opera edendo consumserat, semperque euentus fideliter notatos accurata & repetita meditatione ad veras causas reuocare annis fuerat, ostendit suo exemplo, quantum in rationibus inueniendis & reddendis feliciores simus maioribus, qui eandem rem moliti fuerunt.

Quemadmodum vero ad lucis claritatem cognoscendam nulla alia re opus est, nisi oculo sano & aperto; eiusque vsura omnibus iucunda & utilis accidit: sic omnino *Hoffmanniana* de medicis doctrinis præcepta ita vniuersis, ad quos ea penetraverunt, facilia, plana & luculenta sunt visa, ut vix alius liber nostra patrumque memoria æquali plausu susceptus fuerit. Nam quum bibliopola, apud quem primum emissâ fuerunt, plerasque partes bis terue renouare debuerit: alii etiam in eius messem inuolauerunt, & *Venetis & Basileæ*, recudendum illud medicinæ systematicæ opus susceperunt, inuito quidem auctore omnes, præter honestissimos illos viros *Lugdunenses*, a quibus omnium suorum scriptorum editionem fieri, non solum consensit, verum etiam exempla passim correctâ & locupletata iisdem suppeditauit; & *Francofurtensem* editorem, cuius imprimis editioni tesseram suam lubentissime adiecit. In *Gallicum* sermonem conuersæ medicinæ systematicæ primam partem & *Parisiis* emissâ his diebus conspeximus; in quo tam egregio

C O M M E N T A R I V S

opere qualem se præsiterit, sera etiam posteritas liuoris expers longe adhuc apertius prædicabit.

Eodem tempore, quo ad medicinam rationalem systematicam accedebat, alius vtilissimi operis editionem aggrediebatur. Nam quum tot annis sæpius accidisset, vt vel ordinis medici nomine respondendum esset de casibus propositis, vel ad medicinam forensẽ vel curandorum salutem pertinentibus; neque minus crebræ, immo longe etiam frequentius ad ipsum solum directæ adferrentur litteræ, quibus consilia expetebant vel ipsi decumbentes, vel de illorum salute solliciti medici: cœpit illa colligere, & per fasciculos edere sub titulo *medicinæ consultatoriæ*. Atque huius iam *duodecim tomi*, quorum quisque decurias quinque complectitur, quod opus vix apud nos prodierat, quum iam binis locis, vt *Amstelodami & Francofurti ad Mœnum*, recusum conspiceretur.

Putares virum tot scriptis elaborandis, tot consiliis scribendis occupatum non aliis semet indulgere potuisse laboribus. Enimuero longe aliter se res habet, plurimique sunt, quibus vel in hac vrbe, vel peregre degentibus operam suam nauauit, vt graves morbos deuincerent. A quo enim tempore, aula relicta, huc reuersus est, vix vlla aula Serenissimorum Principum *Saxoniæ*, aut *Anbaltinorum* fuit, quæ non HOFFMANNI opera & consiliis vsa fuerit, eumque identidem ad se inuitauerit. *Schoartzburgicus* Princeps semel iterumque eum ad se vocauit: sub cuius clementia per auctoritatem Imperatoriam Anno MDCCXXVII. mense Iulio Comitis Palatini munus obtinuit. *Cassellæ* ad Serenissimi Landgraffi curationem expetitus iuit, vt & *Guthpherytum* ad principis salutem procurandam accitus fuit. Longum foret, si principes, comites, aliosque ex prima nobilitate proceres recensere velim, quorum valetudini tuendæ, aut languoribus tollendis consilia misit: aut si enumerare velim quot magnates ex remotis regionibus huc venerint, & curandos se ipsi præbuerint, magnumque fructum ab ipso consequuti sint. Nolumus quoque hic referre, quantum per omnem vitam temporis impenderit litterarum commercio, quod cum summis nostri aui & medicis & philosophis maximeque cum magno LEIBNITIO, Imperatoris Regumque archiatri & plurimis professoribus, tam in quam extra Germaniam, de rebus physicis ac medicis habuit, de quibus alio forte tempore meminisse iuuabit.

Anni

DE VITA HOFFMANNI.

A. MDCCXXXIV. ætate iam adulta HOFFMANNVS *Berolinum* accedebat, ut ubi habitantes charissimos, genetum filiamque vnicam, cum familia ipsorum inuideret. Accidebat tunc, ut triste nuncium adferretur de grauissimo & fere desperato viso morbo, qui Potentissimum Regem in castris ad *Rhenum* corripuerat. Quum iam in eo esset, ut ad nos reuerteretur, non solum regis ministri suadebant, sed etiam Clementissima Regina iubebat diutius subsistere, ut ad manus esset, si consilium ipsius expetendum videretur. Et sane eadem vespere, quæ regem *Potsdamio* reddiderat, celerrimo nuncio accersebatur; quo non parum faciebat, quod celeberrimus Batavorum Medicus *Herm. BOERHAVE* de morbo consultus, *nostri* potissimum opera uti suaserat.

Non levis erat morbus, qui optimum patriæ patrem affligebat, eiusque initia iam a tertio anno infederant, & mora fuerant confirmata. Asthma erat hydropicum, quod omnino plus terroris, quam bonæ spei ostendebat: omninoque magni viri, quorum consilia requisita antea fuerant, aperte declarauerant, quod plus metuerent, quam bene sperarent.

Enimuero Dei clementiæ tribuendum est, quod ex ingenti discrimine liberatum patriæ patrem recuperavimus. Neque parum effecit animus Regis inter tot molestias semper alacris, nunquam earum gravitate depressus; rectisque consiliis audiendis ac admittendis paratissimus. Nunquam enim diætæ præscriptas regulas migrabat, ac medicinarum vsui sese libenter præbebat.

Quinque mensium spacio consumto, quo tempore HOFFMANNVS regiæ valerudini recuperandæ una cum eruditis & celeberrimis viris HÖRCHIO præcipue ac ELLERO, ad eandem curationem vocatis, præcipuam operam dederat; id omne effectum dabatur, quod infinita hominum millia ardentissimis precibus a summo Numine efflagitauerant. Pater patriæ non solum immunitatem a doloribus & molestiis consequutus erat; verum etiam pristinas vires, Dei munere, collegerat, ut prodire & negotis solita alacritate peragendis impendere se posset.

Euenisse tum omnibus diceret, quod Alexandri militibus, cum is Philippi medici arte & cura confirmatus subito in conspectum illorum venit, ut quemadmodum illi non auidius ipsum regem quam Philippum intuiti fuerunt, ita omnes pari admiratione & Regem & HOFF-

C O M M E N T A R I V S

MANNVM adspexerint ac pro se quisque gratiam habuerint regiae valetudinis ac vitae post Deum statore & conseruatore sollertissimo. Im vero Rex Clementissimus nihil omittebat, quo HOFFMANNO ostenderet, quanta ipsum gratia complecteretur. Non solum splendidis muneribus laborem ac studium tanto tempore exantlatum compensabat; verum etiam saepissime, praesentibus legatis ac proceribus, profitebatur, quod post Deum immortalem recuperatae valetudinis beneficium ipsi deberet. Ornandum itaque honoribus etiam clementissime censuit: tantoque id magis se etiam facere professus est, ut orbis cognoscat, quantum amet virum, quem alio tempore inimicorum male artes in eadem aula opprimere conatae fuerant. Sua igitur sponte ipsum *consiliarium intimorum* ordini adiunxit, filioque vnico cognomini, paternarum virtutum aemulo, inter *Fridevicianae* academiae professores medicos ordinarium locum tribuit, & consilarii aulici honorificam dignitatem adiunxit.

Neque minus fuit in Clementissima Regina studium HOFFMANNO benignissimam voluntatem suam declarandi. Nam inter alia praeclearissima munera donauit ipsum sua imagine, quam celeberrimus pictor summo artificio elaborauerat; ab eodemque pingi HOFFMANNVVM iubebat, ut in regio secessu *Monbijou* collocaretur. Scripta etiam viri omnia mitti sibi iubebat, bibliothecae eiusdem arcis inferenda. Saepius inter haec proponebatur ipsi, cupere utique Regem & Reginam, ut in propinquo esset, promteque posset, si quid accideret, ad opem ferendam aduocari. Enimuero excusabat sese iisdem argumentis, quibus quondam apud regem DAVIDEM senex BARSILAVS fuerat usus & opus esse dicebat, ut in tam adulta senectute ad vitam beatam se praepararet, & breue, quod ipsi viuendum sit, tempus medicinae suae systematicae ad finem perducendae & consiliis saluberrimis dandis impendat: neque minus clementer admissa huius excusatio fuit, quam illius fuerat.

Mensis itaque Aprilis A. MDCCXXXV. initio Clementissimo Regi valedixit, ac non sine multa gratiae propensissimae significatione, cui osculum Rex adiciebat, dimissus fuit. Ad suos saluus omnino redux maximo gaudio non solum domi suae, a qua octo mensibus abfuerat, exceptus, verum etiam academiae & urbis studiosissima congratulatione, quae venerandum senem, tamquam praecipuum decus suum, & ante obseruauerat, & nunc tanto ardentius excipiebat, quum tot praeclearis laudibus illud meritum diuinum Numen adiecisset, quod regem optimum & clementissimum seruauisset.

Cre-

DE VITA HOFFMANNI.

Crebris ab eo tempore litteris, etiam ipsissima Regis manu signatis, & insignibus muneribus per singulos fere annos transmissis, certior redditus fuit de propensissima in se voluntate, qui non semel Regia sua manu testatus est, vitæ suæ conseruationem post Deum ipsius curæ deberi. Vt vero etiam academia Fridericiana, cuius senior iam est, cognosceret, quantum Rex cupiat consilia huius, tam multorum annorum vsu exercitati viri, apud eum plurimum valere, Augustali libello iubebatur, nullam rem alicuius momenti absque eius consilio & sententia perficere.

Tam felicem & fortunatam HOFFMANNI senectutem haud modice interpellabat A. MDCCXXXVII. grauis morbus, qui dilectissimam eius coniugem, qua cum per XXXVIII. annos coniunctissime vixerat, ab ipso diuellabat, in placidam eius mortem terminatus. Sed hoc quoque aduersum eo animo, qui Christianum & philosophum decet, perferebat moderatissime atque cogitationes a tristibus auertendo impendebat piis meditationibus. Eo enim tempore omnem christianæ doctrinæ summi perspicua & neruosa breuitate, verbisque *Latinis* complectebatur & cum publico communicabat. Quum de eo scripto apud Regem Clementissimum mentio facta esset illeque gratiosissimis litteris ostenderet, se cupere, illud etiam vernaculo sermone exstare, non poterat defugere iussum, efficiebatque vt primo quoque tempore *Germanica* lingua legeretur.

A. MDCCXXXVIII. æstate grauissimus morbus febrilis optimum virum occupabat & non mediocriter affligebat: prorsus vt multis metuendi causæ plures & maiores, quam bene sperandi, viderentur. Diuino tamen munere factum est, vt recuperauerimus virum, ipsiusque vegeta & alacri senectute gaudeamus, nuper octogesimum primum vitæ annum ingressa. Vltimo nec reticendum est indefatigabile ipsius in ipsa hac extrema ætate discantibus inseruendi studium; siquidem per integros iam octo annos eam publice docendi iniit rationem, vt auditores, theoreticis præceptis bene instructos, recta medendi scientia imbueret. Quem in finem quouis semestri collegium medico-practico-clinicum aperuit, in quo accurate conscriptos & ab exteris ad se transmissos casus communicauit, & ex his veras, tam proximas quam mediatas, causas solide eruit, quibus dein genuinam sanandi methodum superstruxit ac candide docuit. Dici vix potest, quem singularem plane fructum ac vsu ii inde percipiant, qui artem salutarem feliciter & cum laude exercere cogitant. In tota enim medica scientia plurimum sibi obser-

uatio

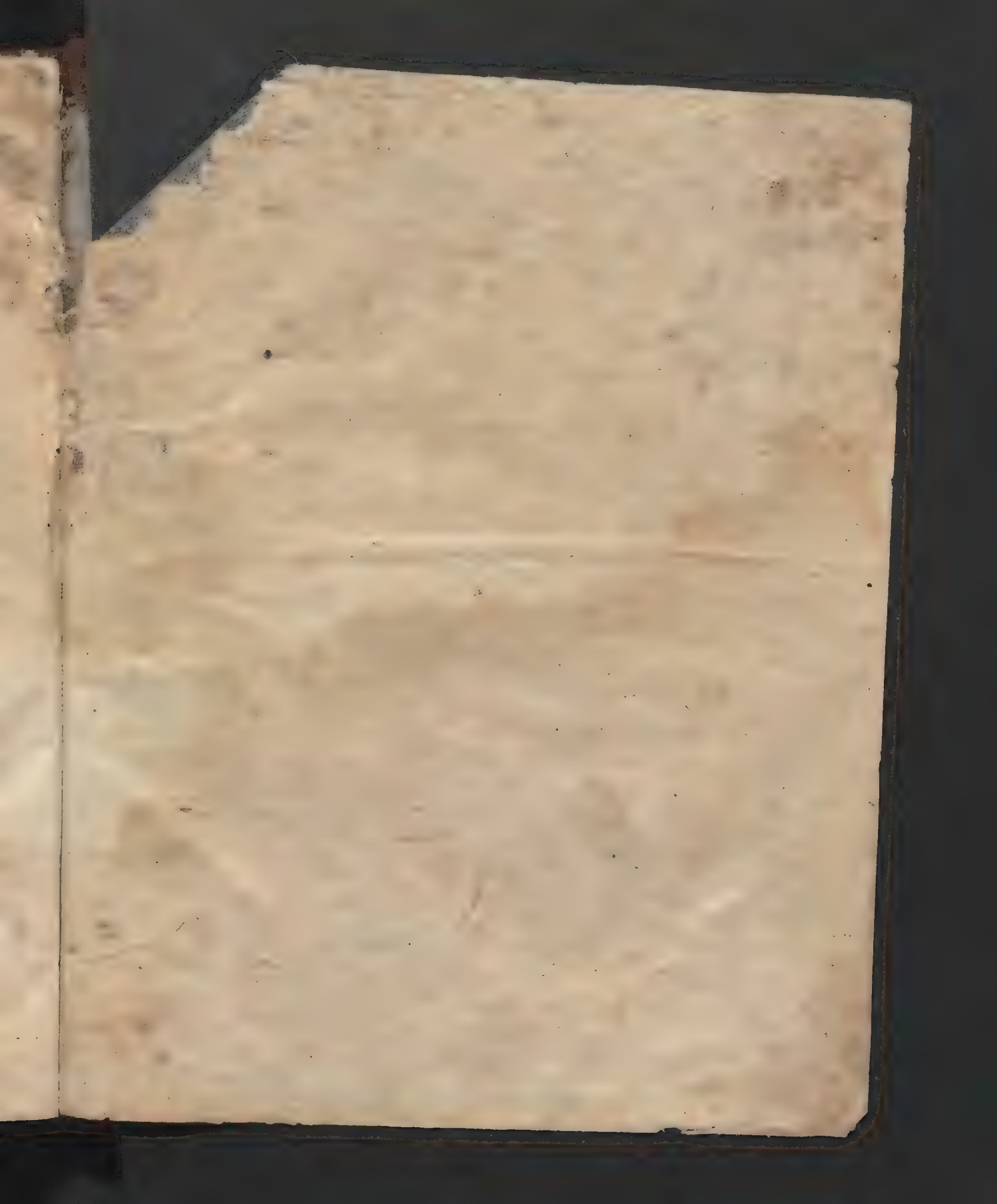

COMMENTARIUS DE VITA HOFFMANNI.

vatio & longus rerum vsus vendicat, qui optimus medicinae interpres & docendi discendique magister merito praedicatur? Atque haec inter nec publica academiae negotia umquam refugit: sed ita emolumentis eius procurandis & amplificandis studet, ut se vires vigoremque omnem propterea a benigno Numine accepisse existimet, ut aliis inseruendo consumat. Maximum huius animi documentum nuper dedit, quum anni huius supra millesimum & septingentesimum quadragesimum XII. Ian. die ad se ordine quintum rediens Prorektoratus arduum & molestissimum munus senio iam languescuntibus humeris imponi pateretur, victus eorum precibus, qui, quantum vniuersis a prudentia & auctoritate eius accessurum esset commodum, ex praegressorum magistratum felicitate metiebantur. Faxit Deus, ut non solum hunc iam octogesimum primum optabili valetudine perficiat, magistratumque felix laetusque absolvat: sed & multos deinceps annos subiungat: ut optimo viro, communi utique bono; patria vrbs, Fridericianae academia, regia domus, vniuersum genus humanum, quibus commentando ac consulendo prodest, diutissime saluo & incolumi perfruantur.

Atque nunc sermonis filum abrumpo, commentandique finem facio. Satis tenuiter haec de summis viri meritis esse tradita, ipsemer agnosco: quamque multa dici porro potuerint aut debuerint de laudibus eius optime video. Quoniam tamen ad hanc scriptionem accedere, nisi impetrata venia & exoratis subsidiis, nolui; non alia autem conditione illam nactus sum, quam ut parcerem modestiae ipsius, quae professam laudationem minime perferre potest: simplici hac vitae factorumque recensione defungendum fuit. Certe non deerit amplissima dicendi materia cuicumque ad laudandas virtutes, quae illustres & summae in eo eluxerunt, progressuro: atque ut vitae etiam annorumque series, longius diuino beneficio producta, plurima, quae his addi debeant, facta suppeditet, omnibus votis ab illo expeto, qui vitam resque mortalium omnes liberrimo arbitrio moderatur.

Biblioteka Jagiellońska

std0029620

zyszał wspaniały

cy
a w
zyszał

arcy
iecar
vana
kalc
e,
ki

stron
uwiecz
y
m d
sz o
y
s lotte
f
cie wot

nie Mi
owied
ry i
rze
tego
ak he
ok

na
wom
ja oba
cia
a z
m d
sz o
y
s lotte
f
cie wot

na
wom
ja oba
cia
a z
m d
sz o
y
s lotte
f
cie wot

